

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VIII kadencja
Minister Środowiska
DZW-II.070.63.2016.MP

Druk nr 631
Warszawa, 8 czerwca 2016 r.

Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku

Na podstawie art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2015 r., poz. 469, z późn. zm.) i wynikającym z tego przepisu obowiązkiem przedłożenia przez ministra właściwego ds. gospodarki wodnej Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej, co dwa lata, nie później niż do 30 czerwca, informacji o gospodarowaniu wodami, przekazuję w załączeniu

- Informację o gospodarowaniu wodami w Polsce w latach 2014-2015.

Z poważaniem

Z up. Ministra
(-) Mariusz Gajda
Podsekretarz Stanu

MINISTERSTWO
ŚRODOWISKA

**GOSPODAROWANIE WODAMI W POLSCE
W LATACH 2014 – 2015**

**INFORMACJA MINISTRA WŁAŚCIWEGO
DO SPRAW GOSPODARKI WODNEJ**

Akceptuję:

W. W. MINISTRA
PODSEKRETARZ STANU
Mariusz Gajda

WARSZAWA, CZERWIEC 2016 R.

Wstęp.....	5
I. Stan zasobów wodnych państwa.....	8
1. Wielkość zasobów wodnych	8
1.1. Zasoby wodne kraju w latach 2014 i 2015	8
1.2. Ocena warunków hydrologicznych i hydrogeologicznych w latach 2014 i 2015.....	9
1.3. Zasoby zwykłych wód podziemnych.....	15
2. Jakość zasobów wodnych	17
2.1. Stan wód powierzchniowych	17
2.1.1. Stan wód rzek i zbiorników zaporowych	20
2.1.2. Stan wód jezior.....	23
2.1.3. Stan wód przejściowych i przybrzeżnych.....	25
2.1.4. Stan wód i osadów dennych Morza Bałtyckiego.....	30
2.1.5. Stan osadów dennych w rzekach i jeziorach	39
2.2. Stan wód podziemnych.....	42
II. Stan wykorzystania zasobów wodnych.....	47
1. Pobór wód na potrzeby ludności i gospodarki	47
1.1. Pobór zwykłych wód podziemnych.....	48
1.2. Stopień wykorzystania zasobów zwykłych wód podziemnych dostępnych do zagospodarowania.....	52
2. Retencja wodna	53
3. Melioracje wodne	55
4. Drogi wodne	57
5. Wykorzystanie energetyczne rzek.....	59
III. Realizowanie planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy.....	61
1. Plany gospodarowania wodami.....	61
2. Zgodność inwestycji w zakresie ochrony przeciwpowodziowej z Ramową Dyrektywą Wodną	64
3. Opracowanie MasterPlanów dla obszarów dorzeczy Wisły i Odry.....	65

4.	Wdrażanie dyrektywy azotanowej.....	65
5.	Wdrażanie dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej (RDSM)	67
6.	Wdrażanie dyrektywy ściekowej.....	68
IV.	Współpraca międzynarodowa na wodach granicznych i realizacja umów w tym zakresie.....	71
1.	Współpraca z Republiką Federalną Niemiec.....	72
2.	Współpraca z Republiką Czeską.....	74
3.	Współpraca z Republiką Słowacką.....	76
4.	Współpraca z Ukrainą.....	77
5.	Współpraca z Republiką Białorusi	80
6.	Współpraca z Republiką Litewską	82
7.	Współpraca z Federacją Rosyjską	84
8.	Międzynarodowa Komisja Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem.....	85
V.	Utrzymanie wód powierzchniowych oraz urządzeń wodnych.....	87
1.	Stan techniczny obiektów hydrotechnicznych	88
1.1.	Ocena stanu bezpieczeństwa obiektów hydrotechnicznych opracowana przez Główny Urząd Nadzoru Budowlanego	88
1.2.	Ocena stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa budowli piętrzących opracowana przez państwową służbę do spraw bezpieczeństwa budowli piętrzących.....	91
2.	Utrzymanie wód i urządzeń będących w administracji regionalnych zarządów gospodarki wodnej.....	94
3.	Utrzymanie wód i urządzeń będących w administracji wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych.....	98
4.	Utrzymanie wód i urządzeń będących w administracji Urzędów morskich	99
5.	Utrzymanie wód i urządzeń będących w administracji Parków Narodowych.....	100
VI.	Inwestycje w gospodarce wodnej w latach 2014-2015	101
1.	Inwestycje regionalnych zarządów gospodarki wodnej.....	103
2.	Inwestycje wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych.....	117
3.	Inwestycje realizowane w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych	120

VII. Ochrona przed powodzią i suszą.....	122
1. Stan ochrony ludności przed powodzią.....	122
1.1 Występowanie powodzi na obszarze Polski z uwzględnieniem okresu 2014-2015	122
1.2 Projekt „Informatyczny system osłony kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami” - ISOK.	122
1.3 Dokumenty planistyczne w zakresie zarządzania ryzykiem powodziowym.	126
1.4 Monitoring sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej w kraju oraz zapewnienie zimowej osłony przeciwlodowej.	133
2. Stan ochrony ludności przed suszą.....	134
2.1 Występowanie suszy na obszarze Polski z uwzględnieniem okresu 2014-2015	134
2.2 Plany przeciwdziałania skutkom suszy.....	135
VIII. Państwowa służba hydrologiczno-meteorologiczna	137
IX. Państwowa służba hydrogeologiczna	142
X. Kontrola gospodarowania wodami.	146
Podsumowanie.....	148
Wnioski.....	152

Wstęp

Na podstawie art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2015, poz. 469 z późn. zm.), minister właściwy do spraw gospodarki wodnej (Minister Środowiska) jest obowiązany do przedkładania Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej, co dwa lata, informacji o gospodarowaniu wodami, dotyczącej:

- stanu zasobów wodnych państwa,
- stanu wykorzystania zasobów wodnych,
- realizowania planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy,
- współpracy międzynarodowej na wodach granicznych i realizacji umów w tym zakresie,
- utrzymywania wód powierzchniowych oraz urządzeń wodnych,
- prowadzenia inwestycji,
- stanu ochrony ludności i mienia przed powodzią lub suszą.

Gospodarowanie wodami w okresie 2014 - 2015 prowadzono zgodnie z przepisami ustawy - Prawo wodne, uwzględniającymi:

- uszczegółowienie transpozycji do polskiego systemu prawnego postanowień dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. Urz. WE 327 z 22.12.2000), zwanej dalej „Ramową Dyrektywą Wodną”,
- realizację art. 4 i 11 Rozporządzenia Rady (EWG) Nr 1108/70 z dnia 4 czerwca 1970 r. wprowadzającego system księgowania wydatków na infrastrukturę odpowiednio w transporcie kolejowym, drogowym i śródlądowym transporcie wodnym oraz Rozporządzenia Komisji (EWG) Nr 2598/70 z dnia 18 grudnia 1970 r. określającego pozycje, które należy uwzględnić pod poszczególnymi nazwami w formularzach księgowania wydatków, przedstawionych w Załączniku Nr I do Rozporządzenia Rady (EWG) Nr 1108/70 z dnia 4 czerwca 1970 r.,
- transpozycję dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim, zwanej dalej „Dyrektywą Powodziową”.

Ustawa Prawo wodne, wraz z aktami wykonawczymi, dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia następujących dyrektyw Wspólnoty Europejskiej:

- 1) dyrektywy 75/440/EWG z dnia 16 czerwca 1975 r. dotyczącej wymaganej jakości wód powierzchniowych przeznaczonych do poboru wody pitnej w państwach członkowskich (Dz. Urz. WE L 194 z 25.07.1975),

- 2) dyrektywy 76/160/EWG z dnia 8 grudnia 1975 r. dotyczącej jakości wody w kąpieliskach (Dz. U. WE L 31 z 05.02.1976),
- 3) dyrektywy 76/464/EWG z dnia 4 maja 1976 r. w sprawie zanieczyszczenia spowodowanego przez niektóre substancje niebezpieczne odprowadzane do środowiska wodnego Wspólnoty (Dz. Urz. WE L 129 z 18.05.1976),
- 4) dyrektywy 78/659/EWG z dnia 18 lipca 1978 r. w sprawie jakości słodkich wód wymagających ochrony lub poprawy w celu zachowania życia ryb (Dz. Urz. WE L 222 z 14.08.1978),
- 5) dyrektywy 79/869/EWG z dnia 9 października 1979 r. dotyczącej metod pomiaru i częstotliwości pobierania próbek oraz analizy wód powierzchniowych przeznaczonych do poboru wody pitnej w państwach członkowskich (Dz. Urz. WE L 271 z 29.10.1979),
- 6) dyrektywy 79/923/EWG z dnia 30 października 1979 r. w sprawie wymaganej jakości wód, w których żyją skorupiaki (Dz. Urz. WE L 281 z 10.11.1979),
- 7) dyrektywy 80/68/EWG z dnia 17 grudnia 1979 r. w sprawie ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem spowodowanym przez niektóre substancje niebezpieczne (Dz. Urz. WE L 20 z 26.01.1980),
- 8) dyrektywy 82/176/EWG z dnia 22 marca 1982 r. w sprawie wartości dopuszczalnych dla ścieków i wskaźników jakości wód w odniesieniu do zrzutów rtęci z przemysłu elektrolizy chlorków metali alkalicznych (Dz. Urz. WE L 81 z 27.03.1982),
- 9) dyrektywy 84/491/EWG z dnia 9 października 1982 r. w sprawie wartości dopuszczalnych dla ścieków i wskaźników jakości wód w odniesieniu do zrzutów heksachlorocycloheksanu (Dz. Urz. WE L 274 z 17.10.1984),
- 10) dyrektywy 83/513/EWG z dnia 26 września 1983 r. w sprawie wartości dopuszczalnych dla ścieków i wskaźników jakości wód w odniesieniu do zrzutów kadmu (Dz. Urz. WE L 291 z 24.10.1983),
- 11) dyrektywy 84/156/EWG z dnia 8 marca 1984 r. w sprawie wartości dopuszczalnych dla ścieków i wskaźników jakości wód w odniesieniu do zrzutów rtęci z sektorów innych niż przemysł elektrolizy chlorków metali alkalicznych (Dz. Urz. WE L 74 z 17.03.1984),
- 12) dyrektywy 86/280/EWG z dnia 12 czerwca 1986 r. w sprawie wartości dopuszczalnych dla ścieków i wskaźników jakości wód w odniesieniu do zrzutów niektórych substancji niebezpiecznych zawartych w wykazie I Załącznika do dyrektywy 76/464/EWG (Dz. Urz. WE L 181 z 04.07.1986),
- 13) dyrektywy 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych (Dz. Urz. WE L 135 z 30.05.1991),

- 14) dyrektywy 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanym przez azotany pochodzenia rolniczego (Dz. Urz. WE L 375 z 31.12.1991),
- 15) dyrektywy 2000/60/WE z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. Urz. WE 327 z 22.12.2000),
- 16) dyrektywy 206/118/WE z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem i pogorszeniem ich stanu (Dz. Urz. UE L 372 z 27.12.2006, str. 9),
- 17) dyrektywy 2007/60/WE z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dz. Urz. UE L 288/27 z 6.11.2007),
- 18) dyrektywa 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie strategii morskiej (Dz. Urz. UE L 164/19 z 25.6.2008),
- 19) Dyrektywy 2013/39/UE z dnia 12 sierpnia 2013 r. zmieniająca dyrektywy 2000/60/WE i 2008/105/WE w zakresie substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej (Dz. Urz. UE L 226/1 z 24.8.2013).

Gospodarowanie wodami powinno być prowadzone z zachowaniem zasady racjonalnego i całościowego traktowania zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, z uwzględnieniem ich ilości i jakości, przy uwzględnieniu zasady wspólnych interesów i zarządzania zasobami wodnymi z uwzględnieniem podziału Państwa na obszary dorzeczy i regiony wodne. Mapa przedstawiająca obszary dorzeczy stanowi załącznik Nr 1.

Właściwe gospodarowanie wodami należy realizować przez współpracę administracji publicznej, użytkowników wód oraz przedstawicieli lokalnych społeczności, tak aby uzyskać maksymalne korzyści, zarówno w wymiarze środowiskowym jak i gospodarczym. Ponadto, gospodarowanie wodami musi być prowadzone w taki sposób, aby działając w zgodzie z interesem publicznym nie dopuszczać do wystąpienia możliwego do uniknięcia pogorszenia ekologicznych funkcji wód oraz pogorszenia stanu ekosystemów lądowych i terenów podmokłych bezpośrednio zależnych od wód.

Powyższe założenia leżą u podstaw działalności organów i jednostek odpowiedzialnych za właściwe gospodarowanie wodami i realizowane są m.in. poprzez system pozwoleń wodnoprawnych, monitoring i kontrolę, jak również działania techniczne zmierzające zarówno do poprawy stanu wód, bezpieczeństwa powodziowego oraz zachowania właściwych warunków korzystania z wód.

Lata 2014 – 2015 stanowiły kontynuację realizacji zarządzania zasobami wodnymi przy udziale organów opiniotawczo-doradczych, tj. Krajowej Rady Gospodarki Wodnej (organ opiniotawczo-doradczy Prezesa KZGW) oraz rad gospodarki wodnej regionów wodnych (organy opiniotawczo-doradcze dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej).

I. Stan zasobów wodnych państwa

1. Wielkość zasobów wodnych

1.1. Zasoby wodne kraju w latach 2014 i 2015

Stan zasobów wodnych Polski został opracowany na bazie danych pochodzących z sieci monitoringu hydrologicznego Państwowej Służby Hydrologiczno – Meteorologicznej (PSHM) za rok hydrologiczny 2014. Dane te zostały zweryfikowane na etapie opracowywania Rocznika Hydrologicznego za rok hydrologiczny 2014. Dane za rok hydrologiczny 2015 nie są jeszcze zweryfikowane. Obecnie trwa etap weryfikacji danych hydrologicznych z roku 2015 oraz proces tworzenia Rocznika Hydrologicznego (termin wykonania przypada na czerwiec 2016 r.).

W roku 2014 łączne zasoby wód płynących w Polsce wynosiły 52238,6 mln m³ (z tego dopływ wód spoza granic Polski wynosił 6620,4 mln m³, a odpływ ze zlewni znajdujących się w granicach Polski wynosił 45618,2 mln m³).

Średni opad w granicach Polski w roku hydrologicznym 2014 wynosił 639,5 mm (w przypadku uwzględnienia zlewni zasilających rzeki dopływające do Polski średni opad wynosił 644,3 mm). Warstwa odpływu wody z terenu Polski wynosiła 145,9 mm.

W dorzeczu Wisły łączne zasoby wód płynących w roku 2014 wyniosły 30944,5 mln m³ (z tego dopływ wód spoza granic Polski wynosił 3997,4 mln m³, a odpływ z terenu Polski wynosił 26947,1 mln m³). Średni opad w zlewni Wisły w roku hydrologicznym 2014 wynosił 667,7 mm (w przypadku uwzględnienia zlewni zasilających rzeki dopływające do Polski średni opad również wyniósł 667,7 mm). Warstwa odpływu ze zlewni Wisły w granicach Polski wynosiła 159,7 mm.

W dorzeczu Odry łączne zasoby wód płynących w roku 2014 wynosiły 13804,0 mln m³ (z tego dopływ wód spoza granic Polski wynosił 2623,0 mln m³, a odpływ za granice Polski wynosił 11181,0 mln m³). Średni opad w zlewni Odry w roku hydrologicznym 2014 wynosił 619,6 mm (w przypadku uwzględnienia zlewni zasilających rzeki dopływające do Polski średni opad wynosił 629,0 mm). Warstwa odpływu wody ze zlewni Odry w granicach Polski wynosiła 105,4 mm.

W zlewisku Bałtyku (zlewnie Regi, Parsęty, Wieprzy, Słupi i Łeby) łączne zasoby wód płynących w roku 2014 wyniosły 3976,5 mln m³. Średni opad w zlewniach zlewiska Bałtyku w roku hydrologicznym 2014 wynosił 614,7 mm, a warstwa odpływu wody z tego terenu wyniosła 229,7 mm.

W wieloleciu 1951-2014, średnia wartość łącznych zasobów wód płynących w Polsce wyniosła 61 000 mln m³. Na tym tle, w roku hydrologicznym 2014 wielkość zasobów wód płynących w Polsce była mniejsza i stanowiła 85,5% wartości średniej.

1.2. Ocena warunków hydrologicznych i hydrogeologicznych w latach 2014 i 2015

Rok hydrologiczny 2014.

Rok hydrologiczny 2014 z całkowitym odpływem rzek Polski równym 52 km^3 (przy średniej w wieloleciu 1951 - 2013 równej 61 km^3), zgodnie z przyjętą klasyfikacją zasobności w wodę, zaliczony został do przeciętnych (blisko granicy lat suchych). Wartości odpływu większości rzek dorzecza Wisły kształtowały się na ogół niewiele poniżej normy lub w pobliżu normy, a w dorzeczu Odry oraz rzekach Przymorza były przeważnie wyraźnie niższe od normy. W ciągu rozdzielczym z okresu 1951-2014, który zawiera 64 elementy (lata ułożono w kolejności wzrastającego całkowitego rocznego odpływu rzek Polski) rok hydrologiczny 2014 zajmuje 17 miejsce.

Pod względem opadowym, zgodnie z klasyfikacją Z. Kaczorowskiej, rok hydrologiczny 2014 zaliczony został do lat normalnych. Średni opad roczny, w roku hydrologicznym 2014, wyliczony z wartości uzyskanych na 52 reprezentatywnych w skali kraju stacjach meteorologicznych był zbliżony do średniej wieloletniej (101% normy). W poszczególnych miesiącach wartości opadu charakteryzowały się dużym zróżnicowaniem w stosunku do miesięcznej średniej wieloletniej i kształtowały się od 52% opadu normalnego w lutym do 172% normy w maju. Analiza wykazuje duże zróżnicowanie przestrzenne opadów na poszczególnych obszarach Polski oraz w poszczególnych dorzeczach.

W półroczu zimowym (XI-IV) sytuacja hydrologiczna była na ogół ustabilizowana. Obserwowano wahania stanu wody oraz lokalne większe wzrosty. Silny wiatr (XI i XII) przyczynił się do wahań i wzrostów poziomu morza oraz lokalnych przekroczeń stanu alarmowego na Bałtyku i w ujściach rzek do morza. Na rzekach (przez III dekadę stycznia) rozwijały się zjawiska lodowe, do całkowitej pokrywy lodowej włącznie. Były one przyczyną większych wzrostów stanu wody w rzekach. W lutym pokrywa śnieżna roztopiła się, a zjawiska lodowe zanikły. Odnotowano tylko niedużą liczbę przekroczeń stanu alarmowego i ostrzegawczego.

W półroczu letnim (V-X), z wyjątkiem maja, sytuacja hydrologiczna była ustabilizowana. W maju wystąpiły intensywne opady deszczu, najwyższe notowano na południu Polski, obserwowano gwałtowne wzrosty stanu wody w rzekach, szczególnie wysokie wystąpiły w dniach 16 i 17 maja, na górskich dopływach Wisły. Odnotowano szereg przekroczeń stanu ostrzegawczego i alarmowego. Na niżej położonych stacjach wodowskazowych Wisły i Odry obserwowano przemieszczanie się fal wezbraniowych, przekraczających często stan alarmowy w dorzeczu Wisły, a miejscami również w dorzeczu Odry. W czerwcu na rzekach przeważały zapoczątkowane pod koniec maja spadki i wahania stanu wody. W lipcu, sierpniu i wrześniu odnotowano dużą liczbę, najczęściej lokalnych opadów, szczególnie na południu Polski, sięgających kilkudziesięciu milimetrów na dobę. Były one przyczyną wysokich wzrostów stanu wody. Odnotowano lokalne przekroczenia stanu ostrzegawczego,

miejscowo alarmowego. W październiku na ogół przeważały spadki stanu wody, na krótko powstrzymane opadami w połowie miesiąca. Ostatniego dnia roku hydrologicznego stan wody większości rzek głównych Polski układał się najczęściej w strefie wody średniej, lokalnie niskiej lub wysokiej.

Najwyższą liczbę stacji z przekroczeniami stanu alarmowego w obu dorzeczach zanotowano w maju – 106 w dorzeczu Wisły i 27 w dorzeczu Odry. W pozostałych miesiącach liczba stacji z przekroczeniami stanu alarmowego wahała się od zera w kwietniu do kilkunastu (19) w lipcu.

W roku hydrologicznym 2014 odnotowano wartości stanu wody niższe od dotychczas obserwowanego minimum. Największą liczbę takich stacji odnotowano w dorzeczu Wisły w czerwcu i lipcu – było ich wtedy 10. W dorzeczu Odry jedynie w listopadzie (2013), grudniu (2013) oraz lutym odnotowano 3 takie stacje, w pozostałych miesiącach najczęściej była to jedna lub dwie stacje.

Odptyw

Odptyw Wisły i Odry mierzony w profilach zamykających w Tczewie i Gozdowicach, w roku hydrologicznym 2014 był niższy od normy. Dla Wisły (w Tczewie) odptyw był tylko niewiele niższy od normy i wynosił 94,7% odptywu normalnego, a dla Odry (w Gozdowicach) był znacząco niższy od wartości średniej wieloletniej i wynosił 77,0% normy. W pierwszym półroczu (XI-IV) całkowity odptyw rzeczny od początku roku hydrologicznego (1 listopada 2013) w dorzeczu Wisły (Tczew) był równy 84,7% normy i wynosił od 58,9% normy w kwietniu do 106% w lutym. Odptyw Odry, w tym okresie był równy 71,7% odptywu normalnego i wynosił od 55,0% w marcu do 91,2% normy w listopadzie. W półroczu letnim (V-X) odptyw Wisły (Tczew) był równy 107% normy i wynosił od 95,9% normy w październiku do 121% średniej wieloletniej w maju. W półroczu letnim jedynie w październiku odptyw Wisły był niższy od odptywu średniego z wielolecia. Odptyw w dorzeczu Odry, w półroczu letnim, był równy 84,2% i wynosił od 66,2% normy w lipcu do 105% w październiku. Październik był jedynym miesiącem II półrocza oraz całego roku 2014, w którym odptyw Odry przekroczył średnią wieloletnią (w czerwcu i wrześniu był zbliżony).

Zbiorniki

Na początku roku hydrologicznego 2014 napełnienie wyższe od 50% pojemności użytkowej utrzymywało się w sześciu zbiornikach dorzecza Wisły i dwóch zbiornikach dorzecza Odry. W dorzeczu Wisły napełnienie zbiorników kształtowało się od 45,6% w Solinie do 83,2% w Sulejowie. W dorzeczu Wisły w ciągu całego półrocza zimowego (XI 2013 – IV 2014) średnie miesięczne napełnienie przekraczające 50% pojemności użytkowej utrzymywało się we wszystkich zbiornikach dorzecza Wisły, poza listopadem w Tresnej. W półroczu letnim (V-X) w dorzeczu Wisły nadal obserwowano wysokie napełnienie zbiorników. Maksymalne napełnienie zanotowano w czerwcu w Sulejowie (88,5%), a najniższe we wrześniu w Porąbce (34,7%). W dorzeczu Odry

w ciągu całego półrocza zimowego napełnienie wyższe od 50% pojemności użytkowej utrzymywało się jedynie w zbiornikach Dzierżno i Dobromierz oraz w grudniu w Pilchowicach, w kwietniu w Turawie i Jeziorsku. Maksymalne napełnienie zanotowano w marcu w Dobromierzu – 67,6%. W półroczu letnim nie zanotowano napełnienia ponad 75% pojemności. Maksymalną wartość napełnienia zanotowano w lipcu w Jeziorsku (66,9%). Najniższe napełnienie, poniżej 25%, zanotowano w sierpniu w Otmuchowie oraz od sierpnia do października w Nysie.

Na warunki hydrogeologiczne w roku 2014 znaczący wpływ miała sytuacja meteorologiczna i hydrogeologiczna w roku hydrologicznym 2013, który charakteryzował się długą i obfitą w opady zimą, co miało duży wpływ na zasilanie wód podziemnych i utrzymywanie się zwierciadła wód podziemnych w strefie stanów wysokich (podnoszenie się zwierciadła wód podziemnych). Proces ten został zahamowany w czwartym kwartale roku hydrogeologicznego (VIII – X), po okresie wysokich temperatur powietrza i niskich opadów. Zima 2014/2015 roku była bardzo ciepła i łagodna. Brak pokrywy śnieżnej oraz niewysokie opady miały wpływ na kształtowanie się poziomu zwierciadła wód podziemnych w roku 2015.

W większości punktów badawczych o zwierciadle swobodnym (55%) w 2014 r. stwierdzono stany wyższe niż miarodajne w tych samych miesiącach dla okresu wielolecia (1991-2005), natomiast w pozostałych punktach stwierdzono stany równe (2%) lub niższe (43%). Poziom zwierciadła wód podziemnych o charakterze swobodnym w roku 2014 kształtował się powyżej poziomu średnich miesięcznych z wielolecia. Jedynie w makroregionie północno-zachodnim oraz w makroregionie centralnym (kwiecień i maj) jak również w makroregionie południowym (kwiecień) notowano wartości niższe niż średnie dla wielolecia.

Średnie miesięczne głębokości do zwierciadła wody o zwierciadle napiętym kształtowały się na poziomie wyższym niż odpowiednie średnie miesięczne miarodajne dla okresu wielolecia. W większości punktów badawczych (63%) stwierdzono stany wyższe niż miarodajne w tych samych miesiącach dla okresu wielolecia, w pozostałych punktach stany równe (1%) lub niższe (36%). Zwierciadło napięte w makroregionach północno-wschodnim i centralnym, a nawet w makroregionie południowym (poza okresem styczeń – lipiec) kształtowało się powyżej poziomu średnich miesięcznych z wielolecia. Wartości poniżej średnich zanotowano w makroregionie północno-zachodnim oraz częściowo w makroregionie południowym.

Zwierciadło wód podziemnych w 2014 roku pozostawało w strefie stanów średnich i wysokich. W pierwszym kwartale (XI, XII – 2013 i I – 2014) stan średni i wysoki notowano w 83,95% punktów. W drugim i trzecim kwartale (od II do VII – 2014) stan średni i wysoki charakteryzował nieco mniejszą liczbę punktów – 76,30 i 80,94%. W czwartym kwartale (od VIII do X – 2014) ich udział obniżył się do 78,78%.

Rok hydrologiczny 2015.

Rok hydrologiczny 2015, z całkowitym odpływem rzek Polski równym $42,5 \text{ km}^3$ (przy średniej w wieloleciu 1951- 2014 równej 61 km^3), zgodnie z przyjętą klasyfikacją zasobności w wodę, zaliczony został do suchych. W ciągu rozdzielczym z okresu 1951-2015, który zawiera 65 elementów (lata ułożono w kolejności wzrastającego całkowitego rocznego odpływu rzek Polski) rok hydrologiczny 2015 zajmuje 3 miejsce (wartość odpływu będzie jeszcze weryfikowana). Wartości odpływu polskich rzek w pierwszym półroczu najczęściej kształtowały się niewiele poniżej średniej wieloletniej. W drugim półroczu odpływ rzek przez większość miesięcy był wyraźnie niższy od średniej wieloletniej. W rezultacie odpływ roczny był znacząco niższy od odpływu średniego z wielolecia. Wartości odpływu rocznego, w odniesieniu do średnich wieloletnich, w dorzeczu Wisły były na ogół wyższe niż w dorzeczu Odry.

Pod względem opadowym, zgodnie z klasyfikacją Z. Kaczorowskiej rok hydrologiczny 2015 został sklasyfikowany jako suchy. Średni opad roczny w roku hydrologicznym 2015, wyliczony z wartości uzyskanych na 52 reprezentatywnych w skali kraju stacjach meteorologicznych był wyraźnie niższy od średniej wieloletniej i wyniósł 76% normy opadowej z wielolecia 1971-2000. W poszczególnych miesiącach wartości opadu charakteryzowały się dużym zróżnicowaniem w stosunku do miesięcznej średniej wieloletniej i kształtowały się od 24% opadu normalnego w sierpniu do 142% normy w styczniu.

W pierwszym półroczu (XI-IV) obserwowano na ogół wahania i nieduże wzrosty stanu wody, najczęściej w strefie wody średniej lub na granicy wody średniej i niskiej, okresowo i lokalnie również w strefie wody wysokiej. Wahania te wywołane były opadami, zjawiskami lodowymi, roztopowymi oraz pracą urządzeń hydrotechnicznych. Wystąpiły nieliczne przekroczenia stanu ostrzegawczego i alarmowego. Silny wiatr w styczniu i lutym był powodem znaczących, okresowych, wahań i przyrostów poziomu wody na Bałtyku oraz stanu wody w ujściowych odcinkach rzek uchodzących do morza. 30 kwietnia stan wody rzek układał się na pograniczu strefy wody średniej i niskiej.

W drugim półroczu (V-X), głównie od czerwca do września, na rzekach obserwowano przewagę spadków stanu wody. Poza majem, kiedy obserwowano głównie wahania stanu wody na granicy strefy wody średniej i niskiej, stan wody układał się przeważnie w strefie wody niskiej. W maju odnotowano dużą liczbę opadów, rekordowe zanotowano 26 maja (najwyższy na Hali Gąsienicowej – 130 mm). Na Wiśle i Odrze od 27 maja przemieszczały się fale wezbraniowe o kulminacji – na Wiśle w strefie wody wysokiej, a na Odrze w strefie wody średniej górnej. Od czerwca do września obserwowano głównie spadki stanu wody oraz wzrost liczby stacji wodowskazowych, na których notowano wartości stanu wody niższe od dotychczas obserwowanych, a w październiku stabilizację oraz nieduże wzrosty i wahania stanu wody. Ostatniego dnia roku

hydrologicznego stanu wody układał się przeważnie w strefie wody niskiej, odcinkami na pograniczu wody niskiej i średniej, lokalnie w strefie wody średniej.

Nieduże przekroczenia stanu alarmowego odnotowano w grudniu (2014), styczniu, marcu i maju (najwięcej – 6 takich stacji było w maju, a maksymalne przekroczenie było równe 54 cm).

W pierwszym półroczu liczba stacji wodowskazowych, na których notowano wartości stanu wody niższe od dotychczas obserwowanego minimum w dorzeczu Wisły kształtowała się na poziomie od 3 w kwietniu do 11 w grudniu (2014). W dorzeczu Odry jedynie w grudniu (2014) oraz marcu notowano takie wartości na jednej stacji. Liczba stacji wodowskazowych, na których notowano wartości stanu wody niższe od dotychczas obserwowanego minimum rosła w drugim półroczu od maja do września, ze względu na niskie w tym okresie wartości opadu. W maju było 6 takich stacji w dorzeczu Wisły i 4 w dorzeczu Odry, a we wrześniu były 64 stacje w dorzeczu Wisły i 34 w dorzeczu Odry.

Odptyw

Odptyw Wisły i Odry mierzony w profilach zamykających w Tczewie i Gozdowicach, w roku hydrologicznym 2015 był wyraźnie niższy od normy. Dla Wisły (w Tczewie) odptyw ten wynosił tylko 70,2% odptywu normalnego, a dla Odry (w Gozdowicach) był jeszcze niższy i równał się 61,3% normy. W pierwszym półroczu (XI-IV) całkowity odptyw rzeczny od początku roku hydrologicznego (1 listopada 2014) w dorzeczu Wisły (Tczew) był równy 78,9% odptywu normalnego i wynosił od 60,8% normy w kwietniu do 109% w styczniu. W omawianym półroczu jedynie w styczniu odptyw Wisły był wyższy od wartości odptywu średniego z wielolecia. Odptyw Odry, w tym okresie był równy 73,4% odptywu normalnego i wynosił od 57,1% w marcu do 96,4% normy w styczniu. W półroczu letnim (V-X) odptyw Wisły (Tczew) był równy 59,0% normy i wynosił od 42,5% normy w sierpniu do 83,1% średniej wieloletniej w czerwcu. W półroczu letnim odptyw Wisły był niższy od odptywu średniego z wielolecia we wszystkich miesiącach. Odptyw w dorzeczu Odry, w półroczu letnim, był równy 45,0% i wynosił od 35,5% normy w sierpniu do 52,6% odptywu normalnego w maju. Odptyw Odry w drugim półroczu, podobnie jak odptyw Wisły, był znacząco niższy od odptywu normalnego z wielolecia we wszystkich miesiącach.

Zbiorniki

W dorzeczu Wisły w ciągu całego półrocza zimowego (XI 2014 – IV 2015) średnie miesięczne napełnienie wyższe od 50% pojemności użytkowej utrzymywało się we wszystkich zbiornikach dorzecza Wisły i jedynie w zbiornikach Dzierżno Duże i Bukówka w dorzeczu Odry. W dorzeczu Wisły najniższe napełnienie w półroczu zimowym zanotowano w kwietniu w Tresnej – 50,1%, a najwyższe w listopadzie w Solinie 83,2%. W półroczu letnim (V-X) w dorzeczu Wisły napełnienie powyżej 50% przez całe półrocze utrzymywało się jedynie w Sulejowie. Napełnienie

ponad 75% pojemności w półroczu letnim wystąpiło tylko w dwóch badanych zbiornikach, w Solinie w maju oraz od maja do sierpnia w Sulejowie. Maksymalne napełnienie zanotowano w maju w Sulejowie (83,6%). Najniższe napełnienie zanotowano w październiku w Goczałkowicach (34,4%). W dorzeczu Odry najwyższe napełnienie w półroczu zimowym zanotowano w kwietniu w Turawie 69,7%, a najniższe poniżej 25% – w całym półroczu w Nysie, w grudniu i lutym w Turawie, w grudniu i styczniu w Mietkowie oraz od listopada do lutego w Jeziorsku. Najniższe napełnienie w półroczu zimowym zanotowano w styczniu w Jeziorsku – 3,3%. W półroczu letnim w dorzeczu Odry napełnienie powyżej 50% otrzymywało się przez cały okres jedynie w Turawie. W miesiącach letnich nie zanotowano napełnienia ponad 75% pojemności. Maksymalne napełnienie zanotowano w maju w Turawie (67,5%), a najniższe, poniżej 25%, zanotowano: od sierpnia do października w Otmuchowie, we wrześniu i październiku w Nysie, w październiku w Słupie oraz od lipca do października w Pilchowicach. Najniższe napełnienie zanotowano w październiku w Nysie – 11,5%.

Rok hydrologiczny 2015 był drugim z rzędu rokiem bardzo ciepłym, najcieplejszym w historii pomiarów, przy jednoczesnej niskiej sumie opadów. Sytuacja meteorologiczna miała przełożenie na stan wód podziemnych. W ciągu roku przybywały sukcesywnie punkty, w których wyniki obserwacji położenia zwierciadła wód podziemnych mieściły się w strefie stanów niskich. W sierpniu 2015 r. sytuacja wymagała wydania ostrzeżenia przez państwową służbę hydrogeologiczną związanego z wystąpieniem na znacznym obszarze kraju niżówki hydrogeologicznej.

W większości punktów badawczych o zwierciadle swobodnym (57%) stwierdzono stany niższe niż miarodajne w tych samych miesiącach dla okresu wielolecia, natomiast w pozostałych punktach stany równe (1%) lub wyższe (42%). Rok hydrologiczny 2015, poza pierwszymi miesiącami roku hydrologicznego, charakteryzował się w przypadku wód podziemnych o zwierciadle swobodnym stanami poniżej poziomu średnich miesięcznych z wielolecia. W pasie pojezierzy we wszystkich miesiącach notowano wartości niższe niż średnie dla wielolecia. Generalnie sytuacja hydrogeologiczna znacząco się pogarszała. Jedynie w Karpatach zanotowano powolny proces odbudowywania się zwierciadła wód podziemnych.

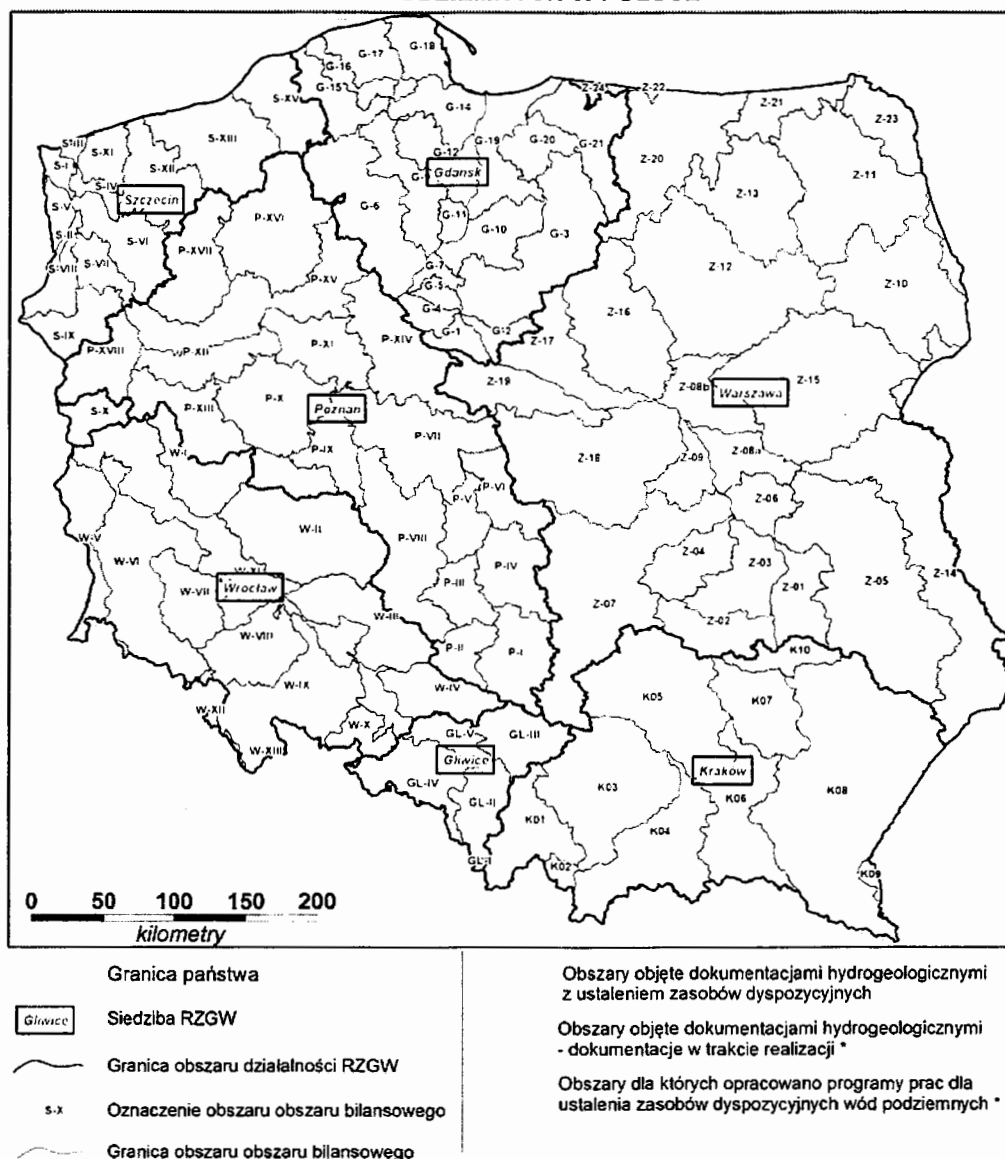
Średnie miesięczne głębokości do zwierciadła wody o zwierciadle napiętym, poza pasem wyżyn i obszarem Sudetów, kształtowały się na poziomie niższym niż odpowiednie średnie miesięczne miarodajne dla okresu wielolecia. W większości punktów badawczych (50%) stwierdzono stany niższe niż miarodajne w tych samych miesiącach dla okresu wielolecia, w pozostałych punktach stany równe (1%) lub wyższe (49%). Zwierciadło napięte w pasie wyżyn i w pasie gór (Sudety) mimo sukcesywnego obniżania nadal kształtowało się powyżej poziomu średnich miesięcznych z wielolecia. W pozostałych pasach zwierciadło wód podziemnych stale się obniżało. Wartości znacząco poniżej średnich zanotowano przede wszystkim w pasie gór – w Karpatach.

W związku z utrzymującym się poniżej stanów niskich ostrzegawczych położeniem zwierciadła wód gruntowych w punktach sieci obserwacyjno – badawczej monitoringu wód podziemnych, państwowa służba hydrogeologiczna w 2015 roku wydała dwa ostrzeżenia – 13 sierpnia i 18 września 2015 roku. W ostrzeżeniu z dnia 13 sierpnia informowano o wystąpieniu zjawiska niżówki hydrogeologicznej w płytko występujących poziomach wodonośnych o zwierciadle swobodnym na terenie województw: pomorskie, zachodnio-pomorskie, warmińsko-mazurskie, kujawsko-pomorskie, mazowieckie, wielkopolskie, dolnośląskie, opolskie, śląskie i małopolskie. W ostrzeżeniu z dnia 18 września informowano o zwiększeniu zasięgu niżówki hydrogeologicznej o województwa: lubelskie, opolskie i podkarpackie. Informowano w nich o występowaniu stanu zagrożenia hydrogeologicznego w postaci niżówki hydrogeologicznej w płytkich poziomach wodonośnych o zwierciadle swobodnym oraz możliwości obniżenia zwierciadła w poziomach o zwierciadle napiętym.

1.3. Zasoby zwykłych wód podziemnych

Zasoby zwykłych wód podziemnych (nie zaliczonych do wód leczniczych i termalnych oraz solanek) dostępne do zagospodarowania (ZG) są ustalane w obszarach bilansowych, wyznaczanych jako wytypowane do przeprowadzania bilansu wodnogospodarczego zlewnie rzek będących w związku hydraulicznym z wodami podziemnymi i obejmujących strefy zasilania ujęć wód podziemnych. Podział na te obszary nawiązuje do określonego Rozporządzeniem MŚ z dnia 27 czerwca 2006 r. podziału na dorzecza i regiony wodne (Dz.U. 2006.126.878). Zależnie od dostępnych danych wejściowych i metodyki obliczeń, zasoby ustalane są w trybie dokumentacji hydrogeologicznej w oparciu o wynik szczegółowej analizy i modelowania matematycznego, jako zasoby dyspozycyjne wód podziemnych (ZD) lub, w obszarach jeszcze nie udokumentowanych, w trybie obliczenia wartości szacunkowej, jako zasoby perspektywiczne wód podziemnych (ZP). Szczegółowe informacje na temat tychże zasobów są corocznie gromadzone i przetwarzane w bazie danych zasobów dyspozycyjnych PIG-PIB/PSH.

MAPA STANU ROZPOZNANIA ZASOBÓW DYSPOZYCYJNYCH WÓD PODZIEMNYCH W POLSCE

* prace realizowane w ramach tematu: "Wykonanie programów prac i dokumentacji hydrogeologicznych ustalających zasoby dyspozycyjne wód podziemnych dla potrzeb przeprowadzania bilansów wodnospodarczych oraz opracowania warunków korzystania z wód regionu wodnego i zlewni"

Rys. 1 Mapa stanu rozpoznania zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych w Polsce

(stan na dzień 31.12.2015 r., źródło: PIG-PIB).

Zasoby zwykłych wód podziemnych dostępne do zagospodarowania dla obszaru całego kraju wynoszą, wg stanu rozpoznania na dzień 31 grudnia 2015 r., ok. 13,31 km³/rok (około 36,46 mln m³/dobę). Na ich całkowitą wartość składają się:

- 7,83 km³/rok (około 21,46 mln m³/dobę) zasobów dyspozycyjnych (ZD), ustalonych z dokładnością wymaganą przepisami ustawy Prawo geologiczne i górnicze z dnia 9 czerwca 2011 r. (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r. poz. 196), dla obszarów o powierzchni stanowiącej łącznie 63% powierzchni Polski (Rys. 1);

- 5,47 km³/rok (około 15,0 mln m³/dobę) zasobów perspektywicznych (ZP), oszacowanych tymczasowo dla pozostałej części kraju (37% powierzchni Polski), tj. do czasu udokumentowania na tych obszarach zasobów dyspozycyjnych.

W skali obszaru dorzecza Wisły zasoby dyspozycyjne i perspektywiczne wód podziemnych wynoszą ok. 19 736 tys. m³/dobę (7,21 km³/rok), co – uwzględniając powierzchnię tego obszaru (ok. 183,2 tys. km²) – daje średnią wartość modułu zasobów zwykłych wód podziemnych możliwych do zagospodarowania równą 107,7 m³/dobę·km².

W skali obszaru dorzecza Odry zasoby dyspozycyjne i perspektywiczne wód podziemnych wynoszą ok. 14 943 tys. m³/dobę (5,45 km³/rok), co – uwzględniając powierzchnię dorzecza (ok. 118,0 tys. km²) – daje średnią w tym dorzeczu wartość modułu zasobów możliwych do zagospodarowania równą 126,6 m³/dobę·km².

2. Jakość zasobów wodnych

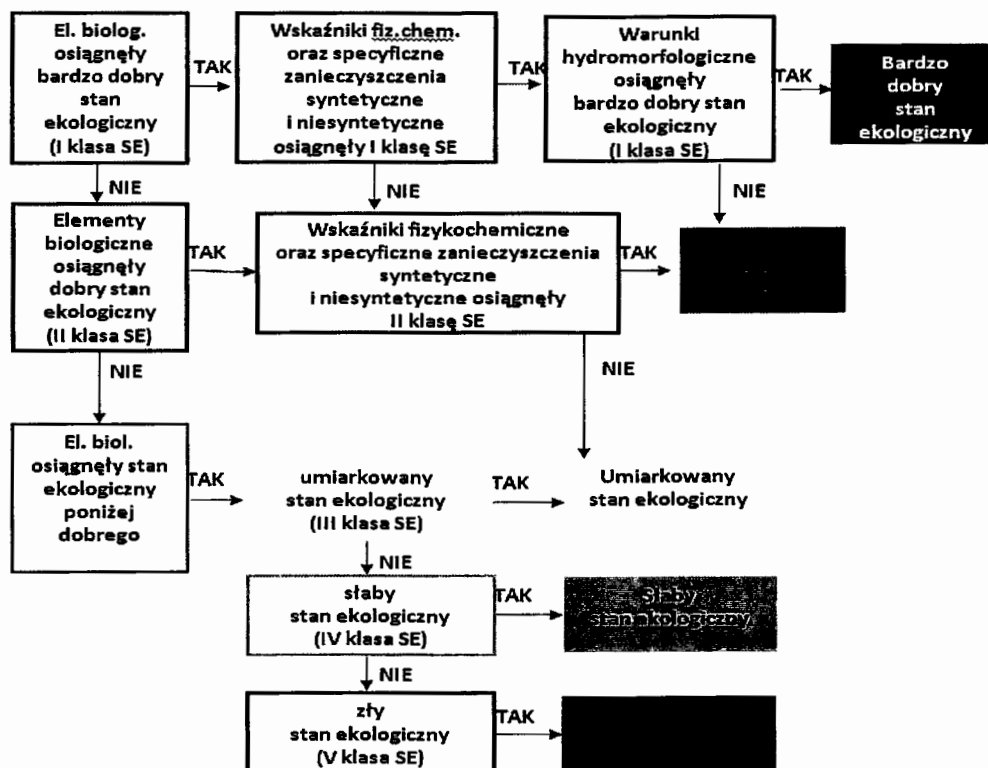
2.1. Stan wód powierzchniowych

Celem wykonywania badań wód powierzchniowych jest dostarczenie wiedzy o stanie wód, koniecznej do podejmowania działań na rzecz poprawy stanu oraz ochrony wód przed zanieczyszczeniem. Działania te powinny zapewnić ochronę przed eutrofizacją spowodowaną wpływem źródeł bytowo-komunalnych i rolniczych oraz ochronę przed zanieczyszczeniami przemysłowymi, w tym zasoleniem i substancjami szczególnie szkodliwymi dla środowiska wodnego. Monitoring oraz działania planowane i realizowane są zgodnie z sześcioletnim cyklem gospodarowania wodami, wynikającym z przepisów prawa krajowego, transponujących wymagania Ramowej Dyrektywy Wodnej i dyrektyw ją zmieniających w zakresie monitoringu wód powierzchniowych. Badania i ocenę stanu wód powierzchniowych wykonują wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska.

Ocenę stanu wód powierzchniowych (rzek, jezior, wód przejściowych i przybrzeżnych) wykonuje się w odniesieniu do jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) na podstawie wyników Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ). Ocena stanu jest wypadkową oceny stanu ekologicznego (w przypadku naturalnych jednolitych części wód) lub potencjału ekologicznego (w przypadku sztucznych lub silnie zmienionych części wód) oraz oceny stanu chemicznego.

Stan ekologiczny/potencjał ekologiczny są określa jakość struktury i funkcjonowania ekosystemu wód powierzchniowych, sklasyfikowanej na podstawie wyników badań elementów biologicznych oraz wspierających je wskaźników fizykochemicznych i hydromorfologicznych. Stan ekologiczny JCWP klasyfikuje się poprzez nadanie danej JCWP jednej z pięciu klas jakości, przy czym klasa pierwsza oznacza bardzo dobry stan ekologiczny, klasa druga – dobry stan ekologiczny, zaś klasy trzecia, czwarta i piąta odpowiednio – stan ekologiczny umiarkowany, słaby i zły.

W przypadku potencjału ekologicznego, klasa I - oznacza maksymalny potencjał ekologiczny; klasa II oznacza dobry potencjał ekologiczny (Rys. 2).

Rys. 2 Schemat klasyfikacji stanu ekologicznego (źródło: Poradnik REFCOND, CIS-WFD, Guidance No. 10).

Klasyfikacji stanu chemicznego JCWP dokonuje się na podstawie analizy wyników pomiarów zanieczyszczeń chemicznych, w tym tzw. substancji priorytetowych. Podstawą analizy jest porównanie uzyskanych wyników ze środowiskowymi normami jakości. Przyjmuje się, że dana JCWP jest w dobrym stanie chemicznym, jeżeli żadna z obliczonych wartości stężeń nie przekracza dopuszczalnych stężeń maksymalnych i średniorocznych. Jeżeli woda nie spełnia tych wymagań, stan chemiczny ocenianej JCWP określa się jako „poniżej dobrego”.

Stan JCWP ocenia się na podstawie wyników klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego i stanu chemicznego. JCWP może być oceniona jako będąca w „dobrym stanie”, jeśli jednocześnie jej stan/potencjał ekologiczny jest sklasyfikowany przynajmniej jako dobry, a stan chemiczny sklasyfikowany jest jako „dobry”. W pozostałych przypadkach, tj. gdy stan chemiczny jest sklasyfikowany jako „poniżej dobrego” lub stan/potencjał ekologiczny sklasyfikowano jako „umiarkowany”, „słaby”, bądź „zły”, daną JCWP ocenia się jako będącą w złym stanie (Tab. 1).

Tab.1 Schemat oceny stanu JCWP (źródło: GIOŚ/PMŚ).

Stan wód		Stan chemiczny	
		Dobry stan chemiczny	Stan chemiczny poniżej dobrego
Stan ekologiczny / potencjał ekologiczny	Bardzo dobry stan ekologiczny / maksymalny potencjał ekologiczny	Dobry stan wód	
	Dobry stan ekologiczny / dobry potencjał ekologiczny	Dobry stan wód	
	Umiarkowany stan ekologiczny / umiarkowany potencjał ekologiczny		
	Słaby stan ekologiczny / słaby potencjał ekologiczny		
	Zły stan ekologiczny / zły potencjał ekologiczny		

W procedurze oceny stanu JCWP wykorzystuje się najnowsze dane pozyskane w trakcie realizacji różnych rodzajów monitoringu. Okres ważności danych uzależniony jest od charakterystyki JCWP i dostosowanego do niej programu monitoringu. Ocena jednolitych części wód niezagrażonych i osiągających co najmniej dobry stan wód, wykonana na podstawie danych pozyskanych monitoringiem diagnostycznym lub monitoringiem diagnostycznym obszarów ochrony siedlisk lub gatunków, ważna jest 6 lat. Ocena JCWP oparta o dane pozyskane monitoringiem operacyjnym oraz monitoringiem obszarów chronionych ważna jest 3 lata.

W procedurze oceny stanu JCWP stosuje się również tzw. zasadę dziedziczenia. Reguła ta umożliwia zestawienie na koniec okresu badawczego wyników klasyfikacji wszystkich wskaźników monitorowanych w danym okresie, z zastrzeżeniem, iż do końcowej oceny są wykorzystane

najnowsze dostępne i kompletne roczne wyniki badań. Zastosowanie dziedziczenia jest możliwe przy jednoczesnym zachowaniu wynikających z ramowej dyrektywy wodnej terminów ważności wyniku.

Prezentowana w niniejszym opracowaniu ocena stanu rzek i zbiorników zaporowych, jezior oraz wód przejściowych i przybrzeżnych opracowana została w oparciu o zweryfikowane dane monitoringowe zebrane do roku 2014.

2.1.1. Stan wód rzek i zbiorników zaporowych

Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych została opracowana przez wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska w roku 2015. Ocenę oparto o dane zebrane w roku 2014 oraz dane z lat ubiegłych. Starsze dane wykorzystane były, tylko jeżeli zachowana była ich aktualność. Najstarsze aktualne dane pochodziły z monitoringu diagnostycznego realizowanego w roku 2010. Na podstawie wyników pomiarowych oceniono w ten sposób łącznie 1795 jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych. Z tego 1766 JCWP oceniona została pod kątem stanu/potencjału ekologicznego (Tab. 2). Ocenie stanu chemicznego podlegało 743 JCWP (Tab. 3). Całościowej ocenie stanu podlegało 1478 JCWP (Tab. 4 i Rys. 3). Ocena stanu wód w przypadku braku informacji o stanie chemicznym wykonywana była tylko jeżeli badania stanu/potencjału ekologicznego dały wynik poniżej dobrego. Stan dla takich JCWP ustalano jako zły.

Najwięcej JCWP oceniono w dorzeczach Wisły i Odry, zgodnie z ich zasięgiem obszarowym na terenie kraju.

W ujęciu krajowym wśród ocenionych naturalnych JCWP 2% osiągnęło stan ekologiczny bardzo dobry, a 24% dobry stan ekologiczny. Wśród sztucznych i silnie zmienionych JCWP potencjał maksymalny osiągnęło 0,6% a dobry 29% ocenionych JCWP i co najmniej dobry osiągnęło 35,2 % JCWP.

Stan chemiczny badany był w 743 JCW z czego w 482 (65%) JCW stwierdzono dobry stan chemiczny, a w 261 (35%) stwierdzono stan zły.

Oceny ogólnego stanu dokonano w przypadku 1478 JCW z czego tylko w przypadku 148 (10%) stwierdzono stan dobry, natomiast w przypadku 1330 (90%) stwierdzono stan zły.

Tab.2 Statystyczne zestawienie wyników oceny stanu / potencjału ekologicznego JCWP rzek i zbiorników zaporowych monitorowanych i ocenionych w latach 2010-2014 (źródło: GIOŚ/PMŚ).

Lp.	OBSZAR DORZECZA	LICZBA MONITOROWANYCH CZĘŚCI WÓD			KLASYFIKACJA STANU I POTENCJAŁU EKOLOGICZNEGO												
		NATURALNYCH	SZTUCZNYCH I SILNIE ZMIENIONYCH	RAZEM	KLASYFIKACJA STANU EKOLOGICZNEGO						KLASYFIKACJA POTENCJAŁU EKOLOGICZNEGO						
					DOBRY	UMIARKOWANY	SŁABY	NATURALNE JCW	UMIARKOWANY	SŁABY	SZTUCZNE I SILNIE ZMIENIONE						
1	WISŁA	539	442	981	12	104	267	118	30	531	3	138	187	87	23	438	99
2	ODRA	345	403	748	6	90	183	53	9	341	2	107	188	82	21	400	741
3	DNIESTR	1		1			1			1					0	1	
4	DUNAJ	5	2	7		4	1			5		1	1		2	7	
5	JARFT	1		1			1			1					0	1	
6	ŁABA	3		3		1	2			3					0	3	
7	NIEMEN	17	1	18		10	4			14					0	14	
8	PREGOŁA	32	3	35		15	12		1	28		1			1	29	
9	ŚWIEŻA	1		1			1			1					0	1	
10	UCKER									0					0		
SUMA		944	851	1795	18	224	472	171	40	925	5	247	376	169	44	841	1766

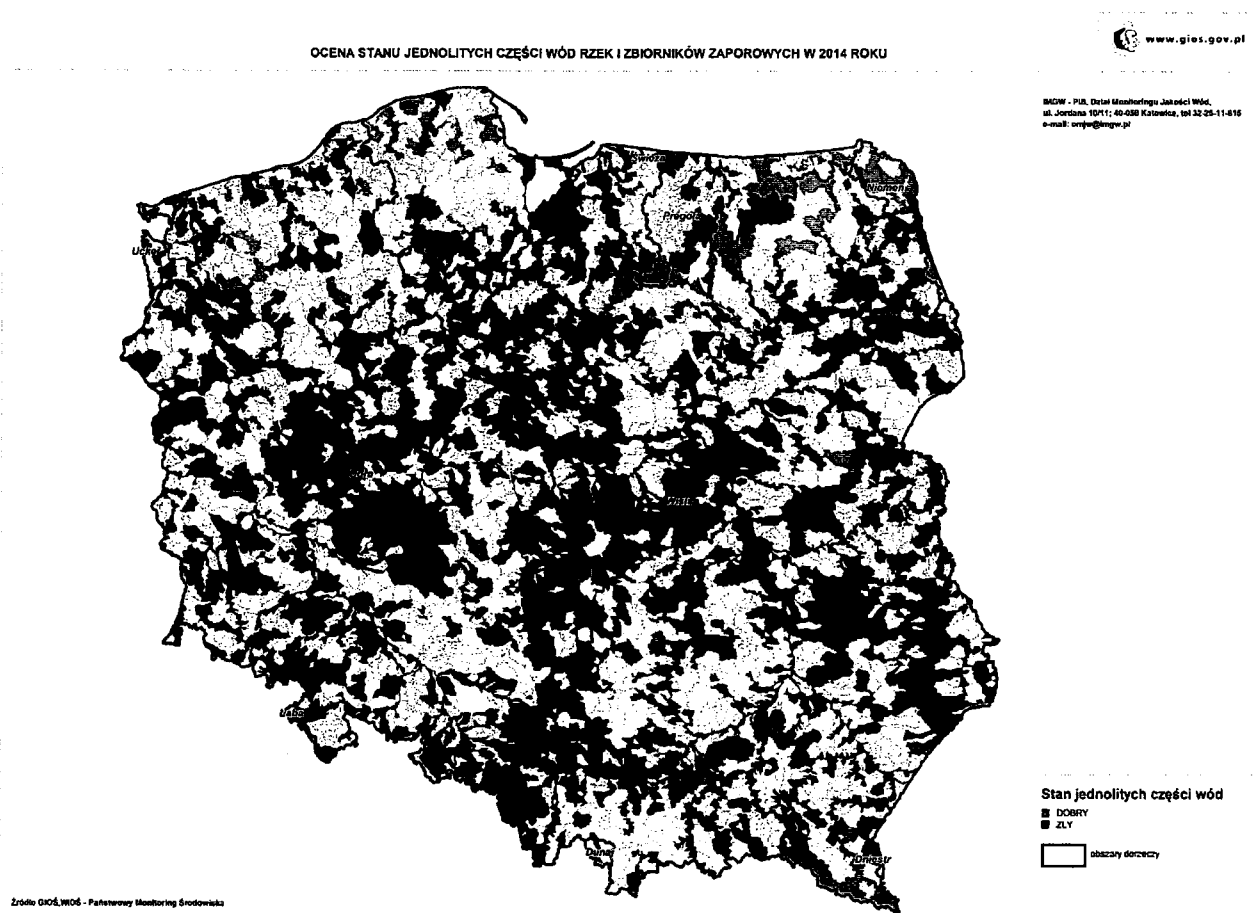
Tab.3 Statystyczne zestawienie wyników oceny stanu chemicznego JCWP rzek i zbiorników zaporowych monitorowanych i ocenionych w latach 2010-2014 (źródło: GIOŚ/PMŚ).

Lp.	OBSZAR DORZECZA	OCENA STANU CHEMICZNEGO		
		DOBRY	UMIARKOWANY	LICZBA OCENIONYCH CZĘŚCI WÓD
1	WISŁA	329	124	453
2	ODRA	131	130	261
3	DNIESTR	1		1
4	DUNAJ	1	1	2
5	JARFT		1	1
6	ŁABA	2		2
7	NIEMEN	12	2	14
8	PREGOŁA	6	3	9
9	ŚWIEŻA			
10	UCKER			
SUMA		482	261	743

Tab.4 Statystyczne zestawienie wyników oceny stanu JCWP rzek i zbiorników zaporowych monitorowanych i ocenionych w latach 2010-2014 (źródło: GIOŚ/PMŚ).

Lp.	OBSZAR DORZECZA	OCENA STANU		
		DOBRY	POŚREDNI	LICZBA OCENIONYCH CZĘŚCI WÓD
1	WISŁA	104	738	842
2	ODRA	27	566	593
3	DNIESTR		1	1
4	DUNAJ	1	2	3
5	JARFT		1	1
6	ŁABA	1	2	3
7	NIEMEN	9	6	15
8	PREGOŁA	6	13	19
9	ŚWIEŻA		1	1
10	UCKER			
SUMA		148	1330	1478

Rys. 3 Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w 2014 r. (źródło: GIOŚ/PMŚ).

2.1.2. Stan wód jezior

W 2015 r. wykonano ocenę jezior badanych w 2014 roku. Ocena ta została opracowana na podstawie pozytywnie zweryfikowanych danych pozyskanych w ramach monitoringu środowiska prowadzonego przez wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska z uwzględnieniem nowych granic wskaźników biologicznych. Przy opracowaniu oceny jezior zastosowano regułę dziedziczenia, polegającą na zestawieniu danych z monitoringu jezior niezagrażonych nieosiągnięciem przypisanych im celów środowiskowych z sześciu kolejnych lat, a jezior zagrożonych – z trzech kolejnych lat. Ocena JCWP jezior monitorowanych w 2014 roku została uzupełniona o ekspercką ocenę stanu lub potencjału ekologicznego niemonitorowanych jezior, wykonaną 2013 roku na zamówienie GIOŚ przez Instytut Ochrony Środowiska (Tab. 5).

Zgodnie z tab. 5 dobry i bardzo dobry stan ekologiczny posiada 271 JCWP jeziornych z 915 ocenianych, natomiast dobry stan chemiczny spełnia 270 JCWP jeziornych z 307 ocenianych. Ogólna ocena stanu JCWP jeziornych przedstawia się następująco: 110 JCWP jeziornych posiada stan dobry, zaś 646 JCWP jeziornych ma zły stan (na 756 ocenianych).

Tab.5 Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych jeziornych monitorowanych w latach 2010-2014 wraz z ekstrapolacją oceny stanu lub potencjału ekologicznego na pozostałe niemonitorowane JCWP (źródło: GIOŚ/PMS).

OCENY JEDNOLITYCH CZĘŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH JEZIORNICH		DORZECZE					
		WISŁA	ODRA	NIEMEN	PREGÓL A	ŚWIEŻA	ŁĄCZNIE
KLASYFIKACJA STANU EKOLOGICZNEGO	DOBRY	99	67	11	11	0	188
	UMIARKOWANY	101	81	7	20	1	210
	SŁABY	53	51	0	14	0	118
	CO NAJMNIJ DOBRY*	64	22	4	12	0	102
	PONIŻEJ DOBREGO*	50	14	1	18	0	83
	LICZBA OCENIONYCH NATURALNYCH JCWP	461	318	35	100	1	915
KLASYFIKACJA POTENCJAŁU EKOLOGICZNEGO	DOBRY	6	12	0	1	0	19
	UMIARKOWANY	10	23	0	0	0	33
	SŁABY	1	14	0	0	0	15
	CO NAJMNIJ DOBRY*	0	6	0	0	0	6
	PONIŻEJ DOBREGO*	1	3	0	0	0	4
	LICZBA OCENIONYCH SILNIE ZMIENIONYCH JCWP	20	102	0	1	0	123
OCENA STANU CHEMICZNEGO							
	LICZBA OCENIONYCH JCW	150	121	9	27	0	307
OCENA STANU							
	LICZBA OCENIONYCH JCWP	336	324	15	80	1	756

* dotyczy wyłącznie wyników ocen opracowanych w wyniku ekstrapolacji lub oceny eksperckiej

2.1.3. Stan wód przejściowych i przybrzeżnych¹

Ocena jakości wód przejściowych i przybrzeżnych w latach 2013-2015 jest przeprowadzana zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. Nr 257 poz. 1545 z dnia 9 listopada 2011r. – rok 2013 oraz Dz.U. z 2014r. poz. 1482 z dnia 30 października 2014r. – rok 2014) w oparciu o wytyczne Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (GIOŚ) zgodnie z Programem Monitoringu Środowiska na lata 2013-2015 w zakresie monitoringu operacyjnego i badawczego oraz rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 15 listopada 2011 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych (Dz.U. Nr 258, poz.1550), z zastosowaniem zasady dziedziczenia. W ocenie wykorzystano dane z roku 2014 oraz dziedziczone z lat 2011-2013. Jakość wód przejściowych i przybrzeżnych sklasyfikowano bazując na ocenie przeprowadzonej w układzie jednolitych części wód. Ocena stanu/potencjału ekologicznego JCWP została dokonana na podstawie uśrednionych wartości wyników badań fizykochemicznych prób wody oraz wskaźników biologicznych takich jak chlorofil-a, multimetryczny indeks B dla makrobezkręgowców bentosowych oraz wskaźnik SI dla ichtiofauny, z poszczególnych stanowisk pomiarowych, zlokalizowanych na JCWP. Program monitoringu ichtiofauny w polskiej wyłącznej strefie ekonomicznej Bałtyku jest nowym elementem w realizacji zadań wynikających z wdrożenia Ramowej Dyrektywy Wodnej UE.

Monitoring ichtiofauny wód przejściowych w 2014 r. przeprowadzono w sześciu jednolitych częściach wód przejściowych: Zalew Wiślany, Zatoka Gdańska Wewnętrzna, Ujście Wisły Przekop, Zatoka Pucka Zewnętrzna, Zalew Pucki oraz Zalew Szczeciński.

Z uwagi na wysoką różnorodność struktury ichtiofauny w polskich wodach przejściowych, dla każdej jednolitej części wód (JCWP) wybrano zestaw wskaźników cząstkowych najlepiej charakteryzujących dany akwen. We wskaźnikach uwzględniono następujący zakres danych z połowów badawczych:

- skład gatunkowy,
- liczebność gatunków lub grup gatunków kluczowych,
- struktura wielkościowa gatunku lub gatunków kluczowych,

¹Rozdział opracowany na podstawie oceny jednolitych części wód powierzchniowych, przejściowych i przybrzeżnych, opracowanych przez wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska: zachodniopomorski, pomorski, warmińsko-mazurski, zamieszczone w opracowaniu „Ocena stanu środowiska polskich obszarów morskich Bałtyku w roku 2014 na tle dziesięciolecia 2004-2013” na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska pod redakcją Włodzimierza Krzymińskiego i Tamary Zalewskiej (IMGW-PIB) oraz Szymona Smolińskiego (MIR-PIB)..

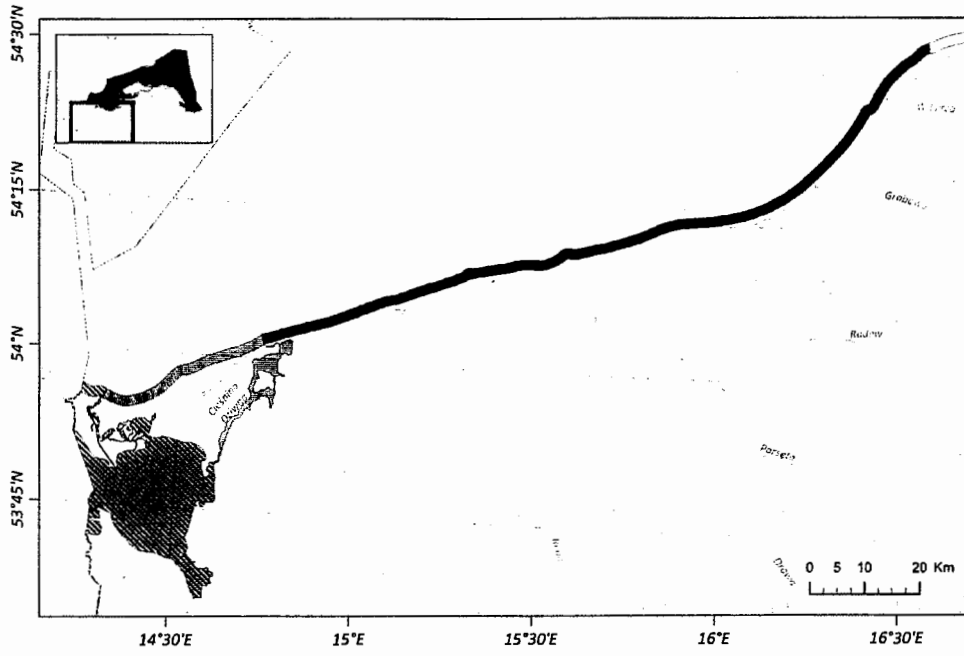
- struktura wiekowa gatunku lub gatunków kluczowych.

Do końcowej oceny w oparciu o zaproponowany indeks stanu ichtiofauny (SI) wykorzystano zestaw wskaźników cząstkowych, uwzględniających zakres niezbędnych danych ustalonych wymogami Ramowej Dyrektywy Wodnej UE i prawa polskiego.

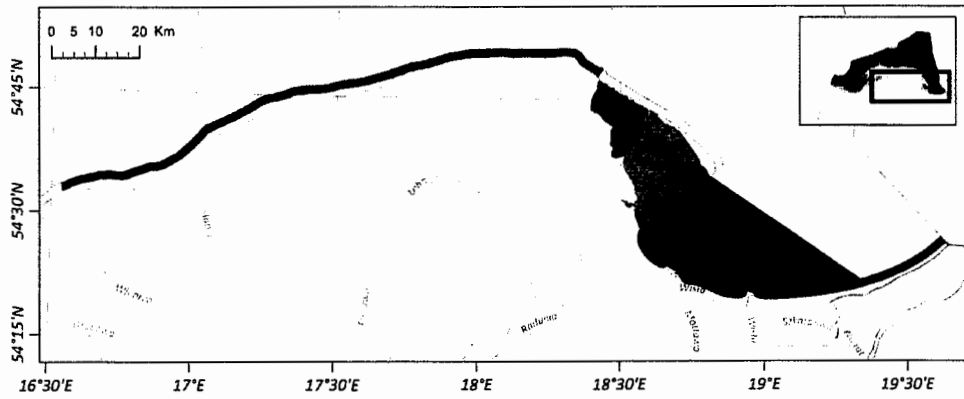
Referencyjna wartość wskaźnika jakości ekologicznej (EQR) dla sześciu jednolitych części wód została określona w 2014 r. na poziomie SI=5. Jednocześnie stanowi ona maksymalną wartość jaką może uzyskać indeks stanu ichtiofauny SI obliczany w oparciu o wyskalowane wskaźniki cząstkowe. W celu dokonania końcowej oceny stanu jakości środowiska wodnego w oparciu o elementy ichtiofauny, posłużono się zakresami wartości wskaźnika ichtiofauny (SI) oraz odpowiadającym im wartościom wskaźnika jakości ekologicznej (EQR).

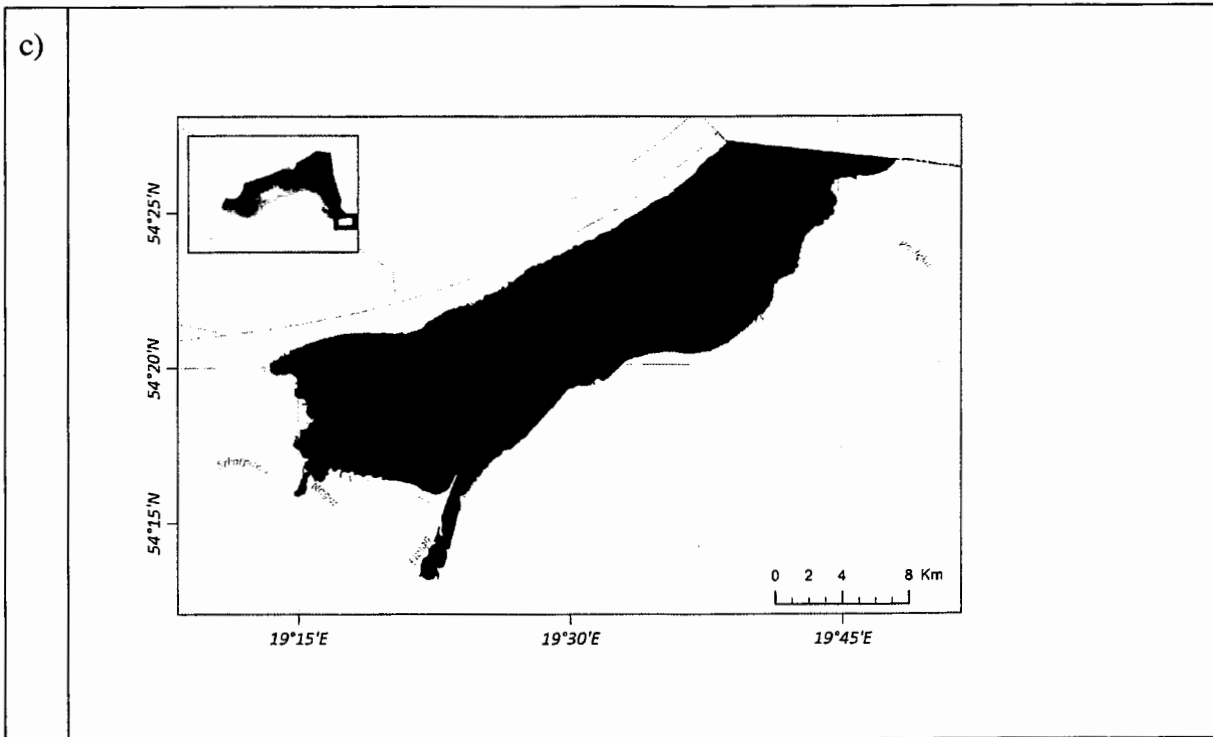
Wynikowa ocena stanu i potencjału ekologicznego (Rys. 4) dla JCWP stanowi uśrednioną wartość ocen cząstkowych wykonanych dla elementów biologicznych, hydromorfologicznych oraz fizykochemicznych. Biologicznymi wskaźnikami jakości wód, które powodowały klasyfikację stanu lub potencjału ekologicznego poniżej dobrego były chlorofil-a i biomasa fitoplanktonu oraz liczebność organizmów makrozoobentosowych. Na ocenę elementów fizykochemicznych poniżej stanu lub potencjału dobrego wpłynęły przede wszystkim wyniki badań przezroczystości wód (widzialność krążka Secchiego), wskaźników substancji organicznych (OWO) oraz zbyt wysokie stężenia substancji biogennej, a w szczególności azotu ogólnego i rozpuszczalnych form azotu (azotu amonowego, azotanowego, mineralnego) oraz fosforu ogólnego (Rys. 5).

a)

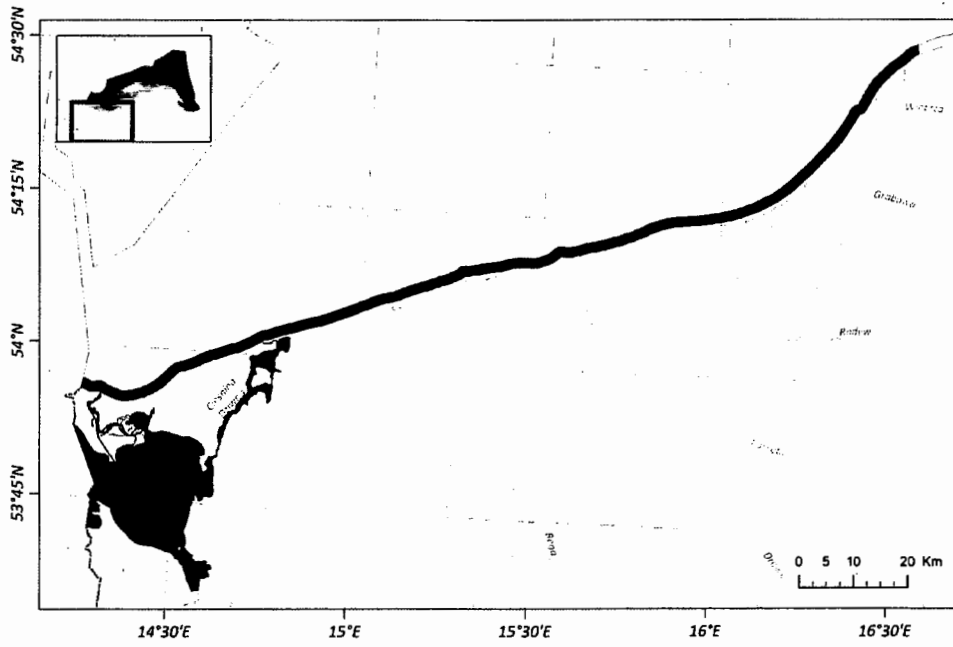
b)

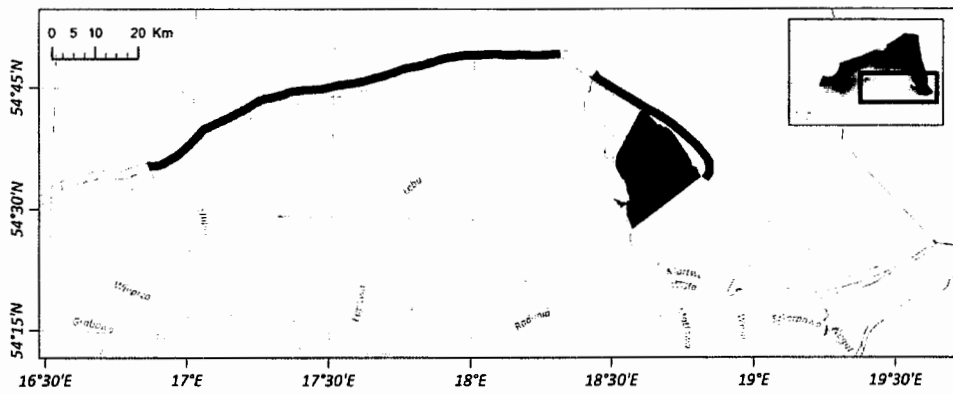

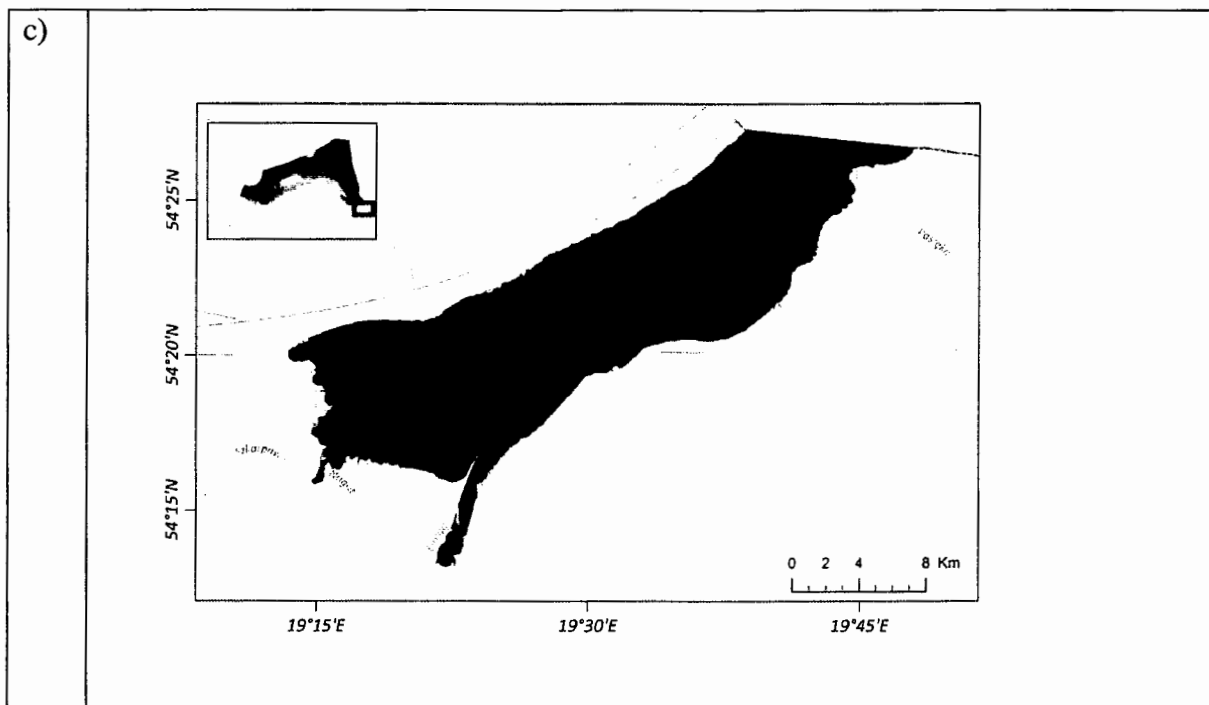
Rys. 4 Ocena stanu lub potencjału ekologicznego wód przejściowych i przybrzeżnych w 2014 roku (źródło: GIOŚ/PMS) (a – województwo zachodniopomorskie, b – województwo pomorskie, c- województwo warmińsko-mazurskie).

a)

b)

Rys. 5 Ocena stanu chemicznego wód przejściowych i przybrzeżnych w 2014 roku (źródło: GIOŚ/PMŚ) (a – województwo zachodniopomorskie, b – województwo pomorskie, c- województwo warmińsko-mazurskie).

2.1.4. Stan wód i osadów dennych Morza Bałtyckiego²

Stan środowiska polskiej strefy Bałtyku jest kontrolowany regularnie od 1979 r. (od 1991 r. w ramach PMŚ). Pomiary i obserwacje są wykonywane sześciokrotnie w ciągu roku na stacjach położonych w strefie głębokowodnej i płytkowodnej (Rys. 6) oraz 12 razy w roku na jednej stacji wysokiej częstotliwości. Pomiary hydrologiczne, analizy chemiczne oraz pobór materiału biologicznego i osadów dennych wykonywane są podczas ekspedycji na pokładzie r/v „Baltica” zgodnie z procedurami zawartymi w podręczniku HELCOM³ COMBINE. Ponadto w strefie płytkowodnej wykonywane są pomiary uzupełniające dla monitoringu prowadzonego w wodach przejściowych i przybrzeżnych w zakresie substancji szkodliwych. Do obliczenia wartości wskaźnika LFI w 2014 roku użyto danych pochodzących z połowów badawczych w polskiej strefie ekonomicznej, realizowanych w ramach programu BITS.

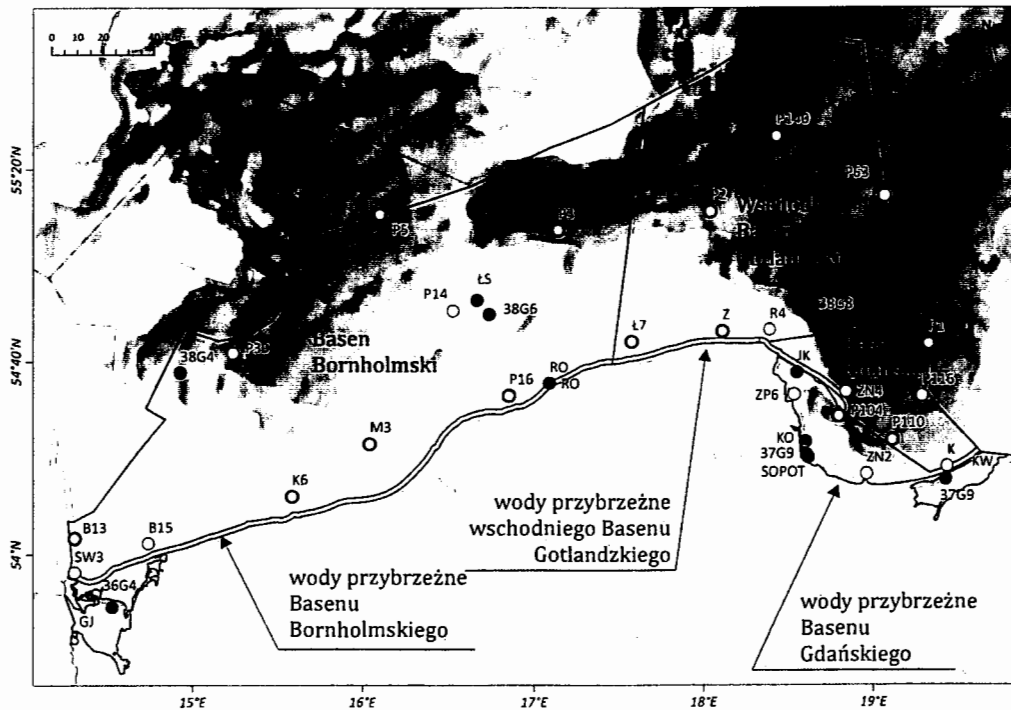
² Rozdział opracowany na podstawie oceny polskich obszarów morskich opracowanej przez IMGW-PIB i MIR-PIB, zamieszczonej w opracowaniu „Ocena stanu środowiska polskich obszarów morskich Bałtyku w roku 2014 na tle dziesięciolecia 2004-2013” na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska pod redakcją Włodzimierza Krzywińskiego i Tamary Zalewskiej (IMGW-PIB) oraz Szymona Smolińskiego (MIR-PIB).

³ HELCOM – Komisja Helsińska, organ wykonawczy Konwencji o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego (Konwencji Helsińskiej).

Poprawa stanu środowiska Morza Bałtyckiego jest problemem, w którego rozwiązanie zaangażowane są wszystkie państwa nadbałtyckie, w tym Polska. Ramy formalne oraz proces dojścia do tego celu uregulowane są w przepisach ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne (Dz.U. z 2015 poz. 469 z późn. zm.), na podstawie transpozycji do prawa krajowego postanowień unijnej Ramowej dyrektywy ws. strategii morskiej⁴ (RDSM). Wspólnota Europejska stawia przed krajami członkowskimi ambitny cel w zakresie osiągnięcia dobrego stanu środowiska (*Good Environmental Status* – GES) wód morskich do 2020 roku, a kryteria i standardy metodologiczne dotyczące dobrego stanu środowiska wód morskich zostały określone w decyzji Komisji Europejskiej (2010/477/UE)⁵. Dobry stan środowiska oznacza tu *“...taki stan środowiska wód morskich tworzących zróżnicowane i dynamiczne pod względem ekologicznym oceany i morza, które są czyste, zdrowe i urodzajne w odniesieniu do panujących w nich warunków, zaś wykorzystanie środowiska morskiego zachodzi na poziomie, który jest zrównoważony i gwarantuje zachowanie możliwości użytkowania i prowadzenia działań przez obecne i przyszłe pokolenia”*.

⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiająca ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego (dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej [Tekst mający znaczenie dla EOG].

⁵ 2010/477/UE: Decyzja Komisji z dnia 1 września 2010 r. w sprawie kryteriów i standardów metodologicznych dotyczących dobrego stanu środowiska wód morskich (notyfikowana jako dokument nr C(2010) 5956) [Tekst mający znaczenie dla EOG].

Rys. 6 Podakweny Morza Bałtyckiego wyznaczone w polskiej strefie ekonomicznej wg Strategii Monitoringu i Ocen HELCOM; na mapie zaznaczono także położenie aktualnych stacji pomiarowo-badawczych monitoringu jakości wód Bałtyku COMBINE (źródło: GIOŚ/PMŚ).

Ocena stanu środowiska morskiego południowego Bałtyku w 2014 r. została przeprowadzona z zastosowaniem kryteriów rekomendowanych przez Ramową dyrektywę ws. strategii morskiej na podstawie wskaźników podstawowych wyznaczonych dla każdej z niżej wymienionych cech:

- 1) różnorodność biologiczna;
- 2) gatunki obce;
- 3) komercyjnie eksploatowane gatunki ryb i mięczaków;
- 4) łańcuchy pokarmowe;
- 5) eutrofizacja;
- 6) integralność dna morskiego;
- 7) warunki hydrograficzne;
- 8) substancje zanieczyszczające i efekty zanieczyszczeń;
- 9) substancje szkodliwe w rybach i owocach morza;
- 10) odpady w środowisku morskim;
- 11) podwodny hałas i inne źródła energii.

Dane uzyskane w 2014 r. w ramach realizacji programu monitoringu wód Bałtyku w strefie głębokowodnej zgodnie z Programem monitoringu wód morskich (GIOŚ, 2014)

wg wytycznych HELCOM COMBINE oraz dane pochodzące z realizacji monitoringu PMŚ dla ichtiofauny i programu BITS, umożliwiły dokonanie oceny w zakresie siedmiu cech obejmujących:

- cztery cechy stanu: 1 – różnorodność biologiczna, 3 – komercyjnie eksploatowane gatunki ryb, 4 – łańcuchy pokarmowe, 6 – integralność dna morskiego;
- trzech cech presji: 5 – eutrofizacja, 8 – substancje zanieczyszczające i efekty związane z zanieczyszczeniami oraz 9 – substancje zanieczyszczające w rybach i innej żywności pochodzenia morskiego.

Ocena stanu cechy 1, opisująca różnorodność biologiczną została przeprowadzona na podstawie ichtiofauny – indeksu wielkości ryb w wodach otwartych (LFI). Dotychczasowe badania nad indeksem LFI dla ryb bałtyckich wykazały, że jest on dobrym wskaźnikiem presji człowieka na ekosystem morski. Ocenę przeprowadzono na podstawie tylko danych polskich (dane duńskie jeszcze nie były dostępne) wartość wskaźnika LFI dla podobszaru ICES 25 wynosiła 0,47 – odpowiada to stanowi nieodpowiedniemu – subGES. Wartość wskaźnika LFI w podobszarze ICES 26 wynosiła 0,57, co oznacza stan nieodpowiedni – subGES.

Ocena stanu cechy 3, opisująca komercyjnie eksploatowane gatunki ryb została przeprowadzona w oparciu o wyniki dla ryb komercyjnie eksploatowanych: jednego stada dorsza (22-24), dwóch stad storni (24-25 oraz 26 i 28), jednego stada szprota (22-32) oraz jednego stada śledzia (25-29 i 32 Ex GoR), na podstawie danych pozyskanych z dokumentu ICES Advice (2015). Ocenę wykonano selektywnie, zależnie od stada, dla 3 kryteriów dobrego stanu środowiska, stosując w każdym kryterium 1 lub 2 wskaźniki. Pomimo, że poszczególne wskaźniki uzyskały poziom wskazujący na dobry stan środowiska w niektórych stadach, dotychczas nie została opracowana metodyka agregacji ocen powstałych przy użyciu poszczególnych wskaźników w ramach jednego kryterium, ani pomiędzy kryteriami. Stosując różne systemy integracji/interpretacji stan środowiska na podstawie cechy C3 – komercyjnie eksploatowane gatunki ryb można uznać w większości przypadków za nieodpowiedni (subGES) lub przejściowy, a tylko jeden rodzaj interpretacji wskazuje na dobry stan (GES) środowiska.

Ocena stanu cechy 4, opisującą łańcuchy troficzne została przeprowadzona na podstawie fitoplanktonu i zooplanktonu. Liczba gatunków fitoplanktonu, zanotowanych w lecie 2014 r. (131) była wyższa niż w roku 2013 (121) i znajdowała się na poziomie porównywalnym do lat ubiegłych – 142 i 112 gatunków, odpowiednio w 2010 i 2011. We wszystkich próbach biologicznych zooplanktonu zbadanych w 2014 r. stwierdzono 28 taksonów, należących do 2 głównych grup Copepoda i Cladocera (gatunki Rotatoria, jako nieistotne dla biomasy nie były oznaczane). Skład jakościowy, typowy dla południowego Bałtyku, był na poziomie poprzedniego roku, a nieco uboższy niż w 2012 r. (30 taksonów). Szereg obszarów wykazało wysoką, 21 taksonów, różnorodność gatunkową: Zalew

Pucki (st. ZP6), Głębia Gdańska (st. P1) oraz Głębia Bornholmska (st. P5). Również populacja mezozoplanktonu występująca w centralnej Zatoce Gdańskiej była zróżnicowana pod względem gatunkowym – 20 taksonów. Zooplankton Zalewu Wiślanego był najuboższy pod względem liczby występujących gatunków.

Inwazyjna, drapieżna wioślarka *Cercopagis pengoi* rozszerzyła zasięg występowania poza Zalew Pucki. W 2014 r. została znaleziona również na stacji Ł7 w strefie płytkowodnej środkowego wybrzeża. Po raz pierwszy wioślarka ta pojawiła się także w wodach otwartego morza w obrębie Głębi Gdańskiej (st. P1) i to zarówno w sierpniu jak i we wrześniu. *Cercopagis pengoi* jest silnym konkurentem pokarmowym dla roślinożernych gatunków zooplanktonu oraz małych ryb.

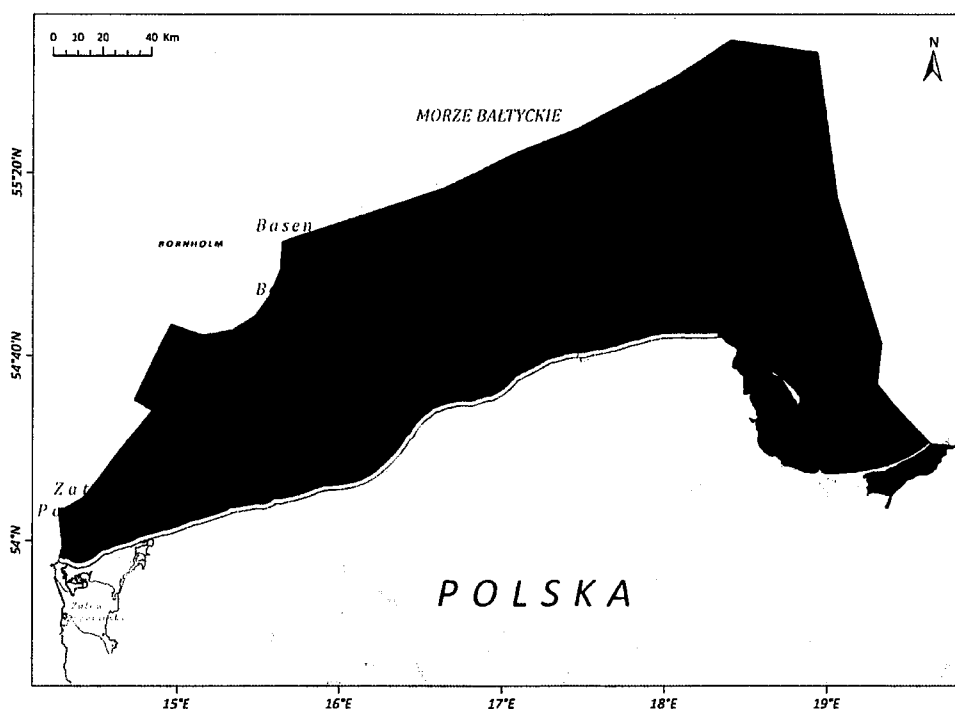
Ocena stanu cechy 6, opisująca integralność dna morskiego została przeprowadzona na podstawie multimetrycznych wskaźników fitobentosu (SM_1) oraz makrozoobentosu (B). Ocenę stanu przeprowadzono tylko dla Basenu Bornholmskiego oraz dla polskich wód przybrzeżnych Basenu Gdańskiego, gdyż tylko w tych dwóch akwenach RDSM zidentyfikowano występowanie struktur makrofitobentosu w polskich wodach Morza Bałtyckiego. Ograniczone występowanie jest uwarunkowane brakiem odpowiednich warunków (odpowiedniego podłoża), w szczególności w strefie wód otwartego morza. Po zagregowaniu wyników dla zoobentosu i makrofitów w postaci prostej średniej, ocena cechy C6 w 2014 r. wskazuje na występowanie warunków poniżej dobrego stanu środowiska morskiego subGES (klasy 2 i 3 w rozumieniu RDW).

W roku 2014 najlepszy stan makroglonów, stwierdzono w obrębie Ławicy Słupskiej w otwartych wodach Basenu Bornholmskiego – stan bardzo dobry. W strefie płytkowodnej tego podakwenu, obszar Głazowiska Rowy w pobliżu Parku Słowińskiego, zanotowano zdecydowaną poprawę w stosunku do ubiegłych lat, gdzie nastąpiła zmiana ze stanu słabego do dobrego. W przypadku wód przybrzeżnych Basenu Gdańskiego, ogólny stan środowiska na podstawie oceny makrofitów był w 2014 r. słaby, głównie ze względu na niską wartość SM_1 w rejonie Jamy Kuźnickiej.

Do oceny stanu środowiska południowego Bałtyku pod kątem eutrofizacji (cecha 5) wykorzystano wskaźniki podstawowe zaliczane do jej czynników sprawczych: stężenia fosforanów, mineralne połączenia azotu, formy azotu i fosforu całkowitego, jak również wskaźniki podstawowe zaliczane do skutków bezpośrednich: chlorofil-a i przezroczystość wody morskiej oraz, jako jeden ze skutków pośrednich nadmiaru substancji biogenych, tlen rozpuszczony przy dnie. Do przeprowadzenia oceny w zakresie eutrofizacji wykorzystano również wskaźnik stanu makrofitów (SM_1).

Sumaryczna ocena agregująca dane charakteryzujące poszczególne obszary wskazuje, że w 2014 r. w jednym akwencie uzyskano wartość wskaźnika oceny =4,2, co odpowiada dobremu

stanowi wód. W pozostałych akwenach polskiej strefy Bałtyku stan eutrofizacji nie uzyskał oceny $\geq 4,0$ określającej stan dobry (GES). Stan oceny POM ze względu na eutrofizację przedstawiono na rys. 7.

Rys.7 Ocena stanu eutrofizacji wydzielonych akwenów w polskiej strefie Bałtyku w 2014 r. (źródło: GIOŚ/PMS) (kolor czerwony – subGES, kolor zielony – GES).

W przypadku cech 8 i 9 dotyczących substancji zanieczyszczających w różnych elementach środowiska morskiego oraz w żywności pochodzenia morskiego, w ocenie uwzględniono stężenia metali ciężkich o charakterze priorytetowym: Cd, Pb, Hg w rybach i małżach, aktywność promieniotwórczego izotopu cezu Cs-137 w wodzie, trwałe związki organiczne (TZO): polichlorowane bifenyle (PCB) i pestycydy chloroorganiczne w osadach oraz związki bromoorganiczne w rybach i małżach. Grupy związków organicznych wykorzystanych do oceny nie wyczerpują pełnej listy związków organicznych wytypowanych jako wskaźniki podstawowe, stanowią jednak główne elementy programu monitoringu realizowanego w 2012 r. w zakresie trwałych zanieczyszczeń organicznych. Od 2014 roku lista badanych parametrów została rozszerzona o analizy sulfonianu perfluoroctanu (PFOS) w rybach oraz farmaceutyków w wodzie.

Stan środowiska morskiego w sześciu badanych akwenach (poza Zalewami Wiślanym i Szczecińskim) w zakresie zawartości ^{137}Cs w wodzie wskazuje na stan umiarkowany, co odpowiada wartości subGES według RDSM. Skażenie izotopem promieniotwórczym cezu w wodach Zalewu

Wiślanego i Szczecińskiego jest umiarkowany, co odpowiada nieodpowiedniemu (subGES) według RDSM. Wynik oceny został zamieszczony na Rys. 8.

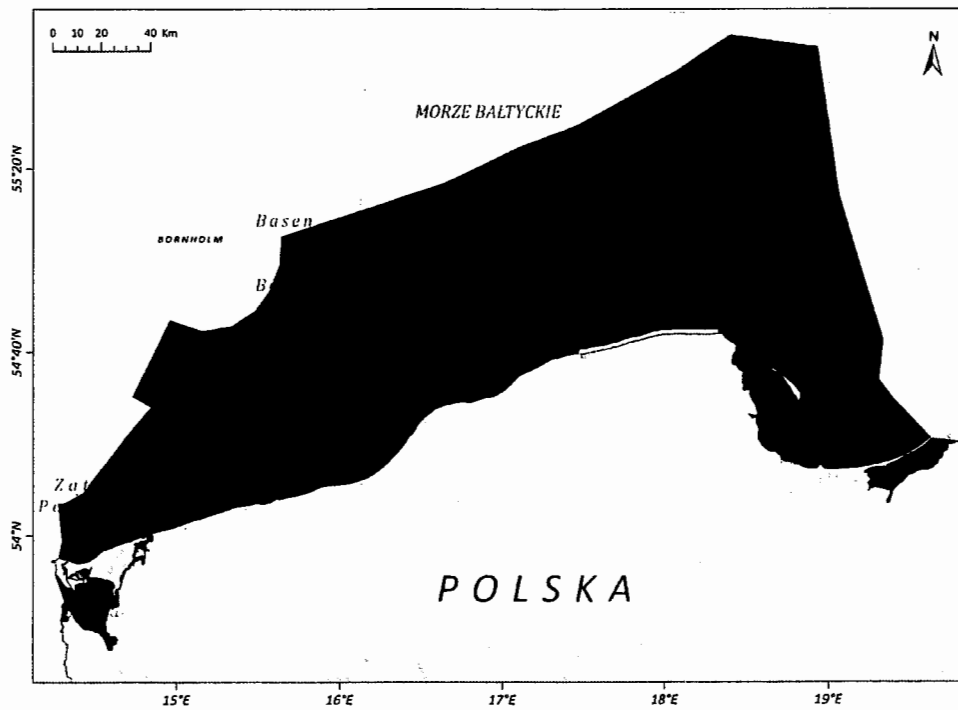
Ze względu na zawartość kadmu w rybach stan Wschodniego Basenu Gotlandzkiego i Basenu Bornholmskiego jest subGES. Wody przybrzeżne Basenu Bornholmskiego oraz wody przybrzeżne Basenu Gdańskiego ze względu na zawartość kadmu i ołowiu w organizmach wykazują stan subGES. Oznaczenia metali w okoniu z Zalewu Szczecińskiego i Zalewu Wiślanego zostały po raz pierwszy wykorzystane do oceny stanu środowiska polskich obszarów morskich Bałtyku w 2014 roku. Stan tych akwenów ze względu na zawartość kadmu i ołowiu został oceniony jako subGES. Ze względu na zanieczyszczenie metalami stan środowiska określono jako subGES.

Poziom metali ciężkich w rybach przeznaczonych do spożycia nie przekracza wartości granicznych ustanowionych dla cechy C9 i pod tym względem stan organizmów odławianych na obszarze Basenu Bornholmskiego należy określić jako dobry. Pod względem zawartości metali w małżach, stan środowiska wód przybrzeżnych Basenu Bornholmskiego, stan ze względu na zawartość ołowiu określono jako umiarkowany, kadmu jako bardzo dobry, a rtęci jako dobry. Ocenę stanu ze względu na zawartość metali zamieszczono na Rys. 9.

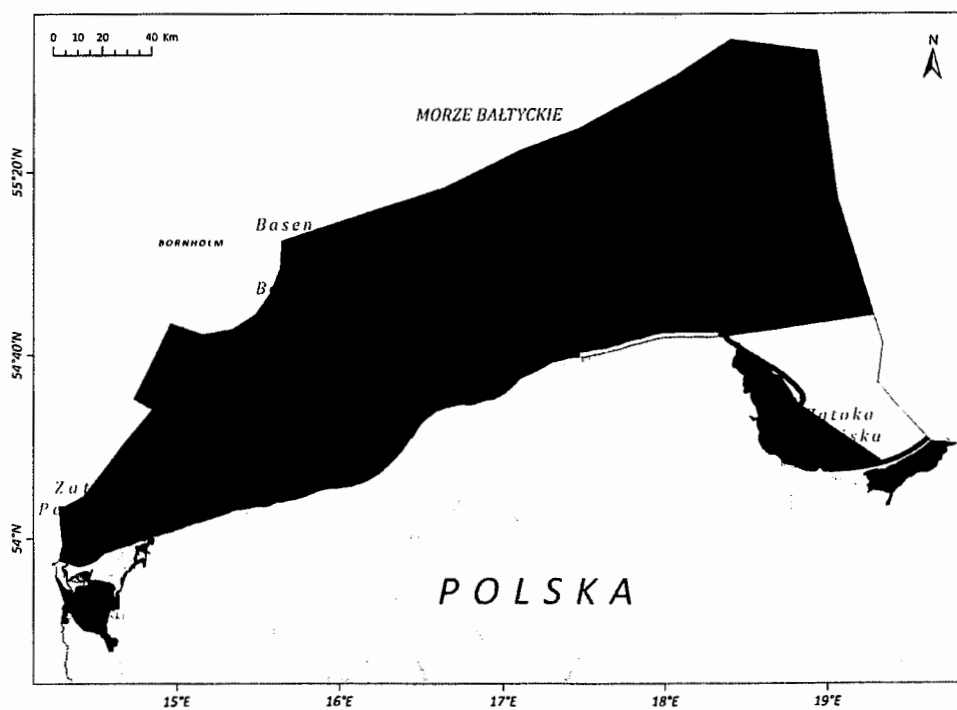
Zawartość kadmu w małżach z Zatoki Gdańskiej w 2014 roku wskazywała na umiarkowane zanieczyszczenie tym metalem. Ze względu na zanieczyszczenie ołowiem w 2014 roku stan określono jako bardzo dobry, natomiast rtęci na umiarkowany. Poziom metali ciężkich w storniach przeznaczonych do spożycia przez ludzi nie przekraczał wartości granicznych, ustanowionych dla cechy C9, i pod tym względem stan organizmów odławianych w wodach przybrzeżnych Basenu Gdańskiego należy określić jako dobry (GES).

Niska zawartość kadmu w wątrobach okoni odłowionych w Zalewie Szczecińskim i w Zalewie Wiślanym wskazuje na bardzo dobry stan środowiska tych akwenów w 2014 roku pod tym względem, a zawartość ołowiu na stan dobry. Zawartość rtęci w tkance mięśniowej okoni wskazuje na umiarkowane zanieczyszczenie tych ryb, żyjących w Zalewie Szczecińskim i w Zalewie Wiślanym. Poziom metali ciężkich w okoniach z Zalewu Szczecińskiego i Wiślanego przeznaczonych do spożycia przez ludzi nie przekraczał w 2014 roku wartości granicznych ustanowionych dla cechy C9 i pod tym względem stan organizmów odławianych w obu zalewach należy określić jako dobry (GES).

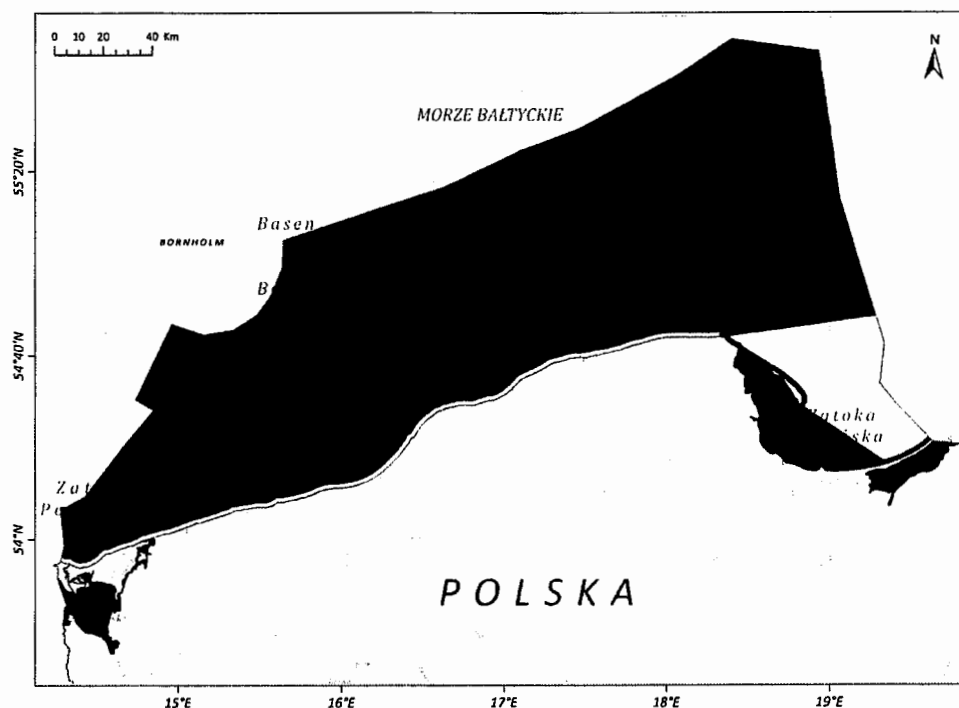
Ze względu na przyjęte kryteria i wartości docelowe rekomendowane do oceny w zakresie cechy 9, które są znacznie mniej restrykcyjne niż w przypadku cechy 8, stan środowiska w wodach otwartych Basenu Bornholmskiego, wschodniego Bałtyku oraz wód przybrzeżnych Zatoki Gdańskiej oceniony na podstawie stężeń metali ciężkich i związków organicznych w rybach przeznaczonych do spożycia należy uznać za dobry (Rys. 10).

Rys.8 Ocena wskaźnika C8 (cecha 8: substancje zanieczyszczające i efekty związane z zanieczyszczeniami) w zakresie zanieczyszczenia 137Cs w wydzielonych akwenach w polskiej strefie Bałtyku w 2014 r. (źródło: GIOŚ/ PMŚ).

Rys.9 Ocena wskaźnika C8 (cecha 8: substancje zanieczyszczające i efekty związane z zanieczyszczeniami) w zakresie zanieczyszczenia metalami ciężkimi w 2014 r. (źródło: GIOŚ/PMŚ) (kolor czerwony – subGES, kolor zielony – GES).

Rys.10 Ocena wskaźnika C9 (cecha 9: substancje szkodliwe w rybach i owocach morza) w zakresie zanieczyszczenia metalami ciężkimi w 2014 r. (źródło: GIOŚ/PMŚ) (kolor czerwony – subGES, kolor zielony – GES).

Sumaryczny wynik oceny opartej na czterech omówionych cechach sugeruje konieczność poprawy stanu środowiska południowego Bałtyku w zakresie cech presji, głównie poprzez ograniczenie dopływu substancji biogenicznych oraz metali ciężkich, co w rezultacie powinno przełożyć się na poprawę stanu środowiska w zakresie cech stanu.

Analizując trendy w elementach służących do oceny stanu zarówno w odniesieniu do cech stanu, jak i cech presji, można dostrzec proces poprawy stanu środowiska wód morskich Bałtyku. Jego reakcja (odpowiedź jako „odbiornika presji”) jest jednak niezwykle powolna, a postępujące zmiany klimatyczne czy naturalne katastrofy np. powodzie nie pozwalają na w pełni jednoznaczną ocenę jego odpowiedzi tj. poprawy stanu środowiska morskiego.

2.1.5. Stan osadów dennych w rzekach i jeziorach

W latach 2014 i 2015 na zlecenie Głównego Inspektora Ochrony Środowiska zostały wykonane - w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska - badania monitoringowe osadów dennych rzek i jezior. Zadanie ma na celu analizę długoterminowych trendów zmian stężeń substancji priorytetowych, metali ciężkich, trwałych zanieczyszczeń organicznych oraz innych zanieczyszczeń ulegających akumulacji.

W latach 2014 i 2015, w osadach dennych we wszystkich punktach pomiarowo-kontrolnych przewidzianych do opróbowania, zbadano stężenie:

- pierwiastków (Ag, Al, As, Ba, Ca, Cd, Co, C_{org}, Cr, Cu, Fe, Hg, K, Mg, Mn, Mo, Na, Ni, P, Pb, S, Sn, Sr, Ti, V, Zn);
- wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA - acenaftylenu (Ace), acenaftenu (Acf), fluorenu (Fl), fenantrenu (Fen), antracenu (Ant), fluorantenu (Flu), pirenu (Pir), benzo(a)antracenu (BaA), chryzenu (Ch), benzo(b)fluorantenu (BbF), benzo(k)fluorantenu (BkF), benzo(a)fluorantenu, benzo(e)pirenu (BeP), benzo(a)pirenu (BaP), dibenzo(ah)antracenu (DahA), indeno(1,2,3-cd)pirenu (IndP), benzo(ghi)perylenu (Bper), naftalenu (Nf), terylenu (Per);
- pozostałych związków organicznych (polichlorowanych bifenyli, heksachlorobenzenu, pentachlorobenzenu, α -HCH, β -HCH, δ -HCH, γ -HCH, aldryny, endryny, aldehydu i ketonu endryny, dieldryny, izodryny, heptachloru, epoksydu heptachloru, α -chlordanu, γ -chlordanu, endosulfanu I i II i szarczanuendosulfanu, p,p'-metoksychloru, DDT i jego metabolitów.

W osadach dennych, z wybranych punktach pomiarowo-kontrolnych, przeprowadzono badania na obecność: chloroalkanów C₁₀-C₁₃, ftalanu di(2-etyloheksylu), fluorków, chlorfenwinfosu, polibromowanych difenyleoeterów, organicznych związków cyny, heksachlorobutadienu, trichlorobenzenów.

Z grupy substancji priorytetowych zbadanych w osadach dennych rzek w roku 2014 aldryna, izodryna, heptachlor i epoksyd heptachloru, endryna, endosulfan II i siarczan endosulfanu, chlorfenwinfosu, heksachlorobutadienu, trichlorobenzenów nie występowały w żadnej ze zbadanych próbek w stężeniu powyżej granicy oznaczalności. W próbkach osadów jeziornych pobranych do badania w 2014 r. aldryna, izodryna, heptachlor i epoksyd heptachloru, endosulfan II i siarczan endosulfanu występowały w stężeniach poniżej granicy oznaczalności. Wysokie zawartości kadmu zanotowano w osadach Babulówki w Suchorzowie i Warty w Obornikach. Rtęć i nikiel w wysokich stężeniach zostały odnotowane w osadach Kaczawy w Prochowicach. Najwyższymi stężeniami ołowiu charakteryzowały się osady pobrane z Wisły w Oświęcimiu i Jankowicach oraz Przemszy w Sosnowcu. Najwięcej WWA zawierały osady nagromadzone w Odrze w Chałupkach, Widuchowej i Kędzierzynie-Koźlu. Największy udział spośród wszystkich WWA oznaczanych w osadach miał fluoranten. Wysokimi zawartościami penta- i heksachlorobenzenu charakteryzowały się osady rzeki Odry w Kostrzynie, Przemszy w Jeleniu i Wisły w Jankowicach. W osadach Wisły w Jankowicach wykryty został też w największym stężeniu najczęściej oznaczany kongener 209 bromowanych difenyleoeterów. DDT i jego metabolity, w najwyższych stężeniach wykryto w osadach Wisły w Kopance, Tyńcu i Janowicach. Osady Wisły w Oświęcimiu, Jankowicach, Kopance i Glinach Małych charakteryzowały się występowaniem w nich obecnością tributyllocyny. Osady Wisły

w Oświęcimiu charakteryzowały się również wysokimi zawartościami chloroalkanów C₁₀-C₁₃, ftalanu di(2-etyloheksylu).

Z grupy substancji priorytetowych zbadanych w osadach dennych jezior w roku 2014 aldryna, izodryna, heptachlor i epoksyd heptachloru, endosulfan II i siarczan endosulfanu nie występowały w żadnej ze zbadanych próbek w stężeniu powyżej granicy oznaczalności. Wysokie wartości kadmu i rtęci i ołowiu odnotowano w próbkach zebranych z jezior Grabcz i Klępnicko. Wysokie zawartości niklu przedstawiały osady z jezior: Radęcino, Narie, Dargin. Zawartości sum WWA w osadach jeziornych były obserwowane na wyższym poziomie, niż w osadach rzecznych, a największy udział w sumie miał fluoranten. Najwięcej WWA zawierały osady pobrane z jeziora Bysławskiego i jeziora Grabcz. Heksachlorobenzen występował w osadach jezior Grabcz, Ocypel Wielki i Roś, pentachlorobenzen – w osadach jeziora Jeziorak. Osady pobrane z jeziora Grabcz zawierały również najwięcej DDT i jego metabolitów. Izomery heksachlorcykloheksanu występowały w największych zawartościach w osadach pobranych z jeziora Piaseczno. Obecność dieldryny stwierdzono m. in. w osadach jeziora Rogóźno, Mełno, Rudnickiego Wielkiego, Wilkowskiego i Sumin. Najwięcej endosulfanu I zawierały osady pobrane z jeziora Sumin, Zamkowego, Jezioraka. Występowanie endryny, także w nieznacznych zawartościach, stwierdzono w osadach 8 jezior: Sianowskiego i Jezioraka, a w osadach jezior Narie, Sumin, Mełno, Rękaty, Kołowin i Malcz Wielki w zakresie od 0,4 µg/kg do 0,6 µg/kg.

Z grupy substancji priorytetowych zbadanych w osadach dennych rzek w roku 2015w żadnej ze zbadanych próbek nie stwierdzono obecności aldryny, izodryny, heptachloru, epoksydu heptachloru, endosulfanu I, trichlorobenzenu, chlorfenwinfosu i siarczanu endosulfanu w stężeniu powyżej granicy oznaczalności. Bardzo wysokie stężenia kadmu wykryto w osadach Brynicy w Czeladzi (34,1 mg/kg) oraz Wisły w Oświęcimiu (13,4 mg/kg). Wysokie zawartości rtęci wykryto w osadach Dobrzyńki w Laskowicach, Neruw Mirosławicach, Kaczawy w Prochowicach. Podwyższoną zawartość niklu stwierdzono w osadach nagromadzonych w Bugu w Krzyczewie, Brynicy w Czeladzi, Kaczawie w Prochowicach. Wysoką zawartość ołowiu w osadach pobranych z Odry w Siadle Dolnym Wisły w Oświęcimiu. Najwięcej WWA zawierały osady nagromadzone w Łobżoncu w Osieku nad Notecią, Odrze w Widuchowej i Wrocławiu. Najwięcej pentachlorobenzenu zawierały osady pobrane z Dobrzyńki w Laskowicach. Znacznie podwyższoną zawartością heksachlorobenzenu wyróżniały się osady pobrane z Neru w Mirosławicach, Odry w Kostrzynie, Wisły w Oświęcimiu. Bardzo wysokie zawartości DDT i jego metabolitów, przekraczające 100 µg/kg, stwierdzono w osadach pobranych z Wisły w Kopance – 391,0 µg/kg oraz Neru w Mirosławicach - 128,9 µg/kg. Najwyższą zawartość HCH stwierdzono w osadach pobranych z Wisły w Oświęcimiu (239,6 µg/kg). Z grupy badanych pestycydów obecność w stężeniu powyżej granicy oznaczalności odnotowano dieldrynę (w osadach Neru w Mirosławicach i Wieprza

w Borowicy), endosulfanu II – w osadach Wisły w Oświęcimiu i endrynę (w osadach Kaczawy w Prochowicach, Małej Iny w Witkowie i Czernicy w Czarnem). Najwięcej chloroalkanów zawierały osady pobrane z Warty w Kromoławie. W zbadanych osadach najczęściej i w najwyższych stężeniach wykrywany był kongener 209 bromowanych difenylesterów. Najwięcej tego związku stwierdzono w osadach pobranych ze Stradomki w Częstochowie, Dobrzyńki w Laskowicach i Warty w Krzeczowie. Obecność tributyllocyny stwierdzono w osadach pobranych z Warty w Obornikach, Śremie i Kromoławie oraz z Prosnicy w Rudzie Komorowskiej. Najwięcej ftalanu di(2-etyloheksylu) zawierały osady pobrane z Warty w Obornikach i Krzeczowie.

Z grupy substancji priorytetowych zbadanych w osadach dennych jezior w roku 2015 w żadnej ze zbadanych próbek nie stwierdzono obecności pentachlorobenzenu, aldryny, dieldryny, endryny, izodryny, heptachloru, epoksydu heptachloru, endosulfanu I, siarczanu endosulfanu, chloroalkanów, chlorfenwinfosu, heksachlorobutadienu, trichlorobenzenów. Najwyższe zawartości kadmu stwierdzono w osadach pobranych z czterech jezior: Lubinieckiego, Jegocina, Wielkiego Dąbia i Wapińskiego. Najwięcej rtęci zawierały osady pobrane z jezior: Gardzko, Kałębie, Wielkie Dąbie. Podwyższone zawartości niklu odnotowano w osadach pobranych z jezior: Gosławskiego i Luterskiego. W osadach pobranych z jezior Piaseczno, Wielkiego Dąbia oraz Wapińskiego stwierdzono najwyższe stężenia ołowiu. Najwięcej WWA zawierały osady pobrane z jezior: Ukiel (Krzywe), Ostrowickie, Wielkie Dąbie, a w składzie WWA największy udział ma fluoranten. Podwyższoną zawartość heksachlorobenzenu zawierały osady pobrane z jeziora Białego Włodawskiego, Borówno, Głębokiego i Jasień Północny. Najwięcej DDT i jego metabolitów zawierały osady jezior: Białego Włodawskiego, Chłopowo, Białego k. Gostynina. Najwięcej związków z grupy HCH zawierały osady pobrane z jezior: Białego Włodawskiego, Wukśniki, Ukiel i Jasień Północny. Najwięcej endosulfanu II zawierały osady pobrane z jezior Bikcze, Jegocin, Uściwierz i Juchacz. Obecność tributyllocyny stwierdzono w osadach pobranych z jezior: Charzykowskiego, Miedwie i Godziszewskiego. Najwięcej DEHP zawierały osady pobrane z jeziora Lubinieckiego i jeziora Charzykowskiego.

2.2. Stan wód podziemnych

Jednym z celów Państwowego Monitoringu Środowiska, koordynowanego przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska jest dostarczenie informacji o stanie chemicznym wód podziemnych, śledzenie jego zmian oraz sygnalizacja zagrożeń w skali kraju, na potrzeby zarządzania zasobami wód podziemnych i oceny skuteczności podejmowanych działań ochronnych. Monitoring wód podziemnych jest w Polsce prowadzony w sieciach: krajowej, regionalnych i lokalnych.

Przedmiotem monitoringu jest 161 jednolitych części wód podziemnych wydzielonych na terenie kraju (od 2016 r. zostanie wprowadzony podział na 172 JCWPd), z uwzględnieniem obszarów

narażonych na zanieczyszczenia pochodzenia rolniczego (OSN), znajdujących się na terenie niektórych jednolitych części wód podziemnych.

Wyniki badań i ocen wykonywanych w ramach monitoringu stanu chemicznego wód podziemnych służą do optymalizacji działań związanych z ochroną i gospodarowaniem zasobami wód podziemnych, mających na celu utrzymanie lub osiągnięcie dobrego stanu wód podziemnych; są także wykorzystywane na potrzeby wypełniania obowiązków sprawozdawczych wobec Komisji Europejskiej wynikających z Ramowej Dyrektywy Wodnej, dyrektywy w sprawie ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem i pogorszeniem ich stanu (tzw. dyrektywy „córki”) oraz dyrektywy azotanowej.

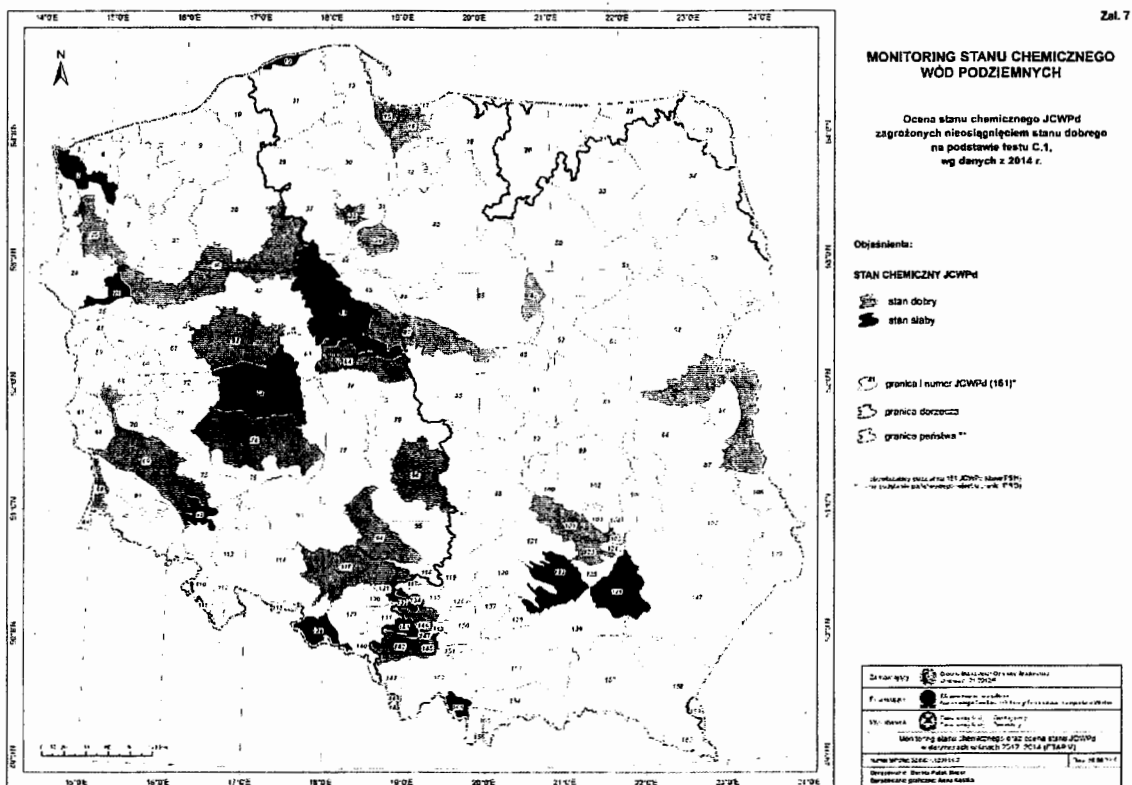
W roku 2014 prowadzony był monitoring operacyjny, który miał na celu dokonanie ocen stanu chemicznego jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) uznanych za zagrożone niespełnieniem określonych dla nich celów środowiskowych, a także stwierdzenie występowania znaczących i utrzymujących się trendów wzrostu stężenia zanieczyszczeń spowodowanych oddziaływaniami antropogenicznymi.

W ramach prac monitoringowych przeprowadzonych w 2014 r. (wiosną i jesienią), przez PIG-PIB na zlecenie GIOŚ zostały pobrane próbki wód podziemnych w 324 punktach pomiarowych. Badaniami objęto 41 JCWPd uznanych za zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych. W każdej próbce wód podziemnych wykonano oznaczenia ok. 40 wskaźników jakości i cech fizyczno-chemicznych wody, a w wybranych 100 punktach pomiarowych pobrano także próbki wody na oznaczenia wskaźników organicznych (m.in. pestycydy, wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne WWA, trichloroeten, tetrachloroeten).

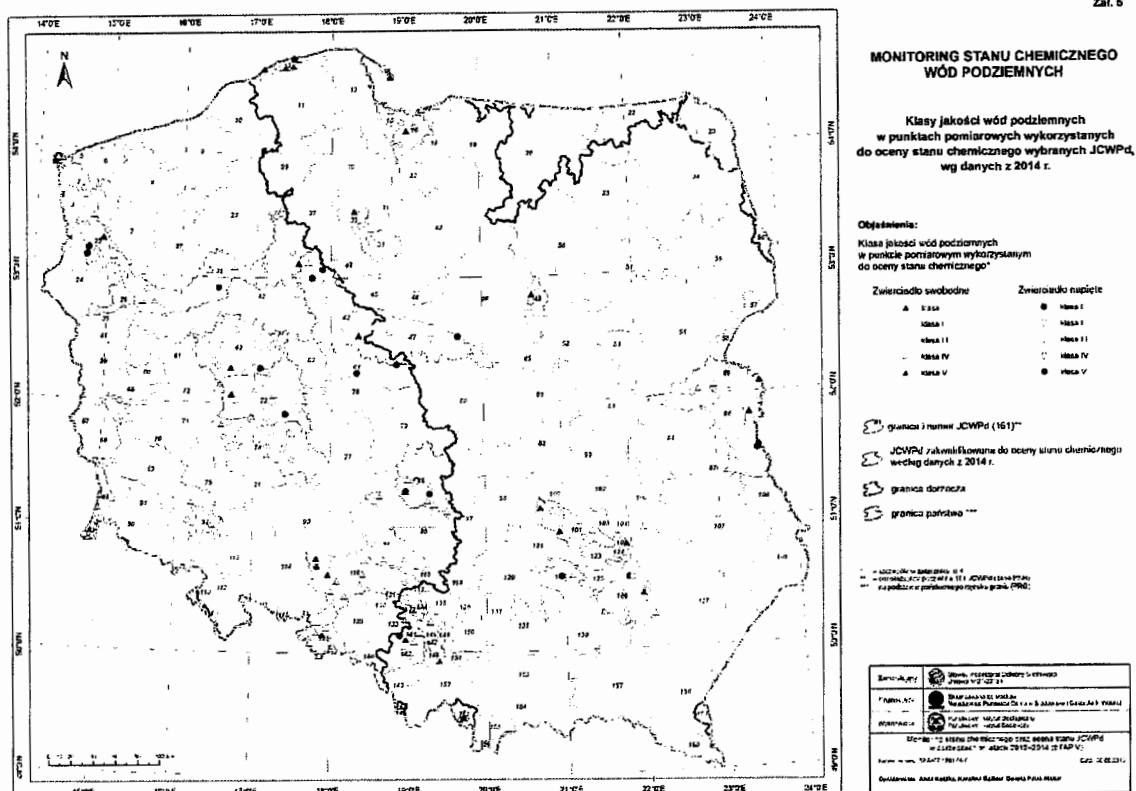
Główny Inspektor Ochrony Środowiska, na podstawie wyników badań stanu chemicznego wód podziemnych przeprowadzonych w ramach monitoringu operacyjnego w 2014 r. oraz wykorzystując dodatkowo także wyniki badań zgromadzone przez PSH w ramach kontroli stanu technicznego punktów pomiarowych oraz w ramach monitoringu badawczego, opracował ocenę stanu chemicznego jednolitych części wód podziemnych za 2014 r., zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2008 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych, wymagań Dyrektywy 2000/60/WE (RDW) oraz Dyrektywy 2006/118/WE (DWP).

Ocena stanu chemicznego jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) w 2014 r., przeprowadzona zgodnie z procedurą testu klasyfikacyjnego opartego przede wszystkim na porównaniu wyników badań z wartościami progowymi dla dobrego stanu chemicznego, wykazała dobry stan chemiczny w 28 JCWPd, a słaby stan chemiczny w 13 JCWPd (Rys. 11). Oceny stanu chemicznego wód podziemnych w punktach pomiarowych dokonano określając klasę jakości wód podziemnych wg klasyfikacji obejmującej pięć klas jakości (Rys. 12). Sumaryczna klasyfikacja

jakości wód podziemnych w punktach pomiarowych wykazała, że dobry stan chemiczny (odpowiadający klasom jakości I – III) występuje w 64,22 % punktów, a słaby stan chemiczny (odpowiadający klasom IV – V) w 35,78 % punktów.

Rys.11 Ocena stanu chemicznego jednolitych części wód podziemnych badanych w 2014 r. (źródło: GIOŚ).

Rys.12 Ocena klas jakości wód podziemnych w punktach pomiarowych badanych w 2014 roku (źródło: GIOŚ).

Na potrzeby raportowania danych do Europejskiej Agencji Środowiska w ramach WISE SoE zostało przygotowane zestawienie wyników badań za 2014 r. wraz z wynikami za 2013 r. zestawionymi ponownie wg nowych wymagań raportowych EEA.

W ramach wypełniania wymagań dyrektywy „azotanowej”, w 2014 r. prowadzone były badania jakości wód podziemnych na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego, z uwzględnieniem rozporządzeń dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych. Minimalny wymagany zakres badań był zgodny z rozporządzeniem Ministra Środowiska z 23 grudnia 2002 r. w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych.

Na podstawie wyników badań jakości wód podziemnych przeprowadzonych w 2014 r. na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia pochodzenia rolniczego przez Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska oraz wyników badań pochodzących z punktów pomiarowych sieci krajowej zlokalizowanych na tych obszarach została opracowana przez PIG-PIB w ramach realizowanego na zlecenie GIOŚ przedsięwzięcia ocena stopnia zanieczyszczenia wód podziemnych związkami azotu pochodzenia rolniczego. Do wykonania oceny wykorzystano dane o zawartości azotanów pochodzące łącznie z 203 punktów pomiarowych. Wynika z nich, że stężenia azotanów

przekraczające dopuszczalny próg 50 mgNO₃/l stwierdzono w 22 punktach, co stanowi 10,84% badanych punktów.

II. Stan wykorzystania zasobów wodnych

Podstawowym zadaniem gospodarki wodnej jest optymalne wykorzystanie dostępnych zasobów wodnych, celem zaspokojenia potrzeb wodnych ludności, rolnictwa i przemysłu, przy jednoczesnym zapewnieniu bezpieczeństwa i ochrony przed powodzią oraz suszą.

Aby zasoby wodne mogły być najefektywniej wykorzystywane dla rozwoju kraju bez uszczerbku dla środowiska, konieczne jest w szczególności podejmowanie działań mających na celu ich ochronę, zwiększenie zasobu dyspozycyjnego wód, poprawę jakości wód.

1. Pobór wód na potrzeby ludności i gospodarki

W roku 2014 pobór wód (podziemnych i powierzchniowych) wyniósł ponad 10 689,8 mln m³, z czego 84,3% stanowił pobór wód powierzchniowych, 15,1 % - wód podziemnych, dodatkowo na cele produkcyjne wykorzystywano również wody pochodzące z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych 0,6 %. W wielkości poboru wód na potrzeby ludności i gospodarki, przeważający udział miał pobór wody na cele produkcyjne, który wynosił 71,5 %. Pobór na cele eksploatacji sieci wodociągowych stanowił 18,6 % poboru ogółem (zaopatrzenie w wodę ludności) natomiast nawodnienia w rolnictwie i leśnictwie 9,9 %. Pobór wody na cele produkcyjne realizowany był w blisko 96,6 % z ujęć wód powierzchniowych, jedynie ok. 2,6% poboru stanowiły wody podziemne, a wody z odwadnianych zakładów górniczych i obiektów budowlanych ok. 0,8 %. W odniesieniu do poboru wód na cele eksploatacji sieci wodociągowych 71,2 % wody pobieranej było z ujęć wód podziemnych, a 28,8 % - z ujęć wód powierzchniowych. Zestawienie poboru wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności, wg źródeł poboru, przedstawiono w Tab. 6.

W skali kraju najwyższym poborem wód cechują się centralna i północno-zachodnia jego część (województwa: mazowieckie, wielkopolskie, zachodniopomorskie i świętokrzyskie). Największe zapotrzebowanie na wodę, w odniesieniu do poboru wód cechuje sektor energetyczny, na cele którego pobór wynosi około 6 918,2 mln m³ w skali roku, co stanowi ponad 91,2 % łącznego poboru wody na cele przemysłowe i ponad 64,7 % w bilansie łącznym poboru wody w kraju.

Tab. 6 Pobór wód na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wg źródeł poboru na obszarach objętych administracją poszczególnych regionalnych zarządów gospodarki wodnej w 2014 r., źródło: GUS.

RZGW	Ogółem		Na cele								
			produkcyjne (poza rolnictwem i leśnictwem - z ujęć własnych)					nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych	eksploatacji sieci wodociągowej*		
			razem	w tym wody			razem		wody		
				powierzchniowe	podziemne	z odwodnienia zakładów górniczych i obiektów budowlanych			powierzchniowe	podziemne	
	w mln m ³	na km ² w tys. m ³	w mln m ³								
POLSKA	10689,8	34,2	7645,1	7382,8	203,4	59	1056,6	1988,1	572,2	1415,9	
Gdańsk	431,5	12,3	163,4	141,2	22,1	0,1	46	222,2	22,6	199,6	
Gliwice	315,3	40,7	114	48,5	16,4	49,1	79,6	121,7	57,5	64,1	
Kraków	2163,7	49,4	1637,4	1617,1	16,9	3,4	160,5	365,9	245,7	120,1	
Poznań	2011	36,4	1520,2	1478,5	40,7	1	161,8	329	22,2	306,8	
Szczecin	1447,3	70,1	1328,1	1320,1	8	0	31,8	87,4	20,3	67,1	
Warszawa	3649	32,8	2754,3	2678,9	73,5	1,9	313,4	581,3	140	441,2	
Wrocław	671,9	17,3	127,7	98,5	25,7	3,5	263,5	280,7	63,8	216,9	

* Pobór wód na ujęciach, przed wtłoczeniem do sieci

Według danych GUS w 2014 r. do nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz napełnienia stawów rybnych pobrano 1056,6 mln m³ wody, z czego do napełniania stawów rybnych (o pow. >10 ha) - 975,8 mln m³ (łąčna powierzchnia stawów wynosiła 49,6 tys. ha).

Obecnie gospodarowanie wodą na obszarach rolniczych powinno uwzględniać przede wszystkim funkcje nawadniające systemów melioracyjnych i zabiegi zwiększające retencję wodną, umożliwiające zarówno wzrost produktywności rolnictwa, jak i ochronę walorów przyrodniczych środowiska.

1.1 Pobór zwykłych wód podziemnych

Rocznie pobór rejestrowany zwykłych wód podziemnych (zgłaszany do Urzędów Marszałkowskich przez użytkowników) odbywa się poprzez eksploatację ponad 18 000 dużych ujęć wód podziemnych zlokalizowanych na obszarze kraju. Następnie wartości poboru są inwentaryzowane dla celów bilansowania i ochrony zasobów wód podziemnych przez PSH w bazie danych POBORY. Bieżące i archiwalne informacje o obiektach hydrogeologicznych (ujęciach) są gromadzone w Centralnym Banku Danych Hydrogeologicznych (CBDH). Na podstawie powyższych danych oraz w uzupełnieniu o dane GUS (głównie dla analizy porównawczej) i informacje na temat odwodnień z zakładów górniczych, PSH corocznie przeprowadza analizę poboru wód podziemnych w podziale na jednolite części wód podziemnych, obszary bilansowe, a także regiony wodne w dorzeczach.

Ostatni zewidencjonowany i przeanalizowany roczny pobór zwykłych wód podziemnych w obszarze kraju jest rozpoznany według stanu na koniec 2014 roku⁶ i wynosi około 2,4 km³/rok. Na tę wartość składają się:

- pobór rejestrowany zwykłych wód podziemnych z ponad 18 000 ujęć wód podziemnych działających na potrzeby zaopatrzenie ludności i przemysłu w wodę o wartości około 1,6 km³/rok⁷,
- pobór wód zwykłych w ramach odwodnień zakładów górniczych eksploatujących przede wszystkim ponad 90 największych złóż w Polsce - łącznie szacowany na wartości około 0,8 km³/rok⁸.

W skali obszaru dorzecza Wisły sumaryczny zewidencjonowany według stanu na 2014 rok pobór zwykłych wód podziemnych wynosił ponad 1,13 km³/rok, natomiast w dorzeczu Odry 1,20 km³/rok. Regiony wodne kraju o największym poborze wód podziemnych to Region wodny Środkowej Wisły i Region wodny Warty.

Zasoby zwykłych wód podziemnych dostępne do zagospodarowania i pobór wód podziemnych wraz ze stopniem wykorzystania zasobów w skali roku przedstawiony został w Tab. 7.

⁶Ostatnie aktualne dane na temat poboru wód podziemnych gromadzone przez PSH, urzędy marszałkowskie, a także GUS dotyczą roku 2014; kompletne dane o poborze za rok 2015 wpłyną od użytkowników i zostaną zarejestrowane dopiero w drugim półroczu 2016 r. W efekcie, rozpoznanie poboru na koniec 2015 roku może opierać się jedynie w pełni znane wartości z roku 2014.

⁷ Podana wartość nie obejmuje tzw. poboru nierejestrowanego wód podziemnych – tzn. nie zgłoszonego przez użytkowników wynikającego z luk ewidencyjnych, poboru w ramach zwykłego korzystania z wód na potrzeby gospodarstw oraz poboru poza prawnego (nielegalnego).

⁸ Według informacji zgłaszanych przez zakłady górnicze z podanej wartości rocznie około 10% wód podziemnych podlega wykorzystaniu na potrzeby kopalń i zaopatrzenia ludności, a około 90% podlega zrzutowi do wód powierzchniowych.

Tab. 7 Zasoby zwykłych wód podziemnych dostępne do zagospodarowania i pobór wód podziemnych wraz ze stopniem wykorzystania zasobów w skali roku (źródło: PIG-PIB).

(b.d. – brak danych; * – wartość jest wyliczeniem sumy powierzchni wszystkich jednostek bilansowych wód podziemnych w obrębie regionu wodnego/dorzecza)

Dorzecze	Region wodny	Powierzchnia*	Zasoby dyspozycyjne (ZD)	Zasoby perspektywiczne (ZP)	Zasoby dostępne do zagospodarowania (ZG=ZD+ZP)		Suma poboru rejestrowanego z ujęć i w ramach odwodnień górniczych (POB_sum)		Stopień wykorzystania zasobów dostępnych do zagospodarowania (POB_sum/ZG)
		[km ²]	[mln m ³ /rok]	[mln m ³ /rok]	[mln m ³ /rok]	[km ³ /rok]	[mln m ³ /rok]	[km ³ /rok]	[%]
Wisły	Dolnej Wisły	35 084.06	1 134.205	154.609	1 288.814	1.289	209.54	0.210	16.3
	Małej Wisły	3 942.47	351.086	2.888	353.974	0.354	243.821	0.244	68.9
	Górnej Wisły	43 110.31	555.192	1 107.308	1 662.500	1.663	182.25	0.182	11.0
	Środkowej Wisły	101 039.94	2 418.624	1 479.876	3 898.499	3.898	494.172	0.494	12.7
Suma dla dorzecza Wisły		183 176.82	4 459.107	2 744.680	7 203.787	7.204	1129.783	1.130	15.7
Odry	Górnej Odry	3 829.79	189.421	0.000	189.421	0.189	100.789	0.101	53.3
	Warty	54 480.00	1 260.423	1 351.119	2 611.542	2.611	757.613	0.758	29.0
	Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego	20 405.78	979.242	6.846	986.088	0.986	71.132	0.071	7.2
	Środkowej Odry	39 299.68	911.475	755.836	1 667.311	1.667	269.675	0.270	16.2
Suma dla dorzecza Odry		118 015.25	3 340.561	2 113.800	5 454.361	5.454	1199.209	1.199	22.0
Dunaju	Czadeczki	24.59	0.239	0.000	0.239	0.0002	0.037	0.00004	18.5
	Czarnej Orawy	359.67	0	14.965	14.965	0.015	0.034	0.00003	0.2

	Morawy	0.71	0	0.031	0.031	0.00003	b.d.	b.d.	b.d.
Suma dla dorzecza Dunaju		384.97	0	14.996	14.996	0.015	0.07	0.00007	0.5
Dniestru	Dniestru	233.06	0	9.855	9.855	0.010	0.041	0.00004	0.4
Ucker	Ucker	14.71	1.075	0	1.075	0.001	0.003	0.000003	0.3
Pregoły	Łyny i Węgorapy	7 521.69	26.467	447.514	473.980	0.474	30.912	0.03091	6.5
Niemna	Niemna	2 515.13	5.363	109.499	114.863	0.115	7.894	0.00789	6.9
Świeżej	Świeżej	161.41	0	10.139	10.139	0.010	0.200	0.00020	2.0
Jarft	Jarft	210.08	0	13.197	13.197	0.013	0.105	0.00011	0.8
Łaby	Łaby i Ostrożnicy (Upa)	19.42	0	0.860	0.860	0.001	b.d.	b.d.	b.d.
	Metuje	99.38	0	4.399	4.399	0.004	0.140	0.00014	3.5
	Izery	47.12	0	2.085	2.085	0.002	b.d.	b.d.	b.d.
	Orlicy	72.52	0	3.210	3.210	0.003	b.d.	b.d.	b.d.
Suma dla dorzecza Łaby		238.44	0	10.554	10.554	0.01	0.140	0.00014	1.4
Suma dla obszaru kraju		312 471.57	7 832.812	5 474.234	13 307.046	13.307	2 368.36	2.368	17.8

1.2 Stopień wykorzystania zasobów zwykłych wód podziemnych dostępnych do zagospodarowania

Stopień wykorzystania zasobów zwykłych wód podziemnych dostępnych do zagospodarowania został opracowany na podstawie rozpoznania zasobów na koniec 2015 roku i rozpoznania poboru, którego ostatnie aktualne wartości są znane dla roku 2014 (powody wyjaśniono w przypisach w rozdz. 1.4). W tabeli nr 1 przedstawiono omówione wcześniej wartości zasobów zwykłych wód podziemnych dostępnych do zagospodarowania w podziale na zasoby dyspozycyjne (ZD) i perspektywiczne (ZP) oraz sumaryczne wartości zarejestrowanego poboru wód podziemnych z ujęć działających dla potrzeb zaopatrzenia ludności i przemysłu oraz poboru w ramach odwodnień górniczych (POB_sum). Stopień wykorzystania zasobów zwykłych wód podziemnych dostępnych do zagospodarowania przedstawiono procentowo dla każdego regionu wodnego i dorzecza w skali roku jako sumaryczną wartość poboru podzieloną przez wartość zasobów: POB_sum/ZG (%).

Dla obszaru całego kraju stopień wykorzystania zasobów zwykłych wód podziemnych dostępnych do zagospodarowania wynosi około 17,8%. W dorzeczu Wisły wartość tego wskaźnika wynosi 15,7%, natomiast w dorzeczu Odry 22,0 %. Wartości te oznaczają, że stan rezerw zasobów wód podziemnych dostępnych do zagospodarowania w skali roku w powyższych dorzeczach wynosi odpowiednio: 84,3% w dorzeczu Wisły oraz 78% w dorzeczu Odry.

Regionami wodnymi o najintensywniejszej eksploatacji zwykłych wód podziemnych są region Małej Wisły w dorzeczu Wisły (68,9% zasobów) oraz region Górnej Odry w dorzeczu Odry (53,3% zasobów). Wysokie wartości rocznego wykorzystania zasobów w tych regionach wynikają głównie z lokalizacji w ich granicach odwadnianych obszarów górniczych, zwłaszcza węgla kamiennego w GZW. Wysoka wartość stopnia wykorzystania zasobów w regionie Małej Wisły wynika również z braku dokumentacji hydrogeologicznej ustalającej zasoby tego silnie zmienionego hydrodynamicznie obszaru oraz braku pełnych danych na temat części poboru odwodnieniowego jaka przypada na zasoby wzbudzone głęboką eksploatacją. Ponadto należy podkreślić fakt, że około 90% z ilości wód odwodnieniowych jest zrucane do wód powierzchniowych, a więc wraca do obiegu wody w środowisku. W innych regionach wodnych dorzeczy Wisły i Odry stopień wykorzystania zasobów wynosi średnio kilkanaście procent. Na obszarze pozostałych dorzeczy jego wartości są bardzo niskie, poniżej 1% lub na poziomie kilku procent.

2. Retencja wodna

W latach 2014 – 2015 nie nastąpił znaczący przyrost pojemności zbiorników retencyjnych. Szacuje się (wg danych IMGW-PIB), że łączna objętość zmagazynowanej wody w istniejących zbiornikach retencyjnych w Polsce wynosi ok. 4 mld m³, co stanowi niewiele ponad 6,5 % objętości średniego rocznego odpływu z wielolecia i nie daje pełnej możliwości ochrony przed powodzią i suszą, a także nie gwarantuje odpowiedniego zaopatrzenia w wodę (warunki fizyczno-geograficzne w Polsce stwarzają możliwość zmagazynowania 15 % średniego rocznego odpływu). Możliwości retencyjne sztucznych zbiorników wodnych w Polsce są zatem niewielkie.

Większość wód jest retencjonowana w zbiornikach o pojemności powyżej 3 mln m³. Największy udział mają zbiorniki o pojemności powyżej 100 mln m³ (10 zbiorników), których łączna pojemność wynosi 2 184,4 mln m³. Zestawienie największych sztucznych zbiorników wodnych podano w Tab. 8.

Tab. 8 Największe sztuczne zbiorniki wodne (źródło: GUS).

Lp.	Zbiorniki i stopnie wodne (nazwa i lokalizacja)	Rzeka	Rok uruchomienia	Pojemność (całkowita przy maksymalnym piętrzeniu)	Powierzchnia przy maksymalnym piętrzeniu	Wysokość piętrzenia
				mln m ³	km ²	m
1	Solina (woj.podkarpackie)	San	1968	472,4	21,1	60,0
2	Włocławek* (woj.kujawsko- pomorskie)	Wisła	1970	453,6	75,0	13,9
3	Czorsztyn-Niedzica (woj. małopolskie)	Dunajec	1997	231,9	12,3	54,5
4	Jeziorsko (woj.łódzkie)	Warta	1986	202,8	42,3	11,5
5	Goczałkowice (woj.śląskie)	Mała Wisła	1956	161,3	32,0	13,0
6	Rożnów (woj.małopolskie)	Dunajec	1941	159,3	16,0	31,5
7	Dobczyce (woj.małopolskie)	Raba	1986	141,7	10,7	27,9
8	Otmuchów (woj.opolskie)	Nysa Kłodzka	1933	130,5	20,6	18,4
9	Nysa (woj.opolskie)	Nysa Kłodzka	1971	124,7	20,7	13,3
10	Turawa (woj.opolskie)	Mała Panew	1938/1948	106,2	20,8	13,6

* stopień wodny

W 2014 r., według danych GUS, na terenie kraju zlokalizowanych było 31 334 obiektów małej retencji wodnej o łącznej pojemności 804,4 mln m³, z czego 7 665 stanowiły stawy rybne o łącznej pojemności 319,72 mln m³, 385 – podpiętrzone jeziora o pojemności 277,1 mln m³, 3 966 – sztuczne zbiorniki o pojemności 164,7 mln m³.

Programy małej retencji realizowane przez Lasy Państwowe.

W latach 2007-2015 Lasy Państwowe realizowały dwa przedsięwzięcia mające na celu zwiększenie retencji. Jedno z zadań służyło celom ochrony przeciwpowodziowej, przeciwdziałaniu skutkom odpływu wód opadowych na terenach górskich, drugie natomiast miało na celu zwiększenie retencji i utrzymanie potoków i związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie oraz zwiększenie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałania powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych. W ramach obu przedsięwzięć realizowano budowę lub modernizację zbiorników retencyjnych i małych budowli piętrzących, renaturyzację potoków, obszarów podmokłych i odwodnionych mokradeł, przywrócenie naturalnej meandryzacji rzek, służące również wyrównaniu i spowolnieniu spływu wód wezbraniowych. Przedsięwzięcia objęły swym zakresem obszar praktycznie całego kraju, a ich efektem była budowa lub modernizacja ponad 7 000 obiektów (zbiorniki wodne, zastawki, progi, mnichy, groble, bystrotoki, jazy, przepusty, brody, stopnie), których łączna pojemność retencyjna przekroczyła 40 mln m³ wody.

W Tab. 9 znajdują się informacje o kosztach i wielkości dofinansowania obu projektów ze środków funduszy europejskich.

Tab. 9 Informacje o kosztach i wielkości dofinansowania projektów Lasów państwowych w zakresie małej retencji ze środków funduszy europejskich (źródło: Lasy państwowe).

Nazwa projektu	Efekt rzeczowy	Koszt całkowity	Dofinansowanie UE	Udział środków UE
<i>Przeciwdziałanie skutkom odpływu wód opadowych na terenach górskich</i>	3553 obiektów o pojemności 1,54 mln m ³	185 914 075,2	122 085 254,28	65,67%
<i>Zwiększenie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałania powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych</i>	3644 obiektów o pojemności 42,77 mln m ³	189 166 605,7	118 443 260,69	62,61%
RAZEM		375 080 680,9	240 528 514,97	

3. Melioracje wodne

Zgodnie z ustawą z dnia 4 września 1997 r. *o działach administracji rządowej* (Dz. U. z 2015 r., poz. 812, j.t.), melioracje, obejmujące swym zakresem wody istotne dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa oraz urządzenia melioracji wodnych podstawowych i szczegółowych, są częścią działu rozwój wsi. Na podstawie rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2015 r. (Dz. U. z 2015 r., poz. 1906), działem tym kieruje Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Podstawowe regulacje prawne dotyczące melioracji wodnych są ujęte w ustawie - Prawo wodne oraz przepisach wykonawczych do tej ustawy:

- rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 11 lutego 2003 r. *w sprawie warunków i trybu ustalania wysokości oraz poboru opłaty melioracyjnej* (Dz. U. Nr 41, poz. 345),
- rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 grudnia 2004 r. *w sprawie sposobu prowadzenia ewidencji wód, urządzeń melioracji wodnych oraz zmeliorowanych gruntów* (Dz. U. z 2014 r., poz. 1403 j.t.),
- rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 listopada 2006 r. *w sprawie sposobu ustalania obszaru, na który wywierają korzystny wpływ urządzenia melioracji wodnych szczegółowych* (Dz. U. Nr 226, poz. 1652).

Wykonywanie zadań z zakresu melioracji wodnych wymaga również stosowania innych przepisów prawnych, w tym w szczególności:

- ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. *Prawo budowlane* (Dz. U. z 2013 r. poz. 1409, z późn. zm.),
- ustawy z dnia z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2015 r., poz. 1651),
- ustawy z dnia z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. z 2013 r. poz. 1232, z późn. zm.),
- ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235, z późn. zm.).

Zgodnie z ustawą- Prawo wodne, melioracje wodne polegają na regulacji stosunków wodnych w celu polepszenia zdolności produkcyjnej gleby, ułatwienia jej uprawy oraz na ochronie użytków rolnych przed powodzią. Urządzenia melioracji wodnych dzielą się na podstawowe i szczegółowe, w zależności od ich funkcji i parametrów.

Do urządzeń melioracji wodnych podstawowych zalicza się (art. 71):

- 1) budowle piętrzące, budowle upustowe oraz obiekty służące do ujmowania wód,
- 2) stopnie wodne, zbiorniki wodne,
- 3) kanały, wraz z budowlami związanymi z nimi funkcjonalnie,

- 4) rurociągi o średnicy co najmniej 0,6 m,
- 5) budowle regulacyjne oraz przeciwpowodziowe,
- 6) stacje pomp, z wyjątkiem stacji wykorzystywanych do nawodnień ciśnieniowych

- jeżeli służą celom, o których mowa w cytowanym wyżej art. 70 ustawy - Prawo wodne.

Przepisy dotyczące urządzeń melioracji wodnych podstawowych stosuje się odpowiednio do budowli wstrzymujących erozję wodną oraz do dróg dojazdowych niezbędnych do właściwego użytkowania obszarów zmeliorowanych oraz utrzymania urządzeń melioracji wodnych podstawowych.

Urządzenia melioracji wodnych podstawowych stanowią własność Skarbu Państwa i są wykonywane na jego koszt.

Do urządzeń melioracji wodnych szczegółowych zalicza się (art. 73):

- 1) rowy wraz z budowlami związanymi z nimi funkcjonalnie,
- 2) drenowania,
- 3) rurociągi o średnicy poniżej 0,6 m,
- 4) stacje pomp do nawodnień ciśnieniowych,
- 5) ziemne stawy rybne,
- 6) groble na obszarach nawadnianych,
- 7) systemy nawodnień grawitacyjnych i ciśnieniowych

- jeżeli służą celom, o których mowa w cytowanym wyżej art. 70 ustawy *Prawo wodne*.

Przepisy dotyczące urządzeń melioracji wodnych szczegółowych stosuje się odpowiednio do:

- 1) fitomelioracji oraz agromelioracji;
- 2) systemów przeciwerozynnych;
- 3) zagospodarowania zmeliorowanych trwałych łąk lub pastwisk;
- 4) zagospodarowania nieużytków przeznaczonych na trwałe łąki lub pastwiska.

Szczegółowe informacje nt. utrzymania wód i urządzeń będących w administracji wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych oraz inwestycji wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych znajdują się odpowiednio w rozdziałach V.3 oraz VI.2.

4. Drogi wodne

Śródlądowe drogi wodne w Polsce wg GUS obejmują ogółem 3 655 km, z czego 2 414 km stanowią uregulowane szlaki żeglowne, 644 km – skanalizowane odcinki rzek, 336 km – kanały, 259 km – jeziora żeglowne.

Według obowiązującej klasyfikacji długość dróg wodnych o znaczeniu regionalnym (w klasie Ia – III) wynosi 3 441 km, a o znaczeniu międzynarodowym (w klasie IV- Vb) – 214 km. Drogi wodne o znaczeniu międzynarodowym stanowią tylko 5,9 % długości ogółu dróg wodnych, a o znaczeniu regionalnym 94,1 %.

Śródlądowe drogi wodne przeznaczone do transportu towarów lub przewozu osób mają łączną długość 2 570 km. Stanowią one 70,3 % ogółu dróg wodnych użytkowanych przez statki towarowe i barki. Pozostałe śródlądowe drogi wodne o długości 1 085 km przeznaczone są do uprawiania turystyki wodnej oraz realizacji przewozów pasażerskich i wycieczkowych.

Drogi wodne pod względem warunków żeglugowych nie stanowią jednolitej sieci. Wynika to z zachowania naturalnego charakteru większości koryt rzecznych, w przeszłości tylko odcinkowo uregulowanych dla żeglugi, małej ilości wybudowanych kanałów żeglugowych dla potrzeb transportu wodnego oraz odcinkowo wykonanej zabudowy rzek stopniami piętrzącymi, czyli ich kanalizacji.

Nie bez znaczenia dla żeglugi śródlądowej są małe zasoby wodne naszych rzek, co przekłada się na małe głębokości tranzytowe wody, które wpływają znacząco na duży udział dróg wodnych o najniższych klasach i idące za tym ograniczenia dla zanurzenia statków i ich ładowności, stanowiącej o efektywności ekonomicznej przewozów żeglugą śródlądową. Niska efektywność dróg wodnych wynika także z bardzo niekorzystnych warunków klimatycznych – przerwa zimowa spowodowana zamarzaniem rzek, przerwa spowodowana spływem wód powodziowych wiosennych oraz powódzie letnie, a także skrajnie przeciwstawny stan niżówki hydrologicznej – mogą uniemożliwiać żeglugę w skrajnych przypadkach przez okres 6 – 9 miesięcy w roku.

Z podstawowej sieci dróg wodnych transportowo są eksploatowane przede wszystkim droga wodna Odry z Kanałem Gliwickim, dolna Wisła wraz z Nogatem, Szkarpawą i Martwą Wisłą oraz w niewielkim zakresie górna Wisła skanalizowana wraz z Kanałem Łączańskim oraz połączenie Wisła – Odra.

Droga wodna Odra obejmuje odcinek od Koźła do Szczecina; wraz z Odrą Zachodnią, Kanałem Klucz – Ustowo oraz szlakiem głównym jeziora Dąbie do Kanału Czapina stanowi połączenie z portami Szczecin - Świnoujście i z niemieckimi drogami wodnymi. Podejmowane od kilku lat działania w ramach programu wieloletniego „Program dla Odry – 2006” tworzą warunki dla poprawy stanu żeglowności Odry, choć nie dostosują tej drogi wodnej na całej długości do wymogów jednej klasy i standardów drogi wodnej o znaczeniu międzynarodowym. Odra jest jedyną drogą wodną na której istnieje dość intensywne żegluga, istnieje masa towarowa do przewozu, natomiast jej parametry nie są zadowalające. Stąd dążenie, aby Odra uzyskała na całym odcinku parametry drogi wodnej co najmniej III klasy. Programy

inwestycyjne dostosowuje się do tych założeń, wymaga to jednak znacznego zwiększenia nakładów na modernizację infrastruktury.

Droga wodna Wisły obejmuje cały bieg tej rzeki od ujścia Przemszy do ujścia do morza. Związane są z nią funkcjonalnie Kanał Żerański łączący Wisłę z Narwią i Bugiem oraz rzeki w rejonie ujściowym Wisły. Funkcje użytkowe dla transportu wodnego na Wiśle mają jej dolny odcinek oraz rzeki Nogat, Szkarpa i Martwa Wisła.

Droga wodna Wisła – Odra stanowi połączenie drogi wodnej Wisły i Odry, zrealizowane na przełomie XIX i XX w. W jej skład wchodzi: Brda skanalizowana (w ujściowym odcinku), Kanał Bydgoski, Noteć skanalizowana, Noteć swobodnie płynąca i Warta (od Santoku do Kostrzyna).

Integralnym elementem infrastruktury transportowej są porty i przeladownie, które są administrowane i utrzymywane przez podmioty gospodarcze lub jednostki administracji samorządowej. Gospodarczo wykorzystywane są przede wszystkim porty:

- Gliwice, Kędzierzyn-Koźle, Wrocław, Nowa Sól, Cigacice - zlokalizowane na Odrze,
- Kostrzyn i Bydgoszcz - na drodze wodnej Wisła – Odra,
- Chełmno, Toruń i Tczew - na Wiśle,

W ostatnich latach infrastruktura portowa została w znacznym stopniu ograniczona z powodu malejącej podaży ładunków ciężących do transportu wodnego oraz konkurencyjność innych form transportu.

Do obowiązującej w Polsce klasyfikacji dróg wodnych, sporządzonej według klasyfikacji europejskiej włączona została dodatkowo klasa Ia, którą wprowadzono w celu aby, rzeki i kanały niemieszczące się swoimi parametrami eksploatacyjnymi w najniższej I klasie, a intensywnie wykorzystywane turystycznie, objąć tymi samymi przepisami administracyjnymi i żeglugowymi jak pozostałe drogi wodne. Drogi wodne klasy Ia przeznaczone są wyłącznie do uprawiania turystyki wodnej oraz przewozu osób niewielkimi statkami pasażerskimi. Do klasy Ia dróg wodnych zaliczono między innymi historyczne kanały jak: Kanał Augustowski i Kanał Elbląski, rzekę Noteć górną skanalizowaną oraz Kanał Górnonotecki, szlaki żeglowne w systemie Wielkich Jezior Mazurskich. Drogi wodne o znaczeniu dla turystyki wodnej liczą łącznie 1 085 km. Są one intensywnie eksploatowane przez jednostki sportowe i turystyczne, których ruch żeglugowy wykazuje corocznie tendencje wzrostowe.

Schemat śródlądowych dróg wodnych w Polsce przedstawia załącznik 2 .

Według GUS w roku 2014 przewozy ładunków żeglugą śródlądową po drogach wodnych wyniosły ogółem 7629 tys. ton ładunków. Średnia odległość przewozu 1 tony ładunku w transporcie międzynarodowym to ok. 253,4 km, a w transporcie krajowym – 14,5 km. Dane za rok 2015 GUS opublikuje w późniejszym terminie.

Na drogach wodnych zabudowanych stopniami piętrzącymi i śluzami żeglugowymi, w roku 2014 dokonano łącznie 96 607 śluzowań (w tym 11 076 śluzowań barek pchanych, holowanych i z własnym

napędem oraz 10 211 holowników i pchaczy), natomiast w 2015 roku – 104 001 śluzowań, w tym 8 584 barek pchanych, holowanych i z własnym napędem oraz 8 164 śluzowań pchaczy i holowników. W tym samym roku dokonano 10 321 śluzowań statków pasażerskich oraz 76 932 śluzowań jednostek turystycznych i sportowych, w roku 2014 dokonano 5 733 śluzowań statków pasażerskich i 69 587 śluzowań jednostek sportowych i turystycznych.

5. Wykorzystanie energetyczne rzek

Polska należy do krajów o małych możliwościach w zakresie korzystania z mocy wodnej (potencjału hydroenergetycznego rzek). Teoretyczne zasoby hydroenergetyczne Polski wynoszą⁹:

- dorzecze Wisły - 16 457 GWh/rok,
- dorzecze Odry - 5 966 GWh/rok,
- rzeki Przymorza - 582 GWh/rok,

co daje łącznie - 23 005 GWh/rok.

Zasoby techniczne, a więc ta część zasobów, która przy zastosowaniu odpowiednich technik i przy uwzględnieniu ograniczeń może być wykorzystana, wynoszą:

- dorzecze Wisły - 9 270 GWh/rok,
- dorzecze Odry - 2 400 GWh/rok,
- rzeki Przymorza - 280 GWh/rok,

co daje łącznie- 11 950 GWh/rok.

Na koniec 2014 r. produkcja energii elektrycznej z wody, jako jednego z odnawialnych nośników energii, wyniosła 2 182 GWh (według URE¹⁰), co wskazuje, że potencjalne zasoby techniczne wykorzystano w ok. 18 %. Hydroenergetyka wyprodukowała niespełna 11% energii elektrycznej, której źródłem były OZE.

Łączna liczba pracujących w 2015 r. elektrowni wodnych wynosiła 752, a ich moc instalowana odpowiednio 981,8 MW (URE¹¹).

W roku 2014 dominującym źródłem hydroenergetycznym (pod kątem produkcji) były elektrownie wodne o mocy zainstalowanej powyżej 10 MW (łącznie ok 670 MW), których

⁹ Tymiński Jerzy, Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w Polsce do 2030 – aspekt energetyczny i ekologiczny, IBMiBR, Warszawa 1997.

¹⁰ <http://www.ure.gov.pl/pl/rynki-energii/energia-elektryczna/odnawialne-zrodla-ener/potencjal-krajowy-oze/5754,Udzial-energii-elektrycznej-z-OZE-w-krajowej-sprzedazy-energii-elektrycznej-odbi.html>.

¹¹ Urząd Regulacji Energetyki, <http://www.ure.gov.pl/uemapoze/mapa.html>.

produkcja wyniosła 1 096GWh, co stanowiło 59 % całej produkcji energii elektrycznej wytworzonej w elektrowniach wodnych (OZE) (według GUS12).

Istotną rolę w systemie energetycznym stanowią elektrownie szczytowo-pompowe (w tym elektrownie przepływowe z członem pompowym), obecnie w kraju jest ich 6 i, obok Włocławka (elektrownia przepływowa o mocy 160,2 MW), są to największe obiekty hydroenergetyczne.

Elektrownie szczytowo pompowe oraz przepływowe z członem pompowym:

- Elektrownia Szczytowo – Pompowa Żarnowiec – 760 MW,
- Elektrownia Szczytowo – Pompowa Porąbka - Żar – 500 MW,
- Elektrownia Wodna Solina (z członem pompowym) – 200 MW,
- Elektrownia Szczytowo – Pompowa Żydowo – 167 MW,
- Elektrownia Wodna Czorsztyn – Niedzica (z członem pompowym) – 92 MW,
- Elektrownia Wodna Dychów (z członem pompowym) – 91,3 MW.

Rozmieszczenie największych elektrowni wodnych w Polsce przedstawia załącznik 3.

Największa ilość elektrowni wodnych zlokalizowana jest na następujących rzekach: Bóbr, Gwda, Wierzyca, Warta, Łupawa oraz Łyna.

Najwięcej elektrowni wodnych zlokalizowanych jest na terenie RZGW w Krakowie, RZGW w Gdańsku, RZGW w Szczecinie oraz RZGW we Wrocławiu.

¹² Główny Urząd Statystyczny, Energia ze źródeł odnawialnych w 2014 r. Informacje i opracowania statystyczne, Warszawa 2015.

III. Realizowanie planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy

Planowanie w gospodarowaniu wodami służy programowaniu i koordynowaniu działań mających na celu osiągnięcie lub utrzymanie co najmniej dobrego stanu wód oraz ekosystemów od wody zależnych, poprawę stanu zasobów wodnych i możliwości korzystania z wód, redukcję ilości odprowadzanych do wód lub do ziemi substancji oraz poprawę ochrony przeciwpowodziowej. Jednym z głównych dokumentów planistycznych określonych przepisami ustawy – Prawo wodne są plany gospodarowania wodami opracowywane dla każdego z 10 obszarów dorzeczy.

1. Plany gospodarowania wodami

Opracowanie planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, jak również ich aktualizacji wynika zarówno z krajowych dążeń i potrzeb racjonalizacji gospodarowania wodami, jak również z konieczności wdrożenia postanowień Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Zawartość oraz układ planów gospodarowania wodami wynika z przepisów art. 114 ustawy - Prawo wodne oraz Ramowej Dyrektywy Wodnej. Znajduje się w nich między innymi: ogólny opis cech charakterystycznych dla danego obszaru dorzecza, podsumowanie identyfikacji znaczących oddziaływań antropogenicznych i ocena ich wpływu na stan wód, cele środowiskowe dla części wód, podsumowanie wyników analizy ekonomicznej związanej z korzystaniem z wód, podsumowanie działań zawartych w programie wodno-środowiskowym kraju.

Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz ich aktualizacje sporządza się między innymi na podstawie opracowanych przez dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej dla poszczególnych regionów wodnych:

- identyfikacji znaczących oddziaływań antropogenicznych i oceny ich wpływu na stan wód powierzchniowych i podziemnych,
- identyfikacji oddziaływań zmian poziomów wód podziemnych,
- wykazów wielkości emisji i stężeń substancji priorytetowych określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 38d. ust. 4 ustawy – Prawo wodne, oraz innych substancji powodujących zanieczyszczenie,
- wykazów wód powierzchniowych i podziemnych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia,
- wykazów wód powierzchniowych wykorzystywanych do celów rekreacyjnych,
- wykazów wód powierzchniowych przeznaczonych do bytowania ryb, skorupiaków i mięczaków oraz umożliwiających migrację ryb,
- wykazów wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych,
- analiz ekonomicznych związanych z korzystaniem z wód.

Pierwsze plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy zostały zatwierdzone przez Radę Ministrów 22 lutego 2011 r. a następnie opublikowane w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej Monitor Polski. Program wodno-środowiskowy kraju został zatwierdzony przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej w marcu 2010 r.

Mając na uwadze cykliczność procesu planowania, już od 2010 r. prowadzone były prace zmierzające do aktualizacji programu wodno-środowiskowego kraju (aPWŚK) oraz aktualizacji planów gospodarowania wodami (aPGW), która powinna była nastąpić najpóźniej do 22 grudnia 2015 r. Harmonogram prac został określony w zatwierdzonym przez kierownictwo resortu środowiska w 2010 r. „Wykazie zadań dla procesu planowania gospodarowania wodami zgodnie z wymaganiami RDW w Polsce w latach 2010-2015”.

Zgodnie z nim, w latach 2014-2015 prowadzono prace w ramach umowy pn.: „Opracowanie aktualizacji programu wodno-środowiskowego kraju i planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy” (umowa z 29 maja 2014 r. KZGW/DPiZWpgw/POPT/FW/2/2013/agz/os). Finansowanie zadania nastąpiło ze środków UE (Program Operacyjny Pomoc Techniczna 2007-2013) oraz NFOŚiGW. Przy realizacji projektu uwzględniano wyniki prac zrealizowanych w latach poprzednich zgodnie z zatwierdzonym wykazem zadań.

W ramach aktualizacji Programu wodno-środowiskowego kraju sporządzono metodykę, służącą identyfikacji odpowiednich działań, przyczyniających się do poprawy stanu wód i ekosystemów od nich zależnych. W III kwartale 2014 r. opracowano projekt aPWŚK wraz z bazą danych. W programie wskazano m.in.: działania podstawowe i uzupełniające zgodnie z art. 11 Ramowej Dyrektywy Wodnej, jednostki odpowiedzialne za ich realizację, szacunkowe koszty oraz potencjalne źródła finansowania. W 2015 r. prowadzone było także postępowanie w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko aPWŚK, zgodnie z wymaganiami ustawowymi. W III kwartale 2015 r. została opracowana ostateczna wersja dokumentu. Podsumowanie programów działań znajduje się w aktualizacji planów gospodarowania wodami.

W zakresie aktualizacji planów sporządzono m.in.: koncepcję identyfikacji odstępstw od osiągnięcia celów środowiskowych wraz z uzasadnieniem, wykaz wielkości emisji i stężeń substancji priorytetowych oraz innych zanieczyszczeń, dla których zostały określone środowiskowe normy jakości, wykaz obszarów przeznaczonych do ochrony siedlisk lub gatunków ustanowionych w ustawie o ochronie przyrody, dla których utrzymanie lub poprawa stanu jest ważnym czynnikiem w ich ochronie, karty charakterystyk jednolitych części wód. W III kwartale 2014 r. opracowano projekty aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy.

Od grudnia 2014 r. do czerwca 2015 r., zgodnie z wymaganiami art. 14 Ramowej Dyrektywy Wodnej, odbyły się półroczne konsultacje społeczne tychże dokumentów. Jednocześnie w 2015 r. prowadzone było postępowanie w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wszystkich

aPGW. Zakres koniecznych do opracowania prognoz, a następnie ich projektów był opiniowany przez właściwe organy.

Do aPGW zgłoszono szereg uwag dot. ujęcia inwestycji mających wpływ na osiągnięcie celów środowiskowych. W przypadku uwzględniania inwestycji z zakresu ochrony przeciwpowodziowej, zwracano szczególną uwagę na ustalenia wynikające z projektów planów zarządzania ryzykiem powodziowym. W ramach półrocznych konsultacji uwagi zgłaszane były również do aPWŚK.

Po przeanalizowaniu wszystkich uwag i wprowadzeniu stosownych zmian/uzupełnień w sierpniu 2015 r. Prezes KZGW przekazał aktualizacje planów do Ministerstwa Środowiska z prośbą o akceptację i przedłożenie do dalszego procedowania. W dniu 28 września 2015 r. kierownictwo resortu przyjęło dokumenty, a następnie aPGW zostały przekazane do konsultacji publicznych i uzgodnień międzyresortowych. KWRiST rekomendowała dokumenty do dalszego procedowania w listopadzie 2015 r.

W wyniku zmiany rządu i decyzją kierownictwa resortu środowiska z grudnia 2015 r., prace zmierzające do przyjęcia aPGW przez Radę Ministrów zostały wstrzymane. Podjęto decyzję o konieczności weryfikacji dokumentów w zakresie nowych priorytetów rządu i zasady zrównoważonego rozwoju uwzględniając głównie: energetykę i żeglugę śródlądową.

Zgodnie z Wykazem prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów termin przyjęcia aktualizacji planów w formie rozporządzenia określono na II kwartał 2016 r.

Ponadto, w 2014 r. rozpoczęto również realizację następujących prac na potrzeby kolejnej aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy w roku 2021:

- aktualizacja wykazu JCWP i SCWP dla potrzeb kolejnej aktualizacji planów w latach 2015-2021 wraz z weryfikacją typów wód części wód,
- ustalenie metody szacowania przepływów środowiskowych w Polsce.

Celem pracy pn. „Aktualizacja wykazu JCWP i SCWP dla potrzeb kolejnej aktualizacji planów w latach 2015-2021 wraz z weryfikacją typów wód części wód” była weryfikacja typologii wód powierzchniowych i aktualizacja wykazu jednolitych części wód powierzchniowych. Efektem pracy są referencyjne wykazy jednolitych części wód powierzchniowych na potrzeby opracowania kolejnej aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz programu wodno-środowiskowego kraju w 2021 r. Tym samym wynik pracy będzie stanowił podstawę do sporządzania wszystkich prac cząstkowych zmierzających do opracowania ww. aktualizacji.

Praca pn. „Ustalenie metody szacowania przepływów środowiskowych w Polsce”, wykonana na zlecenie Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej w latach 2014-2015, miała na celu ustalenie najskuteczniejszej metody ich szacowania w Polsce, biorąc pod uwagę uwarunkowania środowiskowe, dostępność i wiarygodność danych oraz wymagania Komisji Europejskiej w tym zakresie, jak również przeprowadzenie pilotażu wybranej metody w wybranych 7 zlewniach. W 2014 r. ogłoszono przetargi na

realizację ww. opracowań oraz w wyniku rozstrzygnięcia zawarto umowy na realizację przedmiotowych prac. W 2015 r. zakończono realizację ww. prac.

Ponadto, w 2015 r. przeprowadzono dialog techniczny w ramach przygotowań do procedury przetargowej dla zadania pn. „Opracowanie i przetestowanie wielowymiarowego, dynamicznego modelu obliczania ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych rzekami do Morza Bałtyckiego”, którego realizacja jest planowana w 2016 r. Celem pracy jest dostarczenie narzędzia wspierającego analizę znaczących oddziaływań antropogenicznych oraz ocenę efektywności działań na potrzeby wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej, Dyrektywy Azotanowej, Ramowej Dyrektywy w sprawie Strategii Morskiej oraz dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych.

2. Zgodność inwestycji w zakresie ochrony przeciwpowodziowej z Ramową Dyrektywą Wodną

Począwszy od 2010 r. Komisja Europejska rozpoczęła postępowanie wyjaśniające, dotyczące braku zgodności z Ramową Dyrektywą Wodną (art. 4.7 dyrektywy) realizowanych w Polsce inwestycji z zakresu ochrony przeciwpowodziowej, których źródłem finansowania są środki UE. Od tego czasu KZGW podejmował szereg działań mających na celu wypracowanie właściwego podejścia do analizy wpływu przedsięwzięć na wszystkie elementy oceny stanu wód – zgodnie z wymaganiami Ramowej Dyrektywy Wodnej. Organizowane były między innymi spotkania z przedstawicielami: NFOŚiGW, GIOŚ, RDOŚ, RZGW, MŚ, MR, Jaspers, w trakcie których podejmowane były decyzje w zakresie działań koniecznych do wykonania w zakresie oceny zgodności z RDW projektów realizowanych ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz regionalnych programów operacyjnych.

W lutym 2014 r., po konsultacjach z KE, wydane zostały „Zalecenia Ministra Infrastruktury i Rozwoju, Ministra Środowiska i Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska dla inwestorów/beneficjentów oraz właściwych instytucji w zakresie weryfikacji i zapewnienia spełnienia przez przedsięwzięcia współfinansowane z funduszy unijnych w okresie programowania 2007-2013 wymagań wynikających z Ramowej Dyrektywy Wodnej”. Powstanie tego dokumentu było efektem wspólnych działań MIR, MŚ, KZGW i GDOŚ, mających na celu udoskonalenie istniejących procedur oraz opracowanie nowych wytycznych w zakresie weryfikacji zgodności projektów z RDW. W Zaleceniach określona została ścieżka postępowania w zakresie oceny zgodności projektów, obejmująca indywidualną ocenę projektu, którą kończy proces autoryzacji przez właściwy RDOŚ.

Do listopada 2014 r. opracowane zostały ekspertyzy w zakresie zgodności tzw. małych projektów współfinansowanych ze środków POiŚ i RPO, uwzględniających treść Zaleceń, jak również zaktualizowane cele środowiskowe („Ustalenie celów środowiskowych...”) i ocenę stanu wód powierzchniowych za lata 2010-2012, a dla projektów rozpoczętych przed 2010 rokiem również wyniki wstecznej oceny stanu wód. Następnie w KZGW sporządzony został projekt podsumowania ww.

ekspertyz w zakresie projektów współfinansowanych z POiŚ, który został przekazany do MŚ i po niezbędnych poprawkach przesłany do MIR, który następnie przekazał dokument do KE.

W 2014 roku zrealizowana została również praca „Sporządzenie oceny wstecznej stanu jednolitych części wód na potrzeby indywidualnej analizy zgodności z Ramową Dyrektywą Wodną projektów współfinansowanych z funduszy unijnych”, w ramach której dokonano oszacowania stanu jednolitych części wód w zasięgu oddziaływania inwestycji przeciwpowodziowych współfinansowanych z RPO i POiŚ, sprzed realizacji tych inwestycji tj. w latach 2007-2009. Wykonanie wstecznej oceny było potrzebne z uwagi na niepełny monitoring elementów biologicznych w ww. okresie. Wyniki pracy zostały niezwłocznie przekazane beneficjentom projektów współfinansowanych z RPO i POiŚ.

W opracowywanych w latach 2014-2015 projektach aktualizacji planów gospodarowania wodami (aPGW) i projektach planów zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP) położono szczególny nacisk na zapewnienie spójności list inwestycji będących elementem obu tych dokumentów. W aktualizacji planów gospodarowania wodami uwzględniono wyłącznie te inwestycje przeciwpowodziowe, które oceniono jako wpływające na stan wód, znajdujące się na obszarach WORP i wskazane do realizacji w PZRP jako strategiczne w skali kraju. Natomiast inwestycje z zakresu ochrony przeciwpowodziowej spoza WORP uwzględniano jedynie wówczas, gdy inwestor w sposób szczegółowy uzasadnił celowość realizacji zadania, a także pozostałe przesłanki wynikające z art. 4.7 RDW.

3. Opracowanie MasterPlanów dla obszarów dorzeczy Wisły i Odry

Komisja Europejska oceniła plany gospodarowania wodami dla 10 obszarów dorzeczy i w grudniu 2012 r. przekazała zalecenia do podjęcia w drugim cyklu planistycznym gospodarowania wodami. W związku z wymaganiami Komisji Europejskiej rozpoczęte zostały prace zmierzające do opracowania tzw. MasterPlanów dla obszarów dorzeczy Wisły i Odry w Polsce, obejmujących planowane i realizowane działania/inwestycje, mogące mieć istotny wpływ na stan jednolitych części wód. Celem MasterPlanów była weryfikacja projektów inwestycyjnych w gospodarce wodnej pod kątem spełnienia wymogów prawa europejskiego w dziedzinie gospodarki wodnej. W listopadzie 2013 r. została podpisana umowa na realizację MasterPlanów dla obszarów dorzeczy Wisły i Odry. W 2014 r. opracowane zostały projekty MasterPlanów, które następnie poddano strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. W dniu 26 sierpnia 2014 r. dokumenty zostały przyjęte uchwałą Rady Ministrów.

4. Wdrażanie dyrektywy azotanowej

Dyrektywa Rady 91/676/EWG z 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego nakłada na państwa członkowskie UE obowiązek wyznaczenia wód powierzchniowych i podziemnych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu; wyznaczenia stref podatnych (obszarów szczególnie narażonych OSN), z których mają miejsce spływy do wód wrażliwych; oraz ustanowienia programów działań w odniesieniu do wyznaczonych OSN. Zgodnie z art. 47 Prawa wodnego realizacja ww. działań spoczywa na dyrektorach regionalnych zarządów gospodarki wodnej.

Trzeci cykl wdrażania postanowień Dyrektywy azotanowej w Polsce, obejmujący okres od 1.05.2012 r. do 30.04.2016 r., realizowany jest w świetle postępowania formalnego, jakie Komisja Europejska powzięła wobec Polski oraz jego wyników sformułowanych w wyroku w sprawie C-356/13 z 20 listopada 2014 r.

W wyroku tym Trybunał podtrzymał większość zarzutów Komisji Europejskiej wobec Polski dotyczących:

- niewystarczającego określenia wód, które mogą być dotknięte zanieczyszczeniami azotanami pochodzenia rolniczego,
- niedostatecznego wyznaczenia stref zagrożenia (OSN),
- przyjęcia programów działań w rozumieniu art. 5 dyrektywy 91/676/EWG zawierających środki niezgodne z Dyrektywą.

Minister Środowiska poinformował Dyrektora Generalnego Dyrekcji Generalnej ds. Środowiska w Komisji Europejskiej o sposobie i harmonogramie wykonania wyroku w sprawie C-356/13. Komisji Europejskiej została przekazana informacja o planowanym wprowadzeniu jednego Programu działań na terenie całego kraju, pracach nad zmianą ustawy - Prawo wodne oraz o powołaniu zespołu z udziałem ekspertów z resortu środowiska i rolnictwa, który miał opracować Program działań.

W wyniku ustaleń kierownictwa Ministerstwa Środowiska i Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, będących następstwem orzeczenia TSUE w sprawie C-356/13, podjęto decyzję o zmianie podejścia do realizacji Dyrektywy azotanowej w Polsce, polegającego na wdrożeniu Programu działań na terenie całego kraju, bez konieczności wyznaczania OSN. Realizacja tej decyzji wymagała zmiany aktualnie obowiązującej ustawy - Prawo wodne, która transponuje postanowienia Dyrektywy azotanowej do prawa polskiego i w obecnym kształcie wymaga wyznaczenia wód wrażliwych i OSN oraz ustanowienia na nich Programów działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych.

Zapisy dające podstawę prawną do wprowadzenia Programu działań na terenie całego kraju zostały uwzględnione w projekcie nowelizacji ustawy wypracowanym w roku 2015 - Prawo wodne. Projekt ustawy zakładał, że Program działań na terenie całego kraju zacznie obowiązywać od dnia 1 maja 2016 r. Jednakże w związku z przedłużaniem się procesu legislacyjnego projektu ustawy - Prawo wodne zagrożającego terminowemu przeprowadzeniu wymaganych prac przed rozpoczęciem obowiązywania IV cyklu realizacji Dyrektywy azotanowej (1.05.2016 r. - 30.04.2020 r.), regionalne zarządy gospodarki wodnej podjęły działania w ramach obowiązków wynikających z aktualnej delegacji prawnej (art. 47 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne).

Wyniki zrealizowanych prac weryfikacyjnych dawały podstawę do wyznaczenia zdecydowanie większych powierzchni OSN niż w poprzednich cyklach. W przypadku Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej w Gdańsku, Poznaniu, Szczecinie, Warszawie i Wrocławiu możliwe jest objęcie zasięgiem OSN całych administrowanych regionów wodnych. W RZGW w Gliwicach propozycja objęcia

OSN-em obejmuje część regionu. Wody wrażliwe i obszary szczególnie narażone najprawdopodobniej nie zostaną wyznaczone na terenie działania RZGW w Krakowie.

Regionalne zarządy gospodarki wodnej rozpoczęły przygotowywanie projektów rozporządzeń w sprawie określenia wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych.

W kwietniu 2015 r. Dyrektorzy RZGW w Gdańsku, Poznaniu, Szczecinie, Warszawie i Wrocławiu podjęli działania zmierzające do wyznaczenia tych powierzchni obszarów OSN, które wskazane zostały w projektach rozporządzeń przesłanych do Komisji Europejskiej w dniu 27 stycznia 2012 r., które ostatecznie w 2012 roku nie zostały wyznaczone.

Podstawą wydanej dyspozycji były ustalenia Stałego Komitetu Rady Ministrów (z dnia 1 sierpnia 2013 r.) oraz opinia Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie zwiększenia powierzchni OSN w obowiązującym cyklu realizacji dyrektywy 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniem powodowanym przez azotany pochodzące ze źródeł rolniczych, tj. w okresie 2012-2016. Ustalono, że powierzchnia OSN w Polsce będzie zgodna z powierzchnią zaproponowaną w projektach rozporządzeń Dyrektorów RZGW przygotowanych w styczniu 2012 r.

Łączna powierzchnia obszarów szczególnie narażonych wyznaczonych w Polsce w obecnym cyklu wynosi 20 778,40 km², co stanowi 6,65% powierzchni kraju.

W stosunku do wyznaczenia z 2012 roku liczba OSN zwiększyła się z 48 do 85, zaś powierzchnia kraju objęta obszarami szczególnie narażonymi z 13 935,06 km² (4,46% powierzchni kraju) do 20 778,40 km² (6,65%).

5. Wdrażanie dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej (RDSM)

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE (dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej, RDSM) wprowadza ramy współpracy między państwami członkowskimi w celu zrównoważonego wykorzystania europejskich wód morskich. Głównym celem dyrektywy jest utrzymanie lub osiągnięcie dobrego stanu środowiska wód morskich do 2020 roku. Zgodnie z wymaganiami dyrektywy każde państwo zostało zobligowane do opracowania dla swoich wód morskich strategii morskiej, w skład której wchodzi następujące elementy: wstępna ocena stanu środowiska wód morskich, zestaw właściwości typowych dla dobrego stanu, cele środowiskowe dla wód morskich, program monitoringu oraz program działań.

Dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej obowiązuje od 17 czerwca 2008 roku, jednak do prawodawstwa polskiego jej przepisy zostały przetransponowane, głównie do ustawy Prawo wodne, w 2013 roku. Zgodnie z zapisami ustawy Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, w ramach opracowywania strategii morskiej dla Morza Bałtyckiego, ma obowiązek sporządzenia zestawu celów środowiskowych dla wód morskich, a następnie w oparciu o nie wyznaczenia programów działań.

Cele środowiskowe dla wód morskich są opracowywane zgodnie z art. 10 RDSM na podstawie wstępnej oceny stanu wód, dla każdego regionu lub podregionu morskiego. Wstępna ocena stanu środowiska wód morskich została przyjęta 10 listopada 2014 roku przez Radę Ministrów, która wyraziła zgodę na jej przekazanie do Komisji Europejskiej. Na jej podstawie Prezes KZGW opracował w 2014 roku zestaw celów środowiskowych dla wód morskich, które zostały zatwierdzone przez Radę Ministrów 6 listopada 2015 r. i przekazane do Komisji Europejskiej. Obecnie trwają prace nad wydaniem rozporządzenia w sprawie przyjęcia zestawu celów środowiskowych dla wód morskich (zgodnie z art. 61o ust.8 ustawy - Prawo wodne).

W celu synergii działań na rzecz ochrony wód morskich prace w 2015 roku skupione były nad opracowaniem programu działań, zwanego w ustawie – Prawo wodne Krajowym Programem Ochrony Wód Morskich (KPOWM). W związku z opóźnieniami w transpozycji dyrektywy, a następnie zatwierdzaniem dokumentów (m.in. celów środowiskowych, na bazie których opracowuje się program), w 2015 roku nie było możliwości opracowania zgodnego z dyrektywą programu działań. Prace nad KPOWM rozpoczęto w styczniu 2016 roku.

KZGW brało także aktywny udział w pracach prowadzonych w ramach Komisji Helsińskiej (prowadzi regionalną koordynację działań w regionie Morza Bałtyckiego¹³), gdzie projektowano działania na rzecz poprawy stanu środowiska wód morskich.

6. Wdrażanie dyrektywy ściekowej

Wypełnienie zobowiązań Rządu RP przyjętych w Traktacie o Akcesji Polski do Unii Europejskiej w części dotyczącej wdrażania dyrektywy 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych, wymagało w horyzoncie czasowym do 31 grudnia 2015 r., realizacji działań w zakresie wyposażenia aglomeracji w zbiorcze sieci kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych.

Realizacja wdrażania wymagań dyrektywy przebiegała etapowo, zgodnie z celami zapisanymi w Traktacie Akcesyjnym, w okresie od 2010 r., następująco:

- do 31 grudnia 2010 r. zgodność z dyrektywą powinna być osiągnięta w 1 069 aglomeracjach, z których ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych stanowi 86% całkowitego ładunku zanieczyszczeń tego typu pochodzącego z aglomeracji,
- do 31 grudnia 2013 r. zgodność z Dyrektywą powinna być osiągnięta w 1 165 aglomeracjach, z których ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych stanowi 91% całkowitego ładunku zanieczyszczeń tego typu pochodzącego z aglomeracji,

¹³ Komisja Ochrony Środowiska Morskiego Bałtyku, znana również jako Komisja Helsińska lub HELCOM – organizacja międzynarodowa proklamowana przez tzw. konwencję helsińską z 1974 roku jako jej organ wykonawczy.

- do 31 grudnia 2015 r. zgodność z Dyrektywą powinna być osiągnięta we wszystkich aglomeracjach, z których ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych stanowi 100% całkowitego ładunku zanieczyszczeń tego typu pochodzącego z aglomeracji.

Podstawowym elementem wdrażania postanowień dyrektywy jest krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK). Celem Programu jest realizacja zadań w zakresie wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków komunalnych. Program ten został zatwierdzony przez Radę Ministrów w dniu 16 grudnia 2003 r. KPOŚK jest więc dokumentem koordynującym i porządkującym zobowiązania przyjęte przez Polskę w Traktacie Akcesyjnym w zakresie dyrektywy 91/271/EWG.

Zgodnie z ustawą - Prawo wodne, Rada Ministrów aktualizuje KPOŚK co najmniej raz na 4 lata. Pierwsza aktualizacja została przyjęta przez Radę Ministrów w czerwcu 2005 r. (AKPOŚK 2005). W latach 2008 – 2009 prowadzono prace nad drugą aktualizacją Programu (AKPOŚK 2009), która została zatwierdzona przez radę Ministrów w dniu 2 marca 2010 r. Natomiast, trzecią Aktualizację KPOŚK Rada Ministrów zatwierdziła w dniu 1 lutego 2011 r. (AKPOŚK 2010). Celem tej aktualizacji była analiza stanu zaawansowania realizacji inwestycji oraz analiza przyczyn zaistniałych opóźnień i w rezultacie ustalenie realnych terminów ich zakończenia. Sytuacja ta dotyczyła 126 aglomeracji z AKPOŚK 2009, które ze względu na opóźnienia inwestycyjne nie wykonały zaplanowanych zadań do końca 2010 r. Pozostałe informacje oraz dane pozostały zgodne z AKPOŚK 2009.

W dniu 21 kwietnia 2016 r. Rada Ministrów przyjęła czwartą aktualizację KPOŚK (AKPOŚK2015). AKPOŚK2015 ma za zadanie określić najbardziej aktualne działania na rzecz wyposażenia aglomeracji o $RLM \geq 2\ 000$ w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych oraz zagospodarowania osadów ściekowych. Podczas aktualizacji programu zweryfikowane zostały obszary i granice aglomeracji pod kątem spełnienia wymagań dyrektywy. Od 2003 r. do 2012 r. wdrażanie dyrektywy 91/271/EWG odbywało się na podstawie art. 5.4. W opinii Komisji Europejskiej Polska błędnie zinterpretowała postanowienia Traktatu, co spowodowało niewłaściwe wdrażanie przepisów dyrektywy. Na tej podstawie Minister Środowiska zaproponował szereg zmian prawnych w celu prawidłowego jej wdrażania, przyjmując za podstawę art. 5.2 dyrektywy 91/271/EWG.

Zmiany prawne dotyczą także konieczności przeprowadzenia pełnej weryfikacji obszaru i granic aglomeracji. Proces ten w swojej pierwszej fazie przewidywał przedstawienie przez wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) właściwym sejmikom województw zweryfikowanych propozycji aglomeracji do końca czerwca 2014 roku. Dotyczyło to aglomeracji które nie zostały jeszcze wyznaczone lub zachodziła konieczność dostosowania wyznaczonych obszarów do nowych przepisów. Zweryfikowanie aglomeracji pozwoliło na nowo uaktualnić potrzeby inwestycyjne aglomeracji w zakresie rozwiązania problemów gospodarki ściekowej na ich terenie. Dlatego też prace nad czwartą aktualizacją zostały wstrzymane i były kontynuowane po zweryfikowaniu obszarów aglomeracji, tj. w III kwartale 2015 r.

Na potrzeby działań związanych z perspektywą finansową Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020, Komisja Europejska zwróciła się z prośbą o zaktualizowanie potrzeb inwestycyjnych w zakresie gospodarki ściekowej dotyczących przyszłych lat. W grudniu 2013 r. Polska przekazała wstępny Master Plan dla dyrektywy 91/271/EWG. Po zakończeniu procesu weryfikacji obszaru i granic aglomeracji dokument ten został poddany aktualizacji oraz przekazany do KE w maju 2015 r.

IV. Współpraca międzynarodowa na wodach granicznych i realizacja umów w tym zakresie

Położenie geograficzne Polski sprawia, że 1 281 km granicy państwowej przebiega wodami granicznymi, głównie rzekami, co stanowi około 42 % długości granic.

W zdecydowanej większości wody graniczne płyną z terytorium państw sąsiedzkich na terytorium Polski. Powoduje to, że kraj nasz jest „konsumentem” sposobu użytkowania wód przez podmioty gospodarcze naszych sąsiadów. Ma to swoje odbicie szczególnie w jakości wód granicznych, które po „wykorzystaniu” za granicą dopływają na terytorium naszego kraju, bądź to jako wody zanieczyszczone, bądź też o uszczuplonych zasobach. Wymusza to na Polsce konieczność uregulowania spraw formalno-prawnych i współpracy bilateralnej z naszymi sąsiadami w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych.

Prawie na każdym odcinku granicy państwowej występują problemy, których rozwiązania należy poszukiwać na płaszczyznach prawnej, technicznej, organizacyjnej i finansowej.

Celowość współpracy Polski z sąsiadami na wodach granicznych jest determinowana między innymi względami:

- bezpieczeństwa ekologicznego (w celu zachowania odpowiedniej ilości i jakości zasobów wód granicznych),
- gospodarczymi (zaspokajanie potrzeb polskich użytkowników z krajowych dyspozycyjnych zasobów wód powierzchniowych i podziemnych),
- ekonomicznymi (zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości wód na potrzeby przemysłu, rolnictwa, gospodarki komunalnej i innych użytkowników, bez potrzeby stosowania kosztownego jej uzdatniania, czyli zagwarantowanie relatywnie niskiego kosztu dostawy wody i niewygórowanej ceny za zrzut ścieków, a także niedopuszczanie do strat w wyniku np. nadzwyczajnego transgranicznego zanieczyszczenia wód, powodowanego katastrofami w transporcie i technologii produkcji, a także magazynowaniem substancji niebezpiecznych i trujących).

Współpraca na wodach granicznych i jej zakres wynikają także z wielu umów międzynarodowych, konwencji i traktatów. Umowy dwustronne o współpracy na wodach granicznych są rozwinięciem (uszczegółowieniem) zasad określonych w umowach wielostronnych (np. Konwencji o ochronie i użytkowaniu cieków transgranicznych i jezior międzynarodowych, Konwencji z Espoo w sprawie ocen oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym).

Z obowiązujących w Polsce uregulowań prawnych wynika, że organizacja współpracy na wodach granicznych z sąsiadami należy do ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej. W ramach tej współpracy są powoływane grupy robocze, które współpracują na bieżąco rozwiązując doraźne problemy.

Zakres i charakter współpracy na wodach granicznych na poszczególnych odcinkach granicy znacznie się różnią. Najpoważniejsze problemy na wodach granicznych występują na zachodnim i południowym odcinku granicy państwowej.

Państwowa służba hydrogeologiczna (PSH) uczestniczy we współpracy międzynarodowej, stanowiącej realizację polityki państwa w zakresie gospodarki i ochrony wód podziemnych. W ramach realizacji zadania państwowej służby hydrogeologicznej pt.: „Monitoring wód podziemnych w strefach granicznych RP na potrzeby realizacji umów i współpracy międzynarodowej” prowadzono pomiary i badania monitoringowe wód podziemnych w strefach przygranicznych Polski. W skład sieci obserwacyjnych wód podziemnych stref przygranicznych Polski wchodzi punkty badawcze, znajdujące się w przygranicznych jednolitych częściach wód podziemnych oraz punkty sieci monitoringu badawczego obszarów przygranicznych, funkcjonujących w rejonach obiektów mogących mieć wpływ na stan ilościowy lub chemiczny wód podziemnych w strefie przygranicznej.

1. Współpraca z Republiką Federalną Niemiec

Granice państwową z Republiką Federalną Niemiec na długości 415 km biegnącą wodami granicznymi stanowią w głównej mierze dwie rzeki: Odra z Odrą Zachodnią i Nysa Łużycka oraz morskie wody wewnętrzne: Zalew Szczeciński i Jezioro Nowowarpieńskie.

Formalną podstawę współpracy dwustronnej stanowi Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych, podpisana w Warszawie dnia 19 maja 1992 r. Realizację tej Umowy powierzono Polsko-Niemieckiej Komisji do spraw Wód Granicznych.

Polsko-Niemiecka Komisja ds. Wód Granicznych spotyka się raz w roku, na przemian na terytoriach Państw stron Umowy. W ramach Komisji działają w oparciu o bezpośrednią współpracę oraz wymianę danych następujące grupy robocze:

- W1 – do spraw Hydrologii i Hydrogeologii Wód Granicznych,
- W2 – do spraw Ochrony Wód Granicznych,
- W4 – do spraw Utrzymania Wód Granicznych,
- W5 – do spraw Planowania Wód Granicznych.

Ostatnie, XXIII Posiedzenie Polsko-Niemieckiej Komisji do spraw Wód Granicznych, które miało miejsce w Dreźnie (Republika Federalna Niemiec) w dniach 17-19 czerwca 2015 r., odbyło się zgodnie z corocznie przyjmowanym harmonogramem współpracy. Na spotkaniu zreferowano poszczególne zagadnienia istotne z punktu widzenia polsko-niemieckich wód granicznych.

W ramach Grupy W1 prowadzone są codzienne wymiany danych hydrologicznych i meteorologicznych, prognoz hydrologicznych oraz wzajemne ostrzeganie o niebezpieczeństwach hydrologicznych w zlewni Nysy Łużyckiej i Odry. Podstawą działań, oprócz Umowy są „Zasady współpracy Grupy Roboczej W1 do spraw hydrologii i hydrogeologii wód granicznych”.

Coroczne oceny potwierdzają, że stan jakości i ilości wód granicznych, ze względu na wielorakie gospodarcze wykorzystanie tych wód, w niektórych jednolitych częściach wód nie osiągną klasy dobrej. Elementy fizykochemiczne wspomagające komponenty biologiczne w dalszym ciągu przyczyniają się do nieosiągnięcia dobrego stanu ekologicznego – dotyczy to głównie fosforu ogólnego, azotu ogólnego, chlorków, tlenu i odczynu pH. Grupa robocza W2 corocznie opracowuje i przedkłada Komisji Sprawozdanie o jakości wód granicznych.

W ramach wspólnych prac Polsko – Niemieckiej Grupy Roboczej do spraw zagospodarowania wód podziemnych we wschodniej części wyspy Uznam w maju i we wrześniu 2014 r. oraz w kwietniu i w październiku 2015 r. prowadzono wspólne pomiary poziomu zwierciadła wody w wybranych punktach obserwacyjnych, zlokalizowanych po polskiej oraz po niemieckiej stronie granicy. W pomiarach transgranicznych uczestniczyli przedstawiciele Oddziału Geologii Pomorza PIG-PIB w Szczecinie oraz eksperci do spraw hydrogeologii z Landu Meklemburgia-Pomorze Przednie. Pomiary bilateralne są kontynuowane corocznie w dwóch sesjach pomiarowych, w okresie wiosennym oraz jesiennym, a ich prowadzenie rozpoczęto w 2004 r.

Prowadzony przez stronę niemiecką pobór wody do zalania zbiornika Berzdorf został zakończony. Obecnie jest prowadzony, na podstawie koncepcji zweryfikowanej w 2014 roku, monitoring zerowy Nysy Łużyckiej pod kątem przyszłego poboru wody i jej przerzutu do zlewni rzeki Szprewy. Warunkiem poboru wody jest zachowanie uzgodnionego przepływu nienaruszalnego w Nysie Łużyckiej. W razie potrzeby zakres monitoringu może być co dwa lata weryfikowany i modyfikowany.

W 2015 r. współpraca z Republiką Federalną Niemiec, m.in. w zakresie monitoringu wód realizowana była przez WIOŚ we Wrocławiu, Szczecinie i Zielonej Górze. Prace zorganizowane były w grupach roboczych Polsko-Niemieckiej Komisji do spraw Wód Granicznych, Komisji ds. Współpracy Sąsiedzkiej w Dziedzinie Ochrony Środowiska, oraz w ramach współpracy regionalnej z krajami związkowymi.

Kluczowym wydarzeniem było podpisanie w dniu 27 kwietnia 2015 r. w Warszawie Umowy pomiędzy Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o wspólnej poprawie sytuacji na drogach wodnych pogranicza polsko-niemieckiego (ochrona przeciwpowodziowa, warunki przepływu oraz żeglugi). Umowa ta reguluje sprawy dotyczące m.in. likwidowania priorytetowych miejsc limitujących głębokości tranzytowe przy obu brzegach Odry granicznej, poprawy regulacji rzeki według uzgodnionej koncepcji regulacji rzeki w celu osiągnięcia skutecznej ochrony przeciwpowodziowej, dostosowania toru wodnego na jeziorze Dąbie w celu odprowadzania kry lodowej z granicznego odcinka Odry oraz stworzenia warunków dla żeglugi statków morsko-rzecznych pomiędzy portem w Schwedt a Morzem Bałtyckim.

Zakresem modernizacji objęty zostanie graniczny odcinek Odry. W pierwszej kolejności wykonane zostaną prace remontowo-modernizacyjne w miejscach najbardziej limitujących głębokości wody dla pracy lodolamaczy, tzw. priorytetowe miejsca limitujące. Oprócz priorytetowej kwestii ochrony

ludności i mienia, realizacja umowy umożliwi aktywizację terenów nadodrzańskich poprzez rozwój transportu śródlądowego, działalności turystycznej i rekreacyjnej na obszarach położonych wzdłuż Odry.

Umowa ta weszła w życie 22 października 2015 r.

2. Współpraca z Republiką Czeską

Granice państwową z Republiką Czeską na długości 219 km biegnącą wodami granicznymi stanowią w głównej mierze rzeki: Orlica, Olza, Opawa i Izera.

Formalną podstawę współpracy dwustronnej do 2015 r. stanowiła Umowa między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Rządem Republiki Czechosłowackiej o gospodarce wodnej na wodach granicznych, podpisana w Pradze dnia 21 marca 1958 r. Dnia 5 października 2015 r. weszła w życie nowa Umowa między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej a Rządem Republiki Czeskiej o współpracy na wodach granicznych w dziedzinie gospodarki wodnej, podpisana w Pradze 20 kwietnia 2015 r.

Polsko-Czeska Komisja ds. Wód Granicznych spotyka się raz w roku, na przemian na terytoriach Państw stron Umowy. W ramach współpracy na polsko-czeskich wodach granicznych działają w oparciu o bezpośrednią współpracę oraz wymianę danych następujące grupy robocze:

- P – do spraw przygotowań koncepcji inwestycyjnych,
- HyP – do spraw hydrologii, hydrogeologii i osłony przeciwpowodziowej,
- R – do spraw regulacji przygranicznych cieków wodnych, zaopatrzenia w wodę i melioracji terenów przygranicznych,
- OPZ – do spraw ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem,
- WFD – w zakresie wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej.

W ramach Grupy HyP uzgadniane są przepływy i stany na wodach granicznych w profilach wodowskazowych. W tym celu odbywają się spotkania robocze na przemian w sąsiadujących krajach. Podobnie odbywają się spotkania kierowników grup czeskiej i polskiej, podsumowujących jakość i zakres współpracy oraz wytyczając zadania i plany na kolejne lata. W ramach współpracy na wodach granicznych dokonuje się wymiany danych hydrologicznych i meteorologicznych oraz prognoz i ostrzeżeń. Odbiorcami i nadawcami informacji są IMGW-PIB i CHMI. Ponadto w ramach Grupy HyP działają: grupa ekspertów ds. hydrogeologii w obszarze Police nad Metują – Kudowa Zdrój, Adršpach – Krzeszów oraz w dorzeczu Ścinawki oraz grupa ekspertów do spraw ujednoczenia podstawowych charakterystyk hydrologicznych na ciekach granicznych. Oba instytuty zacieśniły współpracę podpisując umowę dwustronną. W ramach umowy dokonuje się wymiany danych historycznych oraz operacyjnych, ale innych niż wskazane we współpracy w ramach Grupy HyP. Do takich należą dane śnieżne pochodzące z pomiarów terminowych i nieterminowych. W ramach wspólnych zadań odbywają się również wspólne badania pokrywy śnieżnej w obszarach górskich Karkonoszy i Gór Izerskich. Realizowane tematy podnoszą jakość osłony hydrologicznej obszarów przygranicznych.

Jednocześnie Grupa R współpracuje ze Stałą Polsko-Czeską Komisją Graniczną w sprawach związanych z przebiegiem, zabezpieczeniem i administracją granicy państwowej.

Ostatnie, XVII Rokowania Pełnomocników Rządów, które miały miejsce w miejscowości Lipová-lázně (Republika Czeska) w dniach 23-25 września 2015 r., odbyły się jeszcze na podstawie poprzednio obowiązującej Umowy, zgodnie z corocznie przyjmowanym harmonogramem współpracy. Na spotkaniu zreferowano poszczególne zagadnienia istotne z punktu widzenia polsko-czeskich wód granicznych.

Ze względu na zaniepokojenie strony czeskiej przedłużeniem koncesji i związaną z tym dalszą działalnością górnictwem Kopalni Węgla Brunatnego w Turowie, która zdaniem strony czeskiej niekorzystnie wpłynie na wody podziemne po czeskiej stronie granicy, 19 listopada 2015 r. we Wrocławiu odbyła się narada z udziałem przedstawicieli organów gospodarki wodnej, ochrony środowiska oraz administracji samorządowej z Polski i Czech, oraz przedstawicieli kopalni. Na spotkaniu tym ustalono, że zostaną podjęte działania zmierzające do wznowienia wspólnego, polsko-czeskiego zespołu ekspertów, który będzie zajmował się wymianą danych oraz monitoringiem działalności kopalni. Skład tego zespołu powinien zostać ustalony w pierwszym kwartale 2016 r.

W 2015 r. współpraca z Republiką Czeską, m.in. w zakresie monitoringu wód realizowana była przez pracowników wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska w Opolu, Wrocławiu i Katowicach, w ramach polsko-czeskiej grupy roboczej ds. ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem (OPZ).

Jakość polsko-czeskich wód granicznych na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia ulegała wahaniom, wykazując nieznaczną poprawę. Na stan ten niewątpliwie mają wpływ oczyszczalnie ścieków wybudowane w ostatnich latach po obu stronach granicy.

W latach 2014-2015 w rejonie niecki śródsudeckiej i zapadliska Kudowy prowadzono polsko-czeskie pomiary wód podziemnych oraz wód powierzchniowych. Obserwacje międzynarodowe obejmowały: pomiary kontrolne stanów zwierciadła wód podziemnych oraz przepływów w rzekach, w wybranych punktach monitoringu badawczego strefy przygranicznej. Podstawę prowadzenia omawianych prac stanowiły ustalenia zapisane w protokołach z narad ekspertów do spraw monitoringu granicznego międzynarodowej Komisji Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Czeskiej do spraw rozwiązywania problematyki wód podziemnych i powierzchniowych obszaru przygranicznego: Police nad Metují – Kudowa Zdrój (OPKu), Krzeszów – Adršpach (OKrA) oraz w dorzeczu górnej i środkowej Ścinawki (OS). Pomiary transgraniczne są prowadzone dwa razy w roku, w okresie wiosennym oraz jesiennym.

3. Współpraca z Republiką Słowacką

Granice państwową z Republiką Słowacką na długości 105 km biegnącą wodami granicznymi stanowią w głównej mierze rzeki: Poprad, Dunajec, Białka, Jeleśnia i Smereczek.

Formalną podstawę współpracy dwustronnej stanowi Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Słowackiej o gospodarce wodnej na wodach granicznych, podpisana w Warszawie dnia 14 maja 1997 r. Realizację tej Umowy powierzono Polsko-Słowackiej Komisji do spraw Wód Granicznych. Komisja na corocznych posiedzeniach dokonuje przeglądu realizacji postanowień Umowy, a także ustala zadania do realizacji na kolejny okres. W ramach Komisji utworzono cztery polsko-słowackie grupy robocze:

- R – do spraw przedsięwzięć przeciwpowodziowych, regulacji cieków granicznych, zaopatrzenia w wodę, melioracji terenów przygranicznych, planowania i hydrogeologii;
- HyP – do spraw hydrologii i osłony przeciwpowodziowej;
- OPZ – do spraw ochrony przed zanieczyszczeniem;
- WFD – do spraw realizacji zadań wynikających z Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Jednocześnie Grupa R współpracuje ze Stałą Polsko-Słowacką Komisją Graniczną w sprawach związanych z przebiegiem, zabezpieczeniem i administracją granicy państwowej.

Ostatnie, XV Posiedzenie Polsko-Słowackiej Komisji do spraw Wód Granicznych, które miało miejsce w Rzeszowie (Rzeczypospolita Polska) w dniach 23 - 25 czerwca 2015 roku, odbyło się zgodnie z corocznie przyjmowanym harmonogramem współpracy. Na spotkaniu zreferowano poszczególne zagadnienia istotne z punktu widzenia polsko-słowackich wód granicznych.

W ramach współpracy dwustronnej, na bieżąco (raz dziennie), a w sytuacjach nadzwyczajnych co 6 godzin, wymieniane są informacje hydrologiczno-meteorologiczne. Prowadzona jest także kontrola wymienianych danych hydrometeorologicznych. Posterunki wodowskazowe po obu stronach granicy wyposażone są w przyrządy z automatycznym przekazem. Corocznie opracowywany jest także projekt programu monitoringu polsko-słowackich powierzchniowych wód granicznych, który jest zgodny z Ramową Dyrektywą Wodną 2000/60/WE.

Jakość wód na przestrzeni dziesięciu lat, w poszczególnych przekrojach ulegała wahaniom wykazując poprawę. We wszystkich przekrojach zlokalizowanych na: Popradzie, Dunajcu i Czarnej Orawie, w których prowadzone są badania jakości wód, stwierdza się zmniejszenie wartości stężeń wskaźników fizykochemicznych, co potwierdza ograniczenie dopływu zanieczyszczeń. Wody badanych rzek charakteryzują się dużą zawartością tlenu, który sprzyja procesom samooczyszczenia.

Jedną ze spraw omawianych podczas wspólnych Posiedzeń Polsko-Słowackiej Komisji ds. Wód Granicznych jest stacja uzdatniania wody w miejscowości Legnava. Zarząd Spółdzielni Pracy „Muszynianka” będący właścicielem słowackiej spółki GFT Slovakia podjął działania w celu rozpoczęcia za jej pośrednictwem wydobycia i uzdatniania wody mineralnej na Słowacji oraz jej transportu

do rozlewni na terenie Polski. Po uzyskaniu zgody na budowę zakładu uzdatniania wody została ona przesłana do Państwowej Komisji ds. Uzdrawisk w Ministerstwie Zdrowia Republiki Słowackiej w celu uzyskania przez firmę GFT Slovakia koncesji na eksploatację wody mineralnej. Po ponad sześciu miesiącach od złożenia, mimo spełnienia warunków administracyjnych oraz poniesienia szeregu kosztów, wniosek GFT Slovakia został odrzucony. Ministerstwo Zdrowia Republiki Słowackiej uzasadniło swoją decyzję zmianą art. 4 ust. 2 Konstytucji Republiki Słowackiej.

W 2015 r. współpraca z Republiką Słowacką, w zakresie monitoringu wód realizowana była przez Małopolski WIOŚ. Prace przebiegały w dwóch grupach roboczych: do spraw ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem (Grupa OPZ), oraz do spraw zapewnienia realizacji zadań wynikających z Ramowej Dyrektywy Wodnej. W ramach prac WIOŚ prowadził badania jakości wód w 4 punktach pomiarowo-kontrolnych na rzekach: Dunajec (Czerwony Klasztor), Poprad (Leluchów i Piwniczna) oraz Czarna Orawa (Jabłonka).

W latach 2014-2015 kontynuowano pomiary i badania monitoringowe wód podziemnych w punktach obserwacyjnych zlokalizowanych w strefie przygranicznej Polski i Słowacji.

4. Współpraca z Ukrainą

Granicę państwową z Ukrainą, biegnącą wodami granicznymi o długości ponad 282 km, stanowią w głównej mierze rzeki San i Bug.

Podstawę do współpracy stanowi Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Ukrainy o współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych, podpisana w Kijowie dnia 10 października 1996 roku. Realizację tej Umowy powierzono Polsko-Ukraińskiej Komisji do spraw Wód Granicznych. W ramach Komisji utworzono pięć polsko-ukraińskich grup roboczych.

- PL – do spraw planowania wód granicznych;
- OW – do spraw ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem;
- OP – do spraw ochrony przeciwpowodziowej, regulacji i melioracji;
- NZ – do spraw zwalczania nadzwyczajnych zagrożeń
- HH – do spraw hydrometeorologii i hydrogeologii;

Jednocześnie Grupa OP współpracuje z Polsko-Ukraińską Komisją Graniczną w sprawach związanych z przebiegiem, zabezpieczeniem i administracją granicy państwowej.

W ramach Polsko - Ukraińskiej Komisji ds. Wód Granicznych, w ramach której działa między innymi Polsko - Ukraińska Grupa ds. Hydrometeorologii i Hydrogeologii. Do zadań realizowanych przez Grupę należy wymiana danych raz na kwartał po opracowaniu danych oraz przekazywanie charakterystyk raz na rok.

Strona polska otrzymuje od Ukraińskiej Służby Hydrologiczno-Meteorologicznej stany wody, przepływy i zjawiska lodowe z wybranych stacji wodowskazowych w zlewni Bugu ukraińskiego. Dane

przekazywane są w dni robocze. Obie strony polska i ukraińska wywiązują się z zapisanych warunków wymiany.

Problemem dla wód granicznych są nieuregulowane sprawy związane z potrzebą rekultywacji na terytorium Ukrainy terenów po kopalniach siarki. Wynikające stąd zagrożenia to projektowane rozwiązania dotyczące zagospodarowania wyrobiska kopalni „Jaworów” (mogące spowodować bardzo znaczące i trwające kilka lat obniżenie przepływów wody w rzece Szkło na terytorium RP) oraz możliwość skażenia wód czwartorzędowych w pasie przygranicznym po stronie polskiej związkami siarki.

W 2015 r. w ramach współpracy z Ukrainą przedstawiciele Lubelskiego i Podkarpackiego WIOŚ m.in.: prowadzili monitoring jakości wód powierzchniowych, wykonywali badania w punktach pomiarowo – kontrolnych, sporządzili oceny jakości wód powierzchniowych rzek granicznych, wykonali pomiary zanieczyszczeń powietrza w strefie przygranicznej na stacjach pomiarowych w Przemyślu i Jarosławiu, wymieniali informacje nt. stanu środowiska w obszarze przygranicznym oraz wzięli udział w pracach grup roboczych do spraw: Zwalczania Nadzwyczajnych Zanieczyszczeń (Grupa NZ) oraz Ochrony Wód Granicznych przed Zanieczyszczeniem (Grupa OW).

Polsko-Ukraińska Komisja do spraw Wód Granicznych corocznie dokonuje przeglądu realizacji postanowień Umowy, a także przyjmuje zadania do realizacji na kolejny okres.

Piętnaste posiedzenie Polsko-Ukraińskiej Komisji do spraw Wód Granicznych, które miało miejsce w m. Hoczew (Rzeczypospolita Polska) w dniach 9 - 11 lipca 2014 roku odbyło się zgodnie z corocznie przyjmowanym harmonogramem współpracy.

Na spotkaniu zreferowano poszczególne zagadnienia istotne z punktu widzenia polsko-ukraińskich wód granicznych,

W związku ze zmianą na stanowisku Pełnomocnika Rządu Ukrainy do spraw Wód Granicznych i zaistniałymi kłopotami organizacyjnymi dotyczącymi powołania nowego Pełnomocnika, Posiedzenie Polsko-Ukraińskiej Komisji ds. Wód Granicznych zaplanowane w 2015 roku na terytorium Ukrainy nie odbyło się. Strona ukraińska przewiduje powołanie nowego Pełnomocnika do czerwca 2016 r. oraz planuje zorganizowanie Posiedzenia Komisji w drugiej połowie czerwca 2016 r.

Stosownie do zalecenia NIK po przeprowadzonej kontroli sprawdzającej w 2015 roku pn. Ochrona wód zlewni rzeki Bug przed zanieczyszczeniami, Ministerstwo Środowiska podjęło działania zmierzające do powołania przez Radę Ministrów RP Pełnomocnika Rządu do spraw współpracy na wodach granicznych, właściwego w sprawach współpracy z Rządem Ukrainy. Zakłada się, że Pełnomocnik będzie wykonywał swoje zadania we współdziałaniu z Prezesem Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, dyrektorami regionalnych zarządów gospodarki wodnej, wojewódzkimi inspektorami ochrony środowiska, Instytutem Meteorologii i Gospodarki Wodnej - Państwowym Instytutem Badawczym oraz jednostkami samorządu terytorialnego. Wobec prowadzonej w 2016 roku korespondencji pomiędzy Ministerstwem Środowiska a Przewodniczącym Zespołu ds. Programowania

Prac Rządu, KPRM przedstawił stanowisko o potrzebie skonsultowania z Rządowym Centrum Legislacji oraz Ministerstwem Spraw Zagranicznych właściwej ścieżki formalnego powołania ww. Pełnomocnika.

Ponadto w 2015 roku Ministerstwo Środowiska podjęło działania zmierzające do zawarcia Umowy w sprawie Międzynarodowej Komisji Użytkowania i Ochrony Zasobów Wodnych Zlewni Bugu (MKOB). W tym celu wzmocniono nadzór w obszarze wypełnienia głównej rekomendacji będącej wynikiem realizacji projektu pt. Budowa polsko-białorusko-ukraińskiej polityki wodnej w zlewni Bugu – przekazania stronie białoruskiej, ukraińskiej oraz Komisji Europejskiej przygotowanego projektu umowy w sprawie Międzynarodowej Komisji Użytkowania i Ochrony Zasobów Wodnych Zlewni Bugu.

Wobec przekazania przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych (MSZ) w drodze roboczej informacji, że z uwagi na wczesny etap prac nad przedmiotową Umową, na którym nie uzyskano jeszcze formalnej zgody Rady Ministrów na rozpoczęcie negocjacji, wystąpiono do MSZ z prośbą o przekazanie listu do strony ukraińskiej oraz białoruskiej wraz z projektem Umowy. Taka forma według MSZ podkreśla nieformalny charakter konsultacji projektu Umowy. W ramach realizacji Projektu PL-BY-UA przygotowany projekt trójstronnej Umowy o utworzeniu polsko-białorusko-ukraińskiej Komisji Zlewni Bugu został wypracowany przez jednostki administracyjne Polski, Ukrainy, Białorusi i Komisji Europejskiej z przekonaniem o potrzebie współpracy w zakresie zintegrowanego gospodarowania zasobami wodnymi, ochrony ekosystemów wodnych i rozwoju społeczno-gospodarczego jej obszarów, konieczności poprawy stanu wód i stanu ekologicznego Bugu oraz o potrzebie ograniczenia ryzyka powodziowego i zmniejszenia następstw na obszarze międzynarodowej zlewni Bugu. W sytuacji zadeklarowania przez przedstawicieli Rządu Ukrainy oraz Republiki Białorusi chęci dalszego negocjowania projektu Umowy zostaną podjęte kroki zmierzające do dalszego procedowania przedmiotowej Umowy zgodnie z ustawą o umowach międzynarodowych.

Istotne kwestie do poruszenia na najbliższych spotkaniach ze stroną ukraińską to:

- podjęcie działań mających na celu przekazanie przez stronę ukraińską do WIOŚ szczegółowego harmonogramu badania rzek granicznych oraz ocenę stanu czystości tych wód za dany rok, realizowanie przez stronę ukraińską monitoringu wód granicznych we wszystkich wskaźnikach przyjętych do oceny tych wód przez Polsko-Ukraińską Komisję ds. wód granicznych;
- poprawa stanu sanitarnego zlewni Bugu po stronie ukraińskiej i białoruskiej poprzez budowę, rozbudowę i modernizację komunalnych i przemysłowych oczyszczalni ścieków;
- modernizacja dużych oczyszczalni ścieków po stronie białoruskiej - Brześć, po ukraińskiej - Lwów, Włodzimierz Wołyński w sposób umożliwiający dochowanie standardów obowiązujących w Unii Europejskiej,
- dalsza realizacja KPOŚK w Polsce; stworzenie podobnych programów na Białorusi i Ukrainie.

5. Współpraca z Republiką Białorusi

Porozumienie między Rządem PRL a Rządem ZSRR o gospodarce wodnej na wodach granicznych z dnia 17 lipca 1964 r. nie obowiązuje w stosunkach między Rzeczpospolitą Polską i Republiką Białorusi (ze względu na brak sukcesji).

Granica państwowa z Republiką Białorusi na wodach granicznych o długości ponad 229 km przebiega w głównej mierze rzekami Bug i Świsłocz.

Dążąc do usystematyzowania współpracy w tym zakresie z Białorusią, Polska przedstawiła stronie białoruskiej drogą dyplomatyczną w marcu 2000 r. projekt Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Białorusi o współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych, z propozycją jego negocjacji. Pierwsza tura konsultacji technicznych dotyczących możliwości zawarcia tej Umowy odbyła się w marcu 2004 r. na terenie Republiki Białorusi. Rozmowy były prowadzone do 2006 r., kiedy zostały zawieszono. Na przełomie 2010 i 2011 roku została wznowiona współpraca oraz rozmowy nad projektem Umowy. W 2011 roku podjęto działania w celu przedłożenia stronie białoruskiej zaktualizowanego projektu Umowy. Projekt był przedmiotem konsultacji wewnętrznych. Po analizie uwag, zaproponowanych w ich toku i wprowadzeniu zmian, projekt został skierowany do konsultacji międzyresortowych, a następnie przedłożony do zatwierdzenia Radzie Ministrów. Po zakończeniu konsultacji międzyresortowych projektu Umowy, 3 stycznia 2013 roku projekt tekstu Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Białorusi o współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych został zatwierdzony przez Prezesa Rady Ministrów RP. Następnie po ustaleniu składu delegacji polskiej, Minister Spraw Zagranicznych upoważnił Prezesa KZGW do prowadzenia negocjacji tekstu przedmiotowej umowy.

Następnie po dopełnieniu dalszych procedur po stronie polskiej, Minister Środowiska, pismem z 5 sierpnia 2013 r., przekazał stronie białoruskiej polski projekt Umowy, wraz z zaproszeniem do odbycia pierwszej rundy negocjacji i wskazaniem osób kontaktowych w Krajowym Zarządzie Gospodarki Wodnej. Strona białoruska 17 listopada 2014 roku przesała swój projekt umowy, który jednak – jak wykazała analiza w KZGW – znacznie odbiegał pod względem zakresu od polskiej wersji umowy. Z tego względu wystosowano 27 marca 2015 roku zaproszenie do Wiceministra ds. Zasobów Naturalnych i Ochrony Środowiska Republiki Białorusi w celu omówienia dalszego sposobu postępowania z umową. W dniu 26 sierpnia 2015 r. w siedzibie Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, odbyło się spotkanie z przedstawicielami Ministerstwa Zasobów Naturalnych i Ochrony Środowiska Republiki Białoruś oraz Ambasady Republiki Białoruś w Rzeczypospolitej Polskiej. Tematem spotkania było omówienie dalszych kroków związanych z negocjacjami, podpisaniem i realizacją planowanej Umowy. Obie strony przygotowały znacznie odbiegające od siebie projekty Umowy – projekt białoruski opierał się głównie na Konwencji ONZ EKG o ciekach transgranicznych i jeziorach międzynarodowych, natomiast projekt polski – oprócz Konwencji uwzględniał również unijne dyrektywy, jak i doświadczenia wyniesione z innych dwustronnych i wielostronnych komisji granicznych. W wyniku dyskusji strony

doszły do porozumienia odnośnie do schematu funkcjonowania przyszłej Polsko-Białoruskiej Komisji ds. Wód Granicznych, jak i samych negocjacji tekstu Umowy. Ponadto strona białoruska wstępnie wyraziła zgodę, aby tekstem roboczym podczas negocjacji był polski projekt. Strona białoruska zaproponowała, aby pierwsza runda negocjacji odbyła się na terenie Puszczy Białowieskiej w reżimie bezwizowym.

Aktualnie KZGW prowadzi współpracę ze stroną białoruską w zakresie opracowania map zagrożenia i ryzyka powodziowego oraz planów zarządzania ryzykiem powodziowym. W tym celu 26 sierpnia 2015 roku KZGW gościł przedstawicieli strony białoruskiej, a 22 grudnia 2015 roku skierował pismo do Zastępcy Ministra Zasobów Naturalnych i Ochrony Środowiska Republiki Białorusi, dotyczące technicznych szczegółów polsko-białorusko-ukraińskiego przedsięwzięcia polegającego na wspólnym opracowaniu map zagrożenia i ryzyka powodziowego w międzynarodowym obszarze dorzecza Bugu. Do dnia dzisiejszego strona polska nie otrzymała odpowiedzi w tej sprawie.

Zakończyły się prace nad rekonstrukcją granicznego odcinka Kanału Augustowskiego, prowadzone na podstawie porozumienia między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Białorusi. Obie strony postanowiły zawrzeć porozumienie dotyczące utrzymania granicznego odcinka i żeglugi na Kanale Augustowskim. Strona polska przeprowadziła niezbędne procedury wewnętrzne i uzyskała zgodę Prezesa Rady Ministrów na rozpoczęcie negocjacji porozumienia ze stroną białoruską. I runda negocjacji w przedmiotowej sprawie odbyła się w Polsce, w Augustowie, w dniu 16 lipca 2010 r. Zgodnie z jej postanowieniami w 2011 r. planowano II rundę tych negocjacji. Z uwagi na brak woli po stronie białoruskiej, przedłużają się ustalenia dotyczące terminu kolejnego spotkania negocjacyjnego.

W związku z otrzymaną informacją z RZGW w Warszawie o naruszeniu przez Stronę białoruską uzgodnionych zasad gospodarowania wodą na granicznym odcinku Kanału Augustowskiego, 25 marca 2016 roku zostało wystosowane oficjalne pismo do Podsekretarza Stanu ds. polityki wschodniej oraz bezpieczeństwa MSZ z prośbą o sugestie dotyczące podjęcia innych stosownych działań zmierzających do nawiązania współpracy z MZNiOŚ Republiki Białorusi w zaistniałej sytuacji.

W wyniku spotkań przedstawicieli Państwowych Służb Hydrologiczno-Meteorologicznych Polski i Białorusi prowadzona jest osłona hydrologiczna i wymiana danych operacyjnych (stany wody i przepływy, temperatury wody oraz opady). Strona polska otrzymuje codziennie w dni robocze od Białoruskiej służby Hydrologiczno-Meteorologicznej stany wody, przepływy i zjawiska lodowe dla wybranych stacji wodowskazowych oraz temperaturę powietrza, opady informację o grubości pokrywy śnieżnej i zapasu wody w śniegu dla wybranych stacji meteorologicznych.

W 2015 r. współpraca z Republiką Białorusi realizowana była przez pracowników wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska w Białymstoku i Lublinie. Wynikiem prac przedstawicieli Inspekcji jest badanie jakości wód rzek granicznych, wykonanie wspólnych poborów prób wody rzek, omówienie stosowanych metodyk oznaczeń przez laboratoria w celu doskonalenia technik pomiarowo-badawczych laboratoriów współpracujących stron oraz wymiana informacji o przygranicznych źródłach zanieczyszczeń w zlewniach rzek.

Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy i Republikańskie Przedsiębiorstwo Unitarne „Białoruski Instytut Geologiczny – Instytut Badawczy” kontynuując współpracę naukowo-badawczą na podstawie umowy zawartej między Instytutami w 2012 r., rozpoczęły wymianę doświadczeń w dziedzinie hydrogeologii, ze szczególnym uwzględnieniem monitoringu wód podziemnych na obszarze przygranicznym. W sierpniu 2014 r. odbyły się polsko-białoruskie warsztaty „Badania wód podziemnych w strefie przygranicznej Polski i Białorusi”.

We wrześniu 2015 r. eksperci Państwowego Instytutu Geologicznego brali udział w spotkaniu roboczym połączonym z warsztatami, dotyczącym współpracy transgranicznej w zakresie hydrogeologii i badań monitoringowych wód podziemnych w obszarze pogranicza polsko-białoruskiego. Spotkanie odbyło się w Mińsku. Stanowiło ono okazję do wymiany doświadczeń oraz konsultacji ukierunkowanych na podjęcie bilateralnych prac i badań wód podziemnych w strefie przygranicznej Polski i Białorusi, w tym wymianę wyników badań i obserwacji monitoringowych wód podziemnych prowadzonych w rejonie przygranicznym.

6. Współpraca z Republiką Litewską

Granica państwowa z Republiką Litewską na wodach granicznych o długości ponad 23 km przebiega w głównej mierze rzeką Marychą i jeziorem Gaładuś.

Uchwałą Rady Ministrów zatwierdzonej w dniu 28 stycznia 2008 roku przez Pana Donalda Tuska, Prezesa Rady Ministrów weszła w życie Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej o współpracy w dziedzinie użytkowania i ochrony wód granicznych.

W ramach realizacji przedmiotowej Umowy powołana została Polsko-Litewska Komisja do spraw Wód Granicznych.

Strona polska podjęła inicjatywę, aby przed pierwszym zwołaniem Komisji odbyło się robocze spotkanie ze stroną litewską mające na celu wymianę poglądów m.in. na temat jej zakresu, rangi i struktury. Spotkanie to miało miejsce w dniu 28 kwietnia 2009 roku w Augustowie.

Następnie zostały powołane grupy robocze oraz ustalono harmonogram ich prac. Pomimo ponawianych starań podjętych przez stronę polską, z uwagi na komplikacje o charakterze obiektywnym leżące po stronie litewskiej spotkanie Polsko-Litewskiej Komisji do spraw Wód Granicznych nie dochodziło do skutku. Pomimo to poszczególne grupy robocze spotykały się i wymieniały się informacjami w zakresie zagadnień leżących w ich kompetencjach.

Ostatecznie starania polskiej strony zakończyły się sukcesem i pierwsze Posiedzenie Polsko-Litewskiej Komisji do spraw Wód Granicznych odbyło się w dniach 10-11 grudnia 2013 roku w Augustowie. Od tego czasu spotkania obu części Komisji odbywają się cyklicznie co rok. Podczas spotkania kierownicy poszczególnych grup roboczych mają możliwość zaprezentowania swojego stanowiska odnośnie do wszystkich spraw dotyczących obustronnej współpracy cyklicznie co rok.

W ramach Polsko-Litewskiej Komisji ds. Wód Granicznych działają trzy grupy robocze:

- Grupa nr 1 – współpraca w dziedzinie planowania gospodarowania wodami na wodach granicznych;
- Grupa nr 2 – współpraca w zakresie utrzymania wód granicznych;
- Grupa nr 3 - współpraca w zakresie ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem.

Jednocześnie Grupa nr 2 współpracuje ze Stałą Polsko-Litewską Komisją Graniczną w sprawach związanych z przebiegiem, zabezpieczeniem i administracją granicy państwowej.

Ze względu na trwające konsultacje aktualizacji Planów gospodarowania wodami, których termin upływał 23 czerwca 2015 roku niezbędne było ustalenie stanowiska strony polskiej i litewskiej odnośnie do celów środowiskowych, oceny stanu wód oraz przyjętych programów działań dla polsko-litewskich części wód granicznych. W związku z tym trzecie Posiedzenie Polsko-Litewskiej Komisji do spraw Wód Granicznych (21-22.05.2015r.) skoncentrowane było głównie na pracach grupy roboczej nr 1 zajmującej się współpracą w dziedzinie planowania gospodarowania wodami na wodach granicznych.

Na spotkaniu zreferowano poszczególne zagadnienia istotne z punktu widzenia polsko-litewskich wód granicznych, stanowiło ono jednocześnie podsumowanie pracy grupy roboczej nr 1 działającej w obrębie przedmiotowej Umowy.

Czwarte posiedzenie Polsko-Litewskiej Komisji do spraw Wód Granicznych, które miało miejsce w Wilnie (Republika Litewska) w dniach 8-9 grudnia 2015 roku, odbyło się zgodnie ze wspólnie ustalonym harmonogramem współpracy.

Na spotkaniu poinformowano Komisję o przekazaniu wspólnie wypracowanego dokumentu „Współpraca międzynarodowa pomiędzy Polską a Litwą w zakresie planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Niemna” do krajowych wykonawców Planów celem uwzględnienia w projektach planów gospodarowania wodami dla międzynarodowego obszaru dorzecza Niemna w Polsce i na Litwie; zapoznano Komisję z kwestią opracowania projektów planów zarządzania ryzykiem powodziowym w Polsce i na Litwie, po uwzględnieniu uwag i wniosków w ramach krajowych konsultacji społecznych. Przedstawiono także zakres prac analitycznych związanych z utrzymaniem stabilności cieku bez nazwy w m. Burbiszki, gmina Sejny, poinformowano Komisję o staraniach poczynionych celem wprowadzenia cieku jako obiektu hydrograficznego do Państwowego Rejestru Nazw Geograficznych oraz uwzględnienia go na mapie podziału hydrograficznego Polski. Prezentacji Informatycznego Systemu Ostry Krajowej dokonano 8 października 2015 roku na spotkaniu Grupy Roboczej nr 2 w Mariampolu.

Ponadto poinformowano, że Komisja Graniczna zakończyła opracowanie dokumentów określających przebieg polsko-litewskiej granicy państwowej. Dokumenty wejdą w życie po zawarciu umowy międzynarodowej o ich zatwierdzeniu.

W 2015 r. współpraca z Republiką Litewską realizowana była przez przedstawicieli Podlaskiego WIOŚ. Przeprowadzili oni wspólne ze stroną litewską badania jakości rzek granicznych oraz pobory próbek wody w profilach granicznych.

W październiku 2014 r. oraz 2015 r. przeprowadzono międzynarodowe opróbowanie fizykochemiczne punktów badawczych wód podziemnych, zlokalizowanych w strefie przygranicznej Polski z Republiką Litewską. Badania transgraniczne w strefie pogranicza polsko-litewskiego są prowadzone w punktach obserwacyjnych wód podziemnych, w ramach współpracy międzynarodowej państwowej służby hydrogeologicznej oraz Litewskiej Służby Geologicznej. Zakres badań obejmuje pomiary parametrów terenowych oraz pobór próbek wody do laboratoryjnych analiz fizykochemicznych. Badania są wykonywane każdego roku w tej samej grupie punktów obserwacyjnych wód podziemnych.

7. Współpraca z Federacją Rosyjską

Granica państwowa z Federacją Rosyjską przebiega na długości 11 km wodami granicznymi, z czego większość stanowi Zalew Wiślany. Inne wody to niewielkie ciekі mające swoje źródła na terytorium Polski, a następnie spływające na terytorium Obwodu Kaliningradzkiego oraz jeziora o różnicowanym sposobie użytkowania.

Formalnie współpraca z Federacją Rosyjską w dziedzinie gospodarki wodnej prowadzona jest na podstawie Porozumieniu między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Rządem Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich o gospodarce wodnej na wodach granicznych, sporządzonym w Warszawie dnia 17 lipca 1964 r. Porozumienie to obowiązuje na zasadzie sukcesji i podlega automatycznemu przedłużaniu o kolejne pięcioletnie okresy, natomiast strona rosyjska nie wykazuje praktycznego zainteresowania jego realizacją.

Aktualny stan współpracy w zakresie zawarcia nowej Umowy nie jest zadowalający i między innymi dlatego już w 1992 r. podjęto rozmowy w sprawie uzgodnienia nowego porozumienia międzyrządowego o współpracy na wodach granicznych. Negocjacje zawieszono z uwagi na brak zgody strony rosyjskiej na objęcie nią morskich wód granicznych.

W chwili obecnej konieczne wydaje się rozpoczęcie negocjacji nowego tekstu Umowy. Zdaniem strony polskiej istnieje pilna potrzeba podjęcia i rozwinięcia realnej współpracy w zakresie ochrony wód granicznych, melioracji terenów przygranicznych, ochrony rezerwatów wodnych w strefie przygranicznej, opracowania i podjęcia realizacji wspólnych planów gospodarki wodnej na wodach granicznych, zorganizowania wspólnego systemu zapobiegania nadzwyczajnym zanieczyszczeniom na wodach granicznych i zwalczania ich oraz zapewnienia konsultacji i ocen oddziaływania na środowisko przedsięwzięć mających wpływ na zasoby wód granicznych. Zawiązanie takiej współpracy przyczynić się może nie tylko do stworzenia systemu rozwiązywania istotnych problemów na terenach przygranicznych, ale także do rozwoju tych terenów.

Zarówno Polska, jak i Rosja są stronami innych umów międzynarodowych, np. Konwencji o ochronie i użytkowaniu cieków transgranicznych i jezior międzynarodowych czy Konwencji o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego.

Problemy notowane na polsko-rosyjskich wodach granicznych dotyczą m.in. szkód powodowanych przez bobry, czego wynikiem jest czasowe podtapianie niektórych pól po stronie polskiej.

W 2014 roku Kaliningradzkie Centrum Hydrometeorologii i Monitoringu Środowiska (KCHMS) prowadziło monitoring stanu wód rosyjskiej części Zalewu Wiślanego (Kaliningradzkiego) oraz wód morskich w zakresie parametrów fizycznych i substancji biogennych. W ramach Porozumienia pomiędzy Kaliningradzkim Centrum i Instytutem Meteorologii i Gospodarki Wodnej o wymianie danych i informacji o stanie środowiska wód morskich, wymieniono dane w zakresie parametrów fizycznych i substancji biogennych. Dane pozyskane przez KCHM zostały przekazane do GIOŚ. W celu zapewnienia kontroli jakości danych, wymaganych RDW, przeprowadzono wspólny rejs interkalibracyjny. Podczas rejsu pobrano próbki z jednej stacji badawczej, położonej w rosyjskiej części Zalewu. Każda ze stron wykonała analizy i pomiary pobranych próbek w swoim laboratorium zgodnie z metodykami, uzgodnionymi podczas wcześniej realizowanego wspólnego projektu, dofinansowanego ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego (NMF). Po przeprowadzeniu analiz odbyło się w Kaliningradzie spotkanie robocze, na którym omówiono uzyskane wyniki.

W latach 2014-2015 w ramach realizacji zadań PSH prowadzono pomiary i badania monitoringowe w punktach sieci obserwacyjno-badawczej wód podziemnych, znajdujących się w strefie przygranicznej Polski z obwodem kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej.

8. Międzynarodowa Komisja Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem

Międzynarodowa Komisja Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem (MKOOpZ) jest jedną z funkcjonujących w Europie międzynarodowych komisji zajmujących się problematyką rzek i jezior, których zlewnie leżą na obszarze więcej niż jednego państwa. Została ona powołana na podstawie Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej, Rządem Republiki Czeskiej, Rządem Republiki Federalnej Niemiec i Wspólnotą Europejską, podpisanej we Wrocławiu w dniu 11 kwietnia 1996 r. Umowa weszła w życie w dniu 26 kwietnia 1999 r., po ratyfikacji przez wszystkie strony.

W wyniku przystąpienia Polski i Czech do Unii Europejskiej z dniem 1 maja 2004 r. Wspólnota Europejska przestała być Stroną Umowy o MKOOpZ. Działalność Komisji finansowana jest ze składek trzech Stron Umowy. Jako międzynarodowa instytucja realizuje ona cele, które zostały wyznaczone przez kraje członkowskie i zapisane w umowie o MKOOpZ. Należy do nich przede wszystkim:

- dążenie do obniżenia zanieczyszczenia wód rzeki Odry,
- ochrona jej środowiska naturalnego,
- zapobieganie powodziom.

Sekretariat MKOOpZ, który znajduje się we Wrocławiu, wspiera Komisję, Przewodniczącego Komisji, Przewodniczących Delegacji oraz grupy robocze, w realizacji ich zadań.

W roku 2002 powierzono Komisji rolę koordynującą przy wdrażaniu Ramowej Dyrektywy Wodnej na Międzynarodowym Obszarze Dorzecza Odry (MODO). Głównym celem RDW jest osiągnięcie „dobrego stanu wód”. Zadaniem MKOOpZ jest opracowywanie raportów dla Komisji Europejskiej, które stanowią sprawozdania z realizacji poszczególnych etapów wdrażania RDW w całym dorzeczu Odry. W roku 2009 opracowano pierwszy Plan Gospodarowania Wodami dla MODO, opisujący programy działań, dzięki którym możliwe będzie osiągnięcie głównego celu RDW. Raport ten został przekazany do Komisji Europejskiej 22 marca 2010 roku a z dniem 22 grudnia 2015 roku ukończone zostały prace nad jego aktualizacją. Poza tym prace związane z RDW koncentrowały się również na opracowaniu strategii wspólnego rozwiązania istotnych problemów gospodarki wodnej w zakresie zmian morfologicznych jednolitych części wód powierzchniowych, poborów oraz przerzutów wody, a także na ujednoczeniu charakterystyk granicznych i transgranicznych jednolitych części wód.

W aspekcie ochrony przed powodzią głównymi kierunkami działań są stały monitoring wdrażania „Programu działań przeciwpowodziowych w dorzeczu Odry” oraz przede wszystkim koordynacja zadań związanych z wdrażaniem Dyrektywy Powodziowej.

Pierwszym etapem prac w tym zakresie było opracowanie „Wstępnej ocena ryzyka powodziowego dla MODO”, która w postaci raportu została przesłana do Komisji Europejskiej w marcu 2012 roku. W dalszej części, realizując założenia DP, MKOOpZ opracowała Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym na MODO, który w postaci kolejnego raportu został przesłany do Komisji Europejskiej 22 grudnia 2015 roku. Bardzo ważne było, aby plan ten był spójny z Planem Gospodarowania Wodami, gdyż tylko skoordynowane wdrażanie obu dyrektyw jest istotne dla zapewnienia jak najszybszej poprawy zarówno jakości wód, jak i bezpieczeństwa powodziowego w dorzeczu Odry.

Od 1 stycznia 2014 r. do końca 2016 r. pracom Międzynarodowej Komisji Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem przewodniczy Republika Federalna Niemiec. Podczas zaplanowanych na listopad 2016 roku uroczystości, Przewodnictwo w MKOOpZ zostanie przekazane przez Delegację niemiecką Delegacji polskiej, która będzie jej przewodniczyć przez kolejne trzy lata.

W latach 2014- 2015 przedstawiciele Inspekcji Ochrony Środowiska brali udział w pracach grupy roboczej „Monitoring” (GM) oraz grupy roboczej „Zanieczyszczenia awaryjne” (G3) Międzynarodowej Komisji Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem.

W latach 2014-2015 przedstawiciele Państwowego Instytutu brali udział w naradach Podgrupy Roboczej „Monitoring” (GM), Podgrupy Roboczej „Planowanie w gospodarowaniu wodami /RBMP” (GP) oraz Podgrupy Roboczej „Zarządzanie danymi” (GD) Międzynarodowej Komisji Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem.

V. Utrzymanie wód powierzchniowych oraz urządzeń wodnych

Organy wykonujące prawa właścicielskie w stosunku do wód publicznych, stanowiących własność Skarbu Państwa, określają przepisy art. 11 ustawy - Prawo wodne.

Zgodnie z ustawą:

- w stosunku do wód morza terytorialnego i morskich wód wewnętrznych wraz z wodami Zatoki Gdańskiej prawa te wykonuje minister właściwy do spraw gospodarki morskiej,
- w stosunku do wód podziemnych oraz śródlądowych wód powierzchniowych istotnych dla kształtowania zasobów wodnych oraz ochrony przeciwpowodziowej - Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej,
- w stosunku do wód znajdujących się w granicach parku narodowego - dyrektor parku,
- w stosunku do wód istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa oraz pozostałych wód - marszałek województwa.

Przepisami ustawy z dnia 3 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy - Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw wprowadzono możliwość powierzenia nadleśniczemu wykonywania praw właścicielskich Skarbu Państwa w stosunku do wód publicznych stanowiących własność Skarbu Państwa, znajdujących się w granicach nadleśnictwa.

Utrzymywanie wód polega na zachowaniu lub odtworzeniu stanu ich dna lub brzegów oraz na konserwacji lub remoncie istniejących budowli regulacyjnych, w celu zapewnienia swobodnego spływu wód oraz lodów, a także właściwych warunków korzystania z wody.

Utrzymywanie urządzeń wodnych należy do obowiązków ich właścicieli, a więc w przypadku urządzeń stanowiących własność Skarbu Państwa, środki na ten cel winien przeznaczać budżet państwa. Wobec niewystarczających środków z budżetu państwa, zadania są dofinansowywane z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej. W mniejszym stopniu zadania te finansowane są z partycypacji i udziałów użytkowników wód.

Obecnie administratorami wód i urządzeń wodnych stanowiących własność Skarbu Państwa są regionalne zarządy gospodarki wodnej, parki narodowe, wojewódzkie zarządy melioracji i urządzeń wodnych (jednostki podległe marszałkom województw) i urzędy morskie (jednostki podległe ministrowi właściwemu ds. gospodarki morskiej).

1. Stan techniczny obiektów hydrotechnicznych

1.1. Ocena stanu bezpieczeństwa obiektów hydrotechnicznych opracowana przez Główny Urząd Nadzoru Budowlanego

Rokrocznie organy nadzoru budowlanego w ramach swoich działań ustawowych wykonują kontrole obiektów hydrotechnicznych, ze szczególnym uwzględnieniem stanu bezpieczeństwa.

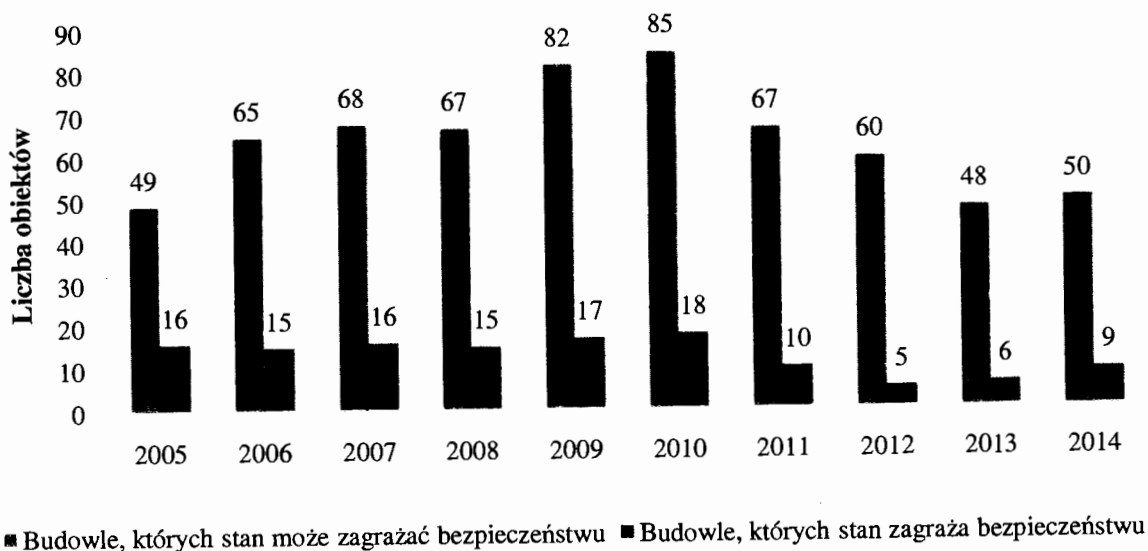
Ocenia się, że w Polsce jest w użytkowaniu ok. 100 tys. urządzeń wodnych, z których większość spełnia także funkcje ochrony przeciwpowodziowej.

Na podstawie informacji Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego (GUNB¹⁴) w 2014 r. poddano ocenie stanu technicznego i bezpieczeństwa:

- 3718 budowle hydrotechniczne stale piętrzące wodę, w tym: 356 zbiorniki wodne, 318 zapór, 2341 jazy, 127 śluz oraz 441 elektrowni wodnych oraz 135 innych obiektów,
- 7365,3 km obwałowań rzek.

Wśród obiektów hydrotechnicznych stale piętrzących wodę, poddanych ocenie stanu bezpieczeństwa w 2014 r., 59 zagrażało lub mogło zagrażać bezpieczeństwu (odpowiednio 9 i 50 obiektów), co stanowi około 1,6% kontrolowanych obiektów. Stan bezpieczeństwa budowli piętrzących na przestrzenie lat, wg GUNB, przedstawia Rys. 13.

Rys. 13 Stan bezpieczeństwa budowli hydrotechnicznych stale piętrzących wodę w latach 2005-2014, według GUNB.

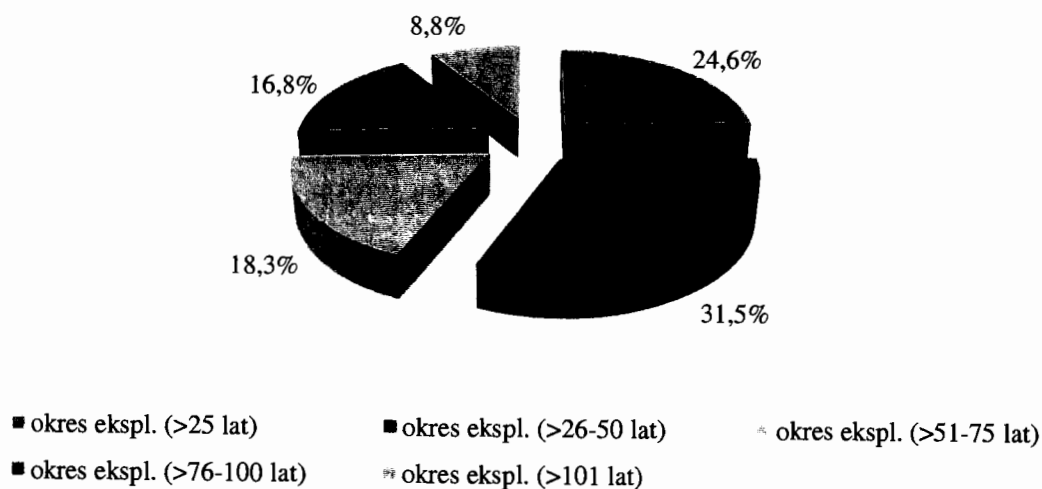

¹⁴ Główny Urząd Nadzoru Budowlanego. Stan bezpieczeństwa budowli piętrzących. 2014

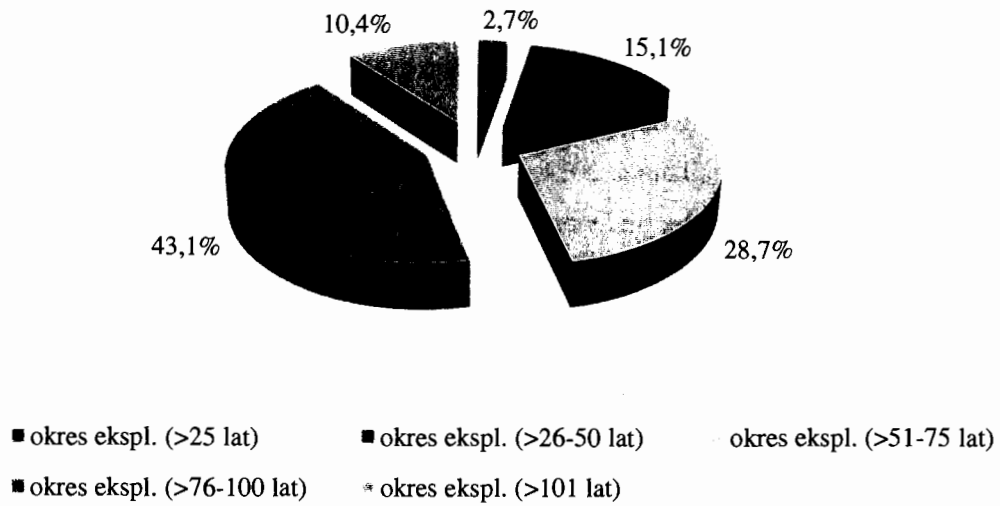
Na zwiększenie możliwości pojawiania się zagrożeń dla obiektów stale piętrzących wodę istotny wpływ ma m.in.: starzenie się budowli. Problem jest tym bardziej istotny, że ponad 75% kontrolowanych obiektów jest eksploatowanych powyżej 25 lat, w tym blisko 44% przekracza 50 lat eksploatacji, a ponad 25% z nich użytkowanych jest więcej niż 75 lat – Rys. 14.

Powyższe zagrożenie odnosi się także do wałów przeciwpowodziowych. W ocenianej (w 2014 r.) grupie budowli o łącznej długości 7365,3 km, 87,5 % stanowiły budowle eksploatowane od ponad 26 lat – Rys. 15. Według oceny GUNB, na koniec 2014 r., spośród kontrolowanych 7365,3 km obwałowań rzek, 946 km obwałowań zagrażało bezpieczeństwu, a 3174 km - zaliczono do mogących zagrażać bezpieczeństwu – Rys. 16.

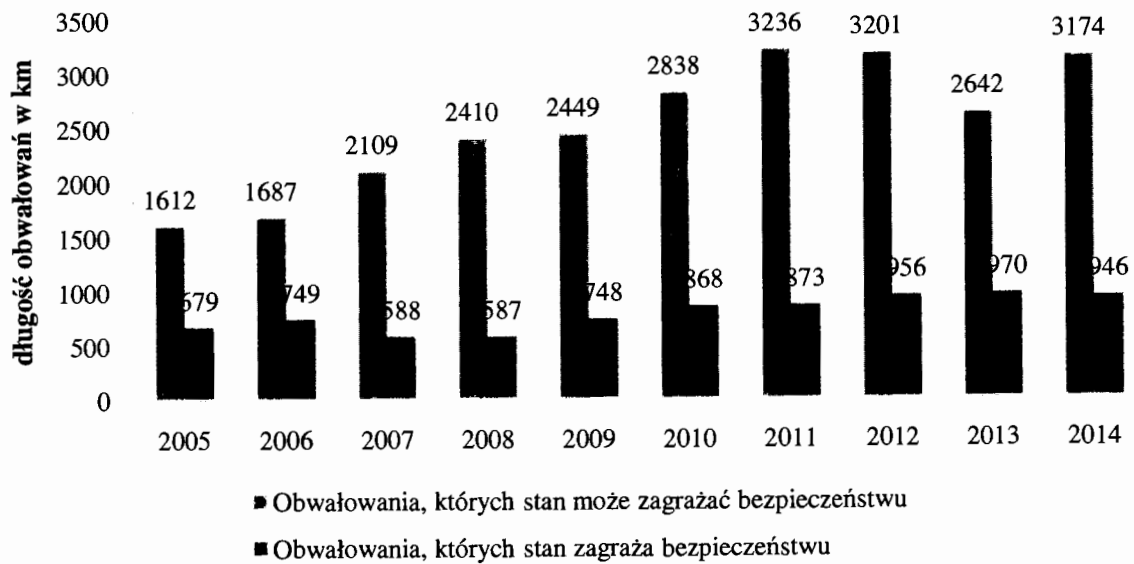
Rys. 14 Procentowy udział obiektów stale piętrzących wodę o określonym czasie eksploatacji, według GUNB.

Rys. 15 Procentowy udział obwałowań o określonym czasie eksploatacji, według GUNB.

Rys. 16 Stan bezpieczeństwa obwałowań rzek w latach 2005-2014, według GUNB.

Zdaniem GUNB podstawowymi przyczynami zagrożeń budowli hydrotechnicznych są m.in.:

- nieprawidłowości i błędy w procesie przygotowania i budowy budowli wodnych zrealizowanych ponad 40 lat temu,
- zmienne obciążenia statyczne i dynamiczne budowli i podłoża powodujące powstanie często nieprzewidzianych na etapie projektowania naprężeń i w konsekwencji odkształceń elementów konstrukcji budowlanych,
- postępujący proces technicznego starzenia się budowli,
- zniszczenia budowli powstałe wskutek wezbrań,
- szkodliwe i jednocześnie trudne do wyeliminowania reakcje chemiczne zachodzące w elementach konstrukcyjnych budowli,
- niedostateczna kontrola stanu technicznego i bezpieczeństwa budowli hydrotechnicznych podczas ich użytkowania,
- kradzieże i dewastacje elementów budowli,
- niewystarczający zakres i częstotliwość remontów,
- uszkodzenia budowli ziemnych spowodowane przez zwierzęta.

1.2. Ocena stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa budowli piętrzących opracowana przez państwową służbę do spraw bezpieczeństwa budowli piętrzących

Zgodnie z art. 64 ust. 3 i 4 ustawy - Prawo wodne właściciele budowli piętrzących są zobowiązani zapewnić prowadzenie badań i pomiarów umożliwiających ocenę stanu technicznego oraz stanu bezpieczeństwa budowli piętrzących. Dla budowli będących własnością Skarbu Państwa, zaliczonych na podstawie przepisów ustawy Prawo budowlane do I lub II klasy, okresowe badania wykonuje Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej Państwowy Instytut Badawczy – Ośrodek Technicznej Kontroli Zapór (IMGW-PIB OTKZ). Wraz z wejściem w życie przepisów ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw, zadania te realizowane są przez IMGW-PIB OTKZ w ramach funkcjonowania państwowej służby do spraw bezpieczeństwa budowli piętrzących. Ocenie wykonywanej przez państwową służbę podlegają również budowle piętrzące stanowiące własność Skarbu Państwa niższych klas, jeżeli wykonanie badań i pomiarów, a także ocen jest konieczne z uwagi na ich stan techniczny.

Ustawa - Prawo wodne nie wskazuje częstotliwości z jaką obiekty piętrzące powinny podlegać ocenie stanu technicznego. Zakres oraz częstotliwość ocen i pomiarów uzgadniany jest przez dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w porozumieniu z IMGW-PIB. Wspólne działania KZGW, RZGW i IMGW-PIB OTKZ zmierzają do opracowania harmonogramu realizacji ocen przynajmniej w cyklu pięcioletnim, skorelowanym z wykonywanymi kontrolami stanu technicznego, wynikającymi z przepisów Prawa budowlanego.

W ramach ocen stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa wykonywane są pomiary i badania poszczególnych elementów budowli takich jak korpus, podłoże, urządzenia przeciwfiltracyjne, urządzenia drenażowe, urządzenia do przepuszczenia wody, skarpy i ich otoczenie, urządzenia pomiarowe. Badania i pomiary, w zależności od obiektu obejmowały między innymi:

- pomiary odkształceń nasypów,
- wyznaczenie krzywych depresji,
- obserwacje wycieków i wysięków na skarpach i korpusach,
- badania wytrzymałościowe betonów,
- badania podwodne betonów,
- badania geotechniczne wytrzymałości gruntów.

Na podstawie badań i pomiarów a także obowiązujących przepisów w zakresie warunków technicznych budowli hydrotechnicznych, opracowywane są oceny stanu technicznego, których zestawienie i analiza znajduje się w sporządzanym corocznie Raporcie o stanie bezpieczeństwa budowli piętrzących w danym roku. Raport zawiera informacje między innymi o potencjalnym i rzeczywistym zagrożeniu stwarzanym przez poszczególne elementy budowli piętrzących, uwzględniając zarówno stan techniczny urządzeń jak i stan bezpieczeństwa przy określonych warunkach użytkowania.

Przeprowadzone przez OTKZ badania i pomiary, a w ich efekcie oceny stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa wykazały, że najczęściej występującymi uszkodzeniami na obiektach piętrzących są:

- rozmycia koryta cieku oraz uszkodzenia skarp w sąsiedztwie budowli piętrzących,
- uszkodzenie korpusów budowli ziemnych i betonowych,
- uszkodzenie urządzeń przeciwfiltracyjnych,
- niesprawność urządzeń upustowych,
- pogarszanie się stanu podłoża pod budowlą oraz w jej otoczeniu,
- uszkodzenie lub zamulenie drenaży odwadniających.

Na stan bezpieczeństwa budowli piętrzących wpływają także zmieniające się warunki hydrologiczno-meteorologiczne warunkujące skuteczność funkcjonowania poszczególnych budowli.

Z uwagi na ograniczone środki budżetowe finansowanie tych badań realizowane jest ze środków NFOŚiGW. W grudniu 2012 r. zawarto kolejną trzyletnią umowę na finansowanie badań i pomiarów oraz opracowanie ocen stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa budowli piętrzących SP. Umowę, w nowym kształcie, zawarto pomiędzy Ministrem Środowiska reprezentowanym przez Prezesa KZGW, a NFOŚiGW. Odrębną umowę KZGW zawarł z IMGW-PIB OTKZ na realizację powyższych prac. Wartość umowy z NFOŚiGW wynosi 16 550,9 tys. złotych przy czym w 2014 r. wydatkowano 5 249,9 tys. złotych a w 2015 r. wydatkowano 5 787,9 tys. złotych.

Równocześnie Prezes KZGW w latach 2014 – 2015 zawarł z IMGW-PIB trzy umowy na przeprowadzenie badań wałów przeciwpowodziowych, będących w administracji wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych. Łączna wartość umów wyniosła 12 036,7 tys. złotych, a w ich ramach poddano ocenie 1240,6 km wałów.

W latach 2014 – 2015 rozbudowywano system informatyczny – System Ewidencji i Kontroli Obiektów Piętrzących (SEKOP) obsługujący bazę danych historycznych i bieżących w zakresie stanu technicznego oraz stanu bezpieczeństwa budowli piętrzących. System ten gromadzi dane według ujednoczonych metod, stanowiąc jednolite źródło informacji dla organów administracji rządowej. System pozwala na generowanie raportów o zadanych parametrach, tworzenie zestawień ilościowych budowli piętrzących o określonym stanie technicznym i stanie bezpieczeństwa w zadanych okresach oraz tworzenie dowolnych zapytań atrybutowych. Ponadto w ramach działań wynikających z ustawy IMGW-PIB OTKZ opracował wytyczne do wykonania badań, pomiarów, ocen stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa budowli piętrzących wodę. Wytyczne będą wsparciem zarówno dla administratorów obiektów piętrzących jak i osób wykonujących badania, pomiary i oceniające stan bezpieczeństwa budowli uwzględniając obowiązujące przepisy a także dane hydrologiczne. Ujednoczenie metodyki pozwoli na porównywanie wyników badań dla poszczególnych obiektów w ocenie ryzyka w trakcie występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych, a także podejmowania decyzji o przebudowie lub wykonaniu niezbędnych remontów.

Dodatkowo w 2015 r. została przeprowadzona kontrola Najwyższej Izby Kontroli pn. „Nadzór nad stanem technicznym i stanem bezpieczeństwa wodnych budowli piętrzących” (Informacja o wynikach kontroli została zatwierdzona przez Prezesa Najwyższej Izby Kontroli w lutym 2016 r.). W informacji tej zostało zawarte zalecenie dla Ministra Środowiska o podjęcie inicjatywy legislacyjnej mającej na celu ujednoczenie definicji urządzenia wodnego podanej w art. 9 ust 1 pkt 19 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne, definicji budowli przeciwpowodziowej zawartej w art. 9 ust. 1 pkt 1a tej ustawy oraz definicji budowli piętrzącej określonej w § 3 pkt 2 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budowle hydrotechniczne i ich usytuowanie. Zdaniem NIK dla właściwego funkcjonowania systemu nadzoru nad bezpieczeństwem budowli piętrzących wodę niezbędne jest doprecyzowanie przepisów prawa definiujących budowle piętrzące wodę, uporządkowanie nazewnictwa dotyczącego tych budowli, zweryfikowanie i wzmocnienie współpracy pomiędzy organami prowadzącymi nadzór i kontrole stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa. Mając na uwadze powyższy wniosek z kontroli, należy wskazać, że w dniu 4 grudnia 2015 r. do wykazu prac legislacyjnych Rady Ministrów został wpisany projekt ustawy – Prawo wodne, co było podstawą do rozpoczęcia prac nad opracowaniem propozycji przepisów regulujących sposób gospodarowania wodami w Polsce.

2. Utrzymanie wód i urządzeń będących w administracji regionalnych zarządów gospodarki wodnej

Zadania w zakresie utrzymania wód i urządzeń wodnych, w tym śródlądowych dróg wodnych, realizowane są w imieniu Prezesa KZGW przez dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej. Zadania te realizowano: w ramach środków z budżetu państwa części 22 - gospodarka wodna, przyznanych w ustawach budżetowych na 2014 i 2015 rok, z rezerw budżetu państwa, budżetu środków europejskich, jak również z partycypacji i udziałów użytkowników wód.

W administracji regionalnych zarządów gospodarki wodnej znajduje się:

- około 10 500 km rzek,
- blisko 3660 km dróg wodnych (w tym ponad 450 km stanowiły skanalizowane odcinki rzek, a prawie 300 km – kanały),
- ponad 11 600 km potoków górskich,
- 31 zbiorników wodnych,
- 11 suchych zbiorników przeciwpowodziowych oraz polder,
- 44 nadpiętrzone jeziora,
- 93 stopnie wodne,
- 68 jazów i 27 śluz, nie pracujących w systemie stopni wodnych,
- 230 km wałów przeciwpowodziowych,
- budowle regulacyjne na rzekach o podstawowym znaczeniu dla gospodarki wodnej oraz na jeziorach i kanałach żeglownych,
- obiekty zabudowy potoków górskich,
- inne obiekty hydrotechniczne (wrota przeciwpowodziowe, pompownie, pochylnie, porty i zimowiska).

Najważniejszymi zadaniami z zakresu utrzymania wód i urządzeń wodnych realizowanymi przez regionalne zarządy gospodarki wodnej były:

- remonty budowli regulacyjnych zniszczonych podczas przejścia wód wezbraniowych,
- przywracanie koryt rzek do stanu sprzed powodzi lub wezbrania w ramach likwidacji szkód w korytach rzek,
- remonty obiektów hydrotechnicznych,
- lodołamanie,
- bieżąca konserwacja koryt cieków,
- udrażnianie koryt rzek i potoków górskich,
- remonty zapór przeciwrumowiskowych i innych zabezpieczeń przeciwerozyjnych.

W latach 2014 – 2015 na utrzymanie wód będących w administracji regionalnych zarządów gospodarki wodnej wydatkowano łącznie 55 827 tys. zł. Na utrzymanie urządzeń wodnych wydatkowano

143 407 tys. zł. W ramach działań związanych z zapewnieniem odpowiednich warunków spływu wód i ochrony przed powodzią w okresie zimowym utrzymywano pogotowie lodołamaczy oraz prowadzono akcję lodołamania. Łączny koszt czynnej osłony przeciwpowodziowej wyniósł 27 318 tys. zł.

W 2010 roku powódź wyrządziła znaczne szkody w majątku Skarbu Państwa administrowanym przez regionalne zarządy gospodarki wodnej, które wówczas oszacowano na 1 356,2 mln zł (zgłoszono 2 300 szkód). Według późniejszego doszacowania oraz aktualizacji szkód powodzi z 2010 r. i wezbrań występujących w latach późniejszych, wartość strat w majątku Skarbu Państwa administrowanym przez regionalne zarządy gospodarki wodnej określono na koniec 2015 r. na kwotę około 2 756,0 mln złotych.

Dla wszystkich zadań określono stopień pilności zależny od zagrożenia dla życia ludzi lub zlokalizowanej w pobliżu infrastruktury technicznej. Najpilniejsze prace stanowią ok. 70% oszacowanych szkód tj. 1 929,2 mln zł. Z uwagi na niewystarczające środki, jakimi dysponował resort środowiska, przewidziane limitami ustawy budżetowej, Prezes KZGW, za pośrednictwem Ministra Środowiska, czynił starania o pozyskanie środków z rezerwy celowej budżetu państwa, przeznaczonej na usuwanie skutków powodzi oraz środków NFOŚiGW.

W latach 2014 - 2015 r., w ramach realizacji zadań związanych z usuwaniem skutków powodzi, regionalne zarządy gospodarki wodnej wydatkowały ponad 84 933 tys. zł.

Głównym źródłem finansowania zadań w zakresie utrzymania wód i urządzeń wodnych były środki bilansowane w budżecie państwa (w tym środki UE), w ramach którego w latach 2014 – 2015 wydatkowano ponad 183 300 tys. zł. Ponadto w ramach partycypacji i udziałów podmiotów korzystających z wód i urządzeń wodnych Skarbu Państwa administrowanych przez regionalne zarządy gospodarki wodnej wykonano prace o wartości 15 934 tys. zł (środki pochodziły z partycypacji podmiotów korzystających z wód i urządzeń wodnych). Zestawienie wydatków na realizację zadań związanych z utrzymaniem powierzonego mienia Skarbu Państwa (wód i urządzeń wodnych) oraz zapewnianiem zimowej ochrony przeciwpowodziowej przedstawiono w Tab. 10.

Ogółem wysokość środków ponoszonych na utrzymywanie wód i urządzeń wodnych, likwidację skutków powodzi oraz zimową ochronę przeciwpowodziową, w odniesieniu do wód i urządzeń wodnych administrowanych przez regionalne zarządy gospodarki wodnej w latach 2014 – 2015 wynosiła 311 485 tys. zł, z czego 27% związanych było z usuwaniem skutków powodzi - zestawienie głównych źródeł finansowania przedstawiono w Tab. 11, a ich rozkład procentowy na Rys. 17.

KZGW szacuje wysokość potrzeb w zakresie utrzymania wód i urządzeń wodnych (bez kosztów likwidacji skutków powodzi) na ok. 700 mln zł rocznie.

Tab. 10 Zestawienie wydatków związanych z utrzymaniem majątku Skarbu Państwa administrowanego przez regionalne zarządy gospodarki wodnej (wód i urządzeń wodnych) oraz zapewnieniem zimowej ochrony przeciwpowodziowej w latach 2014-2015.

w tys. zł

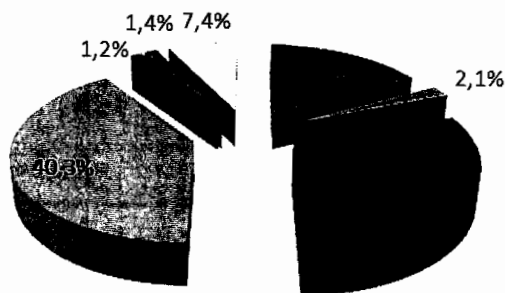
Źródło finansowania	Utrzymanie wód (prace udrożnieniowe, remonty budowli regulacyjnych, konserwacja, dokumentacja)		Utrzymanie urządzeń wodnych (remonty, konserwacja, koszty eksploatacyjne, dokumentacja, zakupy inwestycyjne)		Usuwanie skutków powodzi		Zimowa ochrona przeciwpowodziowa (koszty pogotowia i akcji lodołamaczy, przegrody, przeciwszyżowe, zakupy inwestycyjne)		Ogółem
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014-2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Budżet Państwa i budżet środków europejskich w tym:	22 541,6	33 061,3	56 684,8	71 012,4	53 425,3	31 507,4	10 002,4	10 215,1	288 450,3
Budżet Państwa cz. 22, z wyłączeniem rezerw celowych	3 571,2	16 711,3	8 126,1	18 126,7	0,0	44,1	4 353,5	2 609,0	53 541,9
Budżet Państwa - Rezerwa celowa poz. 18 - Program dla Odry - 2006	4 938,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4 938,0
Budżet Państwa - Rezerwa celowa poz. 4 - Przeciwdziałanie i usuwanie skutków klęsk żywiołowych	3 315,7	1 250,0	374,7	427,3	49 828,3	29 903,5	5 298,9	6 176,1	96 574,5
Budżet Państwa - Rezerwa celowa poz. 59 - Dofinansowanie zadań z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej	10 689,0	10 551,0	44 870,4	52 458,4	3 597,0	1 559,8	350,0	1 430,0	125 505,6
Budżet Państwa - Środki z pozostałych rezerw celowych (pozostałe pozycje 1))	27,7	396,0	3 218,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3 642,3
Budżet środków europejskich	0,0	4 153,0	95,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4 248,0
Środki pozabudżetowe, w tym:	64,0	160	9 231,9	6 478,0	0,0	0,0	3 513,0	3 588,0	23 034,9
Partycypacje i udziały	64,0	160	9 231,9	6 478,0	0,0	0,0	3 513,0	3 588,0	23 034,9
Ogółem	22 605,6	33 221,3	65 916,7	77 490,4	53 425,3	31 507,4	13 515,4	13 803,1	311 485,2

Tab. 11 Środki ponoszone na utrzymywanie wód i urządzeń wodnych, likwidację skutków powodzi oraz zimową ochronę przeciwpowodziową, w odniesieniu do wód i urządzeń wodnych administrowanych przez regionalne zarządy gospodarki wodnej w latach 2014 – 2015.

w tys. zł

Źródło finansowania	2014	2015	łącznie 2014-2015
1	2	3	4
Budżet Państwa i budżet środków europejskich, w tym:	142 654	145 796	288 450
Budżet Państwa cz. 22, z wyłączeniem rezerw celowych oraz środków ujętych w budżecie środków UE	16 051	37 491	53 542
Budżet Państwa - Rezerwa celowa poz. 18 - Program dla Odry - 2006	4 938	0	4 938
Budżet Państwa - Rezerwa celowa poz. 4 - Przeciwdziałanie i usuwanie skutków klęsk żywiołowych	58 818	37 757	96 575
Budżet Państwa - Rezerwa celowa poz. 59 - Dofinansowanie zadań z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej	59 506	65 999	125 505
Budżet Państwa - Środki z pozostałych rezerw celowych (pozostałe pozycje)	3 246	396	3 642
Budżet środków europejskich z wyłączeniem rezerw celowych	95	1 908	2 003
Budżet środków europejskich – środki z rezerw celowych	0	2 245	2 245
Środki pozabudżetowe, w tym:	12 809	10 226	23 035
Partycypacje i udziały	12 809	10 226	23 035
Ogółem	155 463	156 022	311 485

Rys. 17 Procentowy rozkład wydatków regionalnych zarządów gospodarki wodnej na utrzymywanie wód i urządzeń wodnych, likwidację skutków powodzi oraz zimową ochronę przeciwpowodziową w latach 2014 – 2015, według źródeł finansowania – dane regionalnych zarządów gospodarki wodnej i KZGW.

- Budżet Państwa cz. 22, z wyłączeniem rezerw celowych
- ▨ Budżet Państwa - Rezerwa celowa poz. 18 - Program dla Odry - 2006
- Budżet Państwa - Rezerwa celowa poz. 4 - Przeciwdziałanie i usuwanie skutków klęsk żywiołowych
- ▨ Budżet Państwa - Rezerwa celowa poz. 59 - Dofinansowanie zadań z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej
- Budżet Państwa - Środki z pozostałych rezerw celowych (pozostałe pozycje)

3. Utrzymanie wód i urządzeń będących w administracji wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych

Programowanie, planowanie, nadzorowanie wykonywania urządzeń melioracji wodnych szczegółowych na koszt Skarbu Państwa, urządzeń melioracji wodnych podstawowych oraz utrzymywanie urządzeń melioracji wodnych podstawowych należy do marszałka województwa. Marszałek województwa prowadzi również ewidencję wód istotnych dla rolnictwa, urządzeń melioracji wodnych oraz zmeliorowanych gruntów. Powyższe zadania marszałkowie województw realizują jako zadania z zakresu administracji rządowej (art. 75 ustawy – Prawo wodne).

Marszałek województwa wykonuje również prawa właścicielskie w stosunku do wód publicznych stanowiących własność Skarbu Państwa, istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, służących polepszeniu zdolności produkcyjnej gleby i ułatwieniu jej uprawy (art. 11 ustawy – Prawo wodne).

W imieniu marszałka województwa powyższe zadania realizuje powołany przez niego wojewódzki zarząd melioracji i urządzeń wodnych.

Stan ilościowy wód istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, urządzeń melioracji wodnych oraz zmeliorowanych gruntów na dzień 31 grudnia 2014 r. przedstawia Tab. 12.

Tab. 12 Urządzenia melioracji wodnych – stan ilościowy na dzień 31.12.2014 r. oraz rozmiar urządzeń objętych utrzymaniem w 2014 r.

Wyszczególnienie	Jednostka	Ogółem wg ewidencji	W tym objęte utrzymaniem	
Cieki naturalne	km	68 641	35 146	51%
w tym cieki uregulowane	km	43 331	26 954	62%
Kanały	km	6 443	4 601	71%
Wały przeciwpowodziowe	km	8 449	7 683	91%
Stacje pomp	szt.	582	552	95%
Zbiorniki wodne	szt./ha	229/16 658	175/15 913	76/95%
Grunty zmeliorowane ogółem	ha	6 413 314	2 906 537	45%
Grunty zdrenowane	ha	4 379 333	2 045 305	47%
Grunty nawadniane	ha	411 063	110 294	27%
Rowy	km	280 392	87 845	31%

4. Utrzymanie wód i urządzeń będących w administracji Urzędów morskich

Urzędy morskie, w imieniu ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej, administrują ujściowymi odcinkami rzek bezpośrednio uchodzących do Morza Bałtyckiego, w granicach tzw. morskich wód wewnętrznych i morza terytorialnego.

W administracji urzędów morskich znajduje się:

- 78 km cieków,
- 19,1 km nabrzeży,
- 18,1 km falochronów.

Utrzymywanie morskich wód wewnętrznych polega na budowie, utrzymywaniu i ochronie umocnień brzegowych oraz utrzymywaniu zabudowy ochronnej w obrębie pasa technicznego ustanowionego przepisami ustawy o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej. W ramach zadań utrzymaniowych urzędy morskie realizują prace związane z utrzymaniem urządzeń zapobiegających negatywnemu wpływowi wód morza terytorialnego i morskich wód wewnętrznych na infrastrukturę portów i wybrzeży, utrzymują urządzenia przeciwpowodziowe i budowle regulacyjne na administrowanych wodach.

W latach 2014 – 2015 urzędy morskie na utrzymanie wód i urządzeń wodnych oraz inwestycje wydatkowały łącznie 536150,3 tys. zł.

5. Utrzymanie wód i urządzeń będących w administracji Parków Narodowych

Dyrektor parku narodowego wykonuje prawa właścicielskie w stosunku do wód publicznych stanowiących własność Skarbu Państwa, znajdujących się w granicach parku, z wyłączeniem śródlądowych dróg wodnych sklasyfikowanych w klasie wyższej niż klasa I oraz wód granicznych. Realizowane roboty wynikają z potrzeb planu ochrony parku i ukierunkowane są na jak najmniejszą ingerencję w stan wód.

W administracji parków narodowych znajduje się:

- 1 418,74 km cieków,
- 24 zbiorniki wodne,
- 63 stawy,
- 175 ujęć wód.

Środki przeznaczane przez budżet państwa na utrzymanie majątku Skarbu Państwa związanego z gospodarowaniem wodami są od wielu lat dalece niewystarczające. Generalnie można przyjąć, że zaspakajają one ok.35 % potrzeb.

Dalsze niedofinansowanie zadań w zakresie gospodarowania wodami może spowodować w ciągu najbliższych lat zdecydowany wzrost zagrożenia bezpieczeństwa budowli hydrotechnicznych. Rokrocznie podczas prac nad projektem budżetu państwa, zgłaszane są do Ministra Finansów, zarówno przez Ministra Środowiska, Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministra Infrastruktury, jak i wojewodów, uzasadnione potrzeby w zakresie finansowania zadań gospodarki wodnej. Otrzymane limity wydatków nie pozwalają na realizację wszystkich najpilniejszych zadań.

Brak właściwej i systematycznej konserwacji cieków wodnych powoduje ograniczenie możliwości przepływu wody rzekami i kanałami, co powoduje doprowadza do sytuacji, w których nawet minimalne opady atmosferyczne tworzą zagrożenie i nieuzasadnione straty powodziowe.

VI. Inwestycje w gospodarce wodnej w latach 2014-2015

Wydatki inwestycyjne na gospodarkę wodną w 2014 r. według GUS wyniosły 3 801,2 mln zł (w cenach bieżących). Udział tych wydatków w PKB wyniósł 0,22%. Najwięcej środków wydatkowano na ujęcie i doprowadzanie wody – 1 127,4 mln zł, na budowę i modernizację stacji uzdatniania wody – 589,6 mln zł, na budowę zbiorników wodnych – 830,6 mln zł, na regulację i zabudowę rzek i potoków – 574,0 mln zł oraz na obwałowania przeciwpowodziowe – 940,0 mln zł. Wydatki inwestycyjne na gospodarkę wodną według źródeł finansowania przedstawiono w Tab. 13.

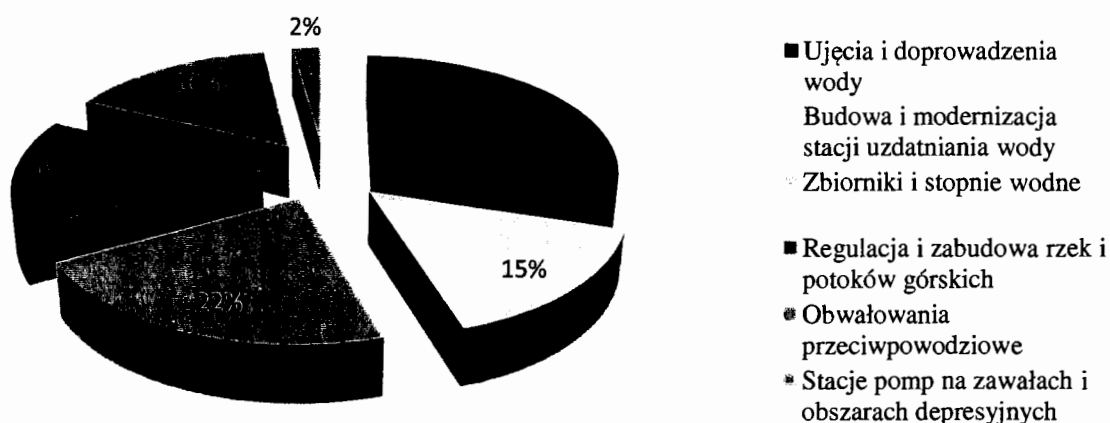
Na Rys. 18 przedstawiono procentowy rozkład nakładów poniesionych na gospodarkę wodną, wg grup inwestycyjnych, w 2014 r. Procentowy rozkład nakładów uwzględniający ich źródło przedstawiono na Rys. 19.

Efektem przekazanych do eksploatacji inwestycji w gospodarce wodnej w 2014 r. było m.in. uregulowanie i zabudowanie rzek i potoków na długości 374 km. Wydajność oddanych do użytku ujęć wodnych wyniosła 70,5 tys. m³/dobę, oddano lub zmodernizowano 308 km obwałowań przeciwpowodziowych.

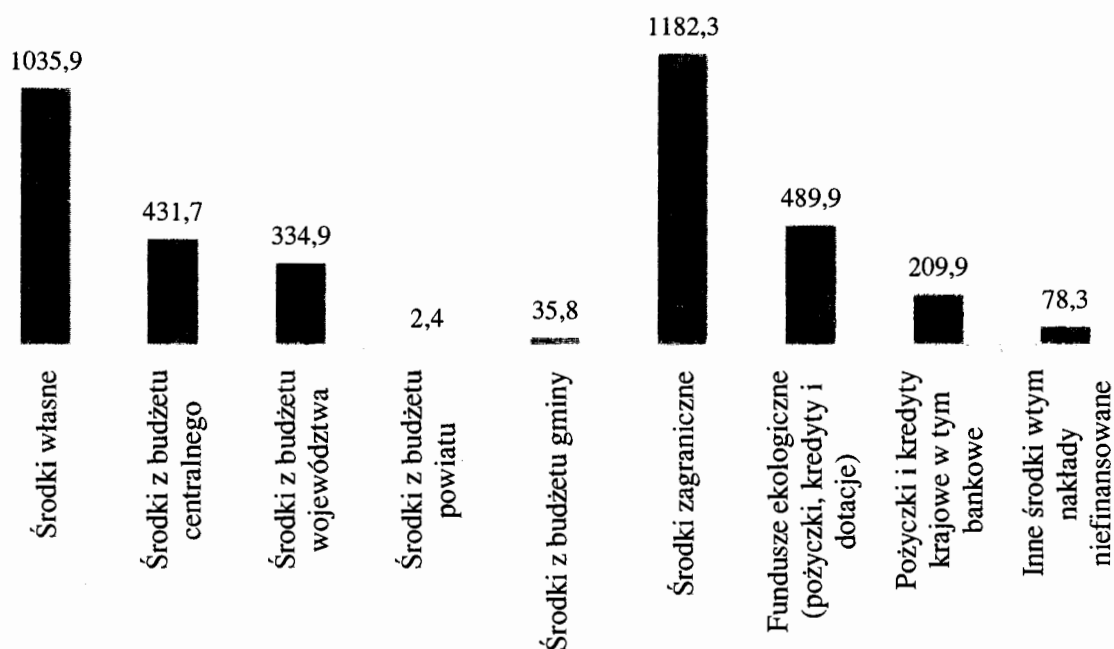
Tab. 13 Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej wg kierunków inwestowania i źródeł finansowania w 2014 r., według GUS (mln zł).

Kierunki inwestowania	Ogółem	Środki						Fundusze ekologiczne (pożyczki, kredyty i dotacje)	Kredyty i pożyczki krajowe w tym bankowe	Inne środki w tym nakłady niesfinansowane
		własne	z budżetu				z zagranicy			
			centralnego	wojewódzwa	powiatu	gminy				
OGÓŁEM	3801,2	1035,9	431,7	334,9	2,4	35,8	1182,3	489,9	209,9	78,3
Ujęcia i doprowadzenia wody	1127,4	676,6	17,7	5,0	2,0	22,6	175,9	63,8	131,9	31,9
Budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody	589,6	297,7	4,2	1,7	0,2	5,8	149,4	53,9	36,2	40,7
Zbiorniki i stopnie wodne	830,6	31,3	231,8	50,3	-	4,3	224,9	283,4	-	4,6
Regulacja i zabudowa rzek i potoków górskich	574,0	15,2	65,2	70,1	0,1	2,9	364,3	14,4	41,8	0,1
Obwałowania przeciwpowodziowe	594,0	14,1	96,8	182,0	0,2	0,3	229,6	70,2	-	1,1
Stacje pomp na zawałach i obszarach depresyjnych	85,5	1,0	16,1	25,8	-	-	38,3	4,3	-	-

Rys. 18 Procentowy rozkład nakładów na poszczególne inwestycje w gospodarce wodnej w 2014 r., opracowany na podstawie danych GUS.

Rys. 19 Rozkład nakładów na inwestycje w gospodarce wodnej w 2014 r. (mln zł), uwzględniający ich źródło, opracowany na podstawie danych GUS.

Powyższe dane prezentują, zgodnie z metodyką GUS, wydatki poniesione na środki trwałe przez sektor publiczny (instytucje rządowe i samorządowe), sektor gospodarczy, sektor gospodarstw domowych i dotyczą nakładów na szeroko rozumianą gospodarkę wodną, w tym, poza inwestycjami w zakresie gospodarowania wodami, także nakładów na infrastrukturę komunalną związaną z poborem i przesyłem wody wraz z urządzeniami uzdatniającymi i laboratoriami kontroli jakości wody. Charakterystyczny dla przedstawionych danych dominujący udział środków własnych wynika z bilansowania w nakładach na środki trwałe w gospodarce wodnej nakładów ponoszonych przez sektor gospodarczy i gospodarstwa domowe.

1. Inwestycje regionalnych zarządów gospodarki wodnej

W 2014 i 2015 roku kontynuowano realizację zadań wynikających z uchylonych w 2014 r. programów sektorowych takich jak: Program dla Odry - 2006, Program ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły. Ponadto kontynuowano budowę zbiornika Świnna Poręba w ramach „Programu budowy Zbiornika Wodnego Świnna Poręba w latach 2006 - 2015” i szeregu innych przedsięwzięć służących głównie poprawie bezpieczeństwa powodziowego (w tym realizowanych w ramach programów operacyjnych).

Realizacja zadań Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013.

1. Priorytet III: Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska

Działanie 3.1. „Retencjonowanie wody i zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego”. W ramach tego działania realizowane są przedsięwzięcia z zakresu ochrony przeciwpowodziowej. Dla zadań z tego działania w latach 2014 - 2015 głównie kontynuowano i kończono roboty budowlane.

Poniżej przedstawiono zaawansowanie przedsięwzięć Działania 3.1 realizowanych przez regionalne zarządy gospodarki wodnej.

Kompleksowe zabezpieczenie przeciwpowodziowe Żuław – Etap I, zadanie realizowane przez RZGW w Gdańsku.

Celem projektu były: odbudowa i modernizacja systemu ochrony przeciwpowodziowej Żuław, zabezpieczenie ludności i gospodarki przed stratami, zabezpieczenie przyrody przed degradacją, powstrzymanie procesu peryferyzacji obszaru Żuław. Efektem projektu jest: poprawa bezpieczeństwa powodziowego, zabezpieczenie egzystencji i majątku ludzi, poprawa bezpieczeństwa prowadzenia działalności gospodarczej, podwyższenie bezpieczeństwa wałów przeciwpowodziowych, zabezpieczenie sprawnego funkcjonowania systemu odwodnieniowego w przypadku wystąpienia średniej i wysokiej wody oraz utrzymanie odpowiednich głębokości w nurcie Wisły (umożliwiających m.in. pracę lodołamaczy oraz odprowadzenie wód wezbraniowych i lodów do Zatoki Gdańskiej). W skład projektu RZGW Gdańsk wchodziły następujące zadania inwestycyjne: przebudowa ujścia Wisły, odbudowa ostróg na rzece Wiśle, przebudowa koryta rzeki Motława, przebudowa koryta rzeki Wąska, przebudowa koryta rzeki Dzierżoń, oraz zadanie nieinwestycyjne pn. „System monitoringu ryzyka powodziowego”, narzędzie służące do zarządzania ryzykiem powodziowym na obszarze Żuław. Projekt został zakończony w 2015 r.

Poprawa stanu technicznego i bezpieczeństwa powodziowego stopnia wodnego Włocławek, zadanie realizowane przez RZGW w Warszawie.

Zadanie obejmowało realizację pakietu nr 1 oraz nr 2. Pakiet nr 1 to „Przebudowa i remont obiektów Stopnia Wodnego we Włocławku w województwie kujawsko-pomorskim”, który obejmował: poprawę stanu zagęszczenia korpusu i podłoża zapory czołowej, wykonanie przesłony przeciwfiltracyjnej wzdłuż muru oporowego na lewym przyczółku zapory, rozbudowę automatycznego systemu pomiarowo-

kontrolnego stopnia (ASTKZ), remont jazu w zakresie konstrukcji, urządzeń mechanicznych i elektrycznych, remont śluzy i awanportów, przebudowę przepławki dla ryb. Pakiet nr 2 „Rozbudowa zapory bocznej Borowiczki i rozbudowa wałów wstecznych Słupianki i lewego wału Rosicy” obejmował: rozbudowę zapory bocznej zbiornika wodnego Włocławek w Płocku Borowiczkach i rozbudowę lewego wału wstecznego Słupianki na terenie miasta Płocka i miejscowości Bielino, gm. Słupno oraz rozbudowę prawego wału wstecznego Słupianki z lewym wałem wstecznym Rosicy i zapory bocznej zbiornika wodnego Włocławek w Płocku Borowiczkach na terenie miasta Płocka. Projekt został zakończony w 2015 r.

Poprawa ochrony przeciwpowodziowej Lewina Brzeskiego na Nysie Kłodzkiej, zadanie realizowane przez RZGW we Wrocławiu

Celem przedsięwzięcia było udroźnienie koryta Nysy Kłodzkiej w km 11,60 – 16,00 oraz przebudowa hydrowężła Nysy Kłodzkiej w Lewinie Brzeskim, wraz z budową i modernizacją wałów przeciwpowodziowych oraz udroźnieniem trasy ulgi powodziowej, o długości 2 km, jak również budowa nowego jazu klapowego. Projekt został zakończony w 2014 r.

Modernizacja zbiornika wodnego Nysa w zakresie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego. Etap I, zadanie realizowane przez RZGW we Wrocławiu.

W ramach zadania planuje się do wykonania dwa przedsięwzięcia:

- przebudowa i udroźnienie przeciwpowodziowe rzeki Nysy Kłodzkiej od zbiornika wodnego Nysa (km 65+100) do rejonu Kubic (km 55+500) wraz z istniejącymi budowlami – Przedsięwzięcie nr I;
- modernizacja budowli zbiornikowych wraz z budową innych obiektów niezbędnych dla zbiornika – Przedsięwzięcie nr II.

W latach 2014 - 2015 kontynuowano roboty budowlano-montażowe. Projekt planowany do zakończenia w 2016 r.

Modernizacja Wrocławskiego Wężła Wodnego (WWW), zadanie realizowane przez RZGW we Wrocławiu.

Celem realizacji zadania jest poprawa zabezpieczenia przeciwpowodziowego terenów usytuowanych na obszarze miasta Wrocławia oraz miejscowości zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie.

W latach 2014-2015 kontynuowano roboty budowlano-montażowe na kontraktach:

- Kontrakt nr ORFPP-B2-3.1 - Modernizacja i udroźnienie Kanału Powodziowego i Starej Odry od dolnego stanowiska jazu Psie Pole do mostów kolejowych Poznańskich;
- Kontrakt nr ORFPP-B2-3.2 - Pogłębianie i poszerzanie kanałów Wrocławskiego Wężła Wodnego (WWW) oraz przystosowanie stopnia Rędzin do przepuszczania wód powodziowych;

- Kontrakt nr ORFPP-B2-2.1 - Modernizacja bulwarów Odry Śródmiejskiej;
- Kontrakt nr ORFPP-B2-4.2 - Pozostałe obiekty hydrotechniczne Wrocławskiego Węzła Wodnego (WWW).

Projekt planowany do zakończenia w 2016 r.

Podkreślić należy, że inwestycja jest realizowana również w ramach „Projektu Ochrony przeciwpowodziowej w dorzeczu rzeki Odry”, współfinansowanego ze środków umowy pożyczki z Bankiem Światowym i umowy kredytowej z Bankiem Rozwoju Rady Europy. Umowy powyższe zostały podpisane przez Rząd RP w dniu 11 maja 2007 r. Przedsięwzięcie to było również priorytetową inwestycją „Programu dla Odry – 2006”.

2. Priorytet V: Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych

W ramach priorytetu RZGW w Krakowie realizował projekty:

- Przywrócenie drożności korytarza ekologicznego doliny rzeki Biała Tarnowska.

Projekt został zakończony w 2014 r.

- Przywrócenie drożności korytarza ekologicznego rzeki Wisłoki i jej dopływów.

Projekt został zakończony w 2015 r.

3. Priorytet VII: Transport przyjazny środowisku

W latach 2014 – 2015 w ramach priorytetu RZGW w Gliwicach oraz RZGW we Wrocławiu realizowały następujące projekty:

- Modernizacja stopnia Brzeg Dolny – przystosowanie do III klasy drogi wodnej.

Projekt został zakończony w 2015 r.

- Modernizacja stopnia wodnego Chróścice na rz. Odrze.

Projekt został zakończony w 2015 r.

- Modernizacja jazów odrzańskich na odcinku w zarządzie RZGW Wrocław – województwo dolnośląskie.

Projekt został zakończony w 2015 r.

- Modernizacja śluz odrzańskich na odcinku będącym w zarządzie RZGW Gliwice - przystosowanie do III klasy drogi wodnej.

Zaangażowanie rzeczowo-finansowe projektu na koniec 2015 r. wyniosło 69,4 %. Z uwagi na zalecenia wojewódzkiego konserwatora zabytków projekt podzielono na dwie fazy. Faza I – śluzy Rudziniec i Kłodnica – zakończone. Faza II – śluzy Łabędy i Dzierżno – planowane do zakończenia w 2017 r.

- Odbudowa zabudowy regulacyjnej rzeki Odry - przystosowanie do III klasy drogi wodnej, Etap I.

Projekt został zakończony w 2015 r.

Ponadto realizowano projekty dot. prac przygotowawczych dla projektów inwestycyjnych:

- Modernizacja jazów odrzańskich na odcinku w zarządzie RZGW Wrocław woj. Opolskie.
- Remont i modernizacja zabudowy regulacyjnej Odry swobodnie płynącej – Odbudowa i modernizacja zabudowy regulacyjnej w celu przystosowania odcinka Odry od Malczyc do ujścia Nysy Łużyckiej do III klasy drogi wodnej.
- Modernizacja i budowa obiektów hydrotechnicznych na Odrze skanalizowanej.
- Modernizacja śluz odrzańskich na Kanale Gliwickim - przystosowanie do III kl. drogi wodnej - etap II.
- Modernizacja Kanału Gliwickiego.
- Remont i modernizacja zabudowy regulacyjnej na Odrze granicznej w celu zapewnienia zimowego lodołamania.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013

Priorytet VI: Polska gospodarka na rynku międzynarodowym.

Działanie 6.4. – Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym.

W ramach działania RZGW w Gdańsku zakończył w 2015 r. realizację projektu „Rewitalizacja Kanału Elbląskiego na odcinkach Jezioro Drużno – Miłomłyn, Miłomłyn – Zalewo, Miłomłyn – Ostróda – Stare Jabłonki”.

Instrument Finansowy Life +

RZGW w Warszawie kontynuował zadanie związane z odbudową ekosystemu zbiornika Sulejowskiego realizowane we współpracy z Europejskim Regionalnym Centrum Ekohydrologii jako projekt: „Ekotony dla redukcji zanieczyszczeń obszarowych (EKOROB)”. Projekt został zakończony w 2015 r.

Regionalne Programy Operacyjne

W latach 2014-2015 RZGW w Warszawie wykorzystywał środki na realizację zadań służących poprawie bezpieczeństwa powodziowego - projekty „Udrożnienie ujściowego odcinka rzeki Bug od ujścia do rz. Narew do km 5+000 - Etap I” i „Remont zapory bocznej Jeziora Zegrzyńskiego Kania-Popowo” finansowane ze środków RPO Woj. Mazowieckiego.

Program budowy Zbiornika Wodnego Świnna Poręba w latach 2006 – 2015.

Przedsięwzięcie inwestycyjne pn.: „Budowa zbiornika wodnego Świnna Poręba na rzece Skawie” realizowane jest od 1986 r. przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie.

NFOŚiGW po przeanalizowaniu swoich możliwości zaproponował dofinansowanie inwestycji w 2014 r. w wysokości 150 mln zł. Prezes KZGW warunkowo wyraził zgodę na złożenie wniosku na tę kwotę, jako dotacji częściowej z perspektywą zawarcia aneksu.

W dniu 24.03.2014 r. została zawarta umowa nr 138/2014/Wn-06/GW-ZB/D z NFOŚiGW na kwotę **150,0 mln zł** w podziale na zadania:

Zadanie I - Zbiornik	- 11,2 mln zł
Zadanie II - Przebudowa dróg	- 17,0 mln zł
Zadanie III – Przełożenie linii kolejowej	- 119,0 mln zł
Rezerwa	- 2,8 mln zł
Razem:	- 150,0 mln zł

Po zbilansowaniu zakresu prac do wykonania po I półroczu 2014 r., w dniu 19 września 2014 r. został podpisany aneks do umowy na finansowanie przedsięwzięcia do kwoty **210,0 mln zł**.

Ostatecznie wykorzystanie środków na poszczególnych zadaniach przedstawiało się następująco:

Zadanie I - Zbiornik	- 36,6 mln zł
Zadanie II - Przebudowa dróg	- 49,1 mln zł
Zadanie III – Przełożenie linii kolejowej	- 105,0 mln zł
Rezerwa	- 19,3 mln zł
Razem:	- 210,0 mln zł

W roku 2014 kontynuowano prace na obiektach trzech zadań.

Zadanie I – Zbiornik:

- nasyp hydrotechniczny na terenie gminy Stryszów etap II,
- ochrona zespołu dworsko-parkowego w Jaszczurowej,
- odtworzenie budynku dawnego dworu w Dąbrówce,
- elektrownia wodna
- Ośrodek zarybieniowy,
- Rybaczówka,

1) Zadanie II – Przebudowa dróg:

- droga krajowa (DK 28), etap IV - zakończenie robót,
- drogi lokalne w gminie Mucharz, Zembrzyce, Stryszów,

2) Zadanie III – Przebudowa linii kolejowej:

- zakończono budowę linii kolejowej dł. 8,6 km wraz z niezbędną infrastrukturą kolejową,

- zakończono budowę dwóch mostów kolejowych przez rzekę Skawę i most nad potokiem Stryszówka,
- rozebrano starą linię kolejową.

W dniu 12 grudnia 2014 r. nastąpiło przekazanie do eksploatacji wybudowanego w ramach inwestycji odcinka linii kolejowej Stryszów- Zembrzyce stanowiącej część linii Kraków – Zakopane.

Trzykrotne w 2014 r. zmiany planowanych na realizację przedsięwzięcia kwot (241,1 mln zł; 321,9 mln zł; 150 mln zł) spowodowały trudności w ustaleniu harmonogramów prowadzenia robót z wykonawcami. Znaczenie miało również zapowiedziane w czerwcu 2014 r., a zrealizowane dopiero w III kwartale, zwiększenie kwoty dotacji o 60 mln zł do kwoty ogółem 210 mln zł. Wymusiło to zaktualizowanie harmonogramu pod kątem wykorzystania dodatkowych środków do końca roku.

Ze względu na planowane w 2015 r. zakończenie realizacji inwestycji oraz finansowanie niezgodne z harmonogramem, zawartym w ustawach, RZGW w Krakowie opracował harmonogram realizacji przedsięwzięcia w 2015 r., uwzględniając planowane na 2015 rok finansowanie w wysokości 80,8 mln zł w p. c. 2013 r. (83,7 tys. zł w p. c. 2015 r.) oraz niewykorzystane środki z roku 2013 i 2014. Zgodnie z założeniami ustawowymi niezbędna do zrealizowania Programu kwota na 2015 r. powinna wynosić 153,9 mln zł w p. c. 2013 r. (80,8 + 42 + 31,1).

Sześciokrotne ustalanie wysokości dotacji na 2015 rok: 153,9 mln zł; 128,3 mln zł; 80,8 mln zł, 111,9 mln zł; 83,7 mln zł i ponownie 80,8 mln zł spowodowało trudności w ustaleniu harmonogramów prowadzenia robót z wykonawcami.

W roku 2015 kontynuowano prace na budowie Zbiornika Wodnego w Świnnej Porębie, równocześnie był to ostatni rok obowiązywania ustawy o ustanowieniu programu wieloletniego „Programu budowy Zbiornika Wodnego Świnna Poręba w latach 2006 – 2015”.

W dniu 11.03.2015 r. została zawarta umowa nr 59/2015/Wn-06/GW-ZB/D z NFOŚiGW na kwotę **80,0 mln zł**.

Ostatecznie wykorzystanie środków na poszczególnych zadaniach przedstawiało się następująco:

Zadanie I - Zbiornik	- 43,1 mln zł
Zadanie II - Przebudowa dróg	- 24,9 mln zł
Zadanie III – Przełożenie linii kolejowej	- 0,9 mln zł
Rezerwa	- 11,9 mln zł
Razem:	- 80,8 mln zł

W ramach przyznaných limitów finansowych na 2015 rok prowadzono prace na obiektach trzech zadań:

Zadanie I - Zbiornik

- Czasza – przygotowanie zbiornika do zalewu,
- Zapora,
- Inne obiekty przekroju piętrzenia – elektrownia,
- Obiekty zaplecza eksploatacyjnego,
- Sieci zewnętrzne dla obiektów piętrzenia i eksploatacji,
- Przebudowa obiektów liniowych na obrzeżu zbiornika,
- Ośrodek zarybieniowy,
- Pozostałe prace
 - zgodnie z planem zatwierdzonym przez NFOŚiW dokonano zakupu niezbędnego wyposażenia dla potrzeb eksploatacji zbiornika,
 - rozpoczęto procedurę rozruchu obiektów.

Zadanie II – Przebudowa dróg

- Droga krajowa nr 28,
- Drogi lokalne w gminie Mucharz, Zembrzyce, Stryszów.

Zadanie III – Przebudowa linii kolejowej

Inwestycje w ramach tego zadania zostały zakończone w 2014 roku. W 2015 roku dokonano jedynie wykupu reszty gruntów pod linię kolejową.

W 2015 r. z powodu panującej suszy hydrologicznej zmieniony był planowany harmonogram realizacji robót. Nie wykonano planowanego rozruchu zbiornika i elektrowni, części przygotowania do zalewu czaszy zbiornika, doszczelnienia sztolni w układzie piętrzenia oraz innych mniejszych robót niezbędnych do wykonania po napełnieniu zbiornika.

Z powodu nieotrzymania środków w pełnej, niezbędnej wysokości do wykonania pozostały:

- zabezpieczenie osuwisk (osuwisko czynne pod drogą krajową nr 28, zbocze osuwiskowe Ostałowa, osuwisko 11A i 11B w strefie cofkowej zbiornika),
- droga Brańkówka – Wodniakowa – Gołębiówka,
- droga Dąbrówka – Durówka,
- modernizacja drogi Łękawica – Zagórze,
- stabilizacja dna i lokalnego umocnienia linii brzegowej potoku Jaszczurówka w km 3+000 – 6+500 w gminie Mucharz,
- stabilizacja dna i linii brzegowej potoku Stryszówka w km 2+800 – 7+500 w gminie Stryszów.

Na 18. posiedzeniu w dniu 13 maja 2016 r. Sejm uchwalił ustawę poselską o dokończeniu budowy Zbiornika Wodnego Świnna Poręba, która określa zasady finansowania dokończenia budowy Zbiornika.

Projekt przedłożonej ustawy w ramach dokończenia budowy Zbiornika zakłada finansowanie trzech zadań w latach 2016-2017:

- zadanie I – Zbiornik,
- zadanie II – Przebudowa dróg,
- zadanie III – Przeciwdziałanie osuwiskom ziemi i likwidowanie ich skutków dla środowiska

- w wysokości do kwoty 53.230 tys. zł ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

„Program dla Odry – 2006”

Program w 2014 był realizowany, zgodnie z ustawą z dnia 6 lipca 2001 r. o ustanowieniu programu wieloletniego „Program dla Odry – 2006”, przez Radę Ministrów.

Na skutek przyjęcia uchwały Nr 118/2013 z dnia 2 lipca 2013 r. o „Planie działania w zakresie planowania strategicznego w gospodarce wodnej”, Rada Ministrów założyła rezygnację z programów sektorowych w gospodarce wodnej.

Biorąc powyższe pod uwagę, w dniu 28 listopada 2014 r. Sejm uchwalił ustawę o uchynieniu ustawy o ustanowieniu programu wieloletniego „Program dla Odry-2006” (Dz. U. poz. 1856), natomiast Rada Ministrów przyjęła w dniu 26 sierpnia 2014 r. rozporządzenie w sprawie zniesienia Pełnomocnika Rządu do Spraw Programu dla Odry-2006 (Dz. U. poz. 1269).

Z zadań „Programu...” w 2014 r. realizowano, m.in.:

- budowę zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz Dolny na rzece Odrze (polder),
- budowę stopnia wodnego Malczyce na rzece Odrze,
- prace na obiektach hydrotechnicznych:
 - w dorzeczu górnej Odry,
 - na Odrze swobodnie płynącej,
 - w zlewni Warty,
 - Kanału Gliwickiego – modernizacja śluz.

Ogółem w 2014 r. na zadania programu wydatkowano z budżetu Państwa – rezerwa celowa poz. 18 – środki w wysokości 16 362 tys. zł, pozostałe środki na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych pochodziły z innych źródeł (m.in. rezerwy poz. 59 i poz. 4).

„Budowa zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz Dolny na rzece Odrze woj. śląskie (Polder)” (RZGW w Gliwicach)

W latach 2014-2015 kontynuowano realizację inwestycji, w tym robót budowlanych zarówno na polderze jak i Nowej Wsi (nowe siedlisko dla mieszkańców wsi Nieboczowy). Prowadzono również niezbędne działania związane z pozyskaniem prawa dysponowania gruntami pod inwestycję.

Roboty budowlane na polderze prowadzono na pięciu podstawowych obiektach: zaporze czołowej z budynkami, zaporze lewobrzeżnej z budowlami towarzyszącymi, zaporze prawobrzeżnej z budowlami towarzyszącymi, zapleczu eksploatacyjnym oraz w czasie zbiornika (zagospodarowanie).

W ramach budowy Nowej Wsi w latach 2014-2015 zakończono realizację:

- Budowy infrastruktury technicznej w zakresie dróg, kanalizacji deszczowej, sanitarnej i sieci wodociągowej we wsi Syrynia w Gminie Lubomia.
- Przebudowy sieci elektroenergetycznej SN i NN dla Nowej Wsi w Gminie Lubomia.
- Zaprojektowania i wykonania w formule pod klucz kompletnego obiektu w postaci oczyszczalni ścieków dla Nowej Wsi w gminie Lubomia.

W ramach działań związanych z pozyskaniem prawa dysponowania gruntami pod inwestycję kontynuowano realizację spraw związanych z nabywaniem terenów pod inwestycję, w tym między innymi współpracę ze Śląskim Urzędem Wojewódzkim w zakresie prowadzonych postępowań odszkodowawczych. Kontynuowano realizację wniosków dotyczących wykupu nieruchomości przez Skarb Państwa na rzecz osób uprawnionych i wskazanych we wniosku o wydanie decyzji o pozwolenie na realizację inwestycji, podziału terenu w Nowej Wsi. W związku z realizacją robót budowlanych na polderze kontynuowano wyprzedzające i ratunkowe badania archeologiczne oraz wykonywanie nadzoru w trakcie prowadzenia robót.

„Budowa stopnia wodnego Malczyce” (RZGW we Wrocławiu)

W ramach otrzymanych w 2014 roku środków z rezerwy celowej budżetu Państwa poz. 59 (NFOŚiGW) w kwocie 63 343 tys. zł wykonywano roboty w zakresie awanportu śluzy, na dolnym stanowisku stopnia, w zakresie jazu ruchomego z przepławką dla ryb. Wykonywano również roboty wykończeniowe na elektrowni wodnej doprowadzając energię elektryczną dla obiektów stałych poprzez uruchomienie trafostacji Prawików. Ponadto wykonano zabezpieczenie lokalnych przecieków przez grodzę osłonową.

W 2015 r. na realizację zadania wydatkowano kwotę 41 007 tys. zł, w tym:

1. Rezerwa celowa budżetu państwa przeznaczona na kontynuację zadań wynikających z ustawy uchylającej Program dla Odry-2006 407 tys. zł
2. NFOŚiGW 40 600 tys. zł

W 2014 r. opracowana została aktualizacja zbiorczego zestawienia kosztów budowy stopnia wodnego na kwotę 1 414 552 tys. zł, która została zatwierdzona przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej 7 listopada 2014 r. Materiał ten posłużył do opracowania harmonogramu rzeczowo-finansowego dokończenia budowy stopnia, niezbędnego do zawarcia umowy wieloletniej z NFOŚiGW. Pomimo prowadzonych od 2014 r. rozmów i wstępnych ustaleń dotyczących podpisania umowy wieloletniej na finansowanie Malczyc nie doszło do jej podpisania.

Obecnie służby gospodarki wodnej prowadzą działania służące weryfikacji zaktualizowanego w 2014 r. zbiorczego zestawienia kosztów. Przedmiotowa analiza obejmuje zakres robót niezbędnych do wykonania oraz koszt jednostkowy poszczególnych zadań. Jednocześnie trwa inwentaryzacja robót wykonanych dotychczas.

Zadanie jest realizowane już od 19 lat, finansowane cyklicznie ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz z rezerwy celowej przeznaczonej na realizację Programu dla Odry-2006. Zaawansowanie rzeczowe podstawowych obiektów stopnia wodnego Malczycy wynosi około 70%. Do końca 2015 r. łącznie na realizację inwestycji wydatkowano kwotę 795,5 mln zł. Na rok 2016 NFOŚiGW nie przewidział dalszego finansowania tego zadania.

Po zakończeniu ww. weryfikacji zbiorczego zestawienia kosztów inwestycji oraz inwentaryzacji opracowany zostanie nowy harmonogram robót. Obecnie Ministerstwo Środowiska poszukuje sposobu dokończenia przedmiotowej inwestycji w możliwie jak najszybszym terminie.

„Zbiorniki i poldery – Zbiornik Jeziorsko – Zwiększenie przepustowości wlotu do zbiornika – Modernizacja jazu – Rozbudowa pompowni Proboszczowice” (RZGW w Poznaniu).

Realizacja zadania umożliwiła ograniczenie zagrożeń powodziowych w zlewni cieków Mazur i Strugi z Augustynowa. Zadanie polegało na zabezpieczeniu przed zalaniem Gminnej Oczyszczalni Ścieków w miejscowości Warta, dla której odbiornikiem jest ciek, którego wody przetaczane są przez pompownię Proboszczowice do Zbiornika Jeziorsko. Realizacja zadania zapewniła prawidłowe funkcjonowanie pompowni. Zastosowane rozwiązania zwiększyły jej wydajność. Zmniejszeniu uległy koszty eksploatacji. Zadanie zakończone.

„Wykonanie ubezpieczenia brzegu kanału Piasek w rejonie miejscowości Piasek na długości około 700 m” (RZGW w Szczecinie).

Wykonano ubezpieczenie zniszczonego brzegu, którego erozja zagrażała bezpieczeństwu powodziowemu mieszkańców wsi Piasek oraz bezpieczeństwu ruchu drogowego na drodze powiatowej nr 1386Z w m. Piasek. W ramach zadania wykonano kompleksowe roboty budowlane oraz dostawę zestawu systemu sonarowego. Zadanie zakończone.

„Modernizacja zbiornika Świerzawa” (RZGW we Wrocławiu).

Zbiornik redukuje falę powodziową na potoku Kamiennik. Przyczynia się do zwiększenia ochrony przed powodzią terenów usytuowanych poniżej, zlokalizowanych wzdłuż koryta potoku i rzeki Kaczawy. Budowla stanowi element mający na celu ochronę przeciwpowodziową miasta Świerzawa, Nowego Kościoła i gruntów rolnych, znajdujących się poniżej wzdłuż rzeki Kaczawy. Zadanie zakończone.

„Modernizacja jazu Więcmierzyce na rzece Nysie Kłodzkiej w km 36+439” (RZGW we Wrocławiu).

Wykonano prace polegające na budowie przepławki, wymianie poszuru upustu płuczącego, wymianie filarów i wykonano ubezpieczenia brzegów w górnym i dolnym stanowisku jazu. Zadanie zakończone.

Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 28.11.2014 r. o uchyleniu ustawy o ustanowieniu programu wieloletniego „Program dla Odry-2006” Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej od 1 stycznia 2015 r. przejął koordynację zadań wynikających z dotychczasowego programu wieloletniego. Funkcję tę pełnił do 31.12.2015 r. (par. 2.1 Rozporządzenia Rady Ministrów z 26.08.2014 r. w sprawie zniesienia Pełnomocnika Rządu do Spraw Programu dla Odry-2006)

Na realizację zadań w 2015 r. z rezerwy celowej poz. 18, przeznaczonej na kontynuację zadań wynikających z uchylonego „Programu dla Odry-2006” przeznaczono 47 510 tys. zł.

Rezerwa została rozdysponowana, jak niżej:

Minister Środowiska – część budżetu 22

Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gliwicach	620 tys. zł
Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu	3 830 tys. zł
Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu	600 tys. zł

Wojewoda Dolnośląski – część budżetu 85/02

Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu	42 460 tys. zł.
---	-----------------

W ramach środków przeznaczonych dla Ministra Środowiska (cz. 22) zrealizowano „Modernizację wałów przeciwpowodziowych na terenie m. Częstochowa (odc. L-II) – kontynuacja – rozbudowa wału na odcinku od km 5+160 do km 5+900 węzła częstochowskiego” (RZGW Poznań). Przedmiotem inwestycji była kompleksowa modernizacja lewostronnego wału przeciwpowodziowego rzeki Warty na odcinku od 5+160 do km 5+900 węzła częstochowskiego. Celem realizacji zadania było zabezpieczenie terenów przyległych przed wodami powodziowymi rzeki Warty, zapewnienie możliwości dojazdu po koronie wału służbom obsługującym w czasie jego normalnej eksploatacji oraz w czasie wystąpienia zjawisk powodziowych, a jednocześnie dojazdu do posesji zlokalizowanych na zawału.

Zadanie zostało zakończone. Na realizację zadania w 2015 r. uzyskano dofinansowanie od miasta Częstochowa w kwocie 178,4 tys. zł.

Pozostałe środki cz. 22 wydatkowane na zadania pn. „Dokończenie budowy stopnia wodnego Malczyce” oraz „Monitoring przeciwpowodziowy” realizowane przez RZGW we Wrocławiu i na opłaty niekwalifikowalne przez Bank Światowy związane z realizacją zadania RZGW w Gliwicach „Budowa zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz Dolny na rzece Odrze woj. śląskie (Polder)”.

Program priorytetowy Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej pn. „Budowa, przebudowa i odbudowa obiektów hydrotechnicznych”, część 1. Obiekty zgłaszane przez Prezesa KZGW

W ramach Programu w latach 2014-2015 przygotowano i realizowano zadania służące zwiększeniu bezpieczeństwa powodziowego. Wśród ważniejszych z nich należy wymienić:

- budowę stopnia wodnego Malczyce,
- budowę zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz Dolny,
- remont obiektów Kanału Augustowskiego,
- modernizację Kanału Bydgoskiego.

W 2014 roku na realizację zadań w ramach ww. programu wydatkowano kwotę w wysokości 140,8 mln zł, zakończono 15 zadań, natomiast w 2015 roku - 164 mln zł i zakończono 16 zadań.”

Program ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły.

Celem programu było zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego w dorzeczu górnej Wisły poprzez efektywne planowanie, rozwój działań prewencyjnych mających za zadanie ograniczenie zagrożenia powodziowego.

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 26 sierpnia 2014 roku Program został uchylony, a Wojewoda Małopolski zobowiązany do koordynowania realizacji zadań w terminie do dnia 31 grudnia 2015 roku.

W ramach Programu oraz kontynuacji zadań wynikających z Programu, w latach 2014 - 2015 przygotowano i realizowano zadania służące zwiększeniu bezpieczeństwa powodziowego. W 2014 roku na te zadania wydatkowano kwotę w wysokości 16,6 mln zł, realizowano 28 zadań, a w 2015 roku wydatkowano kwotę w wysokości 24,3 mln zł, realizowano 18 zadań.

Program ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły realizował Pełnomocnik Rządu do spraw Programu ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły - Wojewoda Małopolski. Program obejmował województwa: lubelskie, małopolskie, podkarpackie, śląskie i świętokrzyskie). Zadania wchodzące w zakres Programu realizowane są przez RZGW Gliwice i RZGW Kraków a także wojewódzkie zarządy melioracji i urządzeń wodnych w Katowicach, Krakowie, Rzeszowie i Kielcach.

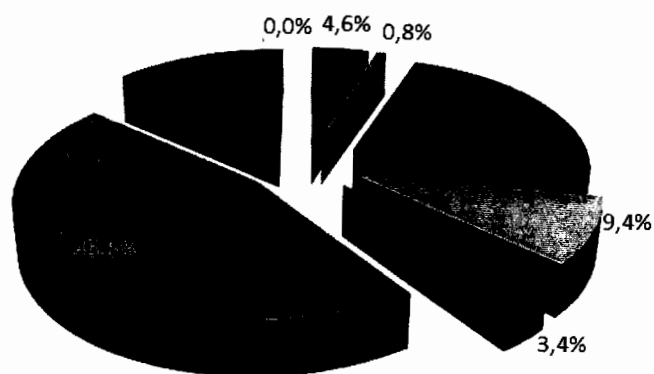
Tab. 14 Środki wydatkowane przez regionalne zarządy gospodarki wodnej na inwestycje w zakresie gospodarki wodnej w latach 2014 - 2015, według źródeł finansowania.

tys. zł.

Źródło finansowania	2014	2015	łącznie 2014-2015
1	2	3	4
Budżet Państwa i budżet środków europejskich, w tym:	934 053	872 339	1 806 392
Budżet Państwa cz. 22, z wyłączeniem rezerw celowych oraz środków ujętych w budżecie środków UE	44 080	51 890	95 970
Budżet Państwa - Rezerwa celowa poz. 18 - Program dla Odry - 2006	11 424	5 047	16 471
Budżet Państwa - Rezerwa celowa poz. 4 - Przeciwdziałanie i usuwanie skutków klęsk żywiołowych	224 103	241 189	465 292
Budżet Państwa - Rezerwa celowa poz. 59 - Dofinansowanie zadań z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej	91 563	104 908	196 471
Budżet Państwa - Środki z pozostałych rezerw celowych (pozostałe pozycje)	42 754	28 594	71 348
Budżet środków europejskich z wyłączeniem rezerw celowych	266 214	304 233	570 447
Budżet środków europejskich – środki z rezerw celowych	253 915	136 478	390 393
Środki pozabudżetowe, w tym:	209 998	80 946	290 944
Krajowe fundusze ekologiczne - NFOŚiGW (środki bezzwrotne)	209 998	80 768	290 766
Partycypacje i udziały	0	178	178
Ogółem	1 144 051	953 285	2 097 336

W latach 2014-2015 r. na zadania inwestycyjne regionalnych zarządów gospodarki wodnej przeznaczono łącznie 1 806 392 tys. zł, z czego z budżetu państwa - część 22 gospodarka wodna oraz rezerw celowych – 845 552 tys. zł, z budżetu UE – 960 840 tys. zł oraz środki bezzwrotne z NFOŚiGW – 290 766 tys. zł. Zestawienie źródeł finansowania przedstawiono w Tab. 14, a ich rozkład procentowy na Rys. 20.

Rys. 20 Procentowy rozkład wydatków regionalnych zarządów gospodarki wodnej na inwestycje związane z gospodarką wodną w latach 2014 - 2015 , według źródeł finansowania.

- Budżet Państwa cz. 22, z wyłączeniem rezerw celowych oraz środków ujętych w budżecie środków UE
- Budżet Państwa - Rezerwa celowa poz. 18 - Program dla Odry - 2006
- Budżet Państwa - Rezerwa celowa poz. 4 - Przeciwdziałanie i usuwanie skutków klęsk żywiołowych
- ▣ Budżet Państwa - Rezerwa celowa poz. 59 - Dofinansowanie zadań z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej
- Budżet Państwa - Środki z pozostałych rezerw celowych (pozostałe pozycje)
- Środki ujęte w budżecie środków europejskich
- Krajowe fundusze ekologiczne - NFOŚiGW (środki bezzwrotne)
- Partycypacje i udziały

2. Inwestycje wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych

Ze względu na długi okres eksploatacji jak również utrzymujący się przez lata niewystarczający poziom finansowania zadań z zakresu utrzymania urządzeń melioracji wodnych szczegółowych i wód istotnych na potrzeby rolnictwa, stan wielu urządzeń jest niezadawalający i przywrócenie ich pełnej sprawności jest możliwe tylko przez działania inwestycyjne.

W Tab. 15 przedstawiono potrzeby w zakresie odbudowy lub modernizacji urządzeń melioracji wodnych podstawowych.

Tab. 15 Urządzenia melioracji wodnych podstawowych wymagające odbudowy lub modernizacji (stan na dzień 31.12.2014 r.).

Wyszczególnienie	Jednostka	Urządzenia wymagające odbudowy	Urządzenia melioracyjne ogółem	% ogółu urządzeń
Urządzenia melioracji wodnych podstawowych na ciekach naturalnych	km	15 817	68 641	23%
Kanały	km	1 521	6 443	23%
Wały przeciwpowodziowe	km	3 780	8 449	45%
Stacje pomp	szt.	134	582	23%
Zbiorniki	szt.	18	229	8%

Zadania z zakresu utrzymania urządzeń melioracji wodnych podstawowych i wód istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, które stanowią własność Skarbu Państwa, są realizowane przez marszałków województw jako zadania z zakresu administracji rządowej.

Środki finansowe na ten cel planują natomiast wojewodowie w swoich budżetach, kierując się ustaloną przez siebie hierarchią potrzeb oraz limitami wydatków budżetowych dla poszczególnych województw, określanymi corocznie przez Ministra Finansów. Budżety wojewodów są więc podstawowym źródłem finansowania zadań w zakresie utrzymania urządzeń melioracji podstawowych.

Służby melioracyjne szacują wysokość rocznych potrzeb w tym zakresie na około 915 mln zł. Wysokość nakładów planowanych przez wojewodów na utrzymanie wód i urządzeń melioracji wodnych podstawowych przedstawiono w Tab.16.

Tab. 16 Wysokość nakładów planowanych w budżetach wojewodów na utrzymanie wód i urządzeń melioracji wodnych podstawowych w tys. zł.

Rok	Wysokość środków w budżetach wojewodów
2014	115 467
2015	113 764

Wysokość nakładów planowanych w ostatnich latach przez wojewodów pokrywa w skali kraju zaledwie kilkanaście procent potrzeb w tym zakresie, co ma bezpośredni wpływ na stan urządzeń. Brak właściwej i systematycznej konserwacji cieków wodnych powoduje ograniczenie możliwości przepływu wody rzekami i kanałami, co doprowadza do sytuacji, w których nawet minimalne opady atmosferyczne tworzą zagrożenie i nieuzasadnione straty powodziowe.

W tej sytuacji, począwszy od 2002 roku, niemal corocznie w ustawach budżetowych planowane były środki rezerwy celowej z przeznaczeniem na wsparcie budżetów wojewodów. Wysokość tych środków w poszczególnych latach przedstawiono w Tab. 17.

Tab. 17 Środki z rezerw celowych na utrzymanie wód i urządzeń melioracji wodnych podstawowych w tys. zł

Rok	Rezerwa celowa	Rezerwa MRiRW	Ogółem
2002	24 000	-	24 000
2003	15 000	-	15 000
2004	15 000	-	15 000
2005	14 000	-	14 000
2006	46 000	-	46 000
2007	26 000	65 000	91 000
2008	25 000	60 000	85 000
2009	-	-	-
2010	-	-	-
2011	210 000	-	210 000 ^{*)}
2012	210 000	-	210 000 ^{**)}
2013	210 000	-	210 000 ^{**)}
2014	210 000	-	210 000 ^{**)}
2015	210 000	-	210 000 ^{**)}

^{*)} – w tym 6 000 tys. zł dla spółek wodnych na realizację zadań z zakresu utrzymania melioracji wodnych szczegółowych

^{**)} – w tym 16 000 tys. zł na cel jw.

W roku 2010 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wnioskował o utworzenie rezerwy celowej na utrzymanie wód i urządzeń melioracji wodnych podstawowych w wysokości 100 mln zł, jednak rezerwa taka nie została ujęta w projekcie budżetu.

Środki z powyższych rezerw były jedynym instrumentem pozwalającym Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi oddziaływać na poprawę stanu urządzeń melioracji wodnych, choć ze względu na ich ograniczoną wysokość nie pozwalały na zaspokojenie wszystkich potrzeb zgłaszanych przez wojewodów i marszałków województw.

Wzrost środków na utrzymanie wód i urządzeń melioracji poprzez wykorzystywanie corocznej rezerwy celowej, spowodował realne zwiększenie zakresu wykonywanych prac związanych z utrzymaniem ww. wód i urządzeń. Na dzień 31 grudnia 2014 r., zauważalne jest zwiększenie rozmiaru wód i urządzeń objętych utrzymaniem (wymienionych w Tab. 15) średnio o kilkanaście procent w porównaniu do roku 2010.

Poprawa stanu wód istotnych dla rolnictwa i urządzeń melioracji wodnych podstawowych jest możliwa także w wyniku ich odbudowy i modernizacji w ramach działań inwestycyjnych. Od momentu wejścia Polski do Unii Europejskiej zasadniczym źródłem finansowania inwestycji w zakresie melioracji wodnych są środki unijne.

W Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, w działaniu 125. „*Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa przez gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi*” zapewniono środki w wysokości 477,5 mln euro na realizowane przez marszałków województw na podstawie ustawy – Prawo wodne zadania z zakresu gospodarki wodnej w rolnictwie (melioracje wodne). W ramach działania są również finansowane takie urządzenia melioracji wodnych podstawowych, którymi co do zasady powinien zajmować się Minister Środowiska (wały przeciwpowodziowe).

Do dnia 31 grudnia 2015 r. zakończono realizację 634 operacji (w tym 87 z zakresu melioracji szczegółowych oraz 62 operacje związane z retencjonowaniem wód) na kwotę 1 714 mln zł, których efektem jest między innymi wykonanie lub zmodernizowanie:

- 593 km wałów przeciwpowodziowych;
- 229 km kanałów;
- 1 193 km kształtowania koryt cieków naturalnych;
- 67 stacji pomp;
- 31 zbiorników wodnych o pojemności 28,7 mln m³
- 393 budowli piętrzących, upustowych lub stopni wodnych;
- 11 059 ha regulacji stosunków wodnych (melioracje szczegółowe), w tym 599 ha powierzchni nawadnianej.

Środki na inwestycje melioracyjne wojewodowie planują corocznie w swoich budżetach. W 2014 r. była to kwota 293 759 tys. zł, w tym 122 573 tys. zł na współfinansowanie projektów realizowanych

z udziałem środków UE, natomiast w roku 2015 są to odpowiednio kwoty – 101 240 tys. zł i 76 194 tys. zł. Na powyższy cel są również pozyskiwane środki z rezerwy celowej budżetu państwa na współfinansowanie projektów realizowanych z udziałem środków europejskich (cz. 83, dz. 758, rozdz. 75818, poz. 8).

Polska należy do krajów europejskich o najmniejszych zasobach wodnych i jednocześnie zaliczana jest do obszarów o dużej zmienności w czasie i przestrzeni, czego wyrazem są pojawiające się okresy susz glebowych oraz okresy podtopień i zagrożeń powodziowych. Małe zasoby wód płynących są przyczyną realnego zagrożenia brakiem pełnego pokrycia potrzeb wodnych roślin.

W obszarach o znacznym ryzyku występowania suszy, intensywne rolnictwo z wysokimi i stabilnymi plonami nie jest możliwe bez nawodnień. Możliwość kształtowania (retencjonowania) wody do celów rolniczych jest ograniczona i zależy od stanu ilościowego i jakościowego infrastruktury technicznej.

Spośród 6 413 tys. ha zmeliorowanych gruntów, tylko 411 tys. ha (6,4%) jest wyposażona w urządzenia umożliwiające ich nawadnianie. W 2014 r. nawodnienia prowadzono zaledwie na powierzchni 110 tys. ha. Pojemność użytkowa rolniczych zbiorników wodnych na koniec 2014 roku wynosiła około 272 mln m³.

W województwach są opracowane wojewódzkie programy małej retencji oraz wojewódzkie programy nawodnień. Dokumenty te wskazują możliwości i potrzeby w zakresie budowy i modernizacji małych zbiorników wodnych, budowli piętrzących i systemów nawadniających.

Programy te stanowiły podstawę do podejmowania działań inwestycyjnych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, polegających na budowie lub remoncie urządzeń melioracji wodnych podstawowych ukierunkowanych na retencjonowanie i magazynowanie wody oraz jej doprowadzanie do systemów melioracji wodnych szczegółowych, remoncie istniejących urządzeń melioracji wodnych w celu dostosowania ich do nawodnień grawitacyjnych oraz działania inwestycyjne służące poprawie warunków korzystania z wód dla potrzeb rolnictwa.

3. Inwestycje realizowane w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych

W oparciu o dane z AKPOŚK2015 przeprowadzono analizę stanu realizacji inwestycji w 2015 r. z zakresu gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracjach oraz planowanych do realizacji przedsięwzięć w tym zakresie.

Zgodnie z AKPOŚK2015 plany na rok 2015 obejmowały:

- budowę 4 862,4 km oraz modernizację 689 km sieci kanalizacyjnej,
- budowę 28 nowych oczyszczalni ścieków komunalnych,
- modernizację 72 oczyszczalni,
- rozbudowę 21 oczyszczalni,

- rozbudowę i modernizację 141 oczyszczalni,
- modernizację części osadowej w 87 oczyszczalniach,

Ponadto, 157 aglomeracji wymaga dodatkowych inwestycji na 187 oczyszczalniach w celu dostosowania ich do art. 5 ust. 2 dyrektywy 91/271/EWG.

Zakres rzeczowy planowanych do realizacji inwestycji po roku 2015 obejmuje:

- budowę 16 918,4 km nowej sieci kanalizacyjnej,
- modernizację 3 504,6 km istniejącej sieci kanalizacyjnej,
- budowę 91 nowych oczyszczalni ścieków komunalnych,
- modernizację 93 oczyszczalni,
- rozbudowę 90 oczyszczalni,
- rozbudowę i modernizację 279 oczyszczalni,
- modernizację części osadowej w 202 oczyszczalniach.

Koszt inwestycji zaplanowanych przez aglomeracje i zgłoszonych do AKPOŚK2015 wynosi 29,91 mld zł, w tym na:

- budowę sieci kanalizacyjnej – 19,55 mld zł, w tym 4,14 mld zł do 2015 r.
- inwestycje związane z oczyszczalniami ścieków – 9,47 mld zł, w tym 1,81 mld zł do 2015 r.
- dostosowanie oczyszczalni do art. 5 ust. 2 – 935 mln zł (są to dodatkowe nie zaplanowane przez gminy inwestycje związane z koniecznością podwyższenia redukcji związków biogenych na oczyszczalniach w aglomeracjach powyżej 10 000 RLM).

Dotychczasowa realizacja KPOŚK w latach 2003 – 2014 pozwoliła na:

- wybudowanie ponad 76 tys. km sieci kanalizacyjnej,
- wybudowanie 376 nowych oczyszczalni ścieków komunalnych,
- przeprowadzenie 1 206 inwestycji w zakresie modernizacji i/lub rozbudowy oczyszczalni ścieków komunalnych.

Koszt inwestycji zrealizowanych w ramach KPOŚK w latach 2003-2014 to około 55,9 mld zł., z czego:

- 39,2 mld zł - koszt realizacji sieci kanalizacyjnych,
- 16,7 mld zł - koszt inwestycji dotyczących oczyszczalni ścieków.

VII. Ochrona przed powodzią i suszą

1. Stan ochrony ludności przed powodzią

1.1 Występowanie powodzi na obszarze Polski z uwzględnieniem okresu 2014-2015

W latach 2014-2015 na obszarze kraju nie doszło do wystąpienia znaczącej powodzi. W maju 2015 r. na obszarach dorzeczy Wisły i Odry odnotowano wezbranie, spowodowane wystąpieniem ulewnych opadów na południu kraju.

W trakcie ww. wezbrania, dyrektorzy regionalnych zarządów gospodarki wodnej po otrzymaniu ostrzeżeń meteorologicznych o nadchodzących opadach, podjęli natychmiastowe działania przygotowujące do przejścia zwiększonych dopływów, w tym do uzyskania maksymalnej rezerwy powodziowej na zbiornikach retencyjnych przez nich administrowanych oraz do zapewnienia ciągłej współpracy z administratorami pozostałych zbiorników. Dzięki pracy zbiorników, obniżona fala powodziowa na Wiśle, zmieściła się w tzw. międzywalu m.in. w Sandomierzu i Warszawie.

W RZGW w Gliwicach, Krakowie, we Wrocławiu oraz w Warszawie wprowadzono stały dyżur. Regionalne zarządy gospodarki wodnej na bieżąco monitorowały sytuację meteorologiczną i hydrologiczną na obszarze Polski, Czech i Słowacji. RZGW we Wrocławiu i w Gliwicach prowadziły bezpośrednią współpracę z jednostkami administrującymi obiektami hydrotechnicznymi oraz pozyskało dane ze zbiorników położonych na obszarze Czech.

Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej na bieżąco zbierał dane z RZGW i IMGW-PIB, przygotowywał zbiorczy raport o sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej w kraju, przekazywany m.in. do Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, Ministerstwa Środowiska oraz Komendy Głównej Państwowej Straży Pożarnej. Przygotowywane były także regularne komunikaty do prasy, publikowane były informacje na stronie KZGW, przedstawiciele RZGW i KZGW udzielali również osobiście informacji na temat sytuacji w mediach publicznych (radio, telewizja). Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej uczestniczył w posiedzeniu Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego, którego głównym tematem było omówienie zagrożenia wynikającego z najnowszych prognoz meteorologicznych i hydrologicznych.

1.2 Projekt „Informatyczny system osłony kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami” - ISOK.

Informacje ogólne o Projekcie

Projekt ISOK współfinansowany jest z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach 7. osi priorytetowej „Społeczeństwo informacyjne – budowa elektronicznej administracji” Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007-2013. Całkowity koszt realizacji Projektu wynosi 299 976 767,03 zł, w tym wydatki kwalifikowalne 236 209 692,90 zł. Ze względu na złożoność Projektu realizowany jest on w konsorcjum instytucji rządowych i naukowych, w składzie KZGW (od dnia 13 września 2012 r. w roli Lidera Projektu), IMGW-PIB, GUGiK, IŁ-PIB oraz RCB (partner Projektu). Realizacja Projektu ISOK, zakłada stworzenie kompleksowego, zintegrowanego systemu

informatycznego wraz z niezbędnymi rejestrami referencyjnymi (bazami danych georeferencyjnych) w celu skutecznego powiadamiania i ostrzegania właściwych instytucji i ludności o zagrożeniach. Celem Projektu jest zwiększenie bezpieczeństwa obywateli oraz ograniczenie strat spowodowanych występowaniem zagrożeń naturalnych, technologicznych i synergicznych. Projekt skierowany jest do licznych grup odbiorców: obywateli, służb i instytucji zaangażowanych w zarządzanie kryzysowe, pracowników realizujących prace związane z gospodarką wodną. Z informacji generowanych przez system ISOK korzystać będą mogły także organizacje pozarządowe, podmioty prowadzące działalność gospodarczą oraz planujące inwestycje budowlane i gospodarcze, w tym również inwestorzy. Zrealizowanie Projektu przyczyni się do poszerzenia wiedzy i świadomości społeczeństwa, a jego produkty dostarczą nowych narzędzi usprawniających pracę instytucji zajmujących się kwestiami ochrony przed powodzią i innymi zagrożeniami oraz reagowaniem kryzysowym. Realizacja Projektu wspiera wypełnienie głównych zobowiązań wdrożeniowych Dyrektywy Powodziowej, poprzez opracowanie wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego.

Projekt ISOK został zgłoszony jako tzw. „projekt niefunkcjonujący”. Zgodnie z obowiązującym aneksem nr 8 do Porozumienia o dofinansowanie zakończenie Projektu przewidziano na 30 września 2016r. W dniu 31 grudnia 2015 r. zakończył się okres kwalifikowalności wydatków projektowych. Od 1 stycznia 2016 r. wszystkie wydatki projektowe są pokrywane ze środków krajowych.

Stan zaawansowania Projektu

W ramach Projektu ISOK zaplanowano realizację:

- 1) Raport z identyfikacji krajowych systemów informacyjnych – produkt zrealizowany;

Raport zawiera informacje na temat zidentyfikowanych krajowych systemów informacyjnych, w tym baz danych, które umożliwiają monitorowanie, zbieranie, przetwarzanie, dystrybucję i przechowywanie danych o zagrożeniach na potrzeby ISOK.

- 2) Wstępna ocena ryzyka powodziowego dla Polski – produkt zrealizowany;

Pierwszy z czterech dokumentów planistycznych wymaganych Dyrektywą Powodziową, za przygotowanie których, zgodnie z ustawą - Prawo wodne, odpowiada Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej. Głównym celem wstępnej oceny ryzyka powodziowego było wyznaczenie obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, czyli rzek które stwarzają znaczące ryzyko powodziowe.

- 3) Opracowanie zintegrowanej Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT) dla powierzchni kraju – produkt zrealizowany;

W zakresie Bazy Danych Obiektów Topograficznych w ramach Projektu ISOK wykonana jest analiza, aktualizacja, pozyskanie, przetworzenie i udostępnienie informacji przestrzennych o szczegółowości odpowiadającej mapie topograficznej w skali 1:10 000. W ramach realizacji BDOT w Projekcie ISOK pozyskane są obiekty mające szczególne znaczenie dla rozchodzenia się fali

powodziowej, czyli wały, groble, nasypy, tunele, mosty, wiadukty, estakady, śluzy, zapory, falochrony i umocnienia brzegowe.

4) Opracowanie Ortofotomapy dla wskazanej powierzchni kraju – produkt zrealizowany;

Zadanie zrealizowane jest dla wszystkich miast wojewódzkich, aglomeracji miejskich, a także dla obszarów zurbanizowanych narażonych na wystąpienie nadzwyczajnych zagrożeń dla których zagrożenia pociągają za sobą najcięższe skutki dla obywatela i przedsiębiorcy (dotyczy wybranych 203 miast, powyżej 20 000 mieszkańców w obszarze opracowania skaningu laserowego).

5) Opracowanie NMT dla wskazanej powierzchni kraju – produkt zrealizowany;

Numeryczny Model Terenu (NMT) oraz Numeryczny Model Pokrycia Terenu (NMPT) są kluczowymi produktami przestrzennymi umożliwiającymi między innymi przygotowanie map zagrożenia i ryzyka powodziowego. Produkty te były opracowywane na podstawie lotniczego skaningu laserowego dla zlewni rzek o łącznej docelowej powierzchni 285 000 km².

6) System zarządzania NMT – produkt zrealizowany;

System umożliwiający zarządzanie danymi NMT m.in. w zakresie ich importu, eksportu, przetwarzania, czy tworzenia modeli.

7) Mapy zagrożenia powodziowego oraz mapy ryzyka powodziowego – produkt zrealizowany;

Mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego są dokumentami planistycznymi wymaganymi Dyrektywą Powodziową. Za ich przygotowanie, zgodnie z ustawą Prawo wodne, odpowiada Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej. Mapy zagrożenia powodziowego wskazują obszary prawdopodobieństwa powodzi oraz obszary narażone na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wałów przeciwpowodziowych. Uzupełnieniem map zagrożenia powodziowego są mapy ryzyka powodziowego, określające wartości potencjalnych strat powodziowych oraz negatywne skutki dla zdrowia ludzkiego, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej.

8) Mapa Podziału Hydrograficznego Polski (MPHP) w skali 1:10 000 – produkt zrealizowany;

Mapa Podziału Hydrograficznego Polski w skali 1:10 000 to kompleksowy system informacji przestrzennej zawierający aktualny obraz sieci hydrograficznej oraz podział hydrograficzny obszaru Rzeczypospolitej Polskiej. Na sieć hydrograficzną ujętą przez MPHP składają się ciekły naturalne i sztuczne, jeziora, sztuczne zbiorniki wodne istotne dla gospodarki wodnej oraz kształtowania stosunków wodnych, dające się precyzyjnie przedstawić w docelowej skali opracowania.

9) Mapy zagrożeń meteorologicznych – w trakcie realizacji (nadzór autorski), osiągnięcie wskaźnika uzależnione od odbioru Systemu ISOK;

Mapy tworzy osiem produktów cząstkowych, dotyczących ośmiu wybranych elementów meteorologicznych, uznanych za niosące potencjalne zagrożenie dla społeczeństwa, gospodarki oraz środowiska naturalnego Polski. Są to: 1) zagrożenia termiczne, 2) intensywne opady atmosferyczne,

3) silny wiatr, 4) mgła, 5) gołoledź, 6) burze z gradem, 7) Sadź, 8) opad śniegu. Każda z 8 map tematycznych będzie składała się z mapy historycznej – opracowanej na podstawie dotychczasowych, archiwalnych danych na temat występowania danego zjawiska zgromadzonych przez IMGW-PIB oraz z mapy operacyjnej przedstawiającej prognozę wystąpienia danego zjawiska w oparciu o modele matematyczne i aktualną sytuację pogodową.

10) Mapy innych zagrożeń - w trakcie realizacji (nadzór autorski), osiągnięcie wskaźnika uzależnione od odbioru Systemu ISOK;

Mapy Innych Zagrożeń, które będą przedstawiać skalę wystąpienia zagrożenia oraz potencjalnego ryzyka obliczonego na podstawie analizy materiałów historycznych i bieżących dla pięciu zagrożeń. Mapy te będą miały charakter statyczny – pokazujący umiejscowienie obiektów wrażliwych na niekorzystne zjawiska meteorologiczne oraz charakter dynamiczny (operacyjny) – wskazujący prognozę odnośnie miejsca wystąpienia zagrożenia w oparciu o aktualną sytuację pogodową i modele matematyczne jej rozwoju.

11) System informatyczny ISOK – w trakcie realizacji;

Budowana platforma informatyczna stanowić będzie narzędzie wsparcia systemu zarządzania kryzysowego w Polsce, poprzez pomoc w rozpoznaniu oraz ostrzeganiu przed ekstremalnymi zjawiskami atmosferycznymi, hydrologicznymi oraz zdarzeniami technologicznymi (synergicznymi). System stanowić będzie również narzędzie (aplikację) wspomagającą rutynowe i incydentalne zadania związane z zarządzaniem, aktualizacją, przetwarzaniem oraz udostępnianiem danych (np. informowanie o stanie danego zagrożenia, przeprowadzanie wymaganych analiz z wykorzystaniem informacji geoprzestrzennej, czy generowanie raportów).

Stan zaawansowania realizacji umowy na System informatyczny ISOK.

System informatyczny ISOK realizowany jest przez firmę Qumak S.A., w ramach umowy nr KZGW-kw/ISOK/3/2013 zawartej w dniu 29 sierpnia 2013 r.. Umowa obejmuje następujące etapy:

Etap 1: opracowanie planu podprojektu – zakończony,

Etap 2: opracowanie projektu technicznego - zakończony,

Etap 3: dostawa, instalacja i konfiguracja platformy sprzętowej - zakończony,

Etap 4: wdrożenie pilotażowe systemu - zakończony,

Etap 5: wdrożenie docelowe systemu – w trakcie realizacji.

Harmonogram Etapu 5 zakłada odbiór systemu ISOK do dnia 30 września 2016 r. Termin ten został narzucony przez Wykonawcę z uwagi na konieczność wprowadzenia zmian w architekturze i technologii systemu oraz modyfikacje infrastruktury i baz danych, które są efektem doświadczeń z realizacji etapu 4 i mają na celu istotne poprawienie wydajności i niezawodności systemu. Zaproponowany przez Wykonawcę termin zakończenia realizacji prac nad systemem pokrywa się

z terminem zakończenia całego Projektu. Z uwagi na powyższe oraz w trosce o jakość produktów końcowych, KZGW nie wyklucza konieczności przedłużenia realizacji całego Projektu ISOK (przypuszczalny termin to 31.12.2016 r.).

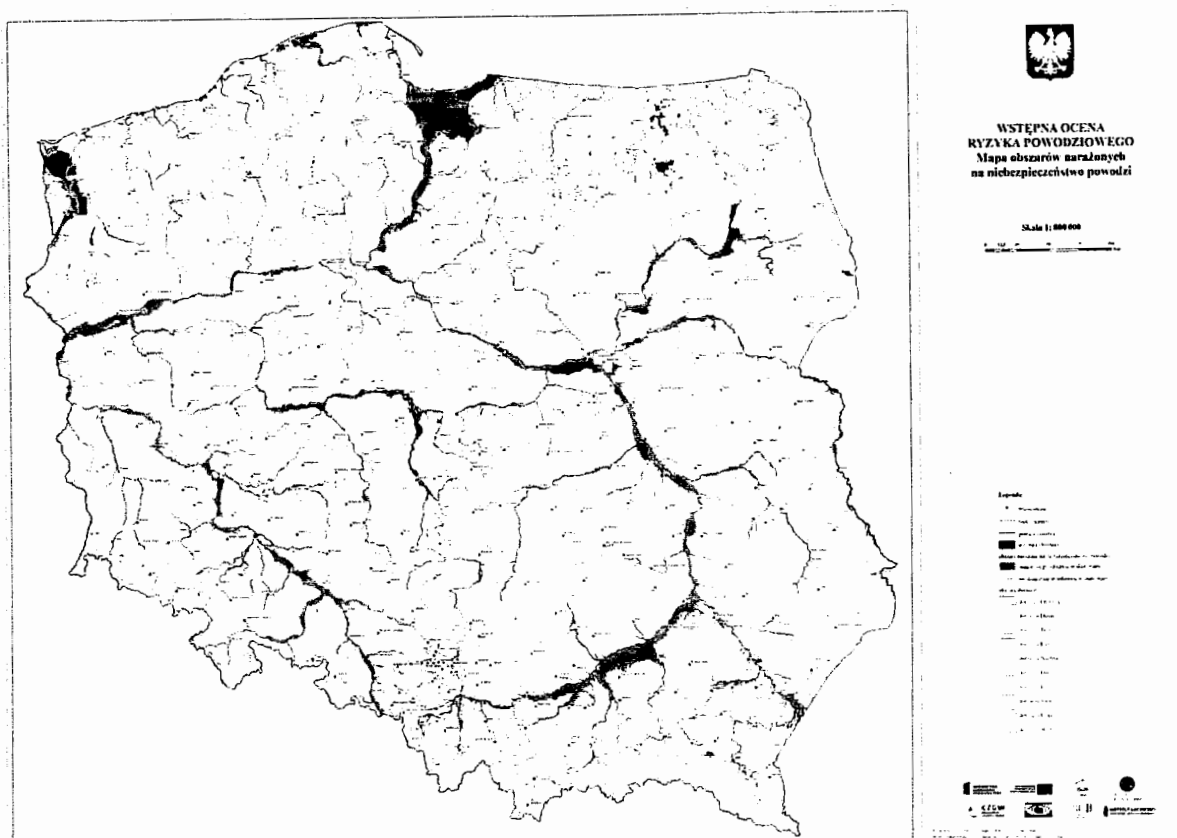
1.3 Dokumenty planistyczne w zakresie zarządzania ryzykiem powodziowym.

Wstępna ocena ryzyka powodziowego

Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, zgodnie z zapisami Dyrektywy Powodziowej oraz ustawy - Prawo wodne do dnia 22 grudnia 2011 r. przygotował i opublikował pierwszy z wymaganych dokumentów planistycznych – wstępną ocenę ryzyka powodziowego (WORP).

Celem wstępnej oceny ryzyka powodziowego było wyznaczenie obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, czyli obszarów, na których istnieje znaczące ryzyko powodziowe lub na których wystąpienie dużego ryzyka jest prawdopodobne oraz zidentyfikowanie znaczących powodzi historycznych i powodzi, które mogą wystąpić w przyszłości (tzw. powodzi prawdopodobnych). Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi wyróżniono dla dwóch typów powodzi: powodzi rzecznych oraz powodzi od strony morza. W sumie dla Polski do obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi zakwalifikowano 253 rzeki o łącznej długości 14 481 km. Wyniki WORP przedstawiono na Rys. 21.

Rys. 21 Wstępna ocena ryzyka powodziowego.

Wstępna ocena ryzyka powodziowego została opracowana w ramach projektu „Informatyczny system osłony kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami” (ISOK) przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – PIB, Centra Modelowania Powodzi i Suszy w Gdyni, Poznaniu, Krakowie i we Wrocławiu, w konsultacji z Krajowym Zarządem Gospodarki Wodnej. W ramach Projektu ISOK opracowana została także WORP od strony morza, za której przygotowanie odpowiada minister właściwy do spraw gospodarki morskiej.

Mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego

Kolejnym etapem, zgodnie z Dyrektywą Powodziową oraz ustawą - Prawo wodne, było przygotowanie map zagrożenia powodziowego (MZP) i map ryzyka powodziowego (MRP) dla obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego, w terminie do dnia 22 grudnia 2013 r. Szczegółowy zakres map wraz z wytycznymi ich opracowywania zawarty jest w Rozporządzeniu Ministra Środowiska, Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, Ministra Administracji i Cyfryzacji oraz Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 grudnia 2012 r. w sprawie opracowywania map zagrożenia powodziowego oraz map ryzyka powodziowego (Dz. U. 2013 poz. 104).

Zgodnie z art. 88f ust. 1 ustawy - Prawo wodne, mapy zagrożenia powodziowego (MZP) i mapy ryzyka powodziowego (MRP) sporządza Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej. Natomiast

opracowanie map zagrożenia powodziowego oraz map ryzyka powodziowego od strony morza, w tym morskich wód wewnętrznych, leży w kompetencji dyrektorów urzędów morskich.

Mapy zagrożenia powodziowego (MZP) i mapy ryzyka powodziowego (MRP) zostały opracowane w ramach projektu "Informatyczny system osłony kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami" (ISOK) przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – PIB, Centra Modelowania Powodzi i Suszy w Gdyni, Poznaniu, Krakowie i we Wrocławiu. W ramach Projektu ISOK opracowane zostały również mapy zagrożenia powodziowego oraz mapy ryzyka powodziowego od strony morza.

Zgodnie z art. 88f ust. 3a ustawy - Prawo wodne Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej podaje do publicznej wiadomości mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego przez umieszczenie ich w Biuletynie Informacji Publicznej Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej (<http://bip.kzgw.gov.pl>). W dniu 22 grudnia 2013 r. mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego, przekazane przez wykonawcę map, zostały opublikowane w formie plików pdf na Hydroportalu, pod adresem: <http://mapy.isok.gov.pl>.

W 2014 r. trwała weryfikacja map w związku z uwagami, zgłaszanymi przez organy administracji, dotyczącymi m.in. nieuwzględnienia na mapach inwestycji zakończonych w terminie późniejszym niż pozyskanie numerycznego modelu terenu. Uwagi były rozpatrywane i w uzasadnionych przypadkach uwzględniane.

Na podstawie art. 88f ust. 3 ustawy - Prawo wodne Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, w dniu 15 kwietnia 2015 r., przekazał mapy:

- dyrektorom regionalnych zarządów gospodarki wodnej,
- Głównemu Geodecie Kraju,
- Głównemu Inspektorowi Ochrony Środowiska,
- dyrektorowi Rządowego Centrum Bezpieczeństwa.

Następnie dyrektorzy regionalnych zarządów gospodarki wodnej, zgodnie z art. 88f ust 4, przekazali mapy:

- właściwym dyrektorom urzędów żeglugi śródlądowej,
- właściwym wojewodom,
- właściwym marszałkom województw,
- właściwym starostom,
- właściwym wójtom (burmistrzom, prezydentom miast),
- właściwym komendantom wojewódzkim i powiatowym (miejskim) Państwowej Straży Pożarnej.

Mapy zagrożenia powodziowego oraz mapy ryzyka powodziowego zostały sporządzone w skali 1 : 10 000, w formie cyfrowej i obejmują bazę danych przestrzennych oraz wizualizacje kartograficzne.

Na mapach zagrożenia powodziowego przedstawiono obszary o prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi: niskim (Q0,2% - raz na 500 lat), średnim (Q1% - raz na 100 lat) i wysokim (Q10% - raz na 10 lat) oraz obszary obejmujące tereny narażone na zalanie w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego lub wału przeciwsztormowego. Ponadto na mapach zagrożenia powodziowego przedstawiono: głębokość, prędkość oraz kierunki przepływu wody – dla miast wojewódzkich i miast na prawach powiatu oraz innych miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 100 000 osób. Obszary zagrożenia powodziowego, przedstawione na mapach, uzyskano w wyniku matematycznego modelowania hydraulicznego. W procesie modelowania wykorzystano numeryczny model terenu o wysokiej dokładności (10 – 15 cm), pozyskany metodą lotniczego skaningu laserowego w latach 2011 - 2013. Opracowanie map było procesem niezwykle skomplikowanym i długotrwałym, biorąc pod uwagę sumaryczną długość odcinków rzek, dla których należało je wykonać w I cyklu planistycznym, tj. 253 rzeki o łącznej długości 14 481 km.

Uzupełnieniem map zagrożenia powodziowego są mapy ryzyka powodziowego. Określają one wartości potencjalnych strat powodziowych, przedstawiają szacunkową liczbę mieszkańców oraz obiekty narażone na zalanie w przypadku wystąpienia powodzi o określonym prawdopodobieństwie wystąpienia, jak również obiekty stanowiące potencjalne źródło zagrożenia dla środowiska i zdrowia człowieka. Są to elementy, które pozwalają na ocenę ryzyka powodziowego dla zdrowia i życia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego i działalności gospodarczej, czyli kategorii, dla których należy ograniczyć negatywne skutki powodzi zgodnie z celami zarządzania ryzykiem powodziowym.

W wyniku nowelizacji ustawy - Prawo wodne z dnia 16 grudnia 2015 r. nastąpiła zmiana przepisów dotyczących uwzględniania map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego w dokumentach planowania i zagospodarowania przestrzennego. Zgodnie z art. 88f ust. 5 ustawy - Prawo wodne, przedstawione na mapach granice obszarów, można uwzględniać w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, planie zagospodarowania przestrzennego województwa, miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego lub decyzji o warunkach zabudowy. Od dnia przekazania map zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego jednostkom samorządu terytorialnego, w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego lub decyzjach o warunkach zabudowy na obszarach wykazanych na mapach zagrożenia powodziowego, można uwzględniać poziom zagrożenia powodziowego wynikający z wyznaczenia tych obszarów. Uchylony został ust. 7 art. 88f dotyczący terminu uwzględnienia map w dokumentach planowania i zagospodarowania przestrzennego. Nowelizacja wprowadziła również możliwość aktualizacji do dnia 22 grudnia 2019 r. map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego w celu uwzględnienia w tych mapach istotnych zmian poziomu zagrożenia powodziowego wynikającego z wyznaczenia obszarów, o których mowa w art. 88d ust. 2.

Plany zarządzania ryzykiem powodziowym

Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, zgodnie z prawodawstwem krajowym oraz unijnym, prowadził w 2014 i 2015 r. prace nad przygotowaniem planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzeczy i regionów wodnych (PZRP), w tym planów zarządzania ryzykiem od strony morza. Dokumentami planistycznymi poprzedzającymi opracowanie planów były: wstępna ocena ryzyka powodziowego oraz mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego.

Celem tego strategicznego dokumentu w zakresie bezpieczeństwa powodziowego jest ograniczenie ryzyka powodziowego (potencjalnych strat) dla zdrowia i życia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego i działalności gospodarczej. Zgodnie z ustawą - Prawo wodne dokument ten został przygotowany na dwóch poziomach: obszarów dorzeczy i regionów wodnych. Swym zasięgiem PZRP obejmowały obszary, na których zgodnie z wynikami wstępnej oceny ryzyka powodziowego występuje znaczące ryzyko powodziowe (tzw. obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi). Pierwsze PZRP zostały zatem opracowane dla 3 obszarów dorzeczy: Wisły, Odry (w tym plany zarządzania ryzykiem od strony morza) i Pregoty oraz dla 9 regionów wodnych: Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego, Warty, Środkowej Odry, Górnej Odry, Łyny i Węgorapy, Dolnej Wisły, Środkowej Wisły, Małej Wisły, Górnej Wisły.

Na mocy ustawy - Prawo wodne za przygotowanie PZRP dla obszarów dorzeczy odpowiedzialny jest Prezes KZGW, za przygotowanie PZRP dla regionów wodnych – dyrektorzy poszczególnych RZGW, natomiast za sporządzenie PZRP od strony morza, w tym morskich wód wewnętrznych - minister właściwy do spraw gospodarki morskiej.

Plany zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzeczy i regionów wodnych zostały sporządzone przy dofinansowaniu ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013.

Dla obszarów dorzeczy i regionów wodnych zidentyfikowanych zostało kilkanaście głównych problemów związanych z zarządzaniem ryzykiem powodziowym na danym obszarze, z których główne dotyczą zwiększającego się zagrożenia powodziowego, niedostatecznego zakresu i częstotliwości przedsięwzięć utrzymaniowych, zabezpieczenia brzegu morskiego, zbyt niskiej zdolności retencyjnej poszczególnych zlewni, wzrastającego ryzyka powodzi zatorowych i utrudnienia akcji lodolamania.

W celu wyodrębnienia priorytetowej listy działań służących znaczącemu obniżeniu istniejącego ryzyka powodziowego w skali regionów, przeprowadzono szereg prac analitycznych. W wyniku analiz przestrzennych zagrożenia i ryzyka powodziowego, jak również analiz działania obecnego systemu ochrony przeciwpowodziowej, dokonano diagnozy problemów i wyodrębniono obszary najbardziej problemowe w skali regionu wodnego, dla których stwierdzono największe negatywne skutki powodzi na zdrowie i życie ludzi, środowisko, dziedzictwo kulturowe i działalność gospodarczą. Dla wskazanych obszarów problemowych, określano zestawy działań ograniczających zidentyfikowane ryzyko, które w efekcie prowadziłyby do spełnienia celów zarządzania ryzykiem powodziowym. Główne cele to:

- zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego,
- obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego,
- poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym.

Działaniom zarówno technicznym, jak i nietechnicznym zostały nadane priorytety w zależności od specyfiki zidentyfikowanych problemów w zlewniach. Z zestawienia tych działań utworzono dla danego obszaru problemowego warianty planistyczne, które zostały poddane ocenie i szczegółowym analizom. Warianty planistyczne to zestawy niezależnych lub powiązanych z sobą działań, prowadzących do osiągnięcia wskazanych celów, przy założeniu określonego poziomu bezpieczeństwa powodziowego i sposobie zarządzania ryzykiem powodziowym. W celu określenia skuteczności i efektywności proponowanych zestawów działań inwestycyjnych dla redukcji ryzyka powodziowego wykonano modelowanie hydrauliczne. Przeprowadzono analizę i ocenę zgodności przyjętych wariantów działań z wymogami prawno-środowiskowymi, w tym z wymogami Ramowej Dyrektywy Wodnej. Na podstawie analizy kosztów i korzyści (CBA) oraz analizy wielokryterialnej (MBA) dokonano wyboru wariantu optymalnego.

W sumie w PZRP wskazano na listach strategicznych dla obszaru dorzecza Wisły: 1407 działań technicznych i 150 działań nietechnicznych za łączną kwotę 5,4 mld zł, dla obszaru dorzecza Odry: 96 działań technicznych i 46 działań nietechnicznych za łączną kwotę 6,24 mld zł, dla obszaru dorzecza Pregoly: 4 działania nietechniczne (analizy) na łączną kwotę 1,75 mln zł.

Ponadto przygotowano listę działań tzw. buforowych, których zasadność została potwierdzona analizami, jednakże wskutek przyjętych limitów finansowych ich realizacja powinna zależeć od stopnia wdrożenia listy działań strategicznych oraz dostępnych wolnych środków finansowych. Łącznie wskazano działania buforowe na kwotę 3,4 mld zł dla obszaru dorzecza Wisły i 3,4 mld zł dla obszaru dorzecza Odry.

W terminie od 22 grudnia 2014 r. do 22 czerwca 2015 roku, zgodnie z ustawą – Prawo wodne, były prowadzone konsultacje społeczne projektów planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzeczy i regionów wodnych. Celem konsultacji społecznych było nawiązanie dialogu społecznego z interesariuszami planów zarządzania ryzykiem powodziowym, a także sprawdzenie, czy zidentyfikowane przez ekspertów problemy, cele i działania ujęte w opracowywanych projektach PZRP są akceptowane przez przedstawicieli różnych grup społecznych.

Wnioski z konsultacji społecznych oraz wynikające z nich rekomendacje zostały w uzasadnionych przypadkach wykorzystane do uzupełnienia i korekty przygotowywanych przez Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej oraz RZGW projektów PZRP, w celu uzyskania możliwie szerokiej aprobaty społeczeństwa, zainteresowanych podmiotów oraz organów wykonawczych odpowiedzialnych w przyszłości za wdrażanie i realizację postanowień PZRP.

W wyniku prowadzonych konsultacji społecznych projektów planów zarządzania ryzykiem powodziowym wpływały uwagi organów administracji, dotyczące nieuwzględnienia na mapach inwestycji wpływających na zagrożenie powodziowe (zrealizowanych po zakończeniu pozyskania danych do opracowania map) oraz rozwiązań metodycznych zastosowanych przy opracowaniu map (w tym dla map od strony morza w zakresie redukcji współczynnika falowania). Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom i potrzebom interesariuszy, w ramach prac nad opracowaniem planów zarządzania ryzykiem powodziowym przygotowano tzw. wariant zero, zawierający uaktualnione zasięgi obszarów zagrożenia powodziowego w stosunku do obszarów wskazanych na mapach zagrożenia powodziowego (przekazanych organom administracji w kwietniu 2015 r.). Analizy wariantów planistycznych prowadzone były w efekcie w oparciu o wariant zero, uwzględniający aktualizacje obszarów zagrożenia powodziowego wynikające z uwag zgłoszonych w ramach konsultacji społecznych projektów planów zarządzania ryzykiem powodziowym.

Konsultacje społeczne w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko odbyły się w lipcu 2015 r.

W dniu 2 października 2015 r. projekty PZRP przekazano do uzgodnień międzyresortowych, konsultacji i opiniowania. Procedura legislacyjna zmierzająca do przyjęcia planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszarów dorzeczy i regionów wodnych w formie rozporządzeń Rady Ministrów nie została jeszcze zakończona. Planowany termin przyjęcia tych dokumentów przez Radę Ministrów to II kwartał 2016 r .

Plany zarządzania ryzykiem powodziowym oraz zawarte w nich działania stanowią podstawę dla Komisji Europejskiej do weryfikacji projektów z zakresu ochrony przeciwpowodziowej. Wszelkie realizowane inwestycje oraz projekty powinny być zgodne z proponowanymi działaniami w PZRP, jak również z planami gospodarowania wodami (PGW) oraz MasterPlanami. Obowiązek skoordynowania działań z Ramową Dyrektywą Wodną wynika wprost z Dyrektywy Powodziowej.

Zgodnie z ustawą - Prawo wodne oraz Dyrektywą Powodziową wstępna ocena ryzyka powodziowego, mapy zagrożenia powodziowego, mapy ryzyka powodziowego oraz plany zarządzania ryzykiem powodziowym podlegają co sześć lat przeglądowi oraz w razie potrzeby aktualizacji. Natomiast nowelizacja ustawy - Prawo wodne z dnia 16 grudnia 2015 r. wprowadziła dodatkowo możliwość aktualizacji do dnia 22 grudnia 2019 r. map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego w celu uwzględnienia w tych mapach istotnych zmian poziomu zagrożenia powodziowego wynikającego z wyznaczenia obszarów, o których mowa w art. 88d ust. 2

1.4 Monitoring sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej w kraju oraz zapewnienie zimowej osłony przeciwlodowej.

Regionalne zarządy gospodarki wodnej prowadzą bieżący monitoring sytuacji hydrologicznej oraz urządzeń hydrotechnicznych na administrowanym obszarze. Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, w oparciu o dane ze wszystkich regionów wodnych oraz materiały IMGW-PIB, przygotowuje codzienne komunikaty o sytuacji hydrologicznej w kraju, w celu zapewnienia informacji o pracy głównych zbiorników retencyjnych oraz ogólnej sytuacji na rzekach.

Informacje te przekazywane są służbom kryzysowym na szczeblu regionalnym przez regionalne zarządy gospodarki wodnej, natomiast ze strony KZGW informacja zbiorcza z całego obszaru kraju jest kierowana m.in. do Rządowego Centrum Bezpieczeństwa i Ministerstwa Środowiska.

Monitoring prowadzony jest również w sezonie zimowym w zakresie zjawisk lodowych na głównych rzekach w regionach wodnych. Monitoring pozwala na uzyskiwanie kompletnej informacji o przebiegu zjawisk lodowych (w tym dotyczących procentu zlodzenia, czy grubości pokrywy lodowej), występowania ewentualnych spiętrzeń i zatorów lodowych oraz o prowadzonej akcji lodołamania.

Zapewnienie zimowej osłony przeciwpowodziowej odbywa się poprzez zapewnienie odpowiedniej floty lodołamaczy, utrzymanie ich w stanie rezerwy i pogotowia oraz przeprowadzanie, w razie potrzeby, akcji lodołamania. Za realizację ww. działań w regionach wodnych odpowiedzialni są dyrektorzy regionalnych zarządów gospodarki wodnej. W celu zapewnienia zimowej osłony przeciwpowodziowej na dolnym i granicznym odcinku Odry RZGW w Szczecinie podejmuje wspólne działania z niemieckim Urzędem Wodno-Żeglugowym w Eberswalde.

Podstawowe rejony operacyjne lodołamania obejmują:

- ujściowy i graniczny odcinek Odry od Szczecina do ujścia rzeki Nysy Łużyckiej oraz w zależności od potrzeb dalej w górę rzeki wraz ze skanalizowanym odcinkiem Odry w rejonie Wrocławia,
- dolny odcinek rzek Warty i Noteci,
- dolny odcinek Wisły od Gdańska do Włocławka,
- Zbiornik Włocławski.

W latach 2014-2015 prowadzone była czynna osłona przeciwlodowa w sezonach: 2013/2014 i 2014/2015. Osłona prowadzona jest corocznie w okresie od 1 grudnia do 15 marca.

W 2014 r., w ramach sezonu 2013/2014, w konsekwencji występujących zjawisk lodowych, w styczniu i lutym prowadzona była akcja lodołamania. Natomiast w sezonie 2014/2015 rozpoczęcie osłony przeciwlodowej, w związku z korzystną sytuacją meteorologiczną, zostało opóźnione: o 10 dni w RZGW w Poznaniu oraz o 15 dni w RZGW w Gdańsku. W 2015 r. okres zapewnienia czynnej osłony przeciwlodowej, w związku z występującymi warunkami hydro-meteorologicznymi, został skrócony

w RZGW Gdańsku o 30 dni oraz w RZGW w Warszawie o 15 dni. W tym okresie lodołamacze utrzymywane były w stanie pogotowia lub rezerwy, tak aby w razie potrzeby mogły przystąpić do akcji lodołamania. Z uwagi na korzystne warunki meteorologiczne i sytuację na rzekach w sezonie 204/2015 nie było konieczności prowadzenia akcji lodołamania.

W regionalnych zarządach gospodarki wodnej corocznie opracowywane są „Instrukcje prowadzenia zimowej osłony przeciwlodowej”, które zawierają m.in. schemat organizacyjny struktur kierownictwa akcji wraz z ramowym zakresem działania, a także schemat przepływu informacji oraz powiązań i zależności uczestniczących w akcji jednostek.

W latach 2014-2015 realizowane były działania mające na celu unowocześnienie użytkowanej przez regionalne zarządy gospodarki wodnej flotyli lodołamaczy. RZGW w Szczecinie we wrześniu 2015 r. przejął od dotychczasowego armatora 6 jednostek, uniezależniając się w ten sposób od podmiotów zewnętrznych przy zapewnieniu czynnej osłony przeciwpowodziowej. Przejęte lodołamacze zostały zmodernizowane poprzez doposażenie w nowoczesny sprzęt m.in. urządzenia nawigacyjne.

2. Stan ochrony ludności przed suszą

2.1 Występowanie suszy na obszarze Polski z uwzględnieniem okresu 2014-2015

Polska należy do krajów o ograniczonych zasobach wodnych, których duża zmienność występowania w czasie i przestrzeni powoduje konieczność racjonalnego gospodarowania wodą w celu ograniczania i minimalizowania skutków suszy. Susza w Polsce pojawia się okresowo, w różnych porach roku i powoduje niekiedy poważne straty gospodarcze.

Występowanie suszy jest nie tylko związane z warunkami klimatycznymi. Problem niedoboru wody w glebie to również wynik niewłaściwej działalności człowieka w zakresie melioracji, odwodnień, zalesień czy braku kompleksowego programu hydrotechnicznego i agrotechnicznego w rolnictwie. Obszary najbardziej narażone na susze to Nizina Wielkopolska, Pojezierze Wielkopolskie, Nizina Mazowiecka, Nizina Podlaska, wschodnie krańce Wyżyny Lubelskiej.

W ramach ochrony przed suszą działania organów koncentrują się na monitorowaniu zjawiska suszy i rozwoju systemów ostrzegania przed tym zjawiskiem w celu minimalizowania jego skutków. Informacja z zakresu monitorowania suszy atmosferycznej oraz hydrologicznej jest przekazywana przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy (IMGW-PIB) natomiast informacje z zakresu monitorowania suszy hydrogeologicznej przekazuje Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy (PIG-PIB). Wyniki obserwacji uzyskiwane w ramach sieci obserwacyjno-pomiarowych tych służb stanowią materiał informacyjny prognoz, komunikatów i ostrzeżeń w sytuacjach zagrożenia. Aktualne informacje o sytuacji meteorologicznej i hydrologicznej, a także o stopniu zagrożenia występowaniem zjawiska suszy są dostępne na stronie internetowej IMGW-PIB (<http://www.imgw.pl>) oraz na stronie dedykowanej zjawisku suszy - <http://posucha.imgw.pl>. W zakresie sytuacji hydrogeologicznej aktualne informacje dostępne są na stronie internetowej państwowej służby hydrogeologicznej (<http://www.psh.gov.pl>), którą na mocy ustawy - Prawo wodne

pełni PIG-PIB. Natomiast monitorowanie zjawiska suszy rolniczej, pod kątem wskazania obszarów, na których wystąpiły potencjalne straty spowodowane warunkami suszy dla upraw uwzględnionych w ustawie o dopłatach do ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich, prowadzi Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach – Państwowy Instytut Badawczy, podając wyniki monitoringu na stronie internetowej - <http://www.susza.iung.pulawy.pl>.

W okresie letnim 2015 roku odnotowano występowanie niżówki hydrologicznej w sierpniu oraz wrześniu, ponadto odnotowano niżówkę hydrogeologiczną. Państwowa służba hydrologiczno-meteorologiczna 1 września wydała komunikat o wystąpieniu niżówki hydrologicznej w związku z utrzymującym się niedoborem opadów w znacznej części kraju.

W sierpniu oraz we wrześniu, w związku z utrzymującym się poniżej stanów niskich ostrzegawczych położeniem zwierciadła wód gruntowych w punktach sieci obserwacyjno-badawczej monitoringu wód podziemnych, państwowa służba hydrogeologiczna wydała ostrzeżenia o występowaniu stanu zagrożenia hydrogeologicznego w postaci niżówki hydrogeologicznej w płytkich poziomach wodonośnych o zwierciadle swobodnym. Konsekwencją sytuacji hydrologicznej i hydrogeologicznej dla mieszkańców wielu rejonów kraju były trudności z zaopatrzeniem w wodę z indywidualnych studni gospodarskich bądź z lokalnych wodociągów. Niski poziom wody w rzekach skutkowało m.in. utrudnieniami w pracy elektrowni korzystających z otwartego systemu chłodzenia. Ponadto Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB na podstawie analizy wartości klimatycznego Bilansu Wodnego (KBW) poinformował o występowaniu na terenie całego kraju suszy rolniczej.

2.2 Plany przeciwdziałania skutkom suszy

Ustawa - Prawo wodne, regulując zagadnienie ochrony przed suszą, powierza to zadanie zarówno organom administracji rządowej jak i samorządowej. Działania KZGW oraz RZGW w tym zakresie podporządkowano ustaleniom planów przeciwdziałania skutkom suszy na obszarach dorzeczy oraz w regionach wodnych, które obok planów gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy, programu wodno-środowiskowego kraju, planów zarządzania ryzykiem powodziowym, warunków korzystania z wód regionu wodnego, bądź sporządzanych w miarę potrzeb warunków korzystania z wód zlewni stanowią podstawowe dokumenty planistyczne w procesie gospodarowania wodami. Stosownie do przepisów ustawy, plany przeciwdziałania skutkom suszy powinny zawierać informacje z zakresu analizy możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych, propozycje budowy, rozbudowy lub przebudowy urządzeń wodnych, a także propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji. Istotną częścią planu jest również katalog działań, służących ograniczeniu skutków suszy.

W związku z pracami dotyczącymi przygotowania planów przeciwdziałania skutkom suszy, w 2013 r. na zlecenie KZGW zostało sporządzone opracowanie pn. „Ochrona przed suszą w planowaniu gospodarowania wodami - metodyka postępowania”.

W latach 2014-2015 poszczególne RZGW pracowały nad przygotowaniem planów przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych. Plany te, w zależności od RZGW zgodnie z harmonogramem będą wykonane w 2016 lub 2017 r. RZGW w Szczecinie oraz we Wrocławiu aktualizowały Plany wykonane w latach poprzednich, dostosowując je do wykonanego w 2013 r. na zlecenie KZGW opracowania pn. „Ochrona przed suszą w planowaniu gospodarowania wodami - metodyka postępowania”. Prace nad aktualizacją, zgodnie z harmonogramem zostaną wykonane odpowiednio do końca 2016 i 2017 roku.

VIII. Państwowa służba hydrologiczno-meteorologiczna

Niezwykle ważną rolę w ochronie ludności i mienia przed powodzią i suszą odgrywają: państwowa służba hydrologiczno-meteorologiczna (PSHM) oraz państwowa służba hydrogeologiczna (PSH).

Państwowa służba hydrologiczno-meteorologiczna (PSHM), którą zgodnie z ustawą - Prawo wodne pełni Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy, wykonuje zadania państwa w zakresie osłony hydrologicznej i meteorologicznej społeczeństwa i gospodarki, a także na potrzeby rozpoznania i kształtowania oraz ochrony zasobów wodnych kraju. Do jej podstawowych zadań należy m.in. wykonywanie pomiarów i obserwacji hydrologicznych oraz meteorologicznych, wykonywanie bieżących analiz i ocen sytuacji hydrologicznej i meteorologicznej, opracowywanie i przekazywanie prognoz w tym zakresie, opracowywanie i przekazywanie organom administracji publicznej ostrzeżeń przed niebezpiecznymi zjawiskami zachodzącymi w atmosferze i hydrosferze.

Dla wykonania zadań w zakresie podstawowej hydrologiczno-meteorologicznej osłony kraju, państwowa służba hydrologiczno-meteorologiczna posiada i utrzymuje m.in. podstawową sieć pomiarowo-obserwacyjną, system gromadzenia, przetwarzania i wymiany danych, biura prognoz meteorologicznych, biura prognoz hydrologicznych, centra modelowania powodzi i suszy oraz komórki merytoryczne, które organizują, nadzorują i eksploatują podstawową sieć pomiarowo-obserwacyjną, opracowują analizy i oceny charakterystyk hydrologicznych i meteorologicznych, przygotowują dane dla potrzeb bilansowania zasobów wód powierzchniowych, prowadzą prace rozwojowe i metodyczne na rzecz PSHM.

Podstawową sieć pomiarowo-obserwacyjną PSHM (etatową i ryczałtową), według stanu na początku i na końcu okresu sprawozdawczego przedstawiono w Tab. 18.

Tab. 18 Podstawowa sieć pomiarowo – obserwacyjna PSHM

stacje	01.01.2014 r.	31.12.2015 r.
stacje meteorologiczne I rzędu – wysokogórskie obserwatoria meteorologiczne	2	2
stacje meteorologiczne I rzędu - stacje hydrologiczno-meteorologiczne- synoptyczne	45	30
stacje meteorologiczne I rzędu – lotniskowe stacje meteorologiczne	6	6
stacje meteorologiczne II rzędu – stacje hydrologiczno-meteorologiczne z ograniczonym programem pomiarowym	3	1
stacje meteorologiczne II rzędu – automatyczne stacje synoptyczne	7	24
stacje meteorologiczne III rzędu - stacje klimatologiczne	60	65
stacje meteorologiczne IV rzędu – stacje klimatologiczne	151	148
stacje meteorologiczne V rzędu - stacje opadowe	982	628
stacje pomiarów aerologicznych	3	3
stacje hydrologiczne	3	1
stacje wodowskazowe	914	862
stacje wód podziemnych	2	1
stacje limnologiczne	94	52
stacje ewaporometryczne	16	16
radary meteorologiczne	8	8
stacje lokalizacji wyładowań atmosferycznych wraz z jednostką centralną systemu PERUN	10	14

Jak widać z powyższego zestawienia, stan sieci obserwacyjno-pomiarowej PSHM w okresie sprawozdawczym uległ istotnym zmianom. Część stacji zlikwidowano, bądź zmieniono ich rząd, co było równoznaczne z ograniczeniem zatrudnienia i ograniczeniem zakresu pomiarowego. Było to bezpośrednim następstwem znacznego zmniejszenia środków na działalność państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej, co przedstawiono w Tab. 19.

Działalność państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej w zakresie podstawowej osłony kraju finansowana jest ze środków budżetu państwa cz. 22 – gospodarka wodna oraz ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W okresie sprawozdawczym na finansowanie bieżącej działalności PSHM przeznaczono środki zgodnie z Tab. 19.

Tab. 19 Finansowanie PSHM

	/w tys. zł/	
Źródło finansowania/Rok	2014	2015
Budżet państwa - dotacja	15 867	15 867
NFOŚiGW	61 500	50 000
Razem na wydatki bieżące	77 367	65 867

Dla porównania, w poprzednim okresie sprawozdawczym na finansowanie bieżących wydatków PSHM przeznaczono łącznie z obu źródeł: 2012 r. – 85 620 tys. zł, w 2013 r. – 80 120 tys. zł.

Niezależnie od finansowania bieżących wydatków PSHM, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej przeznaczył w 2014 roku 3 500 tys. zł na przedsięwzięcia inwestycyjne PSHM, w 2015 r. nie przydzielono środków na inwestycje (w poprzednim okresie sprawozdawczym tj. w latach 2012-2013 na inwestycje PSHM przeznaczono ze środków NFOŚiGW blisko 7 500 tys. zł). Środki przyznane w 2014 roku zostały wykorzystane m.in. na: opracowanie pełnej dokumentacji projektowo-technicznej dla stacji radaru meteorologicznego, która będzie wybudowana na terenie woj. opolskiego i produkcję magnetronowego systemu radarowego dla tej stacji oraz na zakup samochodów dla ekip serwisowo-technicznych i pomiarowych w ramach wymiany środków transportu PSHM.

W latach 2014-2015, podobnie jak w latach poprzednich, resort środowiska wystąpił o środki z rezerwy celowej w budżecie państwa na przeciwdziałanie i usuwanie skutków klęsk żywiołowych, na kontynuację (rozpoczętego w 2008 roku) procesu odtwarzania majątku PSHM. Proces ten ma na celu utrzymanie standardu PSHM, jaki osiągnięto w wyniku modernizacji służby przeprowadzonej w ramach Projektu Likwidacji Skutków Powodzi – System Monitoringu i Osłony Kraju (SMOK), realizowanego po powodzi z lipca 1997 r. Aby utrzymać ten wysoki - jak na tamten okres - standard, systemy i aparatura zakupione w ramach modernizacji powinny być sukcesywnie, w miarę możliwości na bieżąco, odtwarzane i uzupełniane. W 2014 roku na zadania te z rezerwy celowej przeznaczono kwotę 3 000 tys. zł. Środki te zostały przeznaczone m.in. na zakup części zamiennych do automatycznych stacji meteorologicznych i hydrologicznych oraz radarów meteorologicznych, na kontynuację wymiany sprzętu i aparatury pomiarowej, wymianę wyeksploatowanego sprzętu komputerowego na stacjach synoptycznych, a także na zadania z zakresu zagęszczenia sieci stacji systemu wykrywania wyładowań atmosferycznych PERUN. W 2015 roku, pomimo złożonego wniosku o środki na odtworzenie majątku

PSHM, środków z rezerwy celowej na powyższy cel nie przyznano. Dla porównania w latach 2008 – 2011 przyznawano na ten cel po 15 000 tys. zł rocznie, w 2012 r. – 9 120 tys. zł, w 2013 r. – brak finansowania.

W 2014 roku, pozyskano także dodatkowe środki finansowe z rezerwy celowej budżetu państwa pn. „Przeciwdziałanie i usuwanie skutków klęsk żywiołowych”, w łącznej wysokości 428 tys. zł, na sfinansowanie kosztów związanych z usuwaniem szkód powodziowych powstałych w 2014 r. w aparaturze pomiarowej oraz infrastrukturze pomiarowej i teletechnicznej państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej. W ramach tego przedsięwzięcia wykonano 34 zadania, których celem było m.in.: odbudowa stanowisk łat wodowskazowych, odbudowa dojścia do łat wodowskazowych, odbudowa konstrukcji nośnej czujników stanu wody, oczyszczenie i udroźnienie przekroju wodowskazowego poprzez usunięcie naniesionego rumowiska, na stacjach wodowskazowych uszkodzonych w wyniku powodzi w maju 2014 r. dokonano także zakupu kabla zasilająco-transmisyjnego do hydroakustycznego urządzenia pomiarowego ADCP, zakupu hydrometrycznego wyciągu mostowego oraz młynka hydrometrycznego, które uległy uszkodzeniu bądź utracie w czasie powodzi.

Realizacja przez IMGW-PIB zadań państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej w okresie sprawozdawczym przebiegała prawidłowo, czego efektem było zapewnienie podstawowej osłony hydrologiczno-meteorologicznej kraju, w tym również w okresach zagrożenia powodzią, czy też w okresach występowania groźnych zjawisk meteorologicznych. Realizując ustawowe zadania PSHM, w latach 2014-2015 wykonano łącznie m. in. blisko 59 600 ogólnych prognoz meteorologicznych krótko- i średniookresowych oraz 2 375 ostrzeżeń meteorologicznych o niebezpiecznych zjawiskach pogodowych (głównie dotyczących wystąpienia intensywnych opadów, czy też silnego wiatru).

W zakresie hydrologii opracowano ponad 42 tys. różnego rodzaju prognoz hydrologicznych, w tym 12 190 rutynowych trzydniowych prognoz stanu wody, blisko 1 100 trzydniowych prognoz stanu wody w okresie zagrożenia oraz 2 714 prognoz dopływu do zbiorników, a także wydano ponad 500 ostrzeżeń hydrologicznych. W ramach PSHM wydano blisko 93 tys. komunikatów o aktualnej sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej i przewidywanym jej rozwoju. W okresach zagrożeń wykonano 8 000 komunikatów na potrzeby wojewódzkich struktur kryzysowych.

Pełniąc państwową służbę hydrologiczno-meteorologiczną Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej - Państwowy Instytut Badawczy jest również wykonawcą Komponentu C2 pn. „Poprawa osłony przeciwpowodziowej”, będącego częścią projektu pn. „Projekt Ochrony Przeciwpowodziowej Dorzecza Odry”. Komponent C2, którego podstawowym celem jest wprowadzenie udoskonaleń w systemie prognozowania powodzi oraz w systemach prognozowania i ostrzegania PSHM, Instytut realizuje w ramach Umowy Pożyczki Nr 7436 POL z dnia 11 maja 2007 r. podpisanej pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju (Bankiem Światowym). Środki na ten cel, przewidziane dla IMGW-PIB, w łącznej wysokości 9,5 mln euro, pochodzą z kredytu Banku Światowego.

W okresie objętym informacją na potrzeby Komponentu C2 przekazano do IMGW-PIB środki w wysokości: 10 654 tys. zł w roku 2014 oraz 1 125 tys. zł w roku 2015 r. (łącznie od początku realizacji Komponentu C2 przekazano blisko **38 812** tys. zł).

IX. Państwowa służba hydrogeologiczna

Państwowa służba hydrogeologiczna (PSH), którą na mocy ustawy – Prawo wodne pełni Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy (PIG-PIB), zgodnie z art. 102 ust. 2 tej ustawy, wykonuje zadania państwa na potrzeby rozpoznawania, bilansowania i ochrony wód podziemnych w celu racjonalnego ich wykorzystania przez społeczeństwo oraz gospodarke.

Do głównych zadań państwowej służby hydrogeologicznej należy:

- wykonywanie pomiarów, obserwacji i badań hydrogeologicznych,
- gromadzenie, przetwarzanie, archiwizowanie oraz udostępnianie zgromadzonych informacji dotyczących warunków hydrogeologicznych, wielkości zasobów, stanu fizykochemicznego i ilościowego wód podziemnych,
- prowadzenie i aktualizacja baz danych hydrogeologicznych,
- wykonywanie bieżących analiz i ocen sytuacji hydrogeologicznej,
- opracowywanie oraz przekazywanie prognoz zmian wielkości zasobów, stanu oraz zagrożeń wód podziemnych,
- opracowywanie i przekazywanie organom administracji publicznej ostrzeżeń przed niebezpiecznymi zjawiskami zachodzącymi w strefie zasilania oraz poboru wód podziemnych.

Wypełniając powyższe zobowiązania, państwowa służba hydrogeologiczna posiada i utrzymuje sieć obserwacyjno-badawczą wód podziemnych oraz zespoły do spraw ocen i prognoz hydrogeologicznych. Obserwacje wód podziemnych w Państwowym Instytucie Geologicznym – Państwowym Instytucie Badawczym prowadzone są w sposób ciągły od 1974 r., początkowo w Sieci Stacjonarnych Obserwacji Wód Podziemnych, a od roku 2006 r. w Sieci Obserwacyjno-Badawczej Wód Podziemnych. Sumaryczna liczba punktów badawczych jest zmienna, w zależności od uwarunkowań merytorycznych i organizacyjnych. W 2012 r. obserwacje prowadzono łącznie w 919 punktach. Natomiast w 2013 r. państwowa służba hydrogeologiczna realizowała obserwacje łącznie w 996 punktach badawczych. Obok punktów monitoringu ilościowego obserwacje i badania prowadzono są również w punktach monitoringu chemicznego, monitoringu lokalnego i granicznego. W części punktów prowadzone są różne rodzaje monitoringu. Wyniki obserwacji i badań zostały zgromadzone w bazie danych Monitoring Wód Podziemnych. Państwowa służba hydrogeologiczna prowadzi i aktualizuje również inne bazy danych, między innymi bazę POBORY – pobór rejestrowany wód podziemnych z ujęć wód podziemnych, Bank HYDRO – dane o ujęciach wód podziemnych i wchodzących w ich skład obiektach hydrogeologicznych, bazę danych GIS zasobów dyspozycyjnych i perspektywicznych wód podziemnych, bazę danych GIS Mapy Hydrogeologicznej Polski.

Do zadań państwowej służby hydrogeologicznej należy również opracowywanie oraz dystrybucja kwartalnych biuletynów informacyjnych wód podziemnych, rocznika hydrogeologicznego, prognoz

i komunikatów dotyczących sytuacji hydrogeologicznej kraju oraz ostrzeżeń przed niebezpiecznymi zjawiskami zachodzącymi w strefach zasilania lub poboru wód podziemnych.

Działalność państwowej służby hydrogeologicznej obejmuje także prace badawcze i rozwojowe na potrzeby rozpoznawania, bilansowania i ochrony wód podziemnych, bieżące prace związane z utrzymaniem i rozwojem punktów badawczych oraz hydrogeologicznych urządzeń pomiarowych sieci obserwacyjno-badawczej wód podziemnych oraz ocenę bieżącej sytuacji hydrogeologicznej w oparciu o wydzielone obszary bilansowe, jednolite części wód podziemnych, w tym zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych. Szczegółowe informacje o zakresie działalności PSH są wymieniane w raportach, udostępnianych do wglądu na stronie internetowej PSH, stanowiących syntezę prac za dany rok działalności.

Zadania państwowej służby hydrogeologicznej były finansowane ze środków pochodzących z budżetu państwa oraz, podobnie jak w latach poprzednich, dofinansowane ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W latach 2014-2015 środki budżetu państwa, w kwocie 1 930 000 zł corocznie, były przeznaczone na finansowanie zadania pn. „Prowadzenie pomiarów stanu zwierciadła wód podziemnych lub wydajności źródeł, w ramach Sieci Obserwacyjno-Badawczej Wód Podziemnych” w 800 punktach badawczych. W latach 2014-2015 ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej finansowano realizację następujących przedsięwzięć państwowej służby hydrogeologicznej:

- „Zadania państwowej służby hydrogeologicznej w latach 2012-2014” na podstawie umowy pomiędzy NFOŚiGW i PIG-PIB nr 675/2012/Wn-50/FG-HG-DN/D z dnia 16 października 2012 r., zawartej, po zmianach, na kwotę 46 995 009,23 zł. oraz „Zadania państwowej służby hydrogeologicznej w latach 2015-2017” na podstawie umowy pomiędzy NFOŚiGW i PIG-PIB nr 521/2015/Wn-07/FG-HG-DN/D z dnia 24 listopada 2015 r., zawartej na kwotę 54 986 900,00 zł. W ramach ww. umów, zakres zadań obejmuje wykonywanie pomiarów, obserwacji i badań hydrogeologicznych w zakresie oceny stanu ilościowego wód podziemnych, prace badawcze i rozwojowe na potrzeby rozpoznawania, bilansowania i ochrony wód podziemnych, opracowywanie bieżących analiz i ocen sytuacji hydrogeologicznych, a także gromadzenie, przetwarzanie i udostępnianie danych hydrogeologicznych i modernizację baz danych. Prowadzono ponadto bieżące prace związane z utrzymaniem i rozwojem punktów badawczych i hydrogeologicznych urządzeń pomiarowych sieci obserwacyjno-badawczej wód podziemnych.
- „Wykonanie programów i dokumentacji geologicznych określających warunki hydrogeologiczne w związku z ustanawianiem obszarów ochronnych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) dla potrzeb planowania i gospodarowania wodami w obszarach dorzeczy” w oparciu o umowę nr 195/2009/Wn 50/FG-hg-tk/D z dnia 08 czerwca 2009 r. zawartą pomiędzy NFOŚiGW, KZGW a PIG-PIB, na lata

2009-2016. Koszt umowy wynosi 64 168 353,80 zł. Celem przedsięwzięcia jest udokumentowanie warunków hydrogeologicznych w związku z ustanawianiem obszarów ochronnych dla 101 dotychczas nieudokumentowanych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) oraz dokonanie pilotażowej reambulacji wykonanych dokumentacji dla 15 zbiorników, obejmującej ich dostosowanie do obowiązujących przepisów prawnych i ustaleń zawartych w „Metodyce wyznaczania obszarów ochronnych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych dla potrzeb planowania i gospodarowania wodami w obszarach dorzeczy”, wykonanej w 2008 r. W 2014 roku podjęto decyzję o zwiększeniu zakresu merytorycznego przedsięwzięcia i wykonaniu dodatkowo 15 reambulacji dokumentacji GZWP wykonanych przed 2008 r. Do końca roku 2015 odebrano 62 nowe oraz 15 reambulowanych dokumentacji.

- „Reorganizacja, rozwój i przystosowanie sieci obserwacyjno-badawczej wód podziemnych do wymagań Ramowej Dyrektywy Wodnej” na podstawie umowy nr 454/2009/Wn-50/FG-hg-tk/D z dnia 23 września 2009 r., zawartej pomiędzy NFOŚiGW, KZGW a PIG-PIB. W latach 2014-2015 umowa była dwukrotnie aneksowana – w wyniku czego obecny czas zakończenia realizacji zadania to 31.12.2017 r. a koszt zadania wynosi 32 315 823,41 zł. Celem pracy jest zapewnienie prawidłowego funkcjonowania państwowej służby hydrogeologicznej dla potrzeb wypełniania zobowiązań i zadań wymienionych w ustawie z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne i przepisach wykonawczych do ustawy oraz w odpowiednich Dyrektywach Unii Europejskiej. W ramach tego przedsięwzięcia wykonuje się m.in. prace wiertnicze, budowlane, techniczne, związane z instalacją hydrogeologicznych otworów badawczych i ich wyposażeniem oraz zakupy aparatury automatyki pomiarowej, analitycznej, sprzętu terenowego dla poboru próbek wód podziemnych, sprzętu transportowego, łączności i sprzętu komputerowego oraz wyposażenia osobistego pracowników służb pomiarowo-obszernych, związanych z reorganizacją i przystosowaniem sieci obserwacyjno-badawczej wód podziemnych do prowadzenia monitoringu zgodnego z wymaganiami Ramowej Dyrektywy Wodnej.
- „Wykonanie programów prac i dokumentacji hydrogeologicznych ustalających zasoby dyspozycyjne wód podziemnych dla potrzeb przeprowadzenia bilansów wodno - gospodarczych oraz opracowania warunków korzystania z wód regionu wodnego i zlewni” na podstawie umowy nr 520/2013/Wn-50/FG-HG/DN/D z dnia 25 lipca 2013 r., zawartej pomiędzy NFOŚiGW a PIG-PIB, na kwotę 53 719 180 zł. Celem zadania jest udokumentowanie zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych w obszarach dotychczas nieudokumentowanych, o powierzchni ok. 126 tys. km², stanowiących ok. 40% powierzchni kraju. Przewidywany okres realizacji przedsięwzięcia uwzględnia lata 2013-2018. Realizacja projektu obejmuje wykonanie 40 dokumentacji hydrogeologicznych ustalających zasoby dyspozycyjne wód podziemnych, co zapewni

udokumentowanie zasobów dla obszaru całego kraju. W latach 2014-2015 prowadzono prace nad wykonaniem 27 dokumentacji w obszarach priorytetowych – obejmujących obszary przydzielonych koncesji na poszukiwanie gazu ziemnego z łupków, aglomeracji miejsko – przemysłowych i obszary górnictwa odkrywkowego oraz w obszarach pozostałych, obejmujących obszary zagrożone suszą, transgraniczne i inne wyznaczone do udokumentowania.

- „Opracowanie warstw informacyjnych „pierwszy poziom wodonośny – występowanie i hydrodynamika” na obszarze 228 arkuszy Mapy hydrogeologicznej Polski 1:50 000 wraz z wprowadzeniem do bazy danych GIS MhP” na podstawie umowy nr 197/2015/Wn-07/FG-HG-DN/D z dnia 08 czerwca 2015 r., zawartej pomiędzy NFOŚiGW a PIG-PIB, na kwotę 24 223 273,00 zł. W ramach powyższej umowy powstaną wydruki map zbiorczych warstw informacyjnych „pierwszy poziom wodonośny – występowanie i hydrodynamika”, objaśnień tekstowych i tabel, sporządzone dla 228 arkuszy Mapy hydrogeologicznej Polski, a także zmodernizowana i zaktualizowana baza danych GIS Mapy hydrogeologicznej Polski, uzupełniona o zweryfikowane i przygotowane do udostępnienia warstwy informacyjne „pierwszy poziom wodonośny – występowanie i hydrodynamika”.

X. Kontrola gospodarowania wodami.

Kontrola gospodarowania wodami jest jednym z instrumentów gospodarowania wodami i ma na celu ustalenie, czy podmiot korzystający z wód oraz wykonujący lub eksploatujący urządzenia wodne działa zgodnie z przepisami ustawy Prawo wodne oraz wydanymi na jej podstawie decyzjami administracyjnymi. Kontrolą objęte są również podmioty, na których spoczywają ustawowe obowiązki i ograniczenia w zakresie zagospodarowania gruntów przyległych do wód.

Kontrola ma bezpośredni wpływ na racjonalne korzystanie z zasobów wodnych, jednocześnie determinuje działania mające na celu poprawę stanu wód (zarówno w aspektach jakościowych, jak i ilościowych).

Działania kontrolne Prezesa KZGW oraz dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej, prowadzone są zarówno wg ustalonych rocznych planów kontroli (zatwierdzanych odpowiednio przez Ministra Środowiska oraz Prezesa KZGW), jak również w ramach kontroli doraźnych przeprowadzanych w ramach interwencji.

Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej oraz podlegli mu dyrektorzy regionalnych zarządów gospodarki wodnej, jako organy właściwe w sprawach gospodarowania wodami, zgodnie z art. 156 ust. 2 ustawy Prawo wodne, wykonują kontrolę gospodarowania wodami, w zakresie:

- stanu realizacji planów i programów dotyczących gospodarki wodnej, ustalonych na podstawie ustawy,
- korzystania z wód,
- przestrzegania warunków ustalonych w decyzjach wydanych na podstawie ustawy,
- utrzymania wód oraz urządzeń wodnych,
- przestrzegania nałożonych na właścicieli gruntów obowiązków oraz ograniczeń,
- przestrzegania warunków obowiązujących w strefach i obszarach ochronnych ustanowionych na podstawie ustawy,
- przestrzegania warunków obowiązujących na wałach przeciwpowodziowych oraz na obszarach bezpośredniego zagrożenia powodzią,
- stanu zabezpieczenia przed powodzią oraz przebiegu usuwania skutków powodzi związanych z utrzymaniem wód oraz urządzeń wodnych,
- ustawiania i utrzymywania stałych urządzeń pomiarowych na brzegach i w wodach,
- wykonywania w pobliżu urządzeń wodnych robót lub czynności, które mogą zagrażać tym urządzeniom lub spowodować ich uszkodzenie,
- usuwania szkód związanych z ruchem zakładu górniczego w zakresie gospodarki wodnej.

Zgodnie z art. 160 ust. 1 ustawy Prawo wodne, na podstawie ustaleń kontroli, organ wykonujący kontrolę może wydać kontrolowanemu zarządzenie pokontrolne lub wystąpić do właściwego organu o wszczęcie postępowania administracyjnego przewidzianego przepisami ustawy. Zarządzenie

pokontrolne nie jest decyzją administracyjną w myśl przepisów ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego; uznawać je należy jako wezwanie do zaprzestania działań niezgodnych z przepisami ustawy Prawo wodne.

W latach 2014 – 2015 przeprowadzono łącznie 1 089 kontroli, wydano 427 zarządzeń lub wystąpień pokontrolnych, w 196 przypadkach wystąpiono do organów właściwych w sprawie cofnięcia lub ograniczenia pozwolenia wodnoprawnego, innych organów administracji (np. WIOŚ, WINB), organów ścigania – o podjęcie dalszych, przewidzianych przepisami działań. Szczegółowe zestawienie kontroli gospodarowania wodami zawarto w Tab. 20.

Tab. 20 Kontrole gospodarowania wodami wykonane w latach 2014 – 2015.

RZGW	Liczba wykonanych kontroli						Wydane zarządzenia i wystąpienia		Liczba spraw skierowanych do innych organów	
	Ogółem		w tym:							
			planowych		doraźnych					
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
RZGW w Gdańsku	49	61	22	21	27	40	23	33	3	1
RZGW w Gliwicach	28	31	21	22	7	9	15	18	7	3
RZGW w Krakowie	58	60	50	52	8	8	34	39	15	30
RZGW w Poznaniu	32	36	32	35	-	1	20	18	14	24
RZGW w Szczecinie	57	72	43	35	14	37	2	27	2	15
RZGW w Warszawie	229	186	70	55	159	131	73	64	35	40
RZGW we Wrocławiu	92	81	37	44	55	37	41	15	5	1
KZGW	8	9	6	8	2	1	3	2	1	-
łącznie	553	536	281	272	272	264	211	216	82	114

Wszystkie kontrole były połączone z wizją w terenie, dodatkowo zapraszano do udziału w kontroli przedstawicieli instytucji związanych z daną sprawą, tj. między innymi przedstawicieli organów samorządowych oraz wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych.

Działania kontrolne miały charakter prewencyjno-porządkowy, jak również stanowiły podstawę do podjęcia czynności prawnych w stosunku do podmiotów korzystających z zasobów wodnych niezgodnie z obowiązującymi przepisami lub posiadanymi pozwoleniami. Znaczną część wykonanych kontroli stanowiły działania interwencyjne podejmowane na podstawie skarg oraz wniosków. Wskazuje to, podobnie jak odsetek kontroli, w wyniku których wydano zarządzenia pokontrolne oraz skierowano wnioski do innych organów (57% wykonanych kontroli), na celowość prowadzenia działań kontrolnych.

Podsumowanie

1. Podstawowym zadaniem gospodarki wodnej jest optymalne wykorzystanie dostępnych zasobów wodnych, celem zaspokojenia potrzeb wodnych ludności, rolnictwa i przemysłu, zapewnienie bezpieczeństwa i ochrony przed powodzią oraz skutkami suszy, przy jednoczesnym uwzględnieniu potrzeb ochrony środowiska. Gospodarowanie wodami musi być prowadzone z zachowaniem zasady racjonalnego i całościowego traktowania zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, z uwzględnieniem ich ilości i jakości, przy uwzględnieniu zasady wspólnych interesów. Jednym z podstawowych instrumentów zarządzania zasobami wodnymi jest planowanie w gospodarowaniu wodami, które służy programowaniu i koordynowaniu działań mających na celu osiągnięcie lub utrzymanie co najmniej dobrego stanu ekologicznego wód, poprawę stanu zasobów wodnych i możliwości korzystania z wód, redukcję ilości substancji i energii odprowadzanych do wód lub do ziemi, mogących negatywnie oddziaływać na wody oraz poprawę stanu ochrony przeciwpowodziowej.
2. Wdrażanie w Polsce prawodawstwa unijnego w zakresie gospodarowania wodami znacznie zwiększa zakres odpowiedzialności na szczeblu administracji rządowej i samorządowej oraz użytkowników środowiska, jak również zakres zadań merytorycznych jednostek odpowiedzialnych za gospodarowanie wodami w regionach wodnych. Implementacja prawodawstwa unijnego, rozszerzyła zakres obowiązków i wymogów dotyczących zasobów jakościowych i ilościowych wód, kładąc nacisk na ich ochronę.
3. Doświadczenia związane z powodzią w 2010 r. wykazały, jak istotne dla ograniczenia jej skutków jest właściwe przygotowanie miejsc potencjalnych zagrożeń i sposobów przeciwdziałania im, a także jak olbrzymie znaczenie ma skuteczna informacja i wiedza o zagrożeniach. Tym wyzwaniom ma sprostać z jednej strony pełna implementacja Dyrektywy Powodziowej, a z drugiej – w obszarze wykonawczym – realizacja projektu „ISOK”.
4. W okresie letnim 2015 r. pojawienie się niżówki hydrogeologicznej i hydrologicznej spowodowało, w niektórych rejonach kraju trudności z zaopatrzeniem w wodę z indywidualnych studni gospodarskich oraz z lokalnych wodociągów, jak również skutkowało utrudnieniami w poborze wód dla celów przemysłowych, w szczególności na cele elektrowni korzystających z otwartego systemu chłodzenia. Ponadto na terenie całego kraju wystąpiła susza rolnicza.
5. Środki przeznaczane przez budżet państwa na utrzymywanie wód i urządzeń wodnych są od wielu lat dalece niewystarczające. Wartość obiektów hydrotechnicznych i budowli regulacyjnych, będących w administracji regionalnych zarządów gospodarki wodnej została oszacowana na kwotę ok. 23,5 mld zł. Przekazywane przez budżet państwa środki nie wystarczają zarówno na prowadzenie bieżących prac utrzymaniowych, jak również likwidację skutków powodzi. Brak jest również środków na odszkodowania związane z trwałym zajęciem gruntów przez wody płynące. Niewystarczające finansowanie zadań gospodarki wodnej prowadziło na przestrzeni ostatnich lat do konieczności podejmowania realizacji wyłącznie najpilniejszych zadań. Podejmowanie takich działań przynosi efekty doraźne, natomiast w dłuższym okresie powoduje szereg negatywnych zjawisk, poprzez dekapitalizację

majątku. Pogarszający się stan techniczny obiektów hydrotechnicznych i budowli regulacyjnych, niepodjęcie bieżących zadań w zakresie technicznego ubezpieczenia brzegów i zapewnienia właściwych parametrów koryt, prowadzi do zwiększenia zagrożenia powodziowego, pogorszenia stanu infrastruktury technicznej, zlokalizowanej na gruntach przyległych do wód (mosty, drogi, urządzenia kanalizacyjne itp.), co z kolei powoduje lawinę roszczeń ze strony społeczności lokalnych i władz samorządowych, a także może doprowadzić do realnego zagrożenia katastrofą budowlaną. Niedobór środków na realizację ustawowych zadań jednostek gospodarki wodnej, w ostatnich dwóch dekadach, dodatkowo deprecjonuje znaczenie zarówno samego gospodarowania wodami, jak i jednostek za nie odpowiedzialnych, co w konsekwencji ma również wpływ na realizację działań związanych m. in. z ochroną przeciwpowodziową, właściwym zarządzaniem zasobami wodnymi i poprawą ich stanu.

6. Utrudnienia w realizacji przez KZGW oraz regionalne zarządy gospodarki wodnej zadań statutowych, związane są również z problemami systemowymi w działaniach planistycznych w zakresie ich finansowania tj.:

- a) Tryb pozyskiwania środków budżetowych pochodzących z rezerw celowych. W latach 2014 - 2015 większość środków na utrzymanie majątku Skarbu Państwa i inwestycje regionalnych zarządów gospodarki wodnej pochodziła z rezerw celowych budżetu państwa. Środki te przekazywane były często w terminach, które utrudniały realizację robót.
- b) Niski poziom finansowania w ramach podstawowych limitów przyznawanych w oparciu o przyjęte ustawy budżetowe na początku roku budżetowego:
 - brak możliwości zapewnienia realizacji koniecznych robót remontowych i konserwacyjnych na obiektach hydrotechnicznych oraz budowlach regulacyjnych,
 - konieczności wnioskowania o środki z innych źródeł, w tym przede wszystkim z rezerw celowych budżetu państwa,
 - ograniczone możliwościami zbudowania kompleksowego planu zadań na dany rok, realnego do zrealizowania w trakcie trwania roku budżetowego.
 - czas uzyskania decyzji z rezerw celowych wynosi 2-4 miesiące,
- c) Pozyskanie etatów i środków na utrzymanie nowopowstałego majątku Skarbu Państwa w ramach zakończonych lub kończących się inwestycji.

Realizowane inwestycje w gospodarce wodnej (np. budowa zbiornika wodnego Świnna Poręba) przekładają się na zwiększenie wartości całego majątku jednostki. Zakończenie tych inwestycji musi jednak oznaczać zapewnienie etatów na obsługę tych obiektów, a także środków na bieżącą eksploatację wytworzonego majątku, a więc pokrycie kosztów stałych (np. opłaty za media, opłaty podatkowe), kosztów remontów, czy kosztów osobowych pracowników zatrudnionych na oddanych do użytkowania obiektach. Podobnie sytuacja wygląda przy inwestycjach finansowanych w ramach środków zagranicznych (UE), gdzie wymóg „trwałości projektu”

narzuca konieczność zagwarantowania finansów na utrzymanie oddanego nowopowstałego majątku.

- d) Konieczność posiadania dokumentacji projektowej do aplikowania o środki unijne – brak środków na przygotowanie dokumentacji

W wielu przypadkach RZGW stara się z różnych funduszy o środki na realizację zadań wynikających z nałożonych obowiązków, często aby je uzyskać należy mieć dokumentację wstępną typu studium wykonalności lub koncepcja techniczno – kosztowa. Często brakuje środków na realizację takich zadań.

7. Położenie geograficzne RP sprawia, że około 42 % (ponad 1 281 km) granicy państwowej przebiega wodami granicznymi, głównie rzekami. W zdecydowanej większości wody graniczne płyną z terytorium państw sąsiedzkich na terytorium RP. Stąd też, w celu właściwego gospodarowania wodami podejmowana jest współpraca bilateralna z państwami sąsiednimi w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych. Podstawę formalno-prawną współpracy RP z siedmioma państwami sąsiednimi stanowią umowy dwustronne. Tematyka współpracy na wodach granicznych i jej zakres wynikają również z wielu innych umów międzynarodowych, konwencji i traktatów.
8. Podstawową przyczyną zagrożenia budowli piętrzących jest przede wszystkim postępujący proces technicznego starzenia się budowli, nieprawidłowości i błędy w procesie przygotowania i budowy budowli zrealizowanych ponad 40 lat temu, zniszczenia powstałe w wyniku wezbrań oraz niewystarczające środki na prace remontowe i modernizację.
9. Obecnie istniejące zbiorniki retencyjne o łącznej pojemności blisko 4 mld m³, co stanowi ok. 6,0 % objętości średniego rocznego odpływu (przy możliwościach zmagazynowania 15%), nie dają możliwości pełnej ochrony przed powodzią i suszą, a także nie gwarantują odpowiedniego zaopatrzenia w wodę.
10. Zwiększają się dysproporcje pomiędzy nakładami przeznaczonymi na budowę i rozwój infrastruktury związanej bezpośrednio z korzystaniem z wód (ujęcia wód, elektrownie wodne, stawy itp.), a nakładami przeznaczanymi na finansowanie zadań w zakresie utrzymania należytego stanu technicznego koryt rzek i potoków oraz budowli regulacyjnych i przeciwpowodziowych (utrzymanie wód i urządzeń wodnych), jak również zarządzania zasobami wodnymi. Powyższe skutkuje wzrastającą presją na stan zasobów wodnych, ma również wpływ na stan techniczny koryt, przyczyniając się do zwiększenia zakresu zadań stanowiących obowiązek właściciela wód, do których należą:
 - zapewnienie utrzymywania w należyłym stanie technicznym koryt cieków naturalnych oraz kanałów, będących w jego władaniu;
 - dbałość o utrzymanie dobrego stanu wód;
 - regulowanie stanu wód lub przepływów w ciekach naturalnych oraz kanałach stosownie do możliwości wynikających ze znajdujących się na nich urządzeń wodnych oraz warunków hydrologicznych;

- zapewnienie swobodnego spływu wód powodziowych oraz lodów;
- współdziałanie w odbudowywaniu ekosystemów zdegradowanych przez niewłaściwą eksploatację zasobów wodnych;
- umożliwienie wykonywania obserwacji i pomiarów hydrologiczno-meteorologicznych oraz hydrogeologicznych.

11. Działania, które nie zostały zrealizowane w latach 2014-2015:

- Nowa ustawa – Prawo wodne.
Przyjęcie nowej ustawy jest jednym z warunków ex-ante umożliwiającym korzystanie ze środków budżetu UE w perspektywie finansowej 2014 -2020.
- Aktualizacja planów gospodarowania wodami (aPGW) - zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną dokumenty powinny być zostać przyjęte i opublikowane do 22 grudnia 2015 r.
Przyjęcie aPGW jest również jednym z warunków ex-ante dla wykorzystania środków pochodzących z budżetu UE 2014-2020. Ponadto przyjęcie aPGW umożliwi realizację inwestycji w gospodarce wodnej, które potencjalnie wywierają negatywny wpływ na stan lub potencjał jednolitych części wód.
- Plany zarządzania ryzykiem powodziowym - zgodnie z Dyrektywą Powodziową dokumenty powinny być zostać przyjęte i opublikowane do 22 grudnia 2015 r. Ich przyjęcie umożliwi realizację inwestycji z zakresu ochrony przeciwpowodziowej.
- Budowa Zbiornika Wodnego Świnna Poręba – nie zapewniono środków na dokończenie budowy zbiornika.
Do zakończenia inwestycji konieczne jest wydatkowanie 53,2mln zł w 2016 r..
- Budowa Zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz Dolny – przesunięto termin wykonania zbiornika z 2014 r. na 2018 r.
- Budowa stopnia wodnego Malczyce– nie zapewniono środków na dokończenie budowy stopnia wodnego w 2016 r.
Jednocześnie w 2014 r. zwiększono kwotę wykonania inwestycji z 789 mln zł na 1415 mln zł. Obecnie służby gospodarki wodnej prowadzą działania służące weryfikacji tej kwoty.
- Projekt „Informatyczny system osłony kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami” (ISOK) – nie został zakończony w 2015 r.
Do uruchomienia systemu brakuje 36 mln zł w 2016 r. na które nie ma zapewnionych środków.

Wnioski

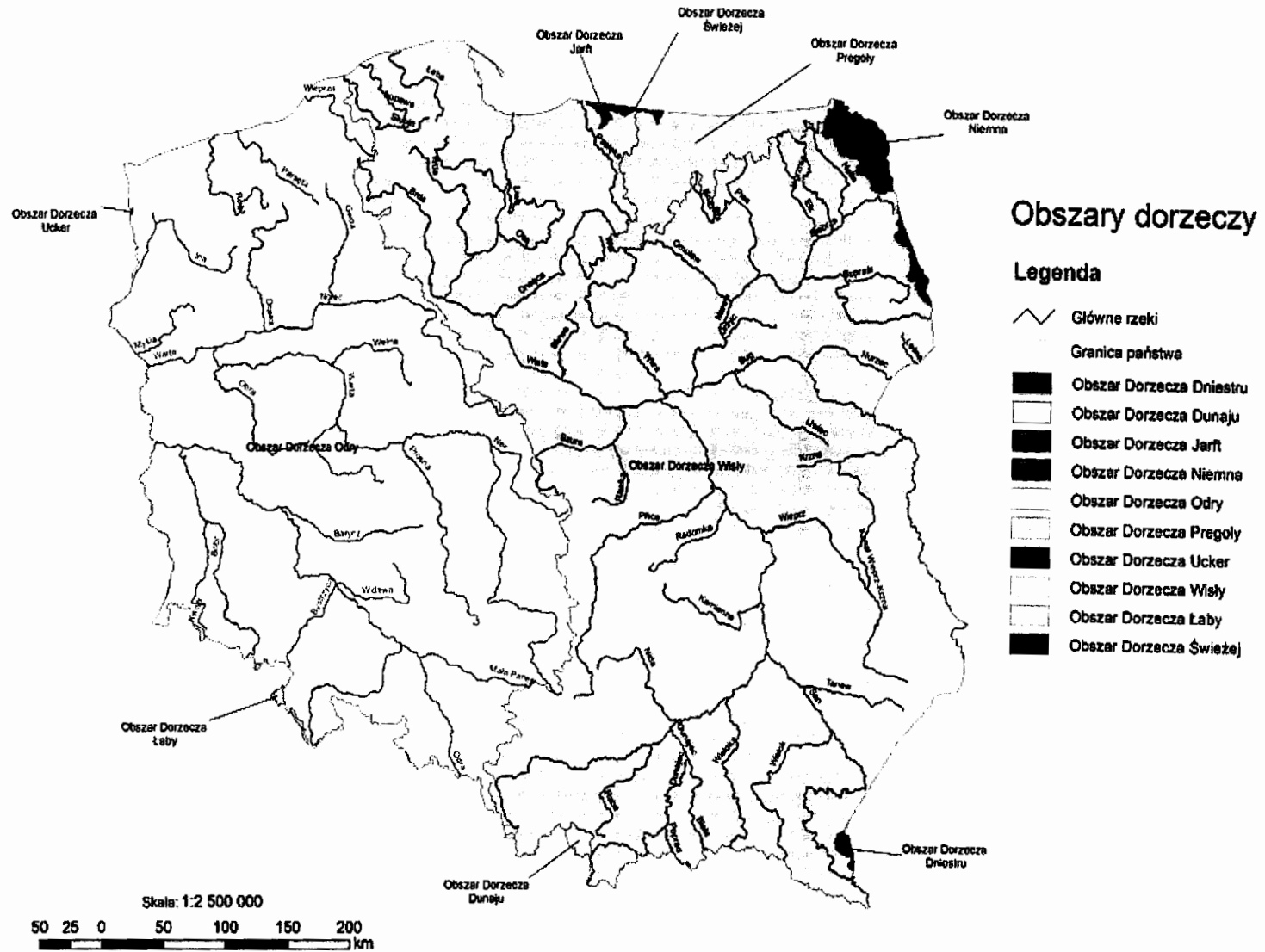
- a. Niezbędne jest zwiększenie finansowania zadań związanych z zarządzaniem zasobami wodnymi, mających na celu poprawę bezpieczeństwa powodziowego oraz poprawę stanu wód (w tym zwiększenia ograniczonych w ostatnich latach środków na finansowanie państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej) przy uwzględnieniu właściwego utrzymywania wód i urządzeń wodnych.
- b. Niezbędne jest ciągle podnoszenie świadomości znaczenia wody i powodowanych przez nią zagrożeń zarówno wśród użytkowników wód, jak i organów odpowiedzialnych za gospodarowanie wodami.
- c. Podstawowym działaniem prewencyjnym w ochronie przeciwpowodziowej powinno być właściwe zagospodarowanie przestrzenne, uwzględniające zagrożenie powodziowe.
- d. W zakresie ochrony przed suszą, istotne znaczenie mają zarówno działania doraźne jak i długofalowe, do których należy m.in. opracowanie planów przeciwdziałania skutkom suszy

Problemy ujęte w podsumowaniu oraz we wnioskach pozostają aktualne od wielu lat. Sytuacja z zakresie finansowania gospodarowania wodami ulega poprawie, ale środki otrzymywane na utrzymywanie wód i urządzeń wodnych są nadal niewystarczające, co powoduje postępującą dekapitalizację majątku Skarbu Państwa.

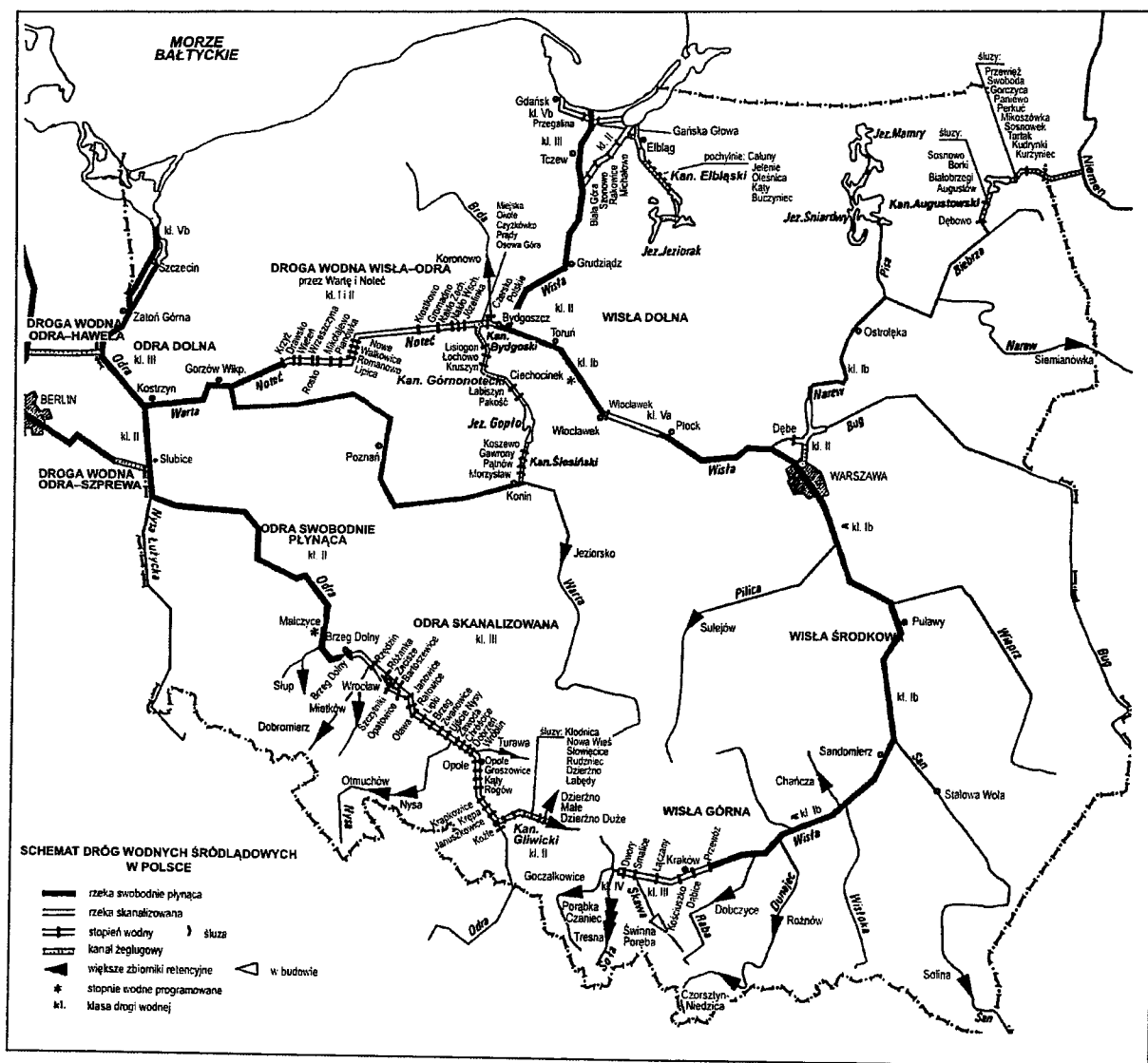
Zbiornicze sprawozdanie opracował Departament Zasobów Wodnych przy współpracy Krajowego Zarząd Gospodarki Wodnej na podstawie materiałów własnych oraz dokumentów przekazanych przez :

- departamenty i biura Ministerstwa Środowiska,
- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji,
- Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej
- Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej,
- Państwowy Instytut Geologiczny,
- Główny Inspektorat Ochrony Środowiska,
- urzędy marszałkowskie i wojewódzkie zarządy melioracji i urzędzeń wodnych.

Załącznik Nr 1. Obszary dorzeczy.

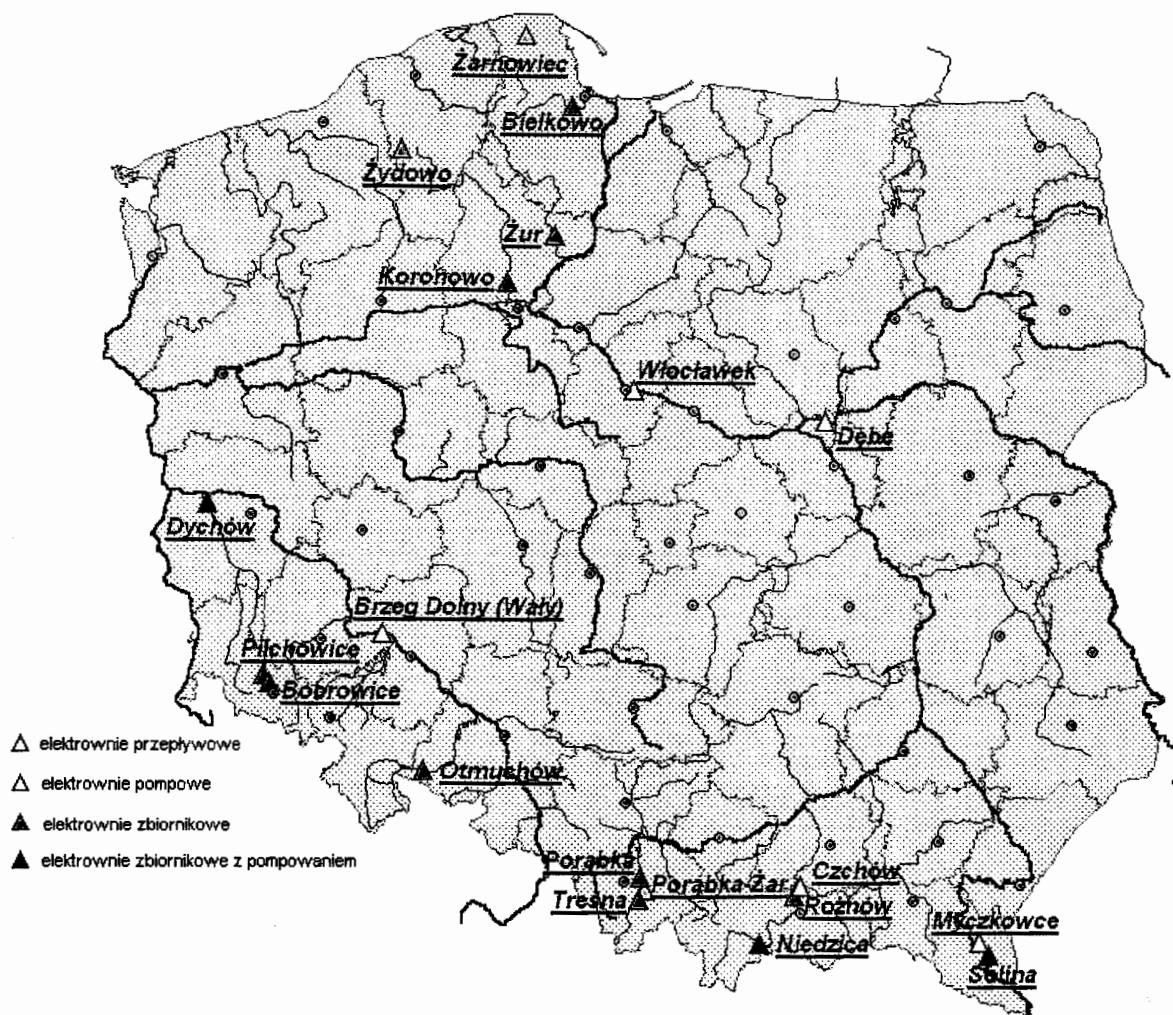

Załącznik Nr 2. Schemat dróg wodnych w Polsce.

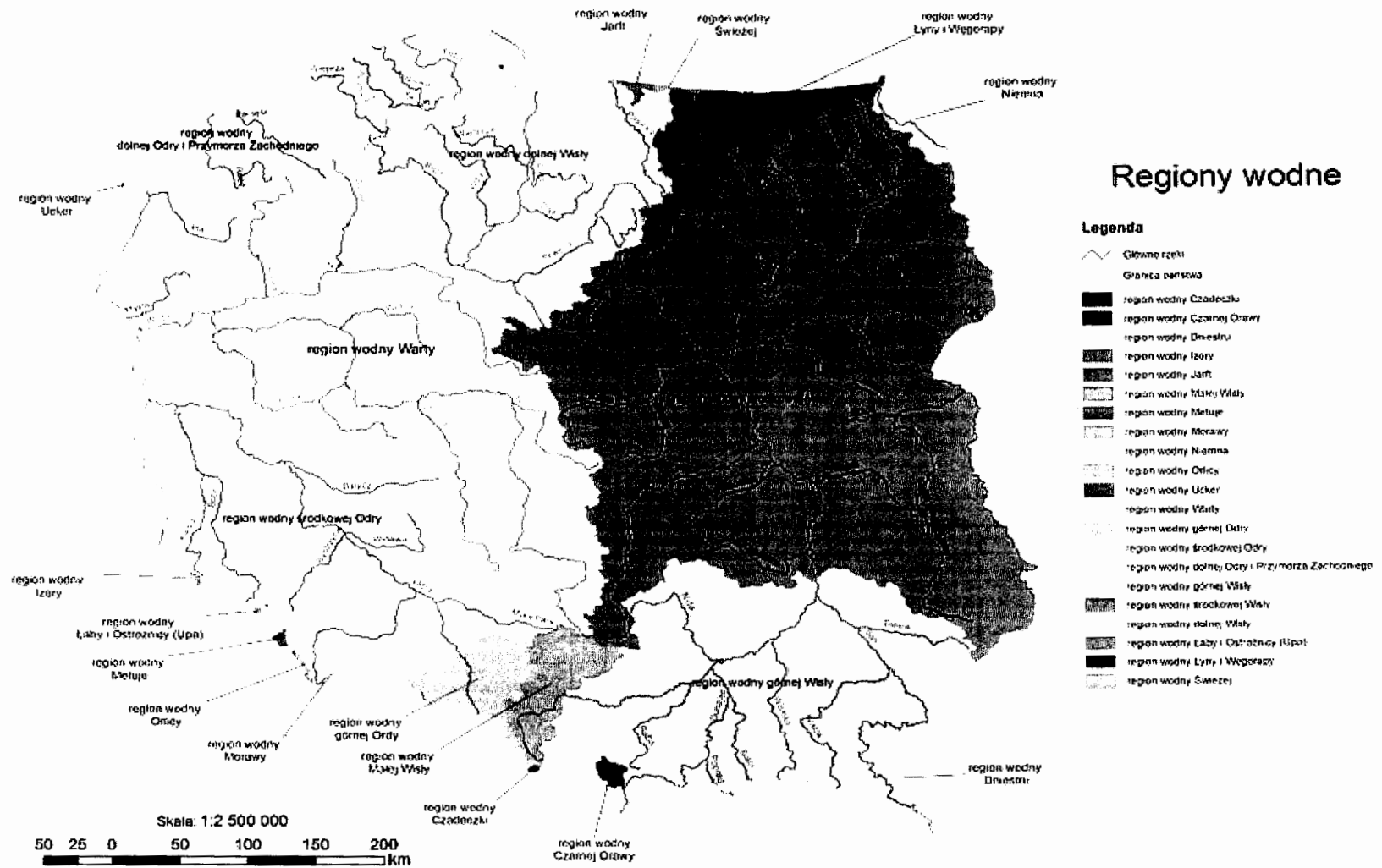
Opracował: Tadeusz Mrówczyński, KZGW

Załącznik Nr 3. Największe elektrownie wodne w Polsce.

Źródło: Ośrodek Technicznej Kontroli Zapór IMGW-PIB
doc. dr inż. Wiesław Depczyński i doc.dr inż. Krzysztof Fiedler

Załącznik Nr 7. 4 giony wodne

Załącznik 5 Zestawienie informacji w zakresie uprawnień właścicielskich (na podstawie danych przekazanych przez dyrektorów parków narodowych).

Lp.	Park Narodowy	Długość rzek	Długość potoków górskich	Bindugi	Sławy	Groble	Przetamowania	Kanały	Jazy	Słuzы	Przepusty	Stopnie	Młotchy	Zastawki	Zbiorniki	Mosty	Ujęcia wód	Pomosty	Przystanie	liczba jezior ogółem	powierzchnia jezior ogółem	inwestycje związane z wykonywaniem praw właścicielskich do wód publicznych w latach 2014-2015	Dochody z tytułu oddawania w użytkowanie gruntów pokrytych wodami w latach 2010 - 2011
	Jednostka miary	km	km	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	ha.	tys. zł.	tys. zł.
1	Babiogórski		210,90		18						82				2	2	9			18	0,50	175,85	
2	Białowiecki	31,60			2	1			1		35		2				2						
3	Biebrzański	230,70					11	12	1		7	6		10		2						3390,56	
4	Bieszczadzki		134,00								62					35	5						
5	"Bory Tucholskie"	13,90														1				20	530,06		
6	Drawieński	83,3				7		1	1	1	7	1	8	8	1	16	6	59	1	15	788,38	1024,52	
7	Górzeński		42,60		2									3	26	13	5	5				23,00	
8	Gór Stołowych	+	111,00												1		56						
9	Kampinoski	29,30					150	50	8			2		2	1	4	3						
10	Karkonoski		121,00		3				2			4			2	23	25			2	10,00		
11	Magurski																16						
12	Narwiański	51,10							2														
13	Ojcowski	16,50			14	1			1		15	1	15	2		1							
14	Pieniński	8,50	40,90	1	2		1				19		2	1	2	1	9					33,21	
15	Poleski	13,58			16	19	54	4	1	1	164	2	41			4		1		4	185,17	351,00	
16	Roztoczański	16,80			3			1	1		4		11			1	6				40,48		
17	Słowiński	8,50						13						25		2		7		4	10128,00	556,86	638,67
18	Świętokrzyski	5,00															1						
19	Tatrzański		175,00*		2							7				102	126**	3		96	148,00		1,8
20	"Ujście Warty"	27,66						9								17	1			7	48,90		
21	Wielkopolski	12,00									15			4			1	5	4	9	426,79		
22	Wigierski	37,10							1								8	10	0	41	2839,32		
23	Woliński	0,60												3	2		10	2		5	198,78		
	Razem:	583,50	835,4	1	63	29	229	92	18	1	255	17	88	54	24	246	175	81	2	239	15291,67	5264,84	576,22

* 385 km łącznie z mniejszymi strumieniami;

** liczba dotyczy wszystkich eksploatowanych na terenie TPN punktów poboru wody

ZAŁ. 6 ZESTAWIENIE ZASOBÓW DYSPOZYCYJNYCH I PERSPEKTYWICZNYCH ZWYKŁYCH WÓD PODZIEMNYCH W OBSZARACH DORZECZY I REGIONACH WODNYCH, WG DANYCH PAŃSTWOWEGO INSTYTUTU GEOLOGICZNEGO.

<i>Dorzecze</i>	<i>Region wodny</i>	<i>Powierzchnia regionu/ dorzecza</i> [km ²]	<i>Zasoby dyspozycyjne (ZD)</i> [mln m ³ /rok]	<i>Zasoby perspektywiczne (ZP)</i> [mln m ³ /rok]	<i>Zasoby dostępne do zagospodarowania (ZG=ZD+ZP)</i>		<i>Suma poboru rejestrowanego z ujęć i w ramach odwodnień górniczych (POB_sum)</i>		<i>Stopień wykorzystania zasobów dostępnych do zagospodarowania (POB_sum/ZG)</i> [%]
					[mln m ³ /rok]	[km ³ /rok]	[mln m ³ /rok]	[km ³ /rok]	
<i>Wisły</i>	<i>Dolnej Wisły</i>	35 084.06	1 134.205	154.609	1 288.814	1.289	209.54	0.210	16.3
	<i>Małej Wisły</i>	3 942.47	351.086	2.888	353.974	0.354	243.821	0.244	68.9
	<i>Górnej Wisły</i>	43 110.31	555.192	1 107.308	1 662.500	1.663	182.25	0.182	11.0
	<i>Środkowej Wisły</i>	101 039.94	2 418.624	1 479.876	3 898.499	3.898	494.172	0.494	12.7
<i>Suma dla dorzecza Wisły</i>		183 176.82	4 459.107	2 744.680	7 203.787	7.204	1129.783	1.30	15.7
<i>Odry</i>	<i>Górnej Odry</i>	3 829.79	189.421	0.000	189.421	0.189	100.789	0.101	53.3
	<i>Warty</i>	54 480.00	1 260.423	1 351.119	2 611.542	2.611	757.613	0.758	29.0

	<i>Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego</i>	20 405.78	979.242	6.846	986.088	0.986	71.132	0.071	7.2
	<i>Środkowej Odry</i>	39 299.68	911.475	755.836	1 667.311	1.667	269.675	0.270	16.2
Suma dla dorzecza Odry		118 015.25	3 340.561	2 113.800	5 454.361	5.454	1199.209	1.130	22.0
<i>Dunaju</i>	<i>Czadeczeki</i>	24.59	0.239	0.000	0.239	0.0002	0.037	0.00004	18.5
	<i>Czarnej Orawy</i>	359.67	0	14.965	14.965	0.015	0.034	0.00003	0.2
	<i>Morawy</i>	0.71	0	0.031	0.031	0.00003	b.d.	b.d.	b.d.
Suma dla dorzecza Dunaju		384.97	0.239	14.996	14.996	0.015	0.070	0.00007	0.5
<i>Dniestru</i>	<i>Dniestru</i>	233.06	0	9.855	9.855	0.010	0.041	0.00004	0.4
<i>Ucker</i>	<i>Ucker</i>	14.71	1.075	0	1.075	0.001	0.003	0.00003	0.3
<i>Pregoły</i>	<i>Łyny i Węgorapy</i>	7 521.69	26.467	447.514	473.980	0.474	30.912	0.03091	6.5
<i>Niemna</i>	<i>Niemna</i>	2 515.13	5.363	109.499	114.863	0.115	7.894	0.00789	6.9
<i>Świeżej</i>	<i>Świeżej</i>	161.41	0	10.139	10.139	0.010	0.200	0.00020	2.0
<i>Jarft</i>	<i>Jarft</i>	210.08	0	13.197	13.197	0.013	0.105	0.00011	0.8
<i>Łaby</i>	<i>Łaby i Ostrożnicy (Upa)</i>	19.42	0	0.860	0.860	0.001	b.d.	b.d.	b.d.

	<i>Metuje</i>	99.38	0	4.399	4.399	0.004	0.140	0.0014	3.5
	<i>Izery</i>	47.12	0	2.085	2.085	0.002	b.d.	b.d.	b.d.
	<i>Orlicy</i>	72.52	0	3.210	3.210	0.003	b.d.	b.d.	b.d.
<i>Suma dla dorzecza Łaby</i>		238.44	0	10.554	10.554	0.01	0.140	0.00014	1.4
<i>Suma dla obszaru kraju</i>		312 471.57	7 832.812	5 474.234	13 307.046	13.307	2 386.36	2.368	17.8

Załącznik 7 Zestawienie majątku Skarbu Państwa będącego w administracji regionalnych zarządów gospodarki wodnej w 2015 r.

Lp.	Wyszczególnienie	Jednostka miary	RZGW Gdańsk	RZGW Gliwice	RZGW Kraków	RZGW Poznań	RZGW Szczecin	RZGW Warszawa	RZGW Wrocław	RZGW razem
1	Długość dróg wodnych śródlądowych ogółem, w tym:	km	530,0	92,4	292,0	764,5	278,4	1 228,3	471,0	3 656,6
a)	• rzeki żeglowne	km	319,0	47,4	203,0	456,5	246,4	871,0	471,0	2 614,3
b)	• jeziora żeglowne	km	92,0	0,0	0,0	27,5	14,5	150,8	0,0	284,8
c)	• sztuczne drogi wodne, w tym:	km	119,0	45,0	89,0	280,5	17,5	206,5	0,0	757,5
	- kanały	km	66,0	45,0	17,2	81,1	17,5	71,9	0,0	298,7
	- skanalizowane odcinki rzek	km	53,0	0,0	71,8	199,4	0,0	134,6	0,0	458,8
2	Długość rzek niezeglownych	km	2 033,0	830,9	1 402,9	1 108,7	45,0	2 003,0	0,0	7 423,5
3	Długość potoków górskich	km	0,0	263,2	11 390,9	0,0	0,0	0,0	0,0	11 654,1
4	Jeziora nadpiętrzone	szt	0	0	0	3	0	41	0	44
5	Zbiorniki wodne	szt	0	8	7	3	0	3	10	31
6	Suche zbiorniki przeciwpowodziowe	szt	0	1	0	0	0	0	11	12
7	Stopnie wodne	szt	12	0	7	24	0	24	26	93
8	Jazy	szt	2	30	3	24	1	8	0	68
9	Śluzy	szt	3	7	0	8	2	7	0	27
10	Elektrownie wodne	szt	4	0	3	1	0	1	5	14
11	Wrota przeciwpowodziowe	szt	4	0	1	0	0	0	5	10

12	Pompownie	szt	0	0	21	3	0	0	16	40
13	Pochylnie	szt	5	0	0	0	0	0	2	7
14	Porty i zimowiska	szt	2	0	0	0	0	4	0	6
15	Wały przeciwpowodziowe	km	0,0	159,3	2,8	21,5	0,0	0,0	46,0	229,6

Tłoczono z polecenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Skierowano do druku **21** czerwca 2016 r.

Cena **750** zł + 23% VAT

